

Joran Ivens.

Jovan – Jovo Ivanović

1932–2017.

Jovan Ivanović.

JU Muzeji i galerije Budve

Budva, 2018.

JU Muzeji i galerije Budve

ЈУ НАРОДНА
БИБЛИОТЕКА
БУДВЕ

Izdavači | Publishers

JU Muzej i galerija Budve
JU Narodna biblioteka Budve

Za izdavače | For the publishers

mr Lucija Đurašković
Mila Baljević

Glavni i odgovorni urednik | Editor in Chief

mr Lucija Đurašković

Urednik | Editor

Dragana Ivanović

Autori tekstova | Text Authours

Ljiljana Zeković
mr Lucija Đurašković
Dragana Ivanović
Dragutin Vujanović
Žorž Budaj
Miro Glavurtić
Milan – Coko Marović
dr Miodrag Kolarić
Đorđe Kadijević
Antun Karaman
Nikola Vujošević
Čedo Vuković
Olga Perović
Stevan Luketić
Dragan Radovanović
Slobodan – Bobo Mitrović
Mladen Lompar
Branka Bogavac
Ognjen Radulović
dr Miroslav Luketić
Ljubica Miljković
Petrica Duletić
mr Nela Savković Vukčević
Marija Ivanović

Recenzenti | Consulting Editors

Ljiljana Zeković
Petrica Duletić

Prevod | Translation

Marijana Martinović
Milanka Izgarević

Lektor | Proofreading

Miroslav Karović

Fotografija | Photography

Duško Miljanić
Nemanja Maraš
Ivan Kalnak
Darko Mandić
Velimir Perunović

Dizajn | Design

Velimir Perunović

Štampa | Printed by

DPC, Podgorica

Tiraž | Print run

500

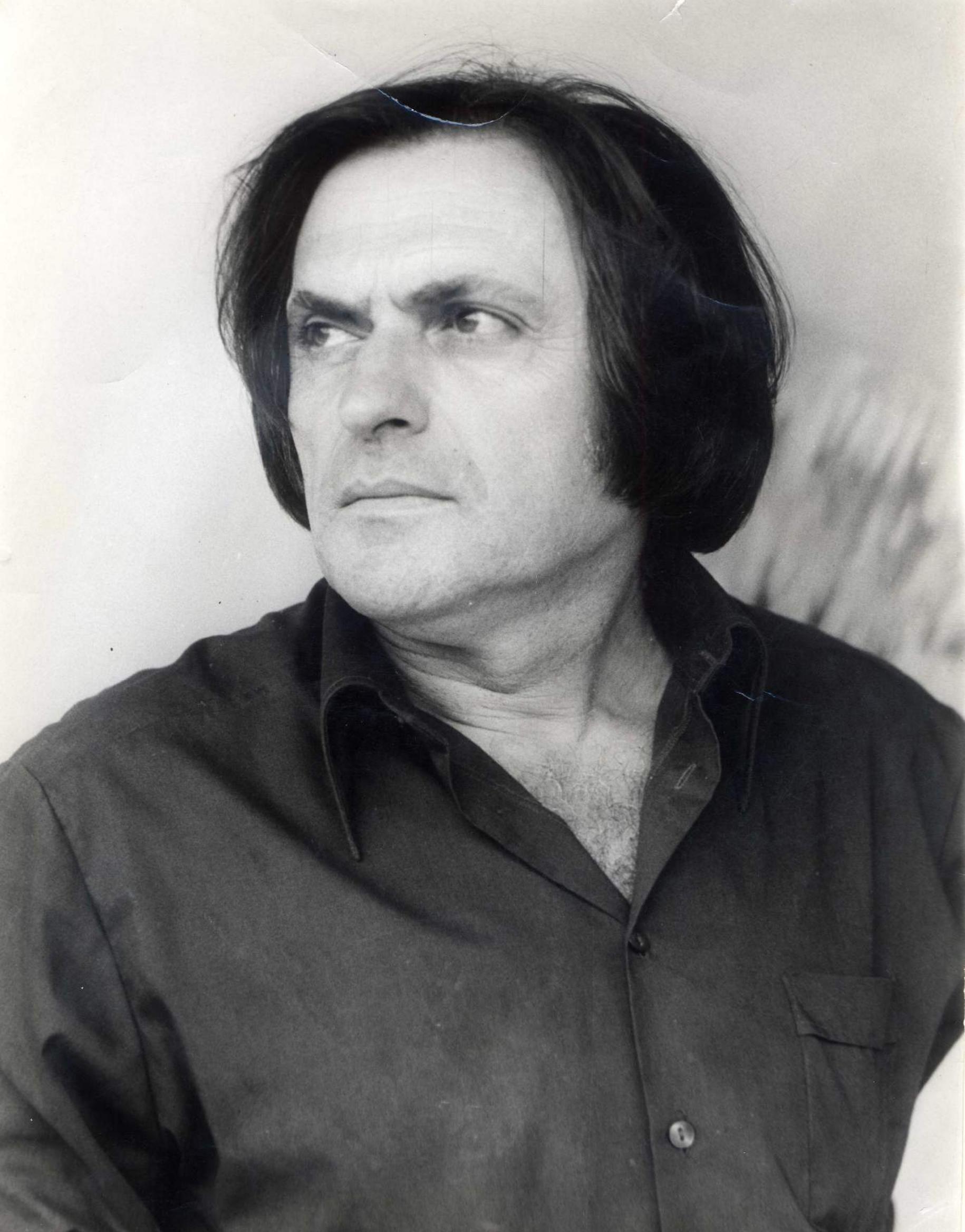
Zahvaljujemo se na finansijskoj pomoći

SADRŽAJ:

Ljiljana Zeković	
DUGA NA NEBU MEDITERANA – 5	Ljiljana Zeković
mr Lucija Đurašković	12 – <i>RAINBOW IN THE MEDITERRANEAN SKY</i>
LIKOVNA ODA MEDITERANU – 21	mr Lucija Đurašković
Dragana Ivanović	23 – <i>A VISUAL ODE TO THE MEDITERRANEAN</i>
VIZIJE MEDITERANA I RADOST ŽIVOTA – 26	Dragana Ivanović
Miro Glavurtić	28 – <i>VISIONS OF THE MEDITERRANEAN AND THE JOY OF LIFE</i>
SVIJET U PLAVOM – 39	Miro Glavurtić
Đorđe Kadijević	39 – <i>THE WORLD IN BLUE</i>
SUNCE, MORE, KRV – 66	Đorđe Kadijević
Čedo Vuković	67 – <i>SUN, SEA, BLOOD</i>
PRAELEMENTI I BOJE JOVANA IVANOVIĆA – 82	Čedo Vuković
Olga Perović	87 – <i>CLASSICAL ELEMENTS AND COLOURS OF JOVAN IVANOVIĆ</i>
PLAVA OGLEDALA – 99	Olga Perović
Dragan Radovanović	99 – <i>BLUE MIRROR</i>
EKSPRESIJA BOJE – 106	Dragan Radovanović
CRTEŽI I SKICE – 127	108 – <i>EXPRESSION OF COLORS</i>
OMAŽ PIKASU – 161	127 – <i>DRAWINGS AND SKETCHES</i>
KOMBINOVANE TEHNIKE – 169	161 – <i>TRIBUTE TO PICASSO</i>
Ognjen Radulović	169 – <i>MIXED MEDIA</i>
RADOST ŽIVOTA – 206	Ognjen Radulović
Branka Bogavac	208 – <i>JOY OF LIFE</i>
CRNOGORSKI SLIKARI U PARIZU – 213	Branka Bogavac
Ljubica Miljković	213 – <i>THE MONTENEGRIN PAINTERS IN PARIS</i>
JOVAN IVANOVIĆ, LJUBAV, MORE I VINO – 222	Ljubica Miljković
Petrica Duletić	223 – <i>JOVAN IVANOVIĆ, LOVE, SEA AND WINE</i>
VATRA MEDITERANA – 224	Petrica Duletić
IZ PORODIČNOG ALBUMA – 230	226 – <i>FIRE OF THE MEDITERRANEAN</i>
BIOGRAFIJA – 239	230 – <i>FROM THE FAMILY ALBUM</i>
dr Miroslav Luketić	243 – <i>BIOGRAPHY</i>
ZBOGOM PRIJATELU! – 260	dr Miroslav Luketić
Slobodan – Bobo Mitrović	261 – <i>FAREWELL, MY FRIEND!</i>
IN MEMORIAM – 262	Slobodan – Bobo Mitrović
IZBOR IZ BIBLIOGRAFIJE – 264	263 – <i>IN MEMORIAM</i>

THE CONTENTS:

DUGA NA NEBU MEDITERANA

Poetika Mediterana

Crnogorski slikari inspirisani magijskim podnebljem Mediterana u realizaciji svojih djela polazili su od različitih psihološko-antropoloških aspekata: bajkovitost preko koje iskazuju osjećaj heliocentrične, životne radosti; melanholične, sjetne atmosfere, i ekspresivne dramatike koja dolazi iz područja irealnog i metafizičkog. U slikarskom opusu, jednog od najdosljednijih „pjesnika“ Mediterana Jovana Ivanovića navedena idejna rješenja objedinjena su u jedinstveno slikarsko djelo u kojem umjetnik izuzetnim imaginativnim i vizionarskim nadahnućem transponuje svoje doživljaje, čulne i osjetilne senzacije, sa podtekstom *genius loci*.

Prateći razvojne etape njegovog stvaralačkog puta neizbjježno je pomenuti Školu likovnih umjetnosti osnovanu 1946. na Cetinju, izmještenu u Herceg Novi 1948. godine, koja je imala presudnu ulogu u formiranju crnogorskog modernizma druge polovine XX vijeka. U njoj je 1951. godine Jovan Ivanović započeo svoje četvorogodišnje školovanje. U tom periodu njeni utemeljivači Petar Lubarda i Milo Milunović, koji su imali snažan uticaj na likovne poetike, posebno prve poslijeratne generacije crnogorskih umjetnika, 1948. prestaju sa pedagoškim radom u Crnoj Gori. Njihovi učenici, na načelima kreativnih sloboda umjetničkog izraza, koje su preuzeli od svojih profesora, vođeni sopstvenim stvaralačkim temperamentom i senzibilitetom, otvorili su prostore novim likovnim traženjima.

Slikarstvo Jova Ivanovića, od samih početaka, zasnivalo se na umjetnikovom ličnom izboru u formiranju fenomenološkog sloja slike preko kojeg pokazuje aspiraciju, s jedne strane prema stvaraštvu Mila Milunovića, u čijoj majstorskoj radionici u Beogradu nastavlja likovno obrazovanje, i prema bastionu crnogorskog postmodernizma, Filu Filipoviću. Ovo je uslovilo da se njegov likovni kredo formira na principima estetskog objektivizma i estetskog subjektivizma – klasičnog modenizma i asocijativne apstrakcije, čvrste kompozicione strukture sa jasno definisanim predmetima (*Mrtva priroda*, 1964), i ne-predmetnog „slikarstva monohromnih struktura“ zasnovanog na principima unutrašnje nužnosti (*Bijeli horizont, Detalj koride*, 1967).

Navedeni stvaralački koncepti ujedno predstavljaju temeljna polazišta u uobličavanju njegovog originalnog likovnog djela u kojem snagom gestual-

nog i kolorističkog ekspresionizma, kroz elemente realnog, nadrealnog i fantastičnog, udahnuje mediteranskom prostoru jednu posebnu vrstu *ars poetica-e*. Zapravo, iskonsko, mitsko i intimno koje Ivanović decenijama njeguje i oblikuje u svom slikarskom izrazu nadahnuto je vitalističkom energijom koja ga magnetskom snagom povezuje sa suštinskim karakterom njegovog slikarstva satkanog od mistične kontemplativne slutnje, percepcije i sjetne melanholije, ali, prije svega, životne radosti – pokretača njegovog stvaralačkog i egzistencijalnog puta kroz ovozemaljsko vrijeme.

U tom razdoblju Jovovog stvaralačkog Ja iskristalisalo se pitanje: da li suštinu njegovog slikarskog izraza tražiti u oslobođenim energetskim silama koje vladaju njegovim unutrašnjim prostorima, ili, možda, u misterioznoj i pastoralnoj atmosferi rodnog podneblja koje mu otvara prostore iracionalno-vizionarskog, lirskog i dramatičnog prosedea? Analiza njegovog likovnog opusa će, svakako, dati jedan od mogućih odgovora na ovo krucijalno pitanje važno za razumijevanje Ivanovićeve likovne poetike.

Moć materije

Na jednu od osobenosti Jovovog slikarstva pažnju je skrenuo uvaženi Đorđe Kadiljević koji smatra da je Ivanović dao prilog u nastajanju slovenske varijante *duševnog enformela*, kakav ne postoji van ovih naših prostora. Pokrivajući svoja platna bujnim nanosima bojene materije, na enformelski način, ovaj Milunovićev učenik unesio je u njihovu strukturu reljefne otiske svojih jakih osjećanja¹. Međutim, u njegovom slikarstvu nije samo riječ o odnosu prema materiji – bojenom pigmentu kojim postiže pastuožnost, odnosno reljefnost, čime slika dobija energetsku višeslojnost, karakterističnu za njegovo slikarstvo nastalo šezdesetih godina, već o zgušnutoj slikarskoj materiji i sugestivnom koloritu koji upućuju na apstraktну dimenziju njegovog djela u kojem je postignuto moćno i neraskidivo jedinstvo forme i boje kao izraz svojevrsnog enformela, odnosno pseudo-enformela.

Upravo, ovaj iskorak prema nadgradnji slike predstavlja mali iskorak crnogorske umjetnosti prema aktuelnim kretanjima savremene umjetničke prakse. Pored Ivanovića, šezdesetih godina Gojko

1. Kadiljević, Đorđe: „Nevidljiv red“, NIN, 09. oktobar 1997.

Berkuljan i Aleksandar Prijić bavili su se fenomenološkom problematikom enformela u kontekstu tretiranja slikarske materije. Međutim, u slikarstvu Jova Ivanovića nalazimo i jednu drugu dimenziju koja ga približava, ali ne i poistovjećuje, sa suštinskim karakterom ovog pravca, a to je intimni osjećaj duhovne i egzistencijalne pustoši i praznine koju umjetnik prenosi na svoje djelo. U svakom slučaju, ovdje nije riječ o izvornom enformelu, već o usamljenim primjerima kojima se može evidentirati iskorak u odnosu na ustaljenu umjetničku praksu u prelomnim godinama infiltriranja crnogorske – jugoslovenske umjetnosti u aktuelne tokove evropskog i svjetskog modernizma druge polovine XX vijeka.

Slučajnost ili ne, Branko – Filo Filipović i Stevan Luketić, immanentni predstavnici jugoslovenskog enformela, kao i Milo Milunović, bili su emotivno i porijeklom vezani za Budvu, njenu apstraktну i nadrealnu atmosferu koja je ostavila trag u njihovom likovnom izrazu, a koja je bila esencijalna inspiracija na kojoj se temelje spoznajne, suštinske vrijednosti slikarstva Jovana Ivanovića

Melanholični nokturno

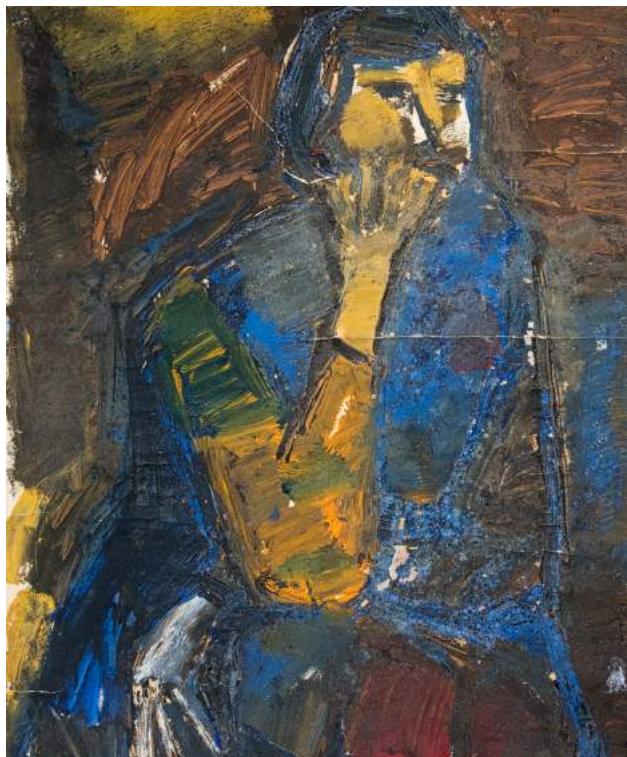
Razvoj Jovove likovne poetike možemo pratiti od kasnih pedesetih godina kada je crnogorsko slikarstvo dobijalo fisionomske karakteristike u procesu određenja prema stilskim vrijednostima evropske moderne – odnosu slike i njene predmetnosti. Ovaj period njegovog slikarstva možemo sagledati kroz nekoliko sačuvanih slika (*Razmišljanje*, 1958), na kojim je evidentna umjetnikova orientacija prema rješavanju problematike plastično-strukturalnih vrijednosti slike, koja se manifestovala kroz čvrstinu sumarno naznačene forme, konstruktivističku građnu kompoziciju, gestualnost i kolorističke monohromije kojim izražava svoje unutrašnje doživljaje. Njihova likovna interpretacija ukazuje na talentovanog umjetnika čiji će se stvaralački čin zasnivati na snažnim unutrašnjim ekspresijama u kojima se naslućuju immanentne osobenosti njegove prepoznatljive umjetničke fisionomije.

Umjetnikovo slikarstvo ranih šezdesetih godina možda bi najbolje opisala sintagma melanholični nokturno...

Svetlost i žarke boje koje upijaju toplinu i sjaj sunca karakteristični za mediteransko podneblje na Jovovim slikama ustupili su mjesto bezdanu noći i olovnoj atmosferi. Rodna Budva, koja je za njega bila duhovno i emotivno utočište, kao da je prenesena u

početke stvaranja svijeta kada je zemlju još uvijek prekrivala tama ispunjena tjeskobom, unutrašnjim nemirima i beznađem.

Na figuralnim kompozicijama iz ovog perioda on iskazuje naklonost prema likovno-jezičkom izrazu klasične provenijencije (*Mrtva priroda*, 1964), rješavanju odnosa forma – prostor, vertikala – horizontala, kojima stvara stukturalnu mrežu koja je u funkciji definisanja oblika (*Ribarsko selo*, 1968), i apstrahovanim, bezličnim, asocijativnim figurama (*Par*, 1963; *Ratnik*, 1967), kojima najavljuje slikarstvo u kome se autentičnost kao mimetička fiksacija pretapa u enigmatske sfere memorijskih nedoumica.

Razmišljanje, 1958.
ulje na papiru
61 x 49 cm

Reflection, 1958
oil on paper
61 x 49 cm

U ovoj tamnoj fazi, vedute urbanog pejzaža predstavljaju jedine realne orientire kojima se locira prepoznatljivost autentičnog ambijenta. Na njima kolorističkim efektima definiše misteriozne arhitektonske obrise koji se pomaljaju iz dubokih, zgušnutih i hermetizovanih tajanstvenih tmina (*Vatra nad gradom*, 1967; *Horizont*, 1967; *Bura*, 1968). Ako u slikarstvu Milunovića izdvajamo pompejansku crvenu, onda se na Jovovim radovima suočavamo

sa pompejanskom crnom, kojom uspijeva da stvori iluziju dubine i perspektive, a iz koje prosijava crvena i varijacije kobaltno plave – boje mora, neba, koja će dominirati u kolorističkom spektru njegovog Mediterana.

Međutim, diskretno prisustvo svjetlosti na Jovovim slikama otvara prostore simboličkom repertoaru kojim će se otvoriti novo poglavljje stvaralaštva. Kao primjer istakla bih slike: *Detalj koride* iz 1967. i *Riba* iz 1967. godine. Na prvoj, tami suprotstavlja svjetlost koja se javlja u bijelim pramenovima, supitnim asosijativnim formama kojima se na čudesan način približava apsolutnoj apstrakciji, dok se na drugoj mrtva ptica stapa sa misterioznom atmosferom kojom vladaju sjenke sutona.

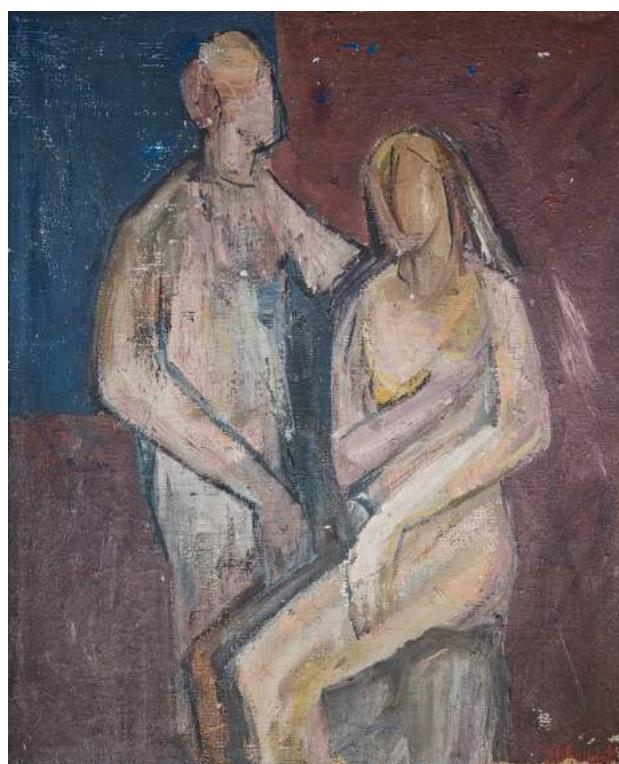
U ovoj, uslovno nazvanoj, tamnoj fazi Jovovog stvaralaštva nastala je slika *Bijeli horizont* (1968)² – koju umjetnik definiše bijelom pozadinom, horizontalnom linijom nanesenom po sredini direktno iz tube, i plavom veličine čačkalice. Ova minimalistička kompozicija predstavlja kuriozitet u njegovom slikarstvu narativnih prikaza i simbolike. Izdvojila sam je kao izraz dubokih unutrašnjih emocija – uzbuđenja, uznenirenja, čak i zaljubljenost koju je, po riječima umjetnika, ova slika budila u njemu. Ovaj intimni odnos prema djelu, koje je van konteksta njegove jasno definisane likovne poetike, stvara nedoumicu – koliko su, zapravo, crnogorski mladi talenti, u periodu ranog modernizma, imali snage da u svom djelu izraze subjektivne naklonosti van regula umjetničke klime koja je vladala u Crnoj Gori šezdesetih godina? Po mom mišljenju, u ovom slučaju, riječ je samo o iskoraku umjetnika prema novom preko kojeg je izrazio širinu svojih kreativnih mogućnosti, jer nesumnjivo je da su Jovova suštinska stvaralačka priroda i temperament neodvojivi od mediteranskog prostora u kojem su na romantičarski raspričanim slikama povezani snovi prošlosti, perceptivni utisci sadašnjosti i vizije budućnosti.

Ipak, duboka melanholijska i unutrašnji strahovi personifikovani crnom bojom, najčešće stopljenom sa magijskom, čudesnom, ugašenom kobaltnoplavom, prisutni su u svim periodima njegovom likovnog stvaralaštva (*Figure*, 1985; *Ptice i ribe*, 1992; *Bura nad Budvom*, 1992; *Ribar*, 2003; *Budva*, 2004; *Horizont*, 2009), čak i onda kada u njegovom slikarstvu preovladavaju kompozicije na kojima plamte kolorističke harmonije svijetlih, žarkih boja Mediterana.

2. Slika „Bijeli horizont“ (u privatnom vlasništvu) bila je prezentirana na samostalnoj izložbi Jovana – Jova Ivanovića u Riminiju, Italija 1968. godine. Italijanski kritičar ocijenio je kao njegovo remek-djelo.

Svijet tišine – simfonija u plavom

Polazeći od haosa kao arhetipskog praprečetka ka sferama u kojima se rađa novi život, Jovo Ivanović oživjava iskonsku sliku rodnog podneblja, preko koje ravnotežom između asocijacija i apstrakcije, sna i jave, mogućeg i nemogućeg, svijeta košmarnih fantazija i lirskog, formira svoj slikarski Univerzum obavljen transcendentalnom tišinom koja njegovom djelu daje jednu vanvremensku i vanprostornu dimenziju.

Par, 1962.
ulje na juti
88 x 73 cm

Couple, 1962
oil on jute
88 x 73 cm

Sedamdesetih godina likovna traženja Jova Ivanovića pretočiće se u djelo po kome je ovaj umjetnik prepoznat kao samosvojna i originalna stvaralačka personalnost. Promišljenim i skladnim odnosom estetskih, ekspresivnih i emotivnih vrijednosti, umjetnik svoju kreativnu potentnost i energiju reflektuje u magične sfere metafizičke bezvremenosti. Njegov svijet slike sazdan od snoviđenja (*Rađanje iz mora*, 1976), definisan je harmonično povezanim realnim, asosijativnim i apstraktlim formama.

Dominantan element u fenomenološkom sloju

njegovih slika predstavlja boja, kao „osnov i linija”, čije varijacije tonova i bogata koloristička sazvučja uskladjuju strukturu i određuju kompozicijski okvir slike. Kontrolisan potez četkice, prateći imaginarne ritmove, shodno jednoj uznemirenoj gestikulaciji, zbijai smiruje očigledan umjetnikov zanos, dok linearna dinamika prati konturni crtež ili se prostire preko bojenog sloja kao gipka, vjugava arabeska notnih pulsacija.

„Zgušnjavanje kompozicijskih emocija” u skladne ritmove kondenzovanih, i slobodnih bojenih formi i crnih linija (*Uenterijeru*, 1973) i nadrealne vizije postepeno se transformišu u „slikarstvo lebdećeg svijeta”. U njemu se uskovitlane mase razbuktalih boja i fantastičnih simplegmi deformisanih figura uzdižu u nadrealne sfere koje razdvajaju virtualnu granicu između kopna, mora i neba (*Budvanska lepeza*, 1990). Iz mora, područja sudara apstraktnog i konkretnog, iz kojeg sve dolazi i vraća mu se, izrađuju čudovišta kao produkt podsvjesnog: simbioze ribe – ptice, reminiscencije na arhetipske predstave kikladskih neolitskih recipijenata; mnoštvo koje čine ribe izdanci života i plodnosti; ptice, letači sna, „slobodne duše” koje povezuju nebo i zemlju; nemani – čudovišta koje izranjavaju iz područja podsvjesnog (*Kročenje čudovišta*; 1976; *Morsko oplođenje*, 1977; *Plave ribe*, 1987; *Riblji buket*, 1991, *Jedra*, 2004; *Pred ulovom*, 2015)...

Na većini slika predstavljeno je urbano jezgro stare Budve, Sveti Stefan, barke, diskretno nago-viješteni ili vizuelno konkretnizovani, javljaju se kao egzistencijalni nukleusi, oko kojih, ili nad kojima se javljaju vizije izatkane od ekspresivno uskomješanih raznorodnih izobličenih asocijativnih formi, iznjedrenih iz primorskog podmorja i kopna i umjetnikovih unutrašnjih prostora. One se nekada, poput eruptivnog kovitlaca, objedinjuju kao simboli – ideogrami zavičaja (*Galeb*, 2003).

Na ovim radovima more i nebo su jasno definisani ravnom latentnom horizontalom, orijentirom koji odvaja realan svijet od svijeta snova, ali ujedno i potencira imaginarnu tačku dodira nebeskog ete-ričnog beskraja i vodenih prostranstava. Podmorje i nadmorje, bonaca i bura, svjetlost i tama, predstavljaju područja vizuelne simulacije i transpozicije njegovog vlastitog „svemira izazvanog iz područja nesvjesnog”, dok poetizirani, bajkoviti ljudski i mitološki likovi, nadrealni figurativni sklopovi fantastičnih – hibridnih bića, ikonografija fresko slikarstva, sjene prošlosti, metafore i simboli, egzistiraju u magičnom prostoru kao skladne i harmonične cjeline.

Karakteristično je da na Ivanovićevim slikama nema sunca. Sunčevu svjetlost zamjenjuje iracionalna svjetlost koja ispunjava sliku ikonskom – melanholičnom atmosferom (*Sveti Stefan*, 2003). Tonalnim istraživanjima topnih, dubokih i istančanih varijacija plave, kolorističke potke koja otvara put beskonačnom i imaginarnom, suprotstavlja resku i psihodeličnu crvenu – boju života, vatre i krvi, i žutu – boju svjetlosti i oplodnje, materijalizujući tako osnovne principe života i duhovnih stanja. Ivanović definiše predmete saobrazno vlastitom hromatsko-psihološkom – fovističkom rječniku u kojem crvenom bojom slika: glavu konja, mačku, raka, pticu, ribu; plavom: ribe (*Plave ribe*, 1997), ptice (*Ptica nad morem*, 1987), antropomorfne figure (*Figure*, 1985) koje povezuje sa bojom neba i mora, duhovnim i materijalnim jezgrom iz kojeg se formiralo njegovo slikarstvo.

Na slikama nastalim u prvoj deceniji XXI vijeka ekspresivna silovitost se umiruje. Javljuju se pašteli tonovi kao samostalna realnost i igra slobodnih linearnih kadenci karakterističnih za crteže koji predstavljaju vrhunac njegovog lirsko-poetskog izraza. Oslobođena imaginacija vođena snagom misli i osjećanja nadahnula je Jovana Ivanovića da slikama i crtežima, na granici između realnog i imaginarnog, u sferama čiste likovnosti, oživi svoj slikarski svijet kao jedinstven estetski i idejni nukleus.

Bura nad Budvom, 1992.
ulje na platnu
98 x 98 cm

Bora Wind over Budva, 1992
oil on canvas
98 x 98 cm

Crteži – seizmografska zabilješka životnog osjećanja

Iskonska potreba da suštinski sadržaj likovnog znaka notira ekspresivnim linearnim senzacijama, došla je do izražaja na crtežima (tuš, gvaš, flomaster, olovka, kombinovana tehnika). U krhkoi teksturi papira, u prostorima njegove ezoterične nedokučivosti, sabran je čaroban svijet satkan od perceptivnih i transcendentalnih refleksija nastalih u direktnom kontaktu sa mikrosvjetom i stvaralačkom energijom koju emanira mediteransko podneblje.

Jovo, kao jedan od najeminentnijih majstora crteža crnogorske likovne umjetnosti XX vijeka, posjeduje jedinstvenu i neponovljivu osobenu crtu poetske prefinjenosti i senzualnosti koju postiže linijom koja je lična, vitalistička, snažna, brza seizmografska zabilješka životnog osjećanja, svjesne i intuitivne energije umjetnika³.

Rani radovi na papiru (tempere, ulja) nastali u prvoj polovini šezdesetih godina, predstavljaju kreacije intimističkog prosedea. To je antropomorfno slikarstvo, portretnog karaktera definisano svjetlotamnim hromatskim sazvučjima i čvrstom formom na kojoj se javljaju kloazonističke intervencije. Zapravo, ekspresija kao snažan pokretački impuls postala je primarni izražajni faktor koji se usložnjavao tokom procesualnog razvoja njegovog likovnog djela.

On vijugavom, gipkom i dinamičnom linijom, transformiše prirodne oblike, postižući vrhunac svog lirskog izraza i crtačke virtuoznosti. Naime, čudesnom igrom sinhronizovanih, vibrantičnih poteza njegovi morski talasi se octavaju u prostoru kao muzički intonirani ritmovi u kojima su sublimirani duboki akordi orgulja poput vala simfonijске snage i milozvučni tonovi violine (*Igra nemanji*, 1975). Na njima nalazimo odraz njegove intimne poetike koja diskretno iz svijeta mediteranske lirike prelazi u svijet fantastičnih nadrealnih vizija. Klasična harmoničnost i violentnost plastičnih elemenata (*Nježnost*, 1980) prožeta je modernim senzibilitetom, ali i tajanstvenim odjecima Dalekog istoka koji se manifestuju u primjeni po-mo izraza sa mrljama tuša i boje koje, najčešće, egzistiraju kao nezavisna realnost u začaranoj atmosferi jednog zaustavljenog svijeta, okamenjenog u svom transcendentalnom miru (*Bik*, 1975). Poetizirani ljudski i mitološki likovi (*Kadmo*, 1985), nadrealni figurativni sklopovi fantastičnih bića i životinja i linearna arabeska koja zgušnjava, ukršta i umnožava piktografske, simbolične i ornamentalne

znake, poput kufskog dekorativnog pisma, lebde u neodređenom magičnom prostoru korespondirajući skladnim i harmoničnim međuodnosima. Linija se javlja kao crni ili polihromni „idealni trag“ i formira ritmički ustalasane celine nemetljive dekorativnosti, dok dramatične kontrapunktove crnog i bijelog (*Ribe*, 1969) smjenjuje dematerijalizovana mistična svjetlost.

Miris mora, 1990.
komb. tehnika na papiru
66 x 88 cm

Sea Scent, 1990
mixed media on paper
66 x 88 cm

Na pojedinim radovima umjetnik miri crtačko i slikarsko, što se na slikama manifestuje istaknutim linearnim kadencama (*Ljubav nemanji*, 1991), a na crtežima bogatijim kolorističkim sazvučjima (*Miris mora*, 1990), ili akvarelskim, suptilno iznijansiranim prelazima i nijansama svijetlih boja (kombinovane tehnike – crtež-akvarel-gvaš) kojima se Jovo svrstava u istaknute, seriozne crnogorske akvareliste i majstore tehnike gvaša (*Proboj*, 1976; *Morska ptica*, 1984; *Konjanik*, 1988; *Budvanska madona*, 2009...).

Dok na slikama boja predstavlja primarnu vrijednost strukturalnog ustrojstva, na crtežima se javljaju diskretne kolorističke intervencije (*Odmor*, *Iluzija*, 1988). Suptilna korelacija linije i boje, koja понекad bljesne psihodeličnom snagom (crvena), formira plastično-pikturalni sloj kompozicije, u kojoj su istim poetskim rafinmanom tretirane lirske sekvene i nadrealne košmarske predstave.

Mada je na crtežima linija nosilac cjelokupne organizacije slike, bojene površine koje se javljaju na pojedinim kompozicijama ne remete njen „prirodni“

3. Protić, B. Miodrag: „Oblik i vreme“, „Nolit“, Beograd, 1979, str. 92.

tok, već egzistiraju kao slobodne površine ili su inkorporirane u forme i ne narušavaju njihov organski integritet (skice portreta, 1989, *Poprsje pod velom*, 2016).

Raspjevani valovi i poetika ženskog tijela

Veliki val nad Kanagavom Kacušika Hokusaja⁴ kao da se prelio na slikama i crtežima Jova Ivanovića, koji je ustalasane/valovite linije i pramenaste forme pretočio u lirske apstraktne kompozicije bez naziva. One formiraju skladne cjeline koje se poput zvučnih talasa usložnjavaju, pretaču jedno u drugo i gube u apstraktno neuhvatljivom prostoru. U crnogorskoj umjetnosti ove jedinstvene slike Jova Ivanovića predstavljaju neponovljiv primjer stapanja mediteranske duše sa magijom nemirnih i neukrotivih morskih talasa (o čemu je bilo riječi u prethodnom odjeljku). Zapravo muzika koja dolazi iz srca, slikarstvo i atmosfera podneblja slili su se u veličanstvenu kompoziciju posvećenu čovjekovoj duši neodvojivoj od nestalne i nemirne prirode – blisko zenbudičkom shvatanju duhovnog jedinstva čovjeka i prirode.

Međutim, refleksije duševnih stanja koje pripadaju području apstraktnih i metafizičkih prostora, rezultiraju ovaploćenjem nadrealnih fantazija, dok vizuelno oblikovanje i transformaciju neuhvatljivih i nestalnih talasa nalazimo na kompozicijama na kojima formira ženskom tijelu koje pleše (*Ples*, 1971), u ženskoj kosi (*Portret*, 1976), u tijelima nošenim vjetrom (*Tri gracie*, 1976), ili u predstavama nemanji (Žensko razmišljanje, 1977, *Akt sa korpom*, 1979).

Zapravo, unutrašnji nemiri sa erotsko-lirskim predznakom, pretočeni su u kružnice širenjem i usložnjavanjem ritmalno pokrenutih „talasa“ poput muzički intoniranih orkestracija. Ova asocijacija je proizašla iz brojnih predstava nagog ženskog tijela postavljenog u raznim pozama koje umjetnik definije kao opsjene forme – linijom koja samo ovlaže oblikuje figure, tako da njihova jedva nagovještena erotika odiše čednošću i lirskom suptilnošću.

U kontekstu prethodnih paradigmi skrenula bih pažnju na prisustvo još jednog misterioznog elementa u Ivanovićevom slikarstvu. Naime, na *Kompoziciji* iz 1976. godine, on u apstraktne forme unoši dva elementa – dojku i ljudske kosti, formirajući, na sebi svojstven način simplegme kojima definije apstraktno-asocijativnu figuru. Međutim, već ranije

1974. godine na slici *Embrion* u „vodenom“ kružnom talasu smjestio je plod kao misteriju stvaranja, a u pozadini ogoljenu ljudsku kost. Postavlja se pitanje da li prisustvo kostiju u Ivanovićevom slikarstvu možemo tumačiti kao simbol biti, esencije stvaranja, materijalizaciju života i obnavljanje vrste, ili pak potrebu, da shodno svojoj likovnoj poetici, u iluzorne i nestalne fantazije talasastih oblika uvede čvrstoču i snagu materijalne supstance (*Kompozicija*, 1971, *Kompozicija*, 1976; *Kosti i morska trava*, 1977). Mislim da se odgovor nalazi u karakteru umjetnikovog slikarstva u kojem simbolički narativi imaju adekvatnu strukturalnu i kompozicijsku interpretaciju. Zapravo, na njegovim slikama nema slučajnosti. Sve je jasno idejno i likovno osmišljeno, bez odstupanja i improvizacija, nasuprot prvom utisku koji nas često suočava sa haotičnim i košmarskim simbiozama sna i jave.

Omaž Pikasu

Omaž posvećen Pikasu, jednom od likovnih genija svjetske umjetnosti, predstavlja izraz dubokog pijeteta umjetnika prema ovom serioznom stvarajuću. Međutim, na Jovovim slikama nema reminiscencija na Pikasovo slikarstvo sintetičkog i analitičkog kubizma, koje je izazvalo revoluciju u umjetnosti XX vijeka. Apriorno je riječ o njegovoj naklonosti prema Pikasovom djelu koje Ivanović ispoljava kroz različete psihološke i estetske aspekte.

Prije svega istakla bih Jovovu bliskost sa mediteranskim poetikom u kojoj se povezuju tradicionalne vrijednosti sa iskaznim formama modernog senzibiliteta. Tako već 1967. godine on slika *Detalj koride* u stilu somnabulnog ekspressionizma sa zagognitnim apstraktno-asocijativnim elementima.

Dublje korijene ove naklonosti prema čuvećnom umjetniku nalazimo u simbolici, i jednoj drugoj prostorno-vremenskoj dimenziji. Riječ je o mitovima i legendama koje povezuju prošlost i sadašnjost kulturnog i istorijskog nasljeđa Mediterana koje karakteriše neiscrpna iskonska stvaralačka energija. Oni su simbolizovani figurom Minotaura, koji u Pikasovom slikarstvu označava simbol moderne tiranije, a u Ivanovićevom slikarstvu virtualnu projekciju mitske ličnosti Kadma, po istorizovanoj legendi osnivača Budve, predstavljenog u situacijama duhovne borbe protiv potiskivanja (*Borba Kadma i zmije*, 1986, *Borba* 1983, *Probadanje* 1990).

Bliskost sa Pikasovim djelom nalazimo i na crtežima koji plijene jednostavnom linearnom aran-

4. Hokusaj Kacušika, japanski grafičar i slikar (1769–1849).

beskom, intelektualnom jasnoćom, lirskom poetičnošću, muzikalnim notama koje se rađaju u imaginarnom jezgru i šire prostorom definišući apstraktno-asocijativne predstave.

Ovom omažu pripadaju i Jovovi keramički tanjiri. „Pikasova vizija i stvaralaštvo toliko su jedinstveni i posebni da slobodno mogu tvrditi da je Pablo Picasso bio jedan od najistaknutijih keramičara dvadesetog vijeka.” – izjavio je Leopold L. Fulem, što je podstaklo Jova Ivanovića da na svoj način izrazi duboko poštovanje prema raznovrsnom djelu vrhunskog umjetnika, dekoršući keramičke tanjire predstavama preko kojih prezentuje sadržinski sloj svog slikarskog repertoara.

*Sve složene stvari su nestalne,
One pripadaju carstvu rođenja i smrti;
Kada se rađanje i smrt transcendentuju,
Ostvaruje se apsolutno spokojstvo a mi smo blaženi.
Budistička strofa sa kraja mahajana sutre⁵*

Tradicija romantizma, simbolizam, ekspresionizam, asocijativnost, nadrealizam, fovizam, koji se u njegovim radovima harmonično i skladno smjenjuju i prepliću poput „plime i osjeke, oluje i bonace”, predstavljaju začarani svijet lirske poetike Jova Ivanovića. Kao sljedbenik Frankastelove maksime da iza intelektualne konstrukcije svijeta, djeluje magijska sfera služnje nepoznatog i fantastičnog, on nam je otkrio jedan od mogućih vidova u iskazivanju iskonskih tajni koje u sebi krije kolijevka evropske civilizacije i kulture – Mediteran, u kojoj su „prolaznost i smrt, ali i obnavljanje i trajanje” izvorna paradigma njegove Vječnosti.

Na njegovim radovima nastalim posljednjih godina života, na kojima se povezuju ribe i ptice, plodovi mora, monumentalna antejska tijela u skupine definisane skalom svjetlih kolorističkih harmonija, snažno su sublimirani tuga i nadrealni strah od konačnosti (*Pred ulov*, 2015; *Vapaj*, 2017). Naime, ribe i ptice otvorenim „iskeženim” ustima personifikuju umjetnikov unutrašnji „glas” – munkovski egzistencijalni krik beznada koji dolazi iz dubine njegovog bića. Čak i svjetlost dobija onu iracionalnu notu koja otvara prostor novim imaginarnim svjetovima. Jedra se stapaju, rasplinjavaju i apstrahuju u nedefinisanom prostoru (*Jedra*, 2017), usamljena barka udaljava se ili približava njegovom životnom utoči-

štu Budvi, u kojoj se sastaju početak i kraj jednog duhovno bogatog, humanog i toplog životnog puta umjetnika koji će ostati zapamćen po svojoj jedinstvenoj, neponovljivoj i senzibilnoj mediteranskoj duši. Kao ličnost pljenio je šarmom, svojom prijateljskom i ljudskom toplinom, o čemu svjedoče i brojni portreti koje su mu posvetili mnogi umjetnici – Milo Milunović, Božidar Jakac, Milić od Mačve, Milan Tučović..., a Milo Milunović okarakterisao je Jova Ivanovića „proročkim” riječima: ...uvjeren sam da se u ovom mladiću krije neki... đavo. Lijen je, nesređen, najčešće u oblacima, pomalo, čak, nastran ali, pošto sve to bude odbolovao, svašta od njega može ispiliti. Živi bili uvjeriće se da ovo ne pričam napamet.⁶

Na unutrašnjem doživljaju, pshološkoj projekciji istorijskih, mitoloških, kulturoloških, a prije svega emotivnih i ontoloških principa možemo sagledati umjetnikov odnos prema realnom/irealnom koje transformiše u slikarski univerzum u kojem je sve moguće. Zapravo, bogatstvo imaginacije, nemjerljivi prostori vizionarskih „čudesa”, izuzetna kreativna egzekucija iskazani u raznim umjetničkim disciplinama; slike, crteži, grafike, keramika, čine Jova Ivanovića jednim od najizrazitijih i najimanentnijih predstavnika crnogorske savremene umjetnosti bez čijeg bi djela ostali uskraćeni za jednu od najveličanstvenijih poema posvećenih Mediteranu.

Ljiljana Zeković

Sa Ljiljanom Zeković
Izložba u Modernoj galeriji, Budva
u septembru, 2006.

With Ljiljana Zeković
The exhibition at the Modern Gallery in Budva
September, 2006

5. Suzuki, T. Daisec: „Zen i japanska kultura”, „Geopoetika”, 2005, str. 234.
6. Rakočević, Vukosav: „Milunovićevo otkriće u Budvi”, „Pobjeda”, Titograd, 21. oktobar 1972

RAINBOW IN THE MEDITERRANEAN SKY

Poetics of the Mediterranean

The Montenegrin painters inspired by the magical Mediterranean climate in their artistic accomplishments have started from different psychological and anthropological aspects: imaginativeness through which they express the feeling of heliocentric joy of life; melancholy and gloomy atmosphere; and expressive dramatics which comes from surreal and metaphysical areas. In the painting oeuvre of one of the most consistent "poets" of the Mediterranean Jovan Ivanović all those concepts are integrated in a unique artwork in which he with outstanding imaginative and visionary inspiration transposes his perceptions, sensual impressions, with implied geni us loci / the implication of genius loci.

Following the stages of development of his creativeness it is inevitable to mention the Art Scholl founded in Cetinje in 1946, and relocated to Herceg Novi in 1948, which had the crucial importance on the formation of the Montenegrin modernism of the second half of the 20th century. There, in 1951, Jovan Ivanović started his four-year education. At the time its founders Petar Lubarda and Milo Milunović who strongly influenced the artistic poetics particularly of the first generation of the post-war Montenegrin fine artists, ceased their educational practice in Montenegro in 1948. Their students on the principles of artistic freedom taken over from the teachers and led by their own creative temperament and sensibility opened up the areas of new artistic surveys. From the very beginning the artwork of Jovo Ivanović was based on his personal choice in the creation of the phenomenological layer of the painting which expressed aspiration on the one hand towards the artwork of Milo Milunović in whose master class in Belgrade he continued the education and on the other hand to Filo Filipović the bastion of the Montenegrin postmodernism. The result was that his artistic credo was worked out on the principles of aesthetic objectivism and subjectivism - classical modernism and associative abstraction, firm composition with clearly defined objects (*Still Life*, 1964) and non-objective "painting of monochromatic structures" based on the principles of inner necessity (*White Horizon*, *Detail of Bullfight*, 1967).

Those concepts represent the fundamental starting points in shaping up his original work of art where he with the potency of gestural and colouring

expressionism by elements of real, surreal and fantastic inhales to the Mediterranean space a particular sort of *ars poetica*. Actually, that primordial, mythical and intimate Ivanović for decades cherishes in his artistic expression is inspired by vitalistic energy that with magnetic force connects him to the essential character of his painting fabricated of mystic and contemplative premonition, perception and melancholy, but above all the joy of living – a driver on his creative and existential path through earthly time. In that period of Jovo's Creative Self a key question arose: should we look for the quintessence of his painting in the released energetic powers that prevail in his inner spaces, or, perhaps, in mystic and pastoral atmosphere of his homeland that opens up for him the areas of irrational, visionary, lyrical and dramatic procédé? The analysis of his artistic opus would offer one of possible answers to this crucial question important for the understanding of Ivanović's art poetics.

The power of substance

To one of the particularities of Jovo's painting distinguished Djordje Kadijević drew attention saying that "Ivanović gives contribution to the evolution of the Slavic variation of the "mental" Art Informel that exists only in our region. Covering his depictions with lush deposits of coloured material, in informalism manner, this student of Milunović brought in their structure moulding impresses of his strong emotions"¹. In Jovo's painting it is not only his relation to the substance – a paint with which he achieves impasto effect giving the painting multiple energetic layers, but also thicken painting substance and suggestive colouring that implies the abstract dimension of his work in which he accomplishes strong and unbreakable unity of form and colour as an expression of sort of informalism, i.e. pseudo-informalism.

Exactly this stride towards "the upgrade" of his painting represents a small move forward of the Montenegrin art towards the ongoing tendencies in the contemporary fine art practise. Besides Ivanović, in the 1960s Gojko Berkuljan and Aleksandar Prijić were involved in the phenomenological issue of Art Informel in the context of substance treatment. However, in Ivanović's painting we find another di-

1. Kadijević, Đ: "Nevidljivi red", NIN, 9 October 1997

mension that draws him near, but not identifies with the essence of this movement and that is the feeling of spiritual and existential desolation and emptiness that the artist transposes to the work. However, it is not about original Art Informel. It is about the exceptional examples that prove the advancement in relation to the established fine arts practise during the times when the Montenegrin – Yugoslav art infiltrated in the actual flows of the European and global modernism of the second half of the 20th century.

Accidentally, or not, Branko Filo Filipović and Stevan Luketić, the noteworthy representatives of the Yugoslav Art Informel, as well as Milo Milunović, Jovo's artistic and human role model, were emotionally and originally related to Budva, its abstract and surreal atmosphere that marked their artistic expressions, and which was the essential inspiration on which are based perceptions and substantial values of Jovan Ivanović's painting.

Melancholic nocturne

The development of his art poetics could be followed from the late 1950s when the Montenegrin fine art got its features in the process of determination to the stylistic values of the European modernism – the relation between a painting and its subject. This phase of Jovo's work can be perceived in a few preserved paintings (Contemplation, 1958), in which he was oriented towards solving the issue of formative and structural values of a depiction by the firmness of the condensed form, the constructivist creating, the expressionist approach to the painting matter, gesturalism and monochromatic colouring which expressed his inner sensations. His interpretation indicated the gifted painter whose act of creating would be based upon strong inner impressions and would bear innate particularities of distinctive artistry.

Ivanović's artwork of the early 1960s might be best described as melancholic nocturne...

Luminosity and bright colours that absorbed the warmth and light of the Mediterranean sun in the Jovo's paintings gave way to night darkness and gloomy atmosphere. As if his birthplace, Budva, his spiritual and emotional sanctuary, was transferred to the world's creation times when the earth was in darkness fulfilled with anguish, anxiety and despair. In the figurative compositions of the time he showed the tendency towards the visual expression of the classical origin (Still Life, 1964) and solving the prob-

lem of form – space, vertical – horizontal by creating a constructing "net" for shape defining (Fishing Village, 1968). Likewise, with the abstracted, faceless and associative figures (Couple, 1963; Warrior, 1967) he foretold the painting manner in which the authenticity as mimetic fixation is converted into enigmatic spheres of memory uncertainties.

In this dark phase the vedute of urban landscape represent the only reference for recognizing the ambience authenticity. By colouring effects the painter defines mysterious architectural contours that come out of profound, condensed and hermetic arcane gloominess (Fire over the Town, 1967; Horizon, 1967; Bora, 1968). If in Milunović's painting "Pompeian red" is singled out, then in Ivanović's depictions we face "Pompeian black", with which he manages to create perspective illusion and out of which red and cobalt blue shades radiate – colours of the sea and sky that would be dominating in the opulent colouring spectrum of his Mediterranean.

However, the discrete presence of light in Jovo's paintings opens up the areas of symbolic repertoire indicating the new chapter in his creativeness. As an example I would single out two depictions Detail of Bullfight (1967) and Fish (1967). In the first he confronts the dark with white light shafts/beams and subtle associative forms with which he in mysterious way get closer to the absolute abstraction, while in the second the dead bird blends with the mystic atmosphere of the dusk shadows.

In this conditionally named dark phase the painter worked out "White Horizon" (1968)² defining it with white background, a horizontal line applied in the centre directly from the paint tube and blue "in the size of a toothpick". This minimalist composition represents a curiosity in his painting of narrative displays and symbolism. I single it out as an expression of deep emotions – excitement, agitation and even affection that according to the painter it evoked in him. This intimate connection with his work that is out of context of his clearly outlined visual practise puzzles us - to what extent the young and gifted Montenegrin visual artists, in the period of early modernism, were capable to express their individual tendencies that were out of the prevailing artistic climate in Montenegro in the 1960s? In my view, in this particular case, it represents the painter's step forward in representing the range of his creative

2. Painting "White Horizon" (in private collection) was displayed at the individual exposition of Jovan Jovo Ivanović in Rimini, Italy, 1968. Italian art critic called it his masterpiece.

possibilities because no doubt Jovo's substantial creative nature and temperament are inseparable from the Mediterranean area and in his romantically talking depictions the dreams of the past, perceptive impressions and visions of the future are all related. However, deep melancholy and his innate fears personified with black that is very often blended with magical, marvellous and subdued cobalt blue are present in all the phases of his artwork (Figures, 1985; Birds and Fish, 1992; Bora over Budva, 1992; Fisherman, 2003; Budva, 2004; Horizon, 2009), even when in his depictions prevail compositions in glowing colouring harmony of light and bright colours of the Mediterranean.

The world of silence – symphony in blue

Moving from the chaos as the archetypal beginning to the procreation of new life Jovo Ivanović revives the primordial image of his birthplace in which he by balancing between association and abstraction, dream and reality, possible and impossible, the world of nightmare fantasies and lyrical, creates his visual Universe wrapped in transcendental silence giving his artwork timeless and boundless dimension.

Riblji buket, 1991.
ulje na platnu
80 x 90 cm

Fish Bouquet, 1991
oil on canvas
80 x 90 cm

The artistic research Jovo Ivanović undertook in 1970s would be translated into the artwork for which he is recognized as a unique and original

art personality. With thoughtful and harmonious relationship among aesthetic, expressive and emotional values the artist reflects his creative potency and energy into magical spheres of the metaphysical timelessness. The world of his painting built up of dreams (Birth out of the Sea, 1976) is defined by harmoniously connected real, associative and abstract forms.

The predominant element on the phenomenological level of his paintings is colour as "basis and line", whose hues and opulent colouring consonance attune the structure and determine painting's composition. The controlled brushstroke following the imaginative rhythms of the agitated gesticulation compacts and tempers his enthusiasm while the linear dynamics follows the outline of the drawing or it spreads over the coloured surface as a resilient, sinuous arabesque of notes pulsations.

"Condensing of compositional emotions" in the tuneful rhythms of concentrated and unrestricted coloured shapes and black lines (In the Interior, 1973) along with surreal visions are gradually transformed into "the painting of floating world". The swirling lumps of blazing colours and fantastic symplegma of deformed figures are lifted to the surreal spheres which separate the virtual boundary between the land, sea and sky (Budva Fan, 1990). From the sea, the area where abstract and concrete collide and everything comes out and gets back to it, emerge monsters as the products of subconsciousness: symbiosis of fish and bird, the reminiscences of Cycladic Neolithic recipients; the array of fish offsprings of life and fertility; birds, dream flyers, "free souls" that link up the sky and earth; monsters which arise up from the area of subconscious (Taming the Monster, 1976; Sea Insemination, 1977; Blue Fish, 1987; Fish Bouquet, 1991; Sails, 2004; In front of the Catch, 2015)...

In most depictions the urban core of the Old Town of Budva, Sveti Stefan, small boats discretely suggested or visually concrete, represent existential nucleuses around which, or above which, the visions appear intertwined of expressively vexed diversity of associative shapes, brought up from the under-the-sea and shore, and the painter's inner depths. Sometimes like whirlwind of eruption they integrate as symbols – ideograms of his homeland (Seagull, 2003).

In those artworks the sea and sky are clearly defined with flat latent horizontal, a reference that divides the real world from the world of dreams, but

at the same time emphasizes the points of interaction between celestial infinity and sea vastness. The underwater and above-the-sea, calm sea and bora, light and darkness represent the realms of visual simulation and transposition of "his own universe induced by the domain of unconsciousness" while the poetical, fantastic human and mythological figures, surreal figurative composition of hybrid characters, the iconography of fresco painting, shadows of the past, metaphors and symbols exist in the magical and harmonious entireties.

The paintings of Ivanović are characteristic for the absence of sun. The sunlight is substituted with the irrational light that fills up the canvas with primordial – melancholic atmosphere (Sveti Stefan, 2003). To the survey of warm, profound and subtle variations of blue which is the colouring foundation that opens up to the infinite and imaginative – the colour of air and water, he opposes celestial and psychedelic red – the colour of life, fire and blood, and yellow – the colour of light and insemination, thus materializing the basic principles of living and his spirituality. Ivanović depicts objects according to his individual chromatic and psychological dictionary of fauvism: in red – a horse's head, cat, crab, birds, fish; in blue: fish (Blue Fish, 1997), birds (Bird above the Sea, 1987), anthropomorphic figures (Figures, 1985) that he connects to colours of the sky and sea, the spiritual and material core that formed his painting.

In the artworks accomplished in the first decade of the 21st century the expressive vehemence is subsided. Pastel colours prevail as an independent reality along with the play of unrestrained linear cadences characteristic for the drawings that represent the culmination of his poetical expression. The released imagination led by the power of his thoughts and emotions inspired Jovo Ivanović that in the paintings and drawings on the border between reality and imagination executed in pure art animates his artistic world as a unique aesthetical and conceptual nucleus.

Drawings – the seismographic records of the emotional life

Ivanović's intrinsic necessity to record the essential visual sign with expressive linear sensations is fully expressed in his drawings (india ink, gouache, felt-tip pen, pencil, mixed media). On the fragile paper texture and its esoteric inaccessibility it

is summoned a magic world made of perceptive and transcendental reflections as a result of his direct contact with the micro world and creating energy of the Mediterranean climate.

Jovo, as one of the most prominent drawing masters of the Montenegrin fine art of the 20th century, possesses a unique and singular particularity of poetical subtlety and sensuality that he achieves with a line that is personal, vitalistic, potent, prompt seismographic record of the emotional life, conscious and intuitive energy of the artist.³

His early works on paper (tempera, oil) accomplished in the first half of the 1960s are the designs of the intimate pocédé. It is anthropomorphic painting of the portrayal character defined with light-dark chromatic consonances and firm shape with occasional cloisonnist interventions. Actually, the expression as a strong impulse became his prime form of articulation and it became more complex with the development of his artwork.

With sinuous, resilient and dynamic line he transforms natural shapes reaching the pinnacle of his lyrical expression and drawing virtuosity. Namely, in miraculous play of synchronized and vibrant strokes his sea waves are depicted like musical rhythms that sublime deep accords of the organs like the wave of the symphonic power and dulcet tones of the violin (Play of the Monsters, 1975). They are the reflections of his personal poetics that discretely moves from the world of the Mediterranean lyrics to the world of fantastic and surreal visions. The classical harmony and vehemence of linear and formative elements (Tenderness, 1980) has been imbued by modern sensibility and the echoes of the Far East reflected in the application of coloured spots which exists as an independent reality and in the enchanted atmosphere of the trapped world that is petrified in its transcendental peace (Bull, 1975). Poetical human and mythological characters (Cadmus, 1985), surrealistic and figurative constructions of fanciful animals and creatures and elements of released linear rhythms of particular agitated gesticulation that condenses, intertwines and multiplies pictographic, symbolic and decorative signs, like the Kufic script, float across the undefined magical space with which they correspond in harmonious relations. The line appears as black or polychrome "perfect mark" which forms rhythmically rippled entireties of unobtrusive decoration, while the dramatic counterpoints

3. Protić, B. Miodrag: "Oblik i vreme", "Nolit", Beograd, 1979, p. 92.

Akt sa korpom, 1979.
tuš
40 x 29 cm

Nude with a Basket, 1979
india ink
40 x 29 cm

of black and white (Fish, 1969) replaces dematerialized mystic light.

In some works the artist conciliates drawing and painting what is indicated in his paintings with highlighted linear cadences (Monster's Love, 1991), whereas in the drawings with richer colouring consonance (Sea Scent, 1990), or in watercolour style, that is with subtle shading and tints of bright colours (mixed media – drawings, watercolours, gouaches) what makes him one of the most prominent and notable Montenegrin watercolourist and gouache masters (Breakthrough, 1976; Sea Bird, 1984; Horseman, 1988; Madonna of Budva, 2009...).

While in the paintings colour represents the primal value of its structure, in the drawings there are discrete colouring interventions (Repose, Illusion, 1988). The refined correlation between line and colour that sometimes flashes with psychedelic vigour (red) forms the figurative and pictorial layer of the composition in which the lyrical sequences and surreal accounts are executed with the same poetical subtlety.

Although in the drawings the line is the carrier of the depiction's organization, in some of them the coloured areas do not disarray its "natural" course but they exist as free areas or incorporated in the forms without disturbing their organic integrity (portrait sketches, 1989; Veiled Bust, 2016).

The singing waves and poetics of female body

As if Katsushika Hokusai's⁴ The Great Wave off Kanagawa overflows into the paintings and drawing of Jovo Ivanović who conveyed undulated/wavy lines and wispy shapes into untitled lyrical and abstract compositions. They form coherent complexes that alike acoustic waves intensify, interfere and fade out in the abstractly elusive space. In the Montenegrin fine arts those exceptional designs of Jovo Ivanović represent outstanding example of the amalgamation of the Mediterranean soul with the magic of restless and unsubduable sea waves (see previous chapter). In fact music that comes from the heart, painting and atmosphere of the region merged into the magnificent composition dedicated to the human soul that is inseparable from the mutable and restless nature/ what is close to Zen Buddhism concept of spiritual unity of nature and man.

However, the reflections of the mental states belonging to abstract and metaphysical extents are embodied in the surreal fantasies while the moulding and transformation of the elusive and inconsistent waves are found in the compositions with dancing female bodies (Dance, 197...), in woman's hair (Female Speculation, 1977; Nude with a Basket, 1979).

4. Hokusai, Katsushika, a Japanese printmaker and painter (1769-1849).

Actually, his internal turmoil of erotically lyrical nature is transformed into circles by expanding and increasing complexity of rhythmic "waves" like in music orchestration. This association is a result of numerous images of nude female body set in different positions and defined in illusive form - with a line that barely gives the form suggesting eroticism that emanates chastity and lyrical subtlety.

Kosti i morska trava, 1977.
ulje na platnu
50 x 40 cm

Bones and Seaweed, 1977
oil on canvas
50 x 40 cm

Within the context of aforementioned I would like to draw attention to another mysterious segment of Ivanović's painting. Namely, in the Composition from 1976 he introduced two elements in the abstract forms – a breast and human bones forming in his own way a symplegma that defined the abstract and associative figure. However, in his earlier work Embryo from 1974 he put fetus as the mystery of creation in the circular "water" wave and a human bone in the background. The question arises whether the bones in Ivanović's art should be considered as a symbol of the quintessence, the essence of creation, materialization of life and regeneration of the species or, according to his artistic poetics, as his necessity to introduce purity and strength of substance in his illusive and inconsistent fantasies of wave-like designs (Composition, 1971; Composition 1977; Bones and Seaweed, 1977)? I assume the answer lies within the character of his painting where symbolic narratives get adequate structural and composition-

al interpretation. In fact, there is nothing random in his depictions. It is all conceptually and artistically clearly designed, without variances and improvisations, what opposes the first impression which often indicates chaotic and nightmare symbiosis of dream and reality.

Tribute to Picasso

Tribute to Picasso, one of the geniuses of the world's fine art, represents the expression of deep devotion to this exceptional artist. However, in Jovo's paintings there are no reminiscences of Picasso's synthetic and analytic cubism that generated revolution in the 20th century art. Above all it is about the affection for Picasso's artwork that Ivanović expressed through various psychological and aesthetical aspects.

Firstly I would single out Jovo's connection with the Mediterranean poetics in which the traditional values are linked with the forms of modern sensibility. Thus, already in 1967 he depicted Bullfight Detail in the manner of somnambular expressionism with cryptic abstract and associative elements.

The deeper roots of this affection for the illustrious artist we found in symbolism and another dimension of time and space. It concerns myths and legends that connect the past and present of the cultural and historical heritage of the Mediterranean characteristic for inexhaustible primordial creative energy. In Picasso's painting it is represented with the figure of Minotaur that symbolizes modern tyranny, while in Ivanović's work it is the virtual projection of mythological character Cadmus, a mythical founder of Budva, depicted in his spiritual struggle with suppression (Cadmus Fighting the Dragon, 1986, Fight, 1983; Breakthrough, 1990).

The closeness to Picasso's accomplishment can be found likewise in the drawings that attract with simple linear arabesque, intellectual clarity, lyrical poetry, melodious notes that are born in the imaginative core and propagate through the space defining the abstract and associative images. Jovo ceramic plates belong likewise to this homage. Picasso's vision and creativity are so exceptional and unique that I can freely declare Pablo Picasso one of most prominent ceramicist of the 20th century said Leopold L. Foulem what inspired Jovo Ivanović to express his deep respect for the overall work of the superior artist by decorating ceramic palates with his typical painting repertoire.

*All composite things are impermanent.
They belong in the realm of birth and death;
When birth and death is transcended.
Absolute tranquillity is realized and blessed are we.
The Buddhist stanza at the end of a Mahayana sutra⁵*

Kompozicija, 1976.
ulje na platnu
40 x 55 cm

Composition, 1976
oil on canvas
40 x 55 cm

The tradition of Romanticism, symbolism, expressionism, associativity, Surrealism, Fauvism that harmoniously take turns and intertwine in Jovo's artworks like "ebb and flow, stormy and calm sea" represent the enchanted world of Jovo Ivanović's lyrical poetics. As a follower of Francastel's byword that behind the intellectual construction of the world there has been operating a magical area of premonition of unknown and fantastic, he has revealed one of the possible ways of expressing the primal secrets hidden in the cradle of the European civilization and

5. Suzuki, T. Daisec: "Zen i japsanska kultura", "Geopoetika", 2005, p. 234.

culture – the Mediterranean where "transience and death, but likewise renewal and duration" is the paradigm of its Eternity.

In his last paintings in which fish and birds, shellfish and monumental antaeus bodies are associated in groups defined by array of bright colouring harmonies, the sadness and surreal fear of finality are strongly sublimed (In front of the Catch, 2015; Cry, 2017). In fact, the open-mouthed fish and birds personify artist's inner voice, Munch-like existential scream of hopelessness, coming out of the depthness of his being. Even light gets the irrational feature that opens up the space towards new and imaginary worlds. The sails melt, fade and abstract in the undefined space (Sails, 2017), the solitary boat retreats or approaches his life harbour Budva where meets the beginning and the end of a spiritually rich, humane and warm life's journey of the artist who would always be remembered for his unique, outstanding and sensitive Mediterranean soul. He attracted people with his charm, friendliness and human warmth what can be seen in numerous portraits of him accomplished by many artists – Milo Milunović, Božidar Jakac, Milić from Mačva, Milan Tučović..., whereas Milo Milunović described Jovo Ivanović in "prophetic" words: "... I believe there is something in this young man. He is lazy, unsettled, very often in the clouds, a bit weird but when he gets over all of that, anything can come up. You will see I am not talking nonsense"⁶

Concerning the inner experience, psychological projection of historical, mythological, cultural and above all emotional and ontological principles we can perceive the artist's relation to real/unreal that he transforms into the painting universe where anything is possible. In fact, the opulent imagination, boundless spaces of visionary "miracles", highly creative execution expressed in various art disciplines: paintings, drawings, graphic art, ceramics make Jovo Ivanović one of the most exceptional and most prominent figures of the contemporary Montenegrin art without whose artwork we would have been deprived of the one of the most magnificent poems dedicated to the Mediterranean.

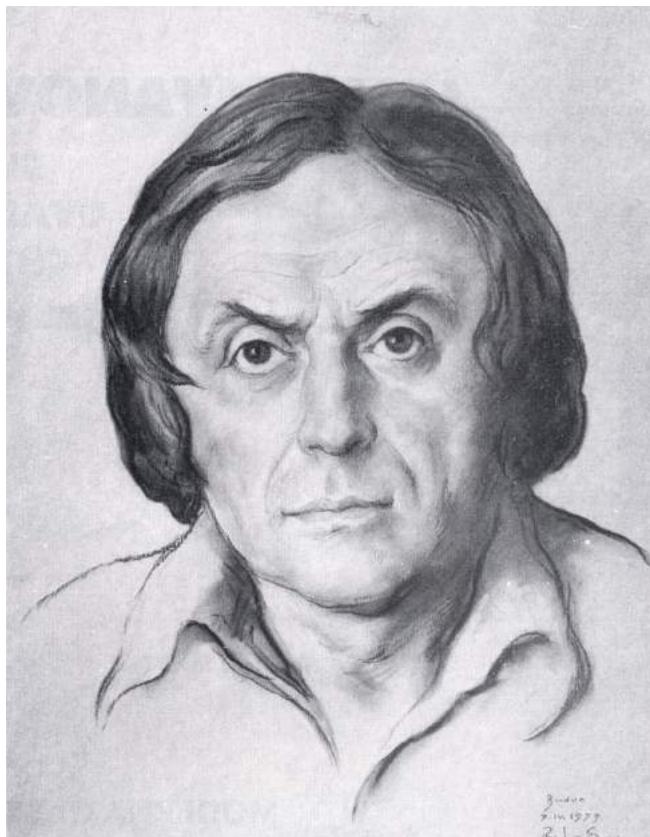
Ljiljana Zeković

6. Rakočević, Vukosav: "Milunovićevo otkriće u Budvi", daily "Pobjeda", Titograd, October, 21, 1972

Milo Milunović
Portret Jova Ivanovića, 1964.
akvarel
39 x 29 cm

Božidar Jakac
Portrait of Jovo Ivanović, 1964
watercolour
39 x 29 cm

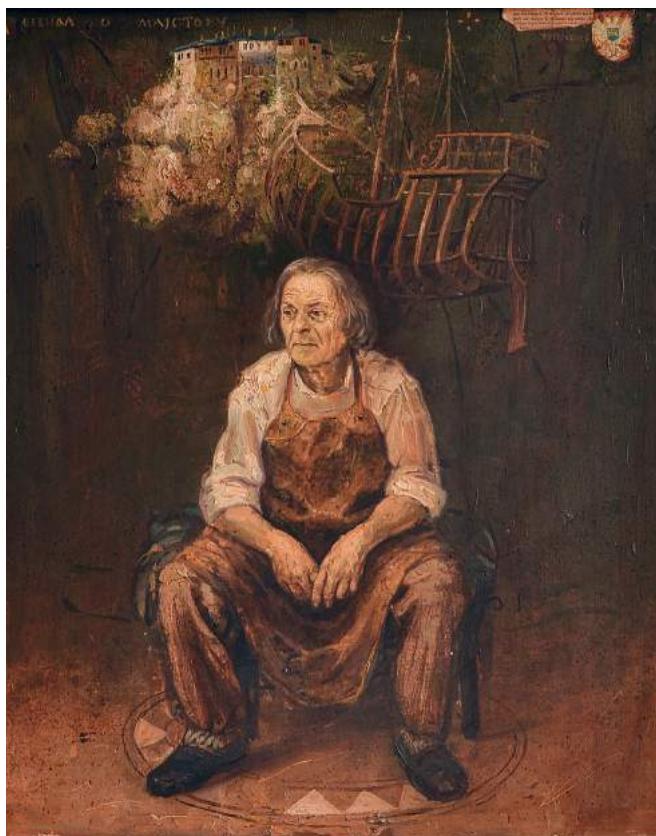
Božidar Jakac
Portret Jova Ivanovića, 1979.
ugljen
48 x 32,5 cm

Božidar Jakac
Portrait of Jovo Ivanović, 1979
charcoal
48 x 32,5 cm

Milić od Mačve
Jovo iz Budve, 1987.
akvarel
38 x 29 cm

Milić od Mačve
Jovo from Budva, 1987
watercolours
38 x 29 cm

Milan Tucović
Legenda o majstoru, 1998.
ulje na platnu
54 x 46 cm

Milan Tucović
Legend of the Master, 1998
oil on canvas
54 x 46 cm

LIKOVNA ODA MEDITERANU

*Slikarstvo je jače od mene. Ono me tjeran
da radim što god poželim.*
Pablo Picasso

Budvanska Moderna galerija svoj osnivački zamajac, trajanje i uspon duguje svom sugrađaninu, slikaru, pedagogu i njenom dugogodišnjem rukovodiocu Jovanu – Jovu Ivanoviću. Od početka njenog rada, Jovo je, sa neizmjernom ljubavlju i entuzijazmom u nju ugradio dio svoje vizionarske ličnosti, kao i svoj pokretački duh s namjerom da podstakne, oplemeni i razvije kulturni habitus jedne male sredine, kakva je Budva, susretom sa vrhunskim imenima kako domaće, tako i evropske, internacionalne, likovne scene. Samim time je, od svog osnivanja, Moderna galerija njegovala veoma visoke kriterijume pri organizovanju izložbi od izuzetnog kulturnog značaja. Svi velikani likovne umjetnosti XX vijeka sa prostora bivše Jugoslavije, pa i šire, izlagali su u ovoj eminentnoj galeriji koja ubrzo postaje jedna od najznačajnijih na južnoslovenskom prostoru. Posredstvom svojih prijatelja, istaknutih umjetnika koji su živjeli u Parizu, Bate Mihailovića i Ljubinke Jovanović, Jovo prikuplja i stvara neobično vrijednu zbirku Savremenih ekspresionista, koja danas predstavlja najznačajniji dio fundusa Moderne galerije. Izložbama visokog ranga i njegovanjem bogatog fundusa svojih zbirki, Moderna galerija nastavlja da traje zaokružujući petu deceniju svog postojanja u nastajanju da se održi na tragu zadatka koji joj je svojim nesebičnim pregalaštvo Jovan Ivanović zadao, izdvajajući je kao jedan od najznačajnijih kulturno-umjetničkih prostora u Crnoj Gori.

Uporedno sa zalaganjem i radom na usponu Moderne galerije, Jovan Ivanović ostvaruje svoje imozantno slikarsko djelo. Vječiti zaljubljenik u Budvu, grad u kome je rođen i more kojim je okružen, navodi da svaki pristup tumačenju njegovog slikarstva, pred nama, uvijek nanovo, otkriva raskošno plavetnilo osobene vizije Mediterana. Mediterana ne samo prepunog sunca i mora, već i Mediterana oplemenjenog određenim postulatima koji uključuju karakteristike podneblja u kome je rođena drevna evropska civilizacija.

Kao i u djelima najvećih svjetskih slikara, bilo da je u pitanju Španija, Italija, ili Grčka (Velasquez, Picasso, Pjero dela Frančeska, Domenikos Teotokopoulos El Greko...), dubinski slojevi tipološke specifičnosti mediteranskog likovnog izraza ostvareni su u svojoj posebnosti i u djelu Budvanina Jovana Ivanovića. Ova neobična likovna pojавa u jugoslovenskoj

umjetnosti druge polovine XX i početka XXI vijeka, cijelovito ispunjena i oplemenjena tim čudnovatim mediteranskim duhom, daje nam za pravo da ga, ne slučajno, bez ikakvog pretjerivanja, možemo povezati sa najvećim imenima evropskog, pa i svjetskog slikarstva.

Ali, u čemu se ogleda njegova posebnost? Njegovo slikarstvo, često iskazivano kroz faze ili cikluse, pokazuje se, uvijek novim, lišenim monotonije, ponovo rođenim... Saglasnost duha njegove ličnosti i suštinske supstance Mediterana prožima na različite načine svaku njegovu sliku, ili crtež. Snaga Ivanovićevog izraza koji plijeni svojom neponovljivošću, iskazana je u različitosti likovnog jezika ostvarenog kroz gest, boju, kompoziciju i crtež u kojima je sublimiran neobičan, živi duh ličnosti slikara. U svojoj posebnosti, njegova slika ili isijava lirskom plemenitošću, ili se u njoj osjeća ekspresivna, koloristički zvučna, borba u tami kroz koju izbjiga nadrealno snoviđenje prepuno simbola. Njegova crvena je španski, razjareno crvena, njegova plava je duboko, jedinstveno uzvišena, vizantijski plava, ona koja skriva tajnu... Njegovi su akvareli pompejansko prozračni... Linija pikasovski virtuzozna...

Ivanovićev stil je istovremeno i ličan i univerzalan, izražen fragmentarnom percepcijom i rekonstrukcijom oblika prema zakonima osobene imaginacije koja nas uvodi u, takođe osobenu, autentičnu likovnu poetiku. Određeni aspekti svijeta čije postojanje kao da ignorisemo, odjednom nam otkrivaju tajne duboko skrivene u arhetipskoj podsvijesti. Prostornu i kompozicionu osnovu Ivanovićeve slike čine, po pravilu, nebo i more. Dakle, beskrajna plavetna prostranstva, simboli Božanskog, nestvarnog i stvarnog, u kome je stvoren život. Na njegovim platnima i crtežima vlada automatska, ekspresivna, a samim tim i spontana asocijacija ideja iznesenih bilo bojom, bilo crtežom. Kroz posebnost harmonije, specifičnog sklada boja i neobično inventivnog crteža, Ivanović izražava svoj unutarnji, skoro dječije suptilno emotivni, doživljaj života i svijeta, doživljaj realnog i irealnog koji jedino u umjetnosti pokazuje svoj pravi smisao, a u čemu prepoznajemo i davno izrečeni Pikasov stav: „Svako je dijete umjetnik. Problem je ostati umjetnik nakon odrastanja“. Jovan Ivanović je to uspio i kroz svoje djelo neposredno iskazao upravo taj fenomen ingeniozno iskonskog talenta koji je, gotovo uvijek, emanirao iz njegove ličnosti.

Jovo nam kroz svoje slikarstvo nesebično otvara nesvakidašnju mogućnost da kroz vizuelno kolorističko saglasje doživimo i čudesnu harmoniju

zvučnih, odnosno muzičkih karakteristika različitih tonaliteta boje uronjenih u karakteristične motive u kojima prevladavaju figurativni detalji riba, ptica, nemani, ženskih i muških aktova, cvijeća... obavijenih arealom opsesivno, samo njegove, drevne, mitske Budve. Na primjeru ulja, nazvanog *Sveti Stefan u noći*, čini se kao da se, uzvišenim glasom Pavarotija, Verdijeva arija sliva, kroz tajanstvenu svjetlost mješćine, na ovaj čudnovati srenovjekovni gradić i u svaku dušu onoga koji ovo djelo posmatra. A „slati svjetlost u dubine ljudskog srca – to je poziv umjetnika“ (Robert Šuman).

Iz cjelovitog Ivanovićevog opusa, teško je izdvajati pojedinačna djela, jer gotovo svaka njegova izložba predstavlja i njegovu posebno oslikanu sliku. Sliku kroz koju prepoznajemo Jovov i naš usnuli svijet... svijet ograničen rađanjem i nestajanjem... svijet ophrvan čudenjem, nemirom, strahom i konstantnim suštastvenim pitanjima o smislu postojanja

bića, gdje se jedino kroz ljubav i svjetlost može načiniti odgovor... I ne sučajno, Jovo nam kroz svoju posljednju naslikanu „nedovršenu“ sliku, kroz drhtavo gašenje njegove, gotovo uvijek, raskošne boje i, istovremeno, isijavanje nestvarne bjeline simboličnim pečatom ne kraja, već skrivenog novog početka, ukazuje na put vraćanja svojoj istinskoj osnovi...

Svaki novi susret sa slikarstvom Jovana Ivanovića predstavlja put ka zaboravljenoj Božanskoj suštini koja se od davnina, na različite načine, pokazivala u stvaralaštvu i umjetničkom logosu Mediterana. U mnoštvenom izrazu govor umjetnosti je uvijek sijanje luče Božanskog otkrovenja koju je Jovan od Budve, naš savremenik, kroz vizuelni jezik slike uspio da oblikuje i na jedinstven način iskaže, čime je zauzeo posebno istaknuto mjesto u savremenoj crnogorskoj umjetnosti.

mr Lucija Đurašković

Sveti Stefan u noći, 2003.
ulje na platnu
60 x 68 cm

Sveti Stefan, 2003
oil on canvas
60 x 68 cm

A VISUAL ODE TO THE MEDITERRANEAN

*Painting is stronger than me.
It makes me do its bidding.*
Pablo Picasso

Its founding impetus, continuance and rise the Modern Gallery of Budva owes to its fellow citizen, painter, educator and director of many years Jovan Jovo Ivanović. From the very beginning Jovo with great love and enthusiasm embedded in it the portion of his visionary individuality and driving spirit with intention to enforce, enrich and develop the cultural habitus of a small centre as Budva was providing it to meet with the famous domestic, European and international fine artists. Thereby the Modern Gallery from its foundation cherished high criteria considering the selection of the organized exhibitions. All masters of 20th century fine arts from former Yugoslavia and wider displayed their artwork in this eminent gallery which soon became one of the most significant in the Yugoslav region. By virtue of his friends, notable fine artists who lived in Paris Bata Mihailović and Ljubinka Jovanović, Jovo collected and generated highly valuable collection of the Contemporary Expressionists that represents the most outstanding part of the Modern Gallery's holdings. Thanks to high quality exhibitions and collections' augmentation the Modern Gallery at its fifth decade tries to keep up the pace with the assignments that Jovo Ivanović set with his unselfish diligence, making it one of the most prominent cultural premises in Montenegro.

Along with his work on establishing and developing the Modern Gallery Jovan Ivanović accomplished his impressive artwork. Eternally in love with Budva, his hometown, and the surrounding sea indicate that each approach to his artwork interpretation reveal the splendid blueness of his individual vision of the Mediterranean. It is not only the Mediterranean full of sun and sea but the Mediterranean determined by certain postulates that include the characteristics of the birthplace of the ancient European civilization. As well as in the works of the greatest painters of Spain, Italy or Greece (Velasquez, Picasso, Piero della Francesca, Domenikos Theotokopoulos El Greco...), profound layers of typological particularities of the Mediterranean artistic expression have been generated specifically in the creations of Jovan Ivanović from Budva. This extraordinary art phenomenon of the Yugoslav fine arts of the second half of the 20th century and the beginning of the 21st century completely fulfilled and refined with that Mediterranean spirit, gives us the right to associate him, not

by chance and without exaggerating, to the greatest names of the European and even world's fine arts.

But what is it that makes him so unique? His art, consisting of various phases and series, is always new, deprived of monotony and reborn... The harmony of his spirit and the essential substance of the Mediterranean permeate in each of his painting or drawing. The potency of Ivanović's expression that captures with its originality is uttered with the diversity of his visual language achieved through gesture, colour, composition and drawing that sublimes the peculiar and lively spirit of the painter's personality. In its individuality his painting either radiates with lyric nobility or we feel expressive, colouristically reverberant, battle in the darkness through which emanate surreal visions full of symbols. His red is in Spanish way fiercely red, and his blue is profoundly and uniquely divine, Byzantine blue, the one that keeps a secret... His watercolours are in Pompeian style translucent... His line is in Picasso's way virtuous...

Ivanović's style is at the same time individual and universal expressed in fragmented perception and shape reconstruction according to the rules of his personal imagination that leads us to his particular and authentic poetics. Certain aspects of the world around us whose existence as though we ignore all of a sudden reveal us the secrets deeply buried in our archetypal subconscious. The spatial and compositional ground of Ivanović's paintings is by the rule the sky and sea. Therefore, the endless blue spaces, symbols of the Divine, real and unreal, where life is procreated. The automatic, expressive and thereby spontaneous association delivered either with colour or line predominates in his paintings and drawings. Through the particular harmony, specific consonance of colours and peculiarly inventive drawing Ivanović articulates his inner, almost child-like subtle experience of the world, the experience of real and surreal that only in arts reveals its intrinsic meaning, which coincides with Picasso's thought: "Every child is an artist. The problem is how to remain an artist once we grow up". Jovan Ivanović has managed to do that and with his work directly confirmed this phenomenon of ingenious primordial talent that almost always emanated out of his personality.

With his artwork Jovo unselfishly gives us the opportunity that through the visual and colouristic consonance we experience a miraculous harmony of acoustic and musical characteristics of various tones of colours immersed into motifs with

prevailing figurative details of fish, birds, monsters, male and female nudes, flowers... wrapped in the obsessively his, ancient and mythical, Budva. In the oil on canvas called "Sveti Stefan by Night" it looks as if Verdi's aria sang by Pavarotti's divine voice is pouring through mysterious moonlight on this astonishing Medieval town and onto the each of painting's observers. And "sending light to into the depths of the human art – this is the artist's calling" (Robert Schumann). It is very hard to single out specific works out of Ivanović's oeuvre because each of his exhibitions represents his particularly depicted work. It is the artwork in which we recognize Jovo's and ours dreamy world... the world restricted with birth and evanescence... the world overwhelmed with wonderment, anxiety, fear and constant intrinsic questions on meaning and purpose of life, where only love and light imply the answer... And not ac-

cidentally, with his last "unfinished" painting through trembling extinction of his lavish colour and radiation of surreal whiteness, the symbolic seal not of the end but of the new secret beginning, Jovo indicates the path of returning to our intrinsic fundament...

Each new encounter with the visual art of Jovan Ivanović represents the path towards forgotten Divine essence that from the ancient times was omnipresent in the creating and artistic discourse of the Mediterranean. In the abundance of utterance the art language always implies the ray of Divine Revelation that Jovan of Budva, our contemporary, through his visual painting language achieved to shape and uniquely express and thereby have a particular and significant place in the contemporary Montenegrin art.

Lucija Đurašković, MA

Sa Lucijom Đurašković
Izložba u Spomen domu „Stefan Mitrov Ljubiša”, Budva
Septembar, 1995.

With Lucija Đurašković
The Exhibition in Memorial Home "Stefan Mitrov Ljubiša", Budva
September, 1995

Kuća Čekrdekovića, 1955.
ulje na platnu
95 x 55 cm

Čekrdeković House, 1955
oil on canvas
95 x 55 cm

VIZIJE MEDITERANA I RADOST ŽIVOTA

O njegovom slikarskom temperamentu i snažnom koloritu, poznati francuski kritičar Žorž Budaj izrazio se sa puno komplimenata izjavljajući da „zaslužuje da se razvija u dodiru sa velikim međunarodnim umjetničkim tokovima”, dok ni dr Miodrag Kolarić nije štedio riječi za umjetnost Jova Ivanovića, ističući da: „Kada se Ivanovićevi strasni izlivи kolorizma stišaju, slično buri na nepreglednim pučinama, onda nam se, kao prozirna voda nad srebrnim pješkom žala ukažu njegovi crteži i tempere, kompozicije tako lake, tako lirske nadahnute i nedodirljive, da se ne osjeća na kakvoj širini osjećanja i na kakvoj složenosti postupka počivaju.”

A on, nemetljivo i tiho provodi svoj radni vijek i tek pokojom rijetkom izložbom skrene pažnju na sebe i podsjeti nas na veličinu svog stvaralačkog čina. Nije se gurao, kako je zapisala Branka Bogavac i „nije kritičarima išao na noge” – već je slikarstvo oduvijek bilo njegovo življenje i njegovo postojanje.

Kada stane pred slikarsko platno, nema viziju i ne zna što će da naslika već ga, kako kaže, nešto vodi i ruka sama kreće. Tada govori sa slikom, jer njegovo slikarstvo je satkano od trenutka, a boje doživljava kao muziku, jer je osjeća u šumu mora, u plavetnilu neba, dok paleta tada začas postaje prava lepeza tonova. Za njega slika nikada nije završena jer uvijek ima potrebu da joj se vrati, nešto doradi i doda, ali istovremeno ima potrebu da počne i novo platno.

A cijelog života je, za one koji ga dobro znaju, vodio nepreglednu borbu između boje i forme, dobra i zla, svjetlosti i tame, pokušavajući da pronađe alternativu iza koje ostaje samo njegov prepoznatljiv likovni rukopis.

Poznat kao čovjek nemirnog duha, nesređen, cijelog života „kao jedno veliko dijete”, izuzetno senzibilan, vođen mediteranskom poetikom koja ga je obilježila i sa kojom je živio i živi cijeli svoj, čini se osobeni i prosanjani život. Voli da kaže da su neka njegova platna vrsta slikarske ispovijesti koje se ne otkrivaju lako i bezbolno. Otuda i odgovor da je mnoga svoja djela čuvao škrtod od očiju javnosti i ponekad svojih najbližih, stvarajući oko sebe neku auru i svoj svijet u koji нико ne može da pronikne. Uvijek u žurbi, brzo hoda, karakteristično sjedi, a kada na-mješta kosu, znamo da je u blizini neka lijepa ženska osoba koja mu je skrenula pažnju. Voli „lake“ ljude koji ga ne opterećuju i koji su pogodni za druženje i prijatnu atmosferu koju još uvijek voli da začini nekim „bell cantom“ i melodijom kao što je njemu omiljena „Patkica i makovi“.

Ne voli mnogo da priča o slikarstvu izuzev o njegovim nekadašnjim divnim druženjima sa dragim prijateljima i kolegama kao što su bili Filo, Stevo Luketić i Bata Mihajlović, sa kojima je dijelio mnoge životne teme uglavom vezane za estetiku i ljepotu življjenja.

Ivanovićev lik bio je inspiracija mnogim istaknutim umjetnicima kao što su: Milo Milunović, Božidar Jakac, Milić od Mačve, Salah Taher i Milan Tucović. A on sam, nerado je radio portrete i ima ih sačuvanih svega nekoliko. Možda je razlog u činjenici da je njegov portret dječaka, ukraden na Jugoslavenskoj izložbi portreta u Tuzli 1967. godine. To ga je na izvjestan način obeshrabriло bez obzira na komentare prijatelja i kolega da se kradu dobre stvari.

Voli i posmatra srednjovjekovni ikonopis i fresko slikarstvo, djela Mikelandela, Pikasa i Šagala.

Jovan – Jovo Ivanović rođen je u Budvi 22. oktobra 1932. godine u trgovačkoj porodici od oca Iva Marka Ivanovića i majke Marije Ljubanović kao najmlađi od šestoro djece. Tri starija brata Marko, Mirko i Dušan završili su visoke škole i kasnije su se svaki ponaosob potvrdili veoma uspješno u svojim profesijama, dok su se sestre Jovanka i Danica rano skućile i pronašle životne saputnike u porodicama Medenica i Kaluđerović. Sestra Danica je preminula veoma mlada što je ostavilo dosta vidljivog traga na ostale članove porodice Iva Ivanovića.

Jovan je rano pokazivao interesovanja i sklonosti, za neke u to vrijeme, neshvatljive vještine kao što su crtanje i klasična muzika. Volio je da nedjeljom sluša na Radio Titogradu gusle, ali ubrzo potom i napolitanske kancone u izvođenju Karuza i Marija Lance. Po završetku osnovnog obrazovanja u Budvi, jedno vrijeme je lutao i tražio oblast koja ga interesuje. Krenuo je u Cetinjsku gimnaziju, pa zatim u Titograd u Srednju tehničku školu, da bi se na kraju obreo u čuvenoj Umjetničkoj školi u Herceg Novom, koja će se duboko urezati u njegov život kao i kasniji stvaralački rad. Imala je Umjetnička škola snagu svojih profesora Miloša Vuškovića, Mirka Kujačića, Veliše Lekovića, Drage Đurovića, Voja Stanića, kao i svojih učenika Dada Đurića, Uroša Toškovića, Fila Filipovića, Gojka Berkuljana, Nikole Gvozdenovića, Muja Jovićevića i mnogih drugih. Imala je i snagu neponovljivog druženja i bogatstva duha, pa je zato ostavila nesaglediv značaj za razvoj crnogorske likovne umjetnosti druge polovine XX vijeka. A ono što je zanimljivo i u javnosti malo poznato, jeste da je Ivanović u istoj toj školi diplomirao na odsjeku za vajarstvo.

Potom odlazi u Beograd, kod Mila Milunovića, što je značilo prekretnicu za njegov dalji rad i umjetnički put, jer je od čuvenog slikara i profesora poprimio interesovanje i strast za slikanjem mora i svijeta koji njemu pripada. Tada sve više dolaze do izražaja njegove čvrste spone sa rodnom Budvom, bez koje nije mogao da stvara, živi i koja je nesumnjivo odredila njegovu profesionalnu karijeru.

Od prve samostalne izložbe, održane u zgradи bivšeg „Zeta filma“ 1964, pa sve do današnjih dana, on slavi ljepotu svog drevnog grada i njene ikonske vrijednosti. Ona je bila i ostala prisutna u svim njegovim porama. Ma gdje god išao i izlagao, uvijek joj se sa još većim žarom vraćao. Istaže da je istina u tome da ga podneblje u kome živi i stvara, inspiriše i da ima neku osobenu moć.

Ljubav prema Budvi nesebično je dokazao i kroz nastojanje da je poveže sa istinskim i pravim umjetničkim tokovima kroz utemeljenje Moderne galerije, koju je sa uspjehom vodio preko tri decenije.

O Ivanovićevom radu pisali su mnogi naši i strani likovni kritičari, pisci i poznavaci slikarstva. Među njima treba istaći Olgu Perović, Milana – Coka Marovića, Mladena Lompara, Ljiljanu Zeković, Miodruge Kolarića, Đorđa Kadijevića, Čeda Vukovića, Ratku Ćetković, Dragana Radovanovića, Branku Bogavac, Mira Glavurtića, Ognjena Radulovića, Luciju Đurašković, Ljubicu Miljković, Petricu Duletić, Žoržu Budaju, Žanin Varno, Tatijanu Pejović, Nikolu Vujoševića i mnoge druge.

Široka lepeza stilova i faza započela je na izložbi u Italiji, u Riminiju 1966, kada se u Sala delle Colonne predstavio slikarskim djelima koje je odlikovao izraziti i nesputani pesimizam, pa ga je italijanska kritika okarakterisala kao Leopardija u slikarstvu. Među tamnim uljima sa tek jedva akcentovanim bijelim formama izdvojilo se platno koje će mu otvoriti izvorište ka rasvjetljenju palete i uvođenja razbukta-log kolorizma po kome će ostati upamćen i osoben.

Ivanovića je slika *Bijeli horizont* uvela u svijet likovnosti kao prevashodnog koloristu, na čijim je paletama postepeno zauzeo dominaciju fon plave, crvene i žute boje. One su ostale do danas njegovo osnovno izražajno sredstvo, bez obzira da li je u pitanju apstraktna forma ili primorski motiv. Jedno je sigurno, da je stvaran sve vrijeme na osoben i njemu prepoznatljiv način. To su, kako je rečeno „varijacije jedne intimne poetike, koja diskretno iz svijeta mediteranske lirike prelazi u svijet fantastičnih nadrealnih vizija, realizovanih gestom stišanog ekspresivnog izraza i likovnim jezikom posebne artikulacije“.

Kao na uljanim slikama Jovo i svojim crtežima pljeni osobenim likovnim senzibilitetom. Uradio ih je dosta. Bilo da je u pitanju kroki, minijatura ili samostalna disciplina u tušu ili gvašu, sve nosi karakteristike samosvojnog i samostalnog djela. Bez obzira na pojedine prezentacije koje su se bazirale na crtežu kao polazištu cijele priče, ostao je jedan broj još neizlaganih, a davno nacrtanih, koje ljubomorno čuva. To je znatan broj minijatura u tušu koje su spontano nastajale i sadrže osobenosti vještice ruke i oštrog oka. Crtež je za njega užitak, on mu pomaže da se osloboди i opusti. Kod crteža je staložen a kod slikanja uznemiren jer slika svim svojim čulima i svojim bićem. A crtež je pratilo sve njegove mijene i sve faze stvaralaštva. Najraniji crteži, nastali početkom sedme decenije rađeni tušem sa dosta detalja, prepoznatljivih formi, kasnije zamjenjuju oni u kojima se postepeno uvodi boja bez koje nije mogao. Kada ih posmatramo, zaključujemo da u njima miri crtež i sliku. Svima je zajednička čvrstina i upečatljiva razigrana linija, ekspresivna sa nadrealnim akcentima što je posebno vidljivo na crtežima nastalim u posljednje dvije decenije. Ono što predstavlja krunu njegovog rada na crtežu je nagrada ULUCG, „Milo Milunović“, koju je dobio po njenom ustoličenju 1989. godine, za crtež nastao iste te godine pod nazivom *Druženje na obali*.

Cijelog života, slikar Jovo Ivanović, stvara u nekom svom svijetu haosa i zbrici razbacanih boja, pinjela, započetih pa ostavljenih crteža, gvaševa i ulja. Ali, u tom nesređenom ateljeu, gdje se samo on snalazi i to sa takvim uzbudjenjem i stvaralačkim zanosom, sve je podređeno i prilagođeno strastvenoj iskrenosti i neobuzdanom temperamentu jednog pravog slikara sa Mediterana.

Dragana Ivanović, januar 2016.

VISIONS OF THE MEDITERRANEAN AND THE JOY OF LIFE

On his painter's temperament and strong colours, a famous French art critic Georges Boudaille enormously complimented saying that „he deserves to educe in contact with great international tendencies in visual art“, while Miodrag Kolarić highly praising the art of Jovo Ivanović highlighted that „when Ivanović's passionate burst of colours becalm, likewise the storm on the vast open sea, then, like translucent water on the argent sandy shore, his drawings and tempera paintings open up, with compositions so light, lyrically inspired and intangible, that you cannot feel the depth of feelings or the complexity of processes they come out of“.

And he, unobtrusively and quietly, lives his working life and with rare exhibitions draws attention to himself and reminds us of the grandeur of his creative work. As Branka Bogavac once wrote he did not jostle or “lick the critics' boots” yet the painting has always been his living and being.

When standing in front of the canvas, he has not got a vison nor knowledge of what he would paint, yet, as he says, something leads him and his hand goes by itself. Then he talks to the painting, because his painting is woven of a moment, and he experiences colours like music, because he hears them in the sound of the sea, in the sky's blueness, and instantly his palette becomes an array of tones. For him the painting is never finished and he constantly feels the need to get back to it, to amend it and to add something to it, but at the same time he feels urge to start a new painting.

And all his life, the people well-acquainted with him know, he has constantly struggled between colours and form, good and evil, light and dark trying to find an alternative that leaves behind solely his distinguishing visual signature.

Known as a man of restless spirit, disorganized, a whole life a childlike man, extraordinary sensitive, led by the Mediterranean poetics that has marked him out and with which he has been living his distinctive and dreamily life. He likes to say that some of his paintings are sort of personal visual confessions that are not revealed easily and painlessly. Therefore he kept many of his work out of the public eye and sometimes even out of the eyes of the family creating an aura and his own world where no one could penetrate. Always in hurry, a fast walker, with characteristic way of sitting and when he tidies his hair you know that there is a pretty woman around that has drawn his attention. He likes easy-going people that do not burden him, who enjoy good

company and pleasant atmosphere that he always loves to spice up with bel canto and his favourite melody Poppies and Ducks.

He never liked talking much about fine arts except with dear friends and colleagues like Filo, Stevo Luketić and Bata Mihajlović with whom he discussed many life issues mostly on aesthetics and beauty of life. Ivanović's figure was inspirational to many renowned fine artists like Milo Milunović, Božidar Jakac, Milić of Mačva, Salah Taher and Milan Tučović. And the painter himself has never been keen on doing portraits and he has preserved only a few. The reason might be the fact that during the Yugoslav Portrait Exhibition in Tuzla in 1967 his portrait of a boy was stolen. It was a sort of discouragement regardless the commentary of his friends and colleagues that only the good things were stolen.

He likes and observes the medieval iconography and fresco painting, the works of Michelangelo, Picasso and Chagall.

Jovan Jovo Ivanović was born in Budva on October 22nd 1932, as the youngest of six children in the merchant family of Ivo Marko Ivanović and Marija Ljubanović. His elder brothers Marko, Mirko and Dušan completed high schools and became very successful in their professions, while his sisters Jovanka and Danica tied the knots in the families Medenica and Kaludjerović. The early death of their sister Danica deeply affected the rest of the family of Ivo Ivanović.

Very early Jovan showed interest and felt inclination towards drawing and classical music that, at the time, was rather incomprehensible. On Sundays he liked listening to the gusle on Radio Titograd and very soon the Neapolitan canzone performed by Caruso and Mario Lanza.

After the completion of primary education in Budva, for some time he wandered around looking for the area of his interest. Awhile he attended the Gymnasium in Cetinje, then the secondary technical school in Titograd, and he finally ended up in the respected Art School in Herceg Novi that exerted strong influence on his life and creative work. The Art School had the strength of its teachers Miloš Vušković, Mirko Kujačić, Veliša Leković, Drago Djurović, Vojo Stanić and at the same time of its students Dado Djurić, Uroš Tošković, Filo Filipović, Gojko Berkuljan, Nikola Gvozdenović, Mujo Jovićević and others. Along with the strength of unique socializing and spiritual wealth it possessed, it had immense significance to the development of the Montenegrin

fine arts in the second half of the 20th century. It is interesting and not widely known that Ivanović graduated from the Art School with a degree in sculpture.

Afterwards Ivanović went to Belgrade, to Milo Milunović, what represented a turning point on his artistic path, because the renowned painter and fine art teacher awaken in him the interest and passion for painting sea and its world. At the same time the more obvious was his firm connection to his hometown. He could not live nor create out of Budva and it undoubtedly has determined his professional career.

From his first individual exhibition in Budva, in the building of the former Zeta Film in 1964, up to nowadays he praises the beauty of his ancient town and its primordial values. It was and always has been presented in all his pores. Wherever he went and exhibited his work he got back to it even more zealous. He likes to say that it is truth that place where he lives and works inspires him and has a particular power. His love for Budva he altruistically proved by connecting it to the intrinsic and genuine artistic processes and the establishment of the Modern Gallery of Budva whose head he was for more than three decades.

Numerous domestic and foreign art critics, writers and art connoisseurs wrote about the work of Ivanović. Some of them are Olga Perović, Milan Coko Marović, Mladen Lompar, Ljiljana Zeković, Miodrag Kolarić, Djordje Kadijević, Čedo Vuković, Ratko Ćetković, Dragan Radovanović, Branka Bogavac, Miro Glavurtić, Ognjen Radulović, Lucija Durašković, Ljubica Miljković, Petrica Duletić, Georges Boudaille, Jeanine Warnod, Tatjana Pejović, Nikola Vujošević, and many others.

The wide range of styles and phases in his work started at the exhibition in Rimini (Italy) in 1966 at the Sala delle Colonne where he presented the works of exceptional and untrammelled pessimism so that Italian critics characterized him as Leopardi in fine arts. Among the dark oils with scarcely accentuated white forms there was a painting that would open up the source for illumination of his palette and introduction of flaming colours, the features that he will always be remembered for and distinct from the others.

The painting "White Horizon" imposed Ivanović in the artistic world principally as a colourist on whose palette gradually started dominating hues of blue, red and yellow. To date they have remained his foremost medium of expression, whether it is an ab-

stract form or a coastal motif, and he has undoubtedly applied them in his own distinguishing way. As it was once said, they are "the variations of his intimate poetics, which discreetly moves from the world of the Mediterranean lyricism to the world of transcendental surreal visions, carried out in subdued expressive style and pictorial language of unique articulation".

Likewise in his paintings Jovo enchanting with his particular artistic sensibility even in the drawings. He has made plenty of them. Whether it is a sketch, miniature or standalone work in ink or guache they all represent specific and autonomous works. Even though some of his expositions were based on the drawings, there are a number of unexhibited but finished drawings that he keeps jealously to himself. They are mostly miniatures in ink designed spontaneously by skilful hand and sharp eye. He feels delight in drawing; it helps him release and relax. While draws he is calm but in painting he is agitated because he paints with all his senses and his being. However, drawing has been omnipresent in all the phases and changes of his artistic creativity. The earliest drawings, from the beginning of 1960s, realized in ink with lots of details and characteristic for recognizable forms later on were replaced by those in which the artist gradually was introducing colour that has been indispensable for him. Looking at those works we draw conclusion that in them he reconciles drawing and painting. Their common traits are firmness and distinct and lively line, expressive with surreal accents what is particularly featured in the drawings accomplished in the last two decades. The pinnacle of his drawing career was the award of the Association of Fine Artists of Montenegro called Milo Milunović that he received upon its establishment in 1989 for the drawing "Company on the Coast" from the same year.

All his life a painter Jovo Ivanović has been creating in his own world of disorder and disarray of scattered paints, brushes, unfinished drawings, guaches and oil paintings. However, in that messy atelier, where only he can work out with such excitement and enthusiasm everything is subordinated and adapted to his passionate sincerity and unrestrained temperament of a real painter from the Mediterranean.

Dragana Ivanović, January 2016

Trenutak, za mene pun raznih pomiješanih osjećanja, potreba da na stranicama ove monografije napišem par rečenica o mom velikom ocu Jovu. Toliko je jakih emocija u meni, da nekoliko puta već cijepam papir i počinjem ispočetka. Početak, ni sama ne znam gdje bi on... počeo.

Jovo, Jole moj, kako sam ga uvijek zvala, neiscrpni hedonista, vječiti dječak, onaj isti koji se sa 5 godina prvi put napio u tada (sada našoj) đedovoju kući, utapajući prstom u rakiju (kasnije mu je bijelo vino bio poseban „godinemto” uz neizostavno „À votre”), čovjek blage i ponekad cinične naravi, sa vječito podignutom jednom obrvom, naravno, kad bi mislio da je stalno u pravu...

Budva, more, dva pojma bez kojih nije mogao da zamisli svoj život, kupovina ribe na koči, čakula sa ribarem sa kojim „baci” po koji recept iz „Hrana i vino”. Za mene Budva, tata, đjetinjstvo, brojanje barki, šetnja po rivi, ne bi li Ivani i meni „uvalio” da pojedemo koji zalogaj...

Muzika, ples sa njim na terasi nekadašnje terase hotela „Avala”, uz omiljenog mu Elvisa Prislija.

Čaša, jedna ili dvije Šardonea ili Sovinjona, Al Bano i „Felicita”, kad bi govorio: „Kako upropasti Romina ovog čovjeka” i naše konstantno smijanje i ples...

Robertino i „Mamma son tanto felice...” – pjesma koju je posebno volio i koju je pjevuo u njemu

zanim trenucima, trenucima kada bi se prisjećao svoje majke Mare – Marije.

Samo odabrani su znali da ne izlazi iz kuće bez štipavice, da se tri puta vraća prije nego što kreće, naprijed, nazad, da uvijek staje kada vidi crnu mačku, da ne leti, ne plovi, ne pliva, samo u plićaku, do pola pasa...

Toliko toga bi još željela napisati o tebi i reći tebi lično, ali... hvala ti, Jole, na mom bezbrižnom đjetinjstvu, na ironiji i cinizmu koji sam naslijedila od tebe, a koji smo samo nas dvoje shvatili, na tom inatu i ponosu, prkosu Ivanovića, na toj plavoj boji na tvojim slikama, na prvom plesu, prvoj pomorandži koju si mi stavljao na vrh paketa za Beograd, prvoj slici, ljetu i zabavama sa familijom, najboljem brodetu sa tajnim sastojkom, hvala ti na ludosti koju sam naslijedila od tebe, hvala ti na imenu JOVAN, jer ja sada imam moju JOVANU...

Pikaso je jednom rekao da: „Sva deca su umetnici, problem je kako da ostanu umetnici i kad odrastu...” – ti si, oče, bio i ostao jedno veliko odraslo dijete.

Završiću ove svoje riječi jednom od tvojih omiljenih pjesama Luča Dala „4 marzo 1943” – „Dice che era un bell'uomo e veniva, veniva dal mare parlava un'altra lingua pero sapeva amare...”

Marija Ivanović

Sa čerkom Marijom, 1980.
With Daughter Maria, 1980

A moment, full of mixed emotions, and a necessity to write down a couple of sentences about my great father Jovo on the pages of this monograph. So much strong emotions stir up in me so that I have torn the paper several times and started from the beginning. The beginning and I do not know how he would ... begin.

Jovo, my Jole, as I always called him, an inexhaustible hedonist and eternal boy, the same one that at the age of five got drunk in the granddad's house (ours today) dipping the finger into brandy (later on the white wine was his special "godimento" with inevitable "À votre"), a man of mild and sometimes cynical temper, with constantly raised eyebrow, because he thought he was always right...

Budva and the sea, two aspects that he could not have lived without, buying fish from the trawler, small-talks with a fisherman and giving him few recipes from "Food and Wine". For me Budva, father, childhood, counting boats and walking along sea promenade trying to put Ivana and me some bits...

Music, dancing with him on the former terrace of the Avala Hotel to the tunes of his preferred Elvis Presley.

A glass or two of Chardonnay or Sauvignon, Al Bano and "Felicità", when he used to say "How Romina destroyed this man" and the constant laughter and dance...

Robertino and "Mamma son tanto felice..." a song he particularly loved and sang in special mo-

ments when he remembered his mother Mare – Marija.

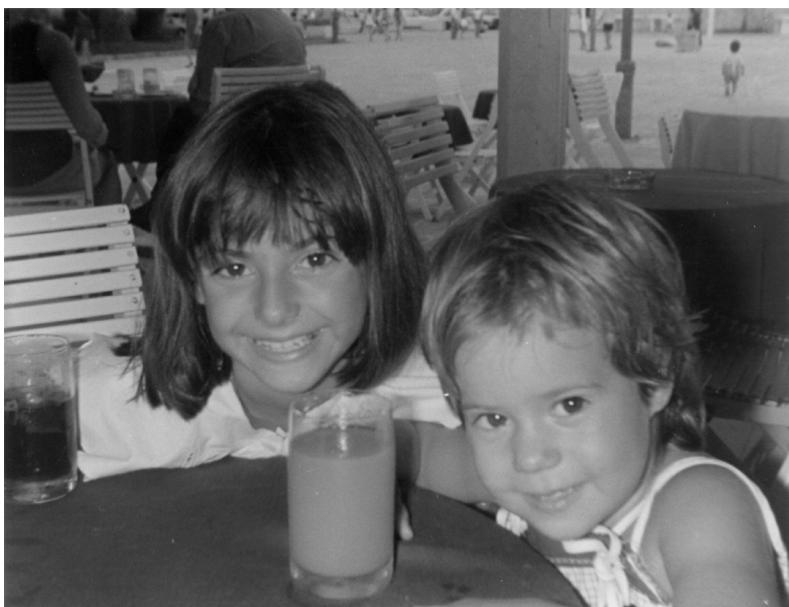
Only few chosen knew he had never left the house without clothespin and that he returned three times before he got off, forward, backward, that he always halted when he saw black cat, that he had fear of flying, of sailing, that he could not swim, only in the shallow, waist-deep water...

I would like to write so much about you and to tell you in person, but... thank you Jole for my careless childhood, thank you for irony and cynicism that I inherited from you which only two of us understood, for that grudge and pride, the defiance of Ivanović family, thank you for that blue in your paintings, for the first dance, for the first orange that you put on the top of the package for Belgrade, for the first painting, summer and family parties, the best brudet with a secret spice, for the foolishness I inherited from you, thank you for the name JOVAN, because now I have my JOVANA...

Picasso said once: "All children are artists. The problem is how to stay an artist when the child grows up"... father, you were and remain a grown up child.

I will end up those words by one of your favourite songs, Lucio Dalla's „March 4, 1943“ – They say this man was handsome, he came, he came from the sea and he spoke in a foreign language but he knew to love...

Marija Ivanović

Ćerke Marija i Ivana, 1989.
Daughters Maria and Ivana, 1989

Mrta priroda, 1964.

ulje na platnu

75,5 x 92,5 cm

Still Life, 1964

oil on canvas

75,5 x 92,5 cm

Ako slika počinje tamo gdje literarno nastrojen posmatrač misli da se ona završava, onda Ivanović motiv produbljuje snagom svoje imaginacije i oživljava ga u jednu novu i nesvakidašnju realnost, shvaćenu intimno, iskreno i duboko senzitivno.

Dragutin Vučanović, Radio Titograd, 1964.

If a painting begins where the literary oriented observer thinks it ends, then Ivanović with the power of his imagination enriches the motif and revives it in a new and extraordinary reality, comprehended in intimate, honest and deeply sensual way.

Dragutin Vučanović, Radio Titograd, 1964

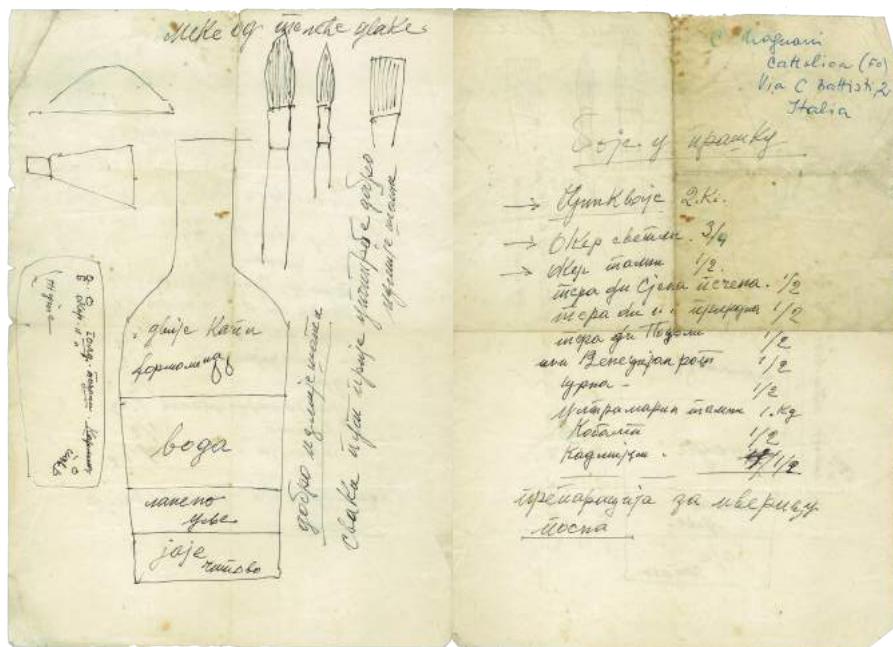
Detalj koride, 1967.
ulje na platnu
90 x 60 cm

Detail of Bullfight, 1967
oil on canvas
90 x 60 cm

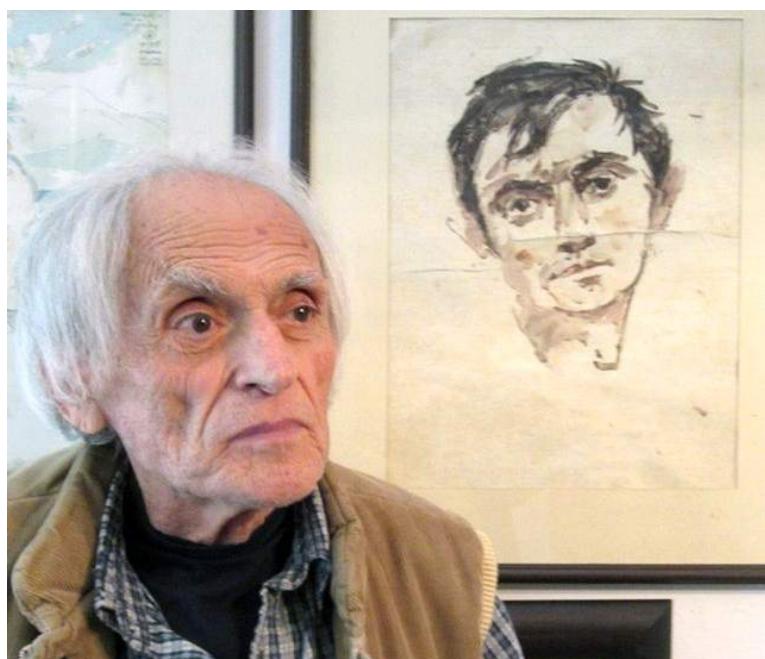

Ratnik, 1967.
ulje na lesoru
70 x 49,5 cm

Warrior, 1967
oil on fibreboard
70 x 49,5 cm

Milunovićeva preporuka kako upotrijebiti boje u prahu i koje četkice
Milunović's recommendation on usage of powder paints and brushes

Pred Milunovićevim portretom In front of the Milunović portrait

Ivanovićev slikarski temperament zaslužuje da se razvija u dodiru sa velikim međunarodnim umjetničkim tokovima.

Žorž Budaj, likovní kritičar
„Les Letters Francaises“. 1974.

His artistic temperament deserves to educate in contact with great international tendencies in visual art.

Georges Boudaille, art critic
Magazine "Les Lettres Françaises". 1974

Horizont, 1967.
ulje na papiru – kaširano na platnu
50 x 70 cm

Horizon, 1967
oil on paper – adhered to canvas
50 x 70 cm

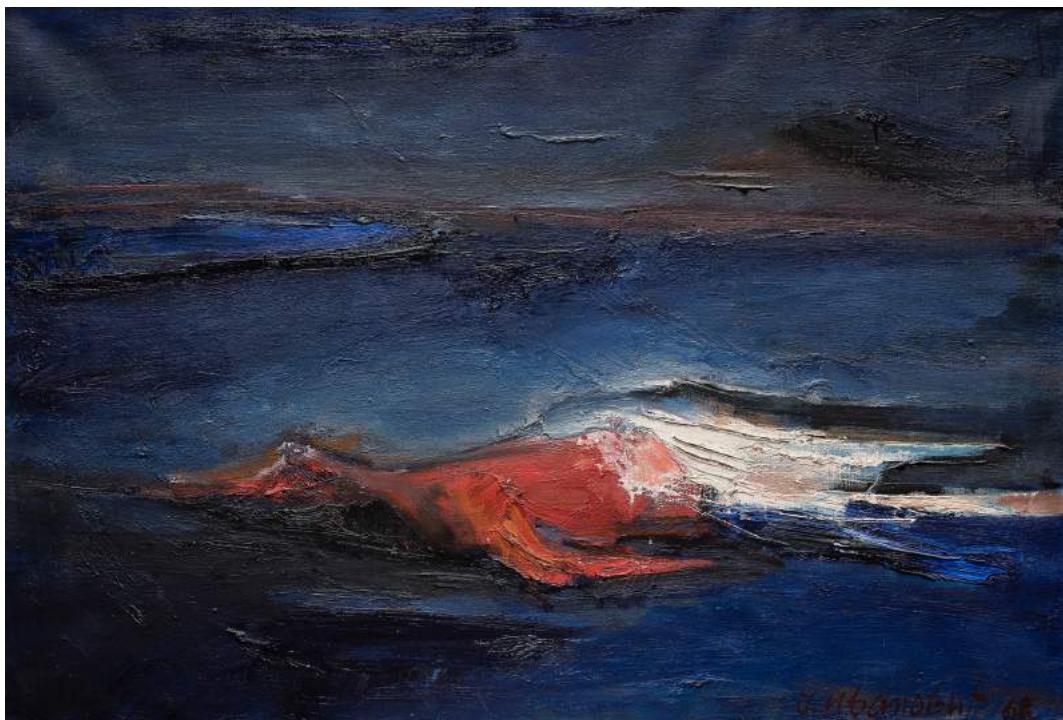
Ribarsko selo, 1968.
ulje na platnu
75 x 100 cm

Fishing Village, 1968
oil on canvas
75 x 100 cm

Vatra nad gradom, 1967.
ulje na platnu
49 x 58,5 cm

Fire over the Town, 1967
oil on canvas
49 x 58,5 cm

Ptica, 1968.
ulje na platnu
63 x 92 cm

Bird, 1968
oil on canvas
63 x 92 cm

SVIJET U PLAVOM

Izložba slika Jova Ivanovića

Poput Iv Klajna nekada, i Jovo Ivanović je zaljubljen u plavu boju, boju mora i neba. Njegove slike su ili monohromne ili na granici monohromije, kao da mu je dovoljna samo plava boja. Slikarstvo Jova Ivanovića, bez obzira na svoju asocijativnost koja nije slučajna, jer on svjesno polazi od konkretnog pejzaža, očigledno pripada apstraktnom krilu moderne umjetnosti. On je vaspitan u duhu jedne vehemtne, divlje, fovističke, ekspresivne i psihološki zatamnjene apstrakcije. Ponegdje, njegove slike podsjećaju na rukopis Vlamenka ili dinamizam akcionog slikarstva. Ili nailazimo na elemente likovne kaligrafije, kao u akcentima, crvenim i bijelim. Sve to svjedoči da je Ivanović shvatio bit one estetike u okviru koje je nastala i razvijala se apstraktna umjetnost, i u okviru koje je iščezavala predmetnost klasičnog realizma.

Ali, ako je u doba trijumfa apstrakcije Jovo Ivanović sakrio konkretan pejzaž i ljudi, ili predmete iz jedne odioznosti prema realizmu koji je bio anatemisan, on bi danas, kada je apstraktna umjetnost u agoniji ili mrtva, morao da izvuče iz tamnih dubina njegove plave boje potopljeni svijet i pejzaž koje su te slike uvijek u sebi skrivale i da ih učini vidljivim. Ustvari, on je samo zastao na rubu realizma i tu, na toj ivici on je mogao da se zanese oslobođenim svjetom nove estetike i njegovog estetizma ili da usvoji nova otkrića, ali jedan reducirani konkretni svijet uvijek je bio prisutan u njegovom djelu i dovoljno je bilo zagledati se u njegove slike pa da se shvati da je njegovo kolebanje između apstraktnog i konkretnog bilo trajno i da je stvorilo jednu čudnu harmoniju.

Miro Glavurtić

„Svijet u plavom“ povodom Ivanovićeve izložbe u zgradi „Zeta filma“ u Budvi, „Pobjeda“ 18.VIII 1968.

THE WORLD IN BLUE

Exhibition of paintings by Jovo Ivanović

Like Yves Klein once, Jovo Ivanović is in love with blue, the colour of sea and sky. His paintings are either monochrome or on the verge of monochrome, as if blue colour was sufficient for him. The art of Jovo Ivanović, regardless of its associativity which is not accidental, because he deliberately departs from the concrete landscape, apparently belongs to the abstract wing of the modern art. He was brought up in the spirit of a vehement, wild, fauvistic expressive and psychological dimmed abstraction. At some places, his paintings are reminiscent of the manuscript of Vlaminck or dynamism of action painting; or we find elements of the art of calligraphy, such as the accents, red and white ones. All this testifies that Ivanović has realized the essence of aesthetics in which abstract art originated and developed and in which the objectivity of classical realism has disappeared.

But if at the time of the triumph of abstraction Jovo Ivanović hid a concrete landscape of people or objects from an odiousness toward realism that was condemned, today, when abstract art is in agony or dead, he would bring out the submerged world and the landscape that these paintings had always concealed, from the dark depths of his blue and make them visible. In fact, he has just stopped at the edge of realism and there, on that edge, he could rely liberated new world of aesthetics and his aestheticism or to adopt new discoveries, but a kind of reduced concrete world has always been present in his work and has been sufficient to look at his paintings and to realize that his hesitation between the abstract and the concrete was permanent and that has created a strange harmony.

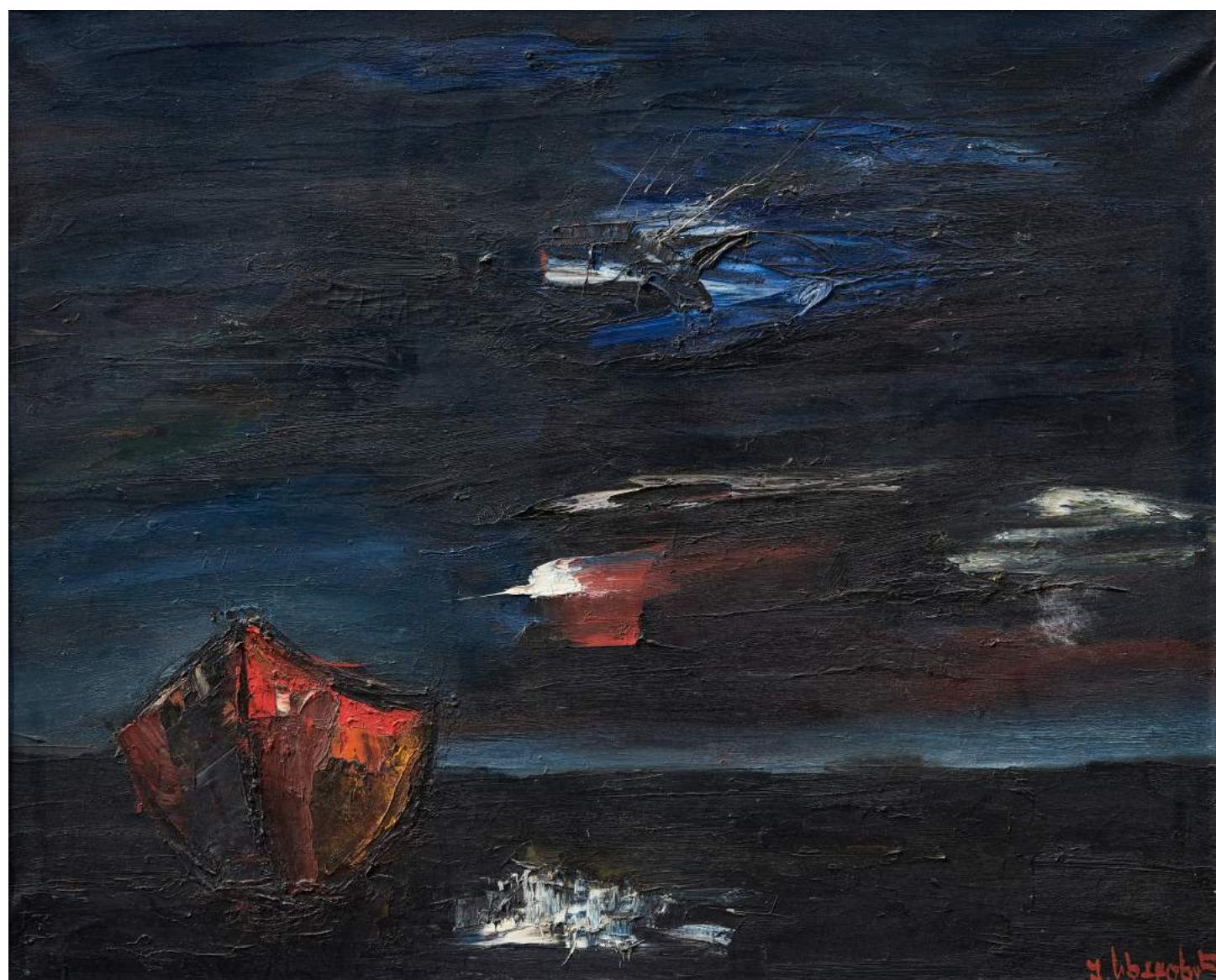
Miro Glavurtić

“The World in Blue” on the occasion of Ivanović’s exhibition in the building of Zeta film, Budva, “Pobjeda” Daily on 18 August 1968.

Bik, 1969.
ulje na platnu
73 x 73 cm

Bull, 1969
oil on canvas
73 x 73 cm

Bora, 1966.
ulje na platnu
75 x 100 cm

Bora, 1966
oil on canvas
75 x 100 cm

Sveti Stefan, 1965.
ulje na platnu
110 x 90 cm

Sveti Stefan, 1965
oil on canvas
110 x 90 cm

dorothy bennet

Jovan Ivanović je Leopardi u slikarstvu. On svaki slikarski motiv produbljuje snagom svoje imaginacije i oživljava ga u uvijek nesvakidašnjoj realnosti koja je shvaćena intimno, iskreno i duboko senzitivno. Slika „Bijeli horizont“ je njegovo pravo remek-djelo.

V. Z. „Pittore Jugoslavo Jovan Ivanovic“, list „Lavvenire di Italia“, 1966. godine.

More, obale morske i nebo nad njima duboka su inspiracija slikara Jovana Ivanovića.

Olga Perović

Jovan Ivanović is Leopardi in painting. He deepens each motif by the power of his imagination and gives life to it always unusual reality which is understood intimate, heartfelt and deeply sensitive. The painting "White Horizon" is his real masterpiece.

V. Z. "Pittore Jugoslavo Jovan Ivanovic", Daily "Lavvenire di Italia", 1966.

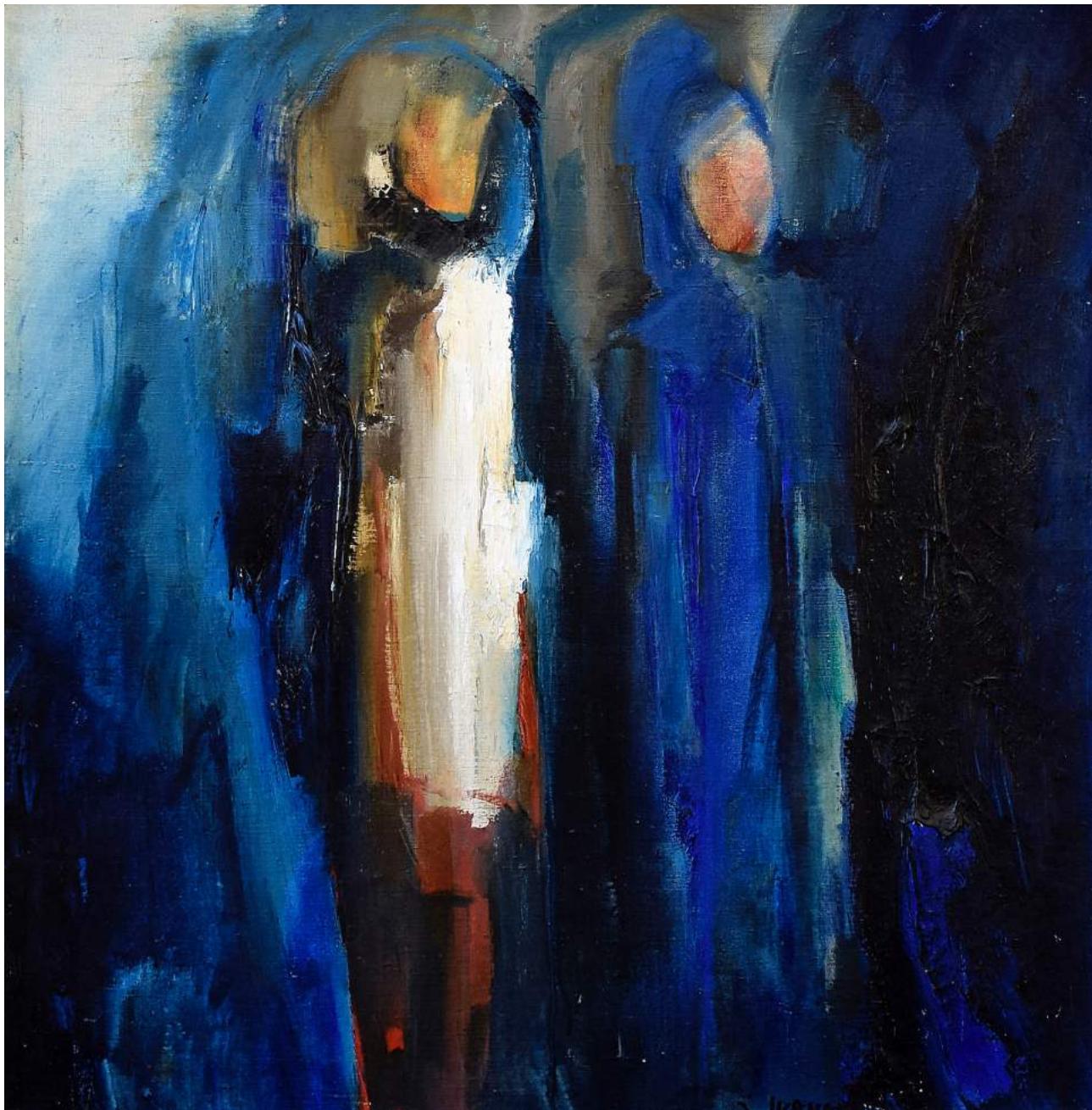
The sea, its shores and the sky above are deep stimulation of the painter Jovan Ivanović.

Olga Perović

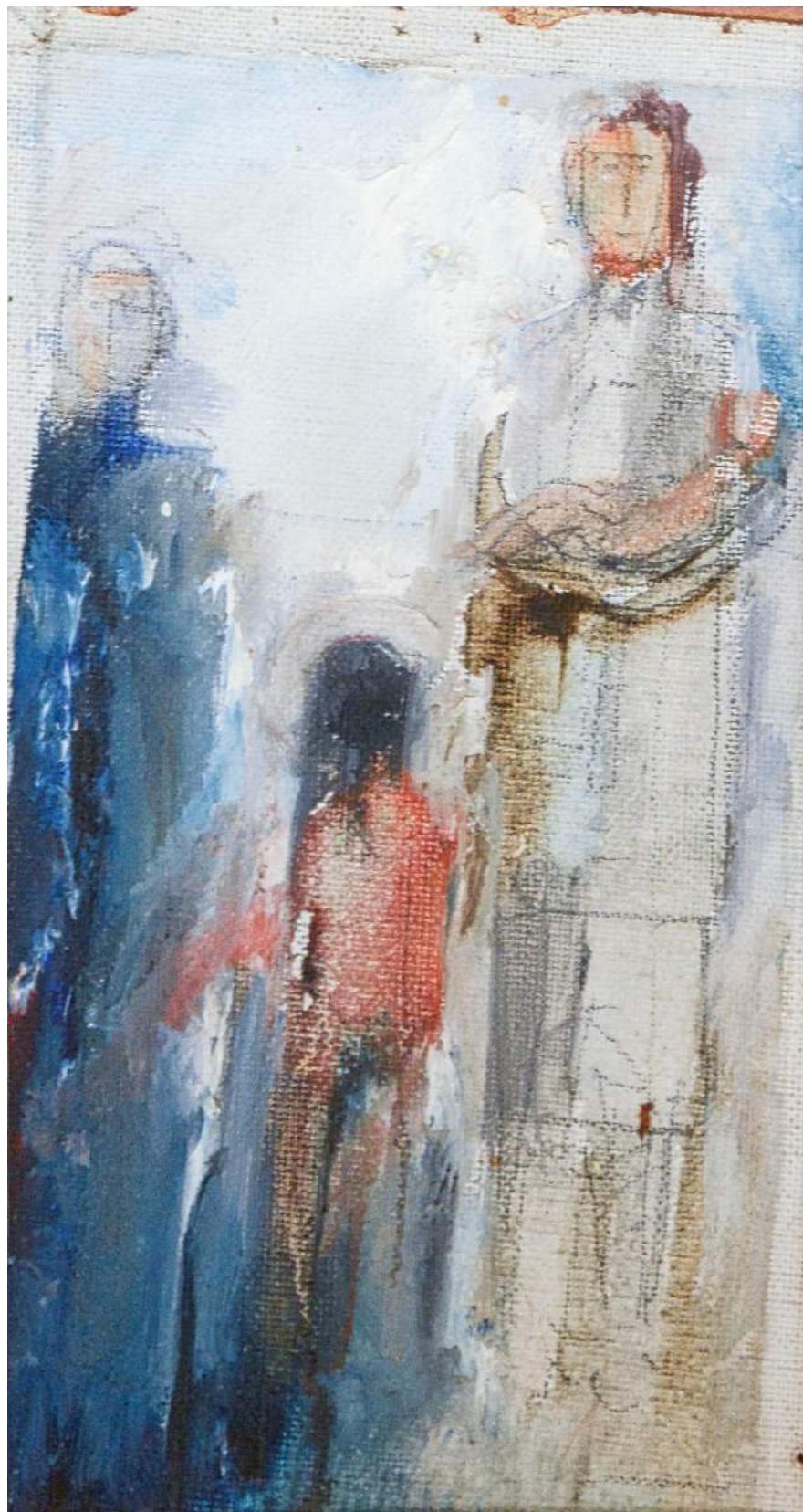
Grabljivica, 1966.
ulje na platnu
85 x 47 cm

Vulture, 1966
oil on canvas
85 x 47 cm

Figure, 1969.
ulje na platnu
65 x 63 cm

Figures, 1969
oil on canvas
65 x 63 cm

Tri figure, 1967.
ulje na platnu
21,5 x 16 cm

Three Figures, 1967
oil on canvas
21,5 x 16 cm

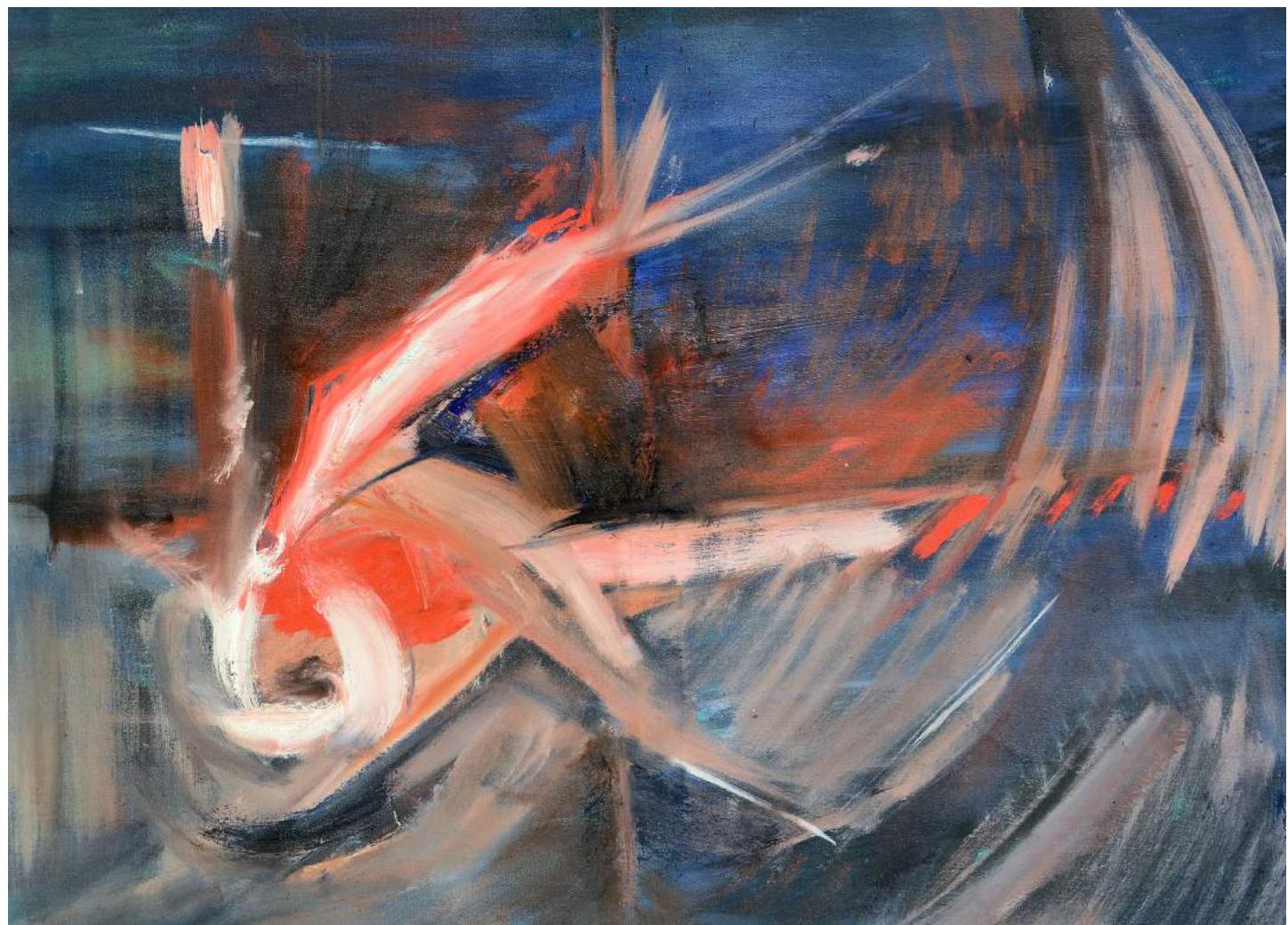
Cvijeće, 1966.
ulje na platnu
81 x 112 cm

Flowers, 1966
oil on canvas
81 x 112 cm

Ptice, 1967.
ulje na platnu
80 x 40 cm

Birds, 1967
oil on canvas
80 x 40 cm

Ptica, 1967.
ulje na platnu
60 x 80 cm

Bird, 1967
oil on canvas
60 x 80 cm

Akt, 1974.
ulje na platnu
80 x 60 cm

Nude, 1974
oil on canvas
80 x 60 cm

J. IVANOVIC '69

Motiv, 1969.
ulje na platnu
73 x 92 cm

Motif, 1969
oil on canvas
73 x 92 cm

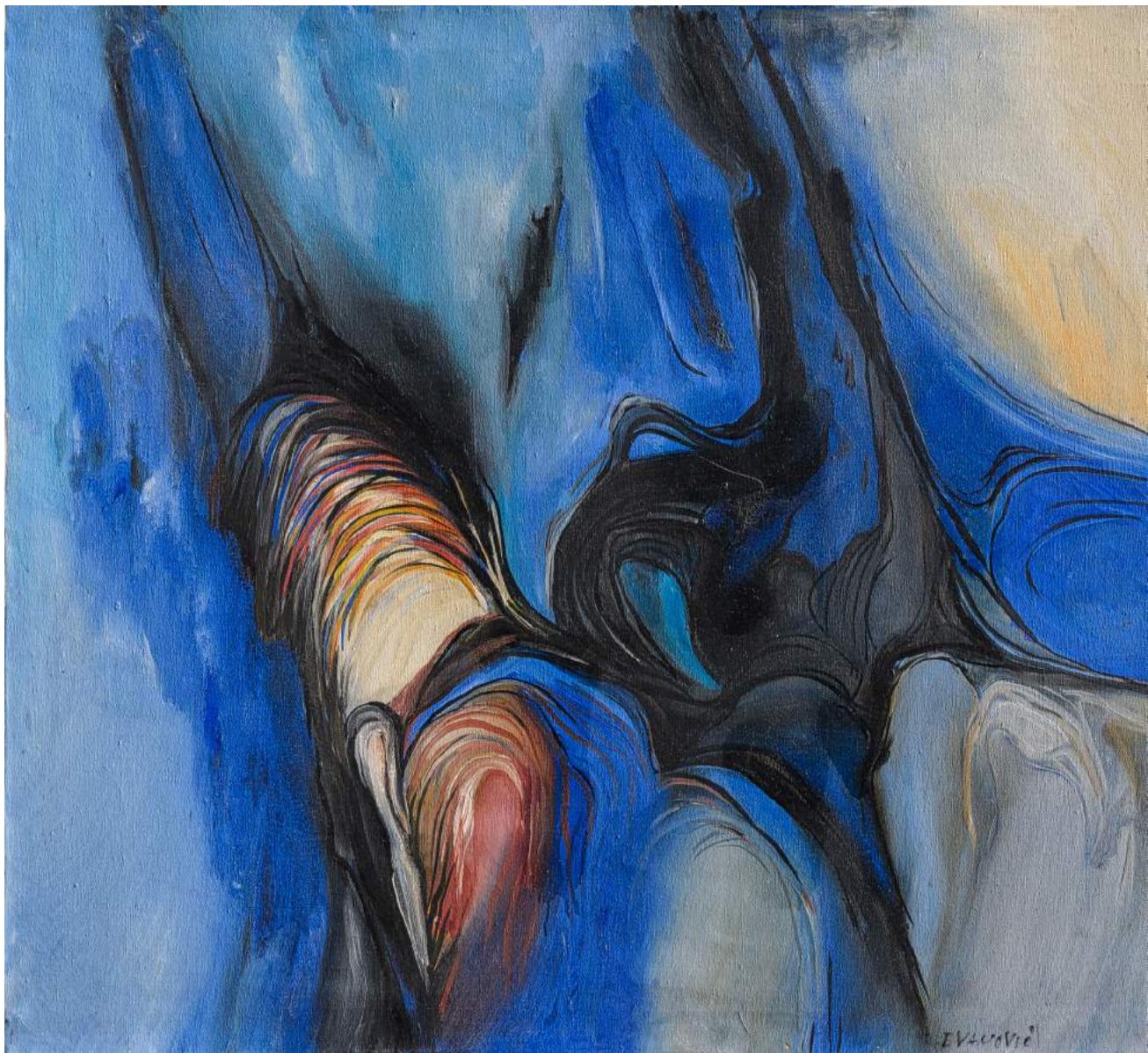
Embrion, 1974.
ulje na platnu
120 x 90 cm

Embryo, 1974
oil on canvas
120 x 90 cm

Osvit, 1971.
ulje na platnu
100 x 100 cm

Daybreak, 1971
oil on canvas
100 x 100 cm

Kompozicija, 1974.

ulje na platnu

100 x 100 cm

Composition, 1974

oil on canvas

100 x 100 cm

Morska neman, 1974.

ulje na platnu

100 x 119 cm

Sea Monster, 1974

oil on canvas

100 x 119 cm

Boju izliva direktno na platno i sigurno, znački usmjerava njenu nametljivost u završne zvučne akorde. Mjestimično, onamo gdje ju je morao ukrotiti linearnim partijama ili pojavom figure i predmeta stvorio je snažnu kolorističku nadraženost. Ovakva ekspresija, gotovo elementarna još nije zapažena u crnogorskoj umjetnosti. Figurativnost nije zarobila boju, ona joj je pomogla da se još više rasplamsa, inicirajući tako stvaranje nekoliko djela, svježih i čistih kao prolječni buket.

Mladen Lompar

„Snažna opijenost bojom“ (uz izložbu Jovana Ivanovića u Plavom dvorcu na Cetinju), „Pobjeda“, 1977.

He pours the paint directly onto the canvas and safely, skilfully directs its intrusiveness in the final sound chords. Partially, on the spots where he had to subdue by linear parties or emergence of figures and objects, he created a strong colourist irritation. This expressiveness, almost elemental, has not yet been observed in the Montenegrin art. Figuration has not captured the colour, but helped it to further inflame, thus initiating the creation of several paintings, fresh and clean as the spring bouquet.

Mladen Lompar

“Strong Colour Fascination” (for the exhibition of Jovan Ivanović held in Plavi dvorac - Blue Palace in Cetinje), “Pobjeda” Daily, 1977

Milan – Coko Marović i Jovo Ivanović u Plavom dvorcu na Cetinju po otvaranju izložbe 1977.
Milan – Coko Marović and Jovo Ivanović at the Exhibition Opening, the Blue Palace, Cetinje, 1977

Boja kod Jova Ivanovića znači sve, ali, to moramo napomenuti, ona nije do kraja eruptivna, nekontrolisana. Na njegovim slikama koloristički tokovi imaju logiku i put koji prate slobodnu imaginaciju. Ta Ivanovićeva boja teče, kreće se, preliva, odvaja i spaja, lomi, postavlja, uklapa i stvara određeni ugodačaj, bez napora – lagano. Reklo bi se, Ivanović misli bojom. Nijemo osjeća pokret, razvijenu i zatvorenu formu, njome naslućuje psihologiju i razlaže fakturu i strukturu materije, njome predviđa i definiše sve, a prije svega atmosferu. Ta ista boja ima svoje tokove, svoju logiku, tako da u određenom trenutku iz nje izvire neka čudna i iznenadna linearnost. Učini nam se da su njeni tokovi ograničeni i usmjereni linijom. Taj iznenadni osjećaj grafičkog postupka i kolorističkog nastojanja, govori nam da jedinstveno osjećanje jednog i drugog predstavlja oblast traženja i realizaciju ovog stvaraoca.

Slikarstvo Jovana Ivanovića ulazi u novu fazu. To možda, ovog trenutka, nije evidentno, ali pažljivom posmatraču biće jasno da put kojim je krenulo ovo slikarstvo predstavlja latentno oslobođenu formu. Opet, reklo bi se, to je ranije suzdržani kolorit, koji u oblikovanju dobija postepeno ekspresivnu formu. Tematski postaje raznovrstan. Iz prostora izrađuju figure i predmeti, a kolorit dobija zvučnost u kontrastima tamnoplavog i crveno-žutog do narančastog tona.

Gledamo radove pune topline i suptilnog osjećanja kamena i mora, i čovjeka između njih i u njima. Gledamo svo to veselje predstavljeno iskrenim i dorečenim rukopisom. Sve to ispunjava zadovoljstvom, tim više, što nam se pružila prilika da ga podijelimo sa ljubiteljima ove vrste umjetnosti.

Milan – Coko Marović

Tekst za izložbu u Plavom dvorcu na Cetinju 1977.

The colour means everything in the art of Jovo Ivanović, but we have to mention that it is not ultimately eruptive, uncontrolled colour. In his paintings the colourist flows have their logic and the route they follow a free imagination. Such Ivanović's colour flows, moves, overflows, separates and connects, breaks, sets, matches and creates a certain atmosphere, effortlessly, gently. One would say that Ivanović thinks by colour. He mutely feels the movement, developed and closed form, using it to hint the psychology as well as to break down the surface and structure of the matter, providing for and defining everything by matter, and above all the atmosphere. The same colour has its currents, its own logic, so that at a certain point a strange and sudden linearity springs out of it. It seems to us that its currents are limited and directed by the line. That sudden feeling of graphic procedure and colouristic effort, tells us that unique feeling of both represents an area of search and realization of this artist.

Painting of Jovan Ivanović enters a new phase. Perhaps at this moment it is not evident, but a careful observer will recognize that the path this painting starts to follow represents the latently released form. Again, it would seem that it is previously restrained colouring, which gradually gets the expressive form when shaping. His themes become diverse. From space emerging figures and objects and colours obtained voicing contrasts in dark blue and red - yellow to orange tones.

We look at the works full of warmth and subtle feeling of rock and sea, and the man positioned between them and in them. We watch all joy presented by a sincere and conclusive manuscript. All this fills us with pleasure; primarily because we are given the opportunity to share such pleasure with fans of this kind of art.

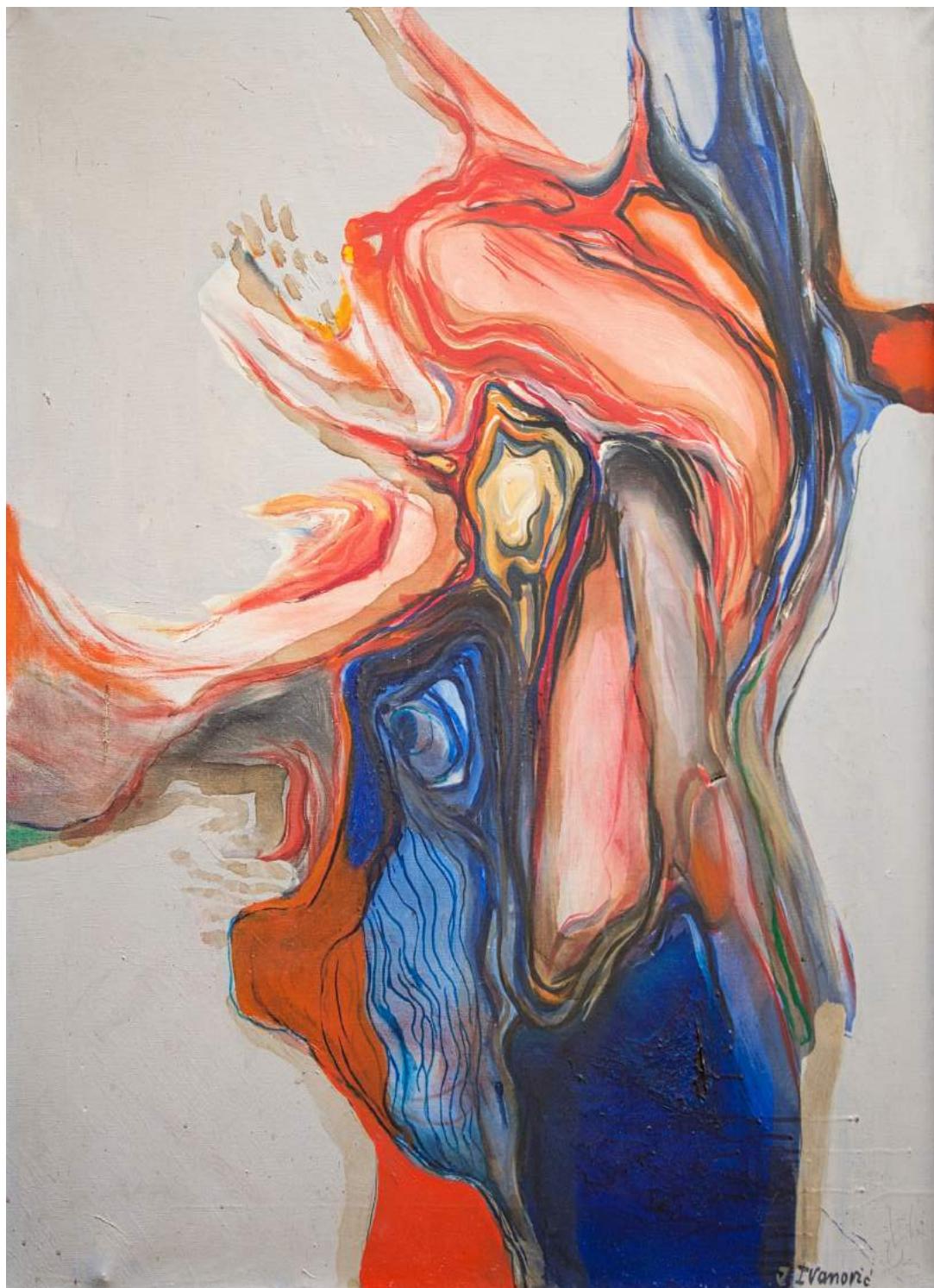
Milan - Coko Marović

*Text for the Exhibition at the Plavi dvorac
(Blue Palace) in Cetinje in 1977*

U enterijeru, 1973.
ulje na platnu
110 x 100 cm

In the Interior, 1973
oil on canvas
110 x 100 cm

Abortus, 1974.
ulje na platnu
90 x 80 cm

Abortion, 1974
oil on canvas
90 x 80 cm

Slikarstvo je za mene nešto što potiče iz dubine moje duše, iz dubine mogu bića, nešto što zahtijeva da izade na površinu. To je moje življenje, moje postojanje. To je, vjerovatno, pošlo od jednog gena koji se razvio ko zna iz kakve prošlosti. Još kao mali volio sam da vidim nešto što drugi ne vide, nešto što podsjeća na nešto, želio sam da prvi vidim nešto što drugi ne vide, želio sam da prvi vidim sve što je bilo neobično. Posebno sam to tražio poslije kiše, neki trag, neku liniju, neke figure, kao rog, kozu, magare, ribu, čovjeka. Bilo mi je uživanje da otkrivam i prirodu i nešto što nastaje u prirodi.

Jovo

Painting for me is something that comes from the depths of my soul, from the depths of my being, something that requires to come to the surface. This is my life, my existence. This is probably initiated by a gene developed in the past time. Even as a little boy I loved to see something that others did not see, something that reminds you of something, I wanted to be the first who sees something that others do not see, I wanted to be the first seeing everything that was unusual. I specifically looked for it after the rain, a trace, a line, a figure, such as a horn, a goat, a donkey, a fish, and a man. I used to enjoy discovering both, nature and something that occurs in nature.

Jovo

Bijaše korida, 1977.
ulje na platnu
80 x 80 cm

It used to be the Bullfight, 1977
oil on canvas
80 x 80 cm

Pogledajte pažljivije: njegova platna nisu na zidu između vas i umetnikove palete, u predelima čistih asocijacija, tamo gde ne postoje granice ni u vremenu ni u prostoru, i gde slikarska materija dodiruje samu poeziju. Tu naš umetnik izgrađuje vizije svog sveta, tanane niti svoje mašte, svoje budne snove i naslućivanje neponovljivih lepota oblika. Jer on je jedan od malobrojnih koji su svesni večite borbe između forme i boje, ali, u isto vreme, i jedan od retkih koji su shvatili da se neograničene mogućnosti boje mogu izraziti samo u prisustvu forme. A ona je zaista pirisutna: u izboru palete, u pasti, u rasporedu površina, u planovima i pasažama, oslanjajući se čas na ton čas na valer, sa uporištem u debelim namazima boje isto koliko i u lazurama, da bi nam, tu i tamo, dozvolila da je naslutimo kroz gustu i zbijenu materiju pa odmah zatim i kroz tanana žarišta svetlosti. Tematski, on se dakle kreće u granicama asocijacija, međutim, misaono, on je okrenut prema moru, tom neiscrpljenom izvoru nadahnuća, u kome on, kao u biblijskom čudesnom lovu, nalazi obilje materijala za najsloženije konstrukcije u formi i najutancanje vrednosti u boji.

dr Miodrag Kolarić

Iz kataloga za izložbu u Beogradu 1977. godine u Galeriji „73“

Look more carefully; His canvases are not on the wall between you and the artist's palette, in the areas of clean associations, where there are no limits, no time or space, and where the painting matter touches the pure poetry. Here our artist builds his vision of the world, subtle threads his imagination, his waking dreams and anticipation of unmatched beauty of forms. He is the one of the few who is aware of the eternal struggle between form and colour, but, at the same time, the one of the few who realized that the limitless possibilities of colour can be expressed only in the presence of form. And the form is really present; in the selection of the palette of colours, in paste, in the arrangement of surfaces, in the plans and passages, relying on tone or shade, rooted in thick layers of paint as much as to glazes in order to allow us to anticipate it through thick and dense matter, and immediately afterwards through subtle hot spots of light. Therefore, thematically he is moving within the limits of the association. However, mentally, he is facing the sea, the unexhausted source of inspiration, in which, such as in a biblical amazing hunting, he finds a plenty of material for the most complex structures in shape and the most sophisticated values in colour.

dr Miodrag Kolarić

From the catalog for an exhibition in Belgrade in 1977 at the Gallery 73

Budva (detalj), 1979.
ulje na platnu
40 x 30 cm

Budva (detail), 1979
oil on canvas
40 x 30 cm

Kroćenje čudovišta, 1976.
ulje na platnu
200 x 136 cm

Taming the Monster, 1976
oil on canvas
200 x 136 cm

Boju doživljavam kao muziku, kao simfoniju. S obzirom na to da sam veliki ljubitelj muzike, ona je druga strana koja mi daje veliku moć života i življenja. Ja sam našao muziku u šumu mora, u plavetniliu neba, u mom postojanju.

Jovo

I experience colour as the music, as a symphony. Given that I am a great lover of music, it is the other side which gives me great power of life and living. I found the music in the sound of the sea, the blue sky, in my existence.

Jovo

Na obali, 1977.
ulje na platnu
100 x 120 cm

On the Shore, 1977
oil on canvas
100 x 120 cm

SUNCE, MORE, KRV

Sećam se jednog vodiča iz Pompeje koji je hodočasnicima godinama ponavljao svoju davno sročenu sentencu o lepoti pompejskih fresaka. Sinjore, sinjori, gospode i gospodo, ovo slikarstvo sazданo je od tri elementa – sunca, mora i krvi. Ta tri fenomena, govorio je stari Čičerone, čine suštinsko obeležje ovog jedinstvenog geografsko-istorijskog ambijenta koji se zove Mediteran.

Mrtva priroda, 1975
ulje na platnu
100 x 100 cm

Still Life, 1975
oil on canvas
100 x 100 cm

Trebalo je da prođe mnogo godina, da se ponovo nađem na Mediteranu, u Budvi pred slikama Jovana Ivanovića, pa da mi reči pompejskog vodiča izrone iz zaborava. Bilo je rano proleće, prošle godine, samo nekoliko dana uoči famoznog zemljotresa. Slike su se prostirale svuda po zidovima Ivanovićeve kuće, kao freske u Pompeji. Pomišljaо sam, kada bi se tražilo od mene, koјim bih rečima pokušao да доčaram ono što te slike nose у sebi. Same od sebe, javile су mi se reči pompejskog Čičeronea: sunce, more, krv... Dodamo li i četvrti – vino, atmosfera mediteranskog ambijenta bila je zaista potpuna.

Svoj pompejski, mediteranski lament slikar Jovo Ivanović kazuje nekim svojim, naročitim jezikom, nekom neobičnom mešavinom elemenata apstrakcije i figuracije. U opštem izgledu, Ivanovićeva slika odgovara klasičnom modelu enformela: bujan nanos bojene materije, silovit, robustan gest, raspli-

nuta forma, disonantni harmonski sklopovi boja. Ali u tom burnom kovitlacu od boja i poteza, pažljivi posmatrač lako će uočiti pritajene, rekao bih, kamuflirane elemente motivske građe: plahoviti potezi četkom i zgrušane mase bojene materije neodoljivo asocijaju na mediteranski ambijent, na plava nebesa, na modru pučinu, na trošno stenje isprano talasima, na bujnu morsku faunu i vegetaciju.

Upravo taj zavičajni mediteranski atavizam osmišljava istorijski anahroničnu pojavu Ivanovićevog enformela. Jer Ivanoviću, očigledno, nije do toga da preinačuje stare teoreme enformela o primarnosti materije nad formom. U ovom osećajnom Crnogorcu odveć je jako ono uzbudjenje koje nastaje u neposrednom kontaktu sa svetom, sa prirodom, sa životnim ambijentom i njegovim elementima. Kao svedok svoga vremena, Jovo Ivanović to osećanje nije mogao izraziti slikajući primorske pejzaže kao Marko Murat, kao Job, ili kao Dobrović. Odista, narativni, pitoreskni izraz ne bi bio adekvatan onom elementarnom osećanju mediteranskog sveta koje prožima Ivanovićev duh. Za izraz takvog osećanja, Ivanović je morao da potraži odgovarajući, a to će reći elementarni, slikarski izraz... i našao ga je, kao i njegov zemljak Filo, u rečniku enformela.

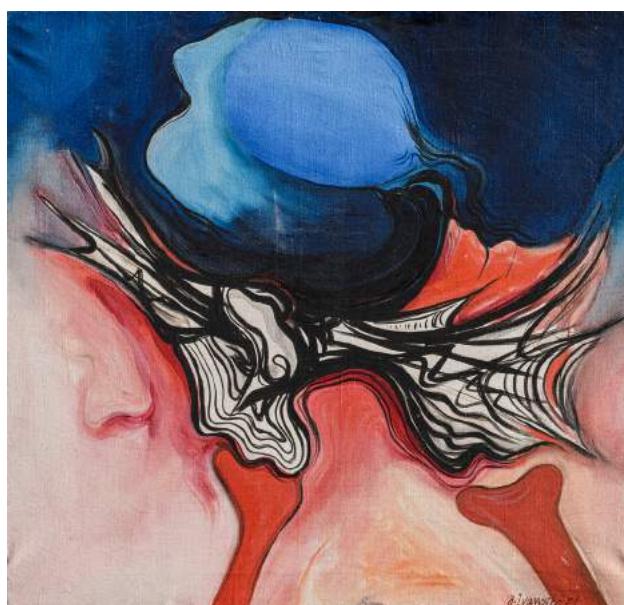
Zato što mu poenta nije u silogizmu o strukturi i materiji, već u iskonskom osećanju prirode mediteranskog tla, enformel Jova Ivanovića može da živi i posle isteka istorijske epohe enformela. Bilo bi bespredmetno pred ovim slikama potezati već odavno rešena pitanja o odnosu forme i materije unutar strukture slike. Takva pitanja, sama po sebi nisu nikad zaokupljala slikara Jova Ivanovića. Njegovo slikarstvo predstavlja svojevrstan fenomen, ako se tako može reći, konkretizovane apstrakcije: u njegovoj plavoj oseća se ukus morske soli, u njegovoj žutoj jara budvanskog sunca, u njegovoj crvenoj strujanju krvi...

Đorđe Kadiljević

Predgovor kataloga za izložbu u Narodnom muzeju u Kragujevcu, april 1980.

SUN, SEA, BLOOD

I remember one of Pompeii guide who used to repeat to pilgrims the sentence contemplated a long ago, about the beauty of the Pompeii frescoes. Signore, signori, ladies and gentlemen, this fine art is built from three elements ---- sun, sea and blood. These three phenomena, as the old cicerone said, form an essential feature of this unique geographic and historic area called the Mediterranean.

Kompozicija, 1971.
ulje na platnu
97 x 97 cm

Composition, 1971
oil on canvas
97 x 97 cm

It took many years to be again in the Mediterranean, in Budva before the paintings of Jovan Ivanović, and the words of Pompeii guides emerge from oblivion. It was early spring, last year, just a few days before the famous earthquake. The paintings were stretched all over the walls of Ivanović's home such as frescoes in Pompeii. I was thinking, in case I was asked to describe what these paintings incorporate in themselves, what these words would be. By themselves, the words of the old Pompeii Cicerone have occurred to me: sun, sea, blood ... If we add the fourth - the wine, the atmosphere of the Mediterranean ambiance would be really complete.

The painter Jovo Ivanović tells his Pompeii, Mediterranean lament in some of his special language, an unusual mixture of elements of abstraction and figuration. Under its general appearance, Ivanović's painting corresponds to the classical

Art Infromel model: ample layer of coloured matter, and strong, robust gesture, fuzzy form, dissonant harmonic arrangements of colours. But in this tumultuous whirl of colours and strokes, a careful observer will easily spot the concealed, I would say, camouflaged items motif structure: impetuous brush strokes and clotted mass of painted matter irresistibly evoke the Mediterranean atmosphere, the blue heavens, the blue sea, dilapidated rocks washed by waves, the rich marine fauna and vegetation.

It is this Mediterranean atavism that develops historically anachronistic emergence of Ivanović's Art Informel. Ivanović, obviously is not up to it to alter the old theorems of Infromel Art on the primacy of matter over form. In this sentient Montenegrin there is a too strong excitement that occurs in direct contact with the world, with nature, with life environment and its elements. As a witness of his time, Jovo Ivanović could not express such a feeling when painting the coastal landscapes as Marko Murat, Job or Dobrović did. Indeed, the narrative, the picturesque expression would not be appropriate to that elemental feeling of the Mediterranean world that permeates Ivanovic's spirit. For the expression of such feelings, Ivanović had to seek for appropriate, that is to say elementary, artistic expression ... and he found it in the dictionary of the Art Informel, as his countryman Filo.

Because it is not point in the syllogism about the structure and substance, but in the primordial sense of the nature of the Mediterranean soil, the Informel Art of Jovo Ivanović can even live after the expiry of historical epoch of the Informel Art. It would be pointless before these paintings to open once resolved questions about the relationship between the form and matter within the structure of the painting. Jovo Ivanović has never been preoccupied by such questions. His art represents a unique phenomenon, so to say, concretized abstraction: in his blue there's the taste of the sea salt, in his yellow there's a scorching heat of Budva's sun, in his red a stream of blood can be felt ...

Djordje Kadijević

Foreword to the catalog for the exhibition at the National Museum in Kragujevac, April 1980

Kompozicija, 1972.
ulje na platnu
90 x 60 cm

Composition, 1972
oil on canvas
90 x 60 cm

Kad mi posao podje za rukom dva minuta, ja sam srećan cijeli dan, to sam ja. Moje slikarstvo je satkano od trenutka. Mogu cijeli dan da se mučim i uveče da pocijepam ili premažem rad od pet dana. Ali ponekad mi dođe da za trenutak napravim nešto što nijesam ni slatio. Nekad mi se desi da mi ideja sine uveče kad je najmanje očekujem, kad mi nije ni na kraj pameti, i važno mi je da u tom momentu imam materijal pri sebi i, kad se ispraznim, spavam kao jagnje. Znači javilo se nešto što je trebalo da izade tog momenta. Svaki potez i svaka boja su različiti i to je bogatstvo. Svako ima neko svoje objašnjenje, svoj postupak, neku vrstu riječi, neki svoj ton. To se mora shvatiti, sve je u prirodi, pa i postojanje čovjekovo sastoji se iz raznolikosti. I tu raznolikost može da spoji u jedno samo umjetnik, samo stvaralač.

Jovo

When I realize what I want in painting for two minutes, I'm happy all day, it's me. My painting is composed of a moment. I can exhaust myself by painting all day and in evening to tear up or paint over my five day work. But sometimes for a moment I do something that I did not even dream of. Sometimes it happens that I get an idea in evening when I at least expect it, when I could not even think, and it's important to me that in that moment I have material with myself and when emptying my inspiration, I sleep like a lamb. So, something has occurred that has been supposed to come out at that moment. Every stroke and every colour are different and it is a fortune. Everyone has his/her own explanation, procedure, a kind of word, a tone of his/her own. It must be understood, everything is in nature, including the existence of a human being, consisting of diversity. And such diversity can be reunited in a whole only by an artist, a creator.

Jovo

Morsko oplodavanje, 1977.
ulje na platnu
100 x 99,5 cm

Sea Insemination, 1977
oil on canvas
100 x 99,5 cm

Mogu da radim samo kad sam pored mora i uz ova brda da mi ona budu paravan pozadi, jer to spada u moju scenografiju u kojoj sam glumac, a scena je slika na kojoj se igra pozorišni komad. Ja mogu i drugdje da slikam, ali se više mučim, ili mi ide, ili ne ide, ali nije mučenje. Ja mogu i da ne uspijem dan, dva, pet, ali ja se nijesam mučio, nego sam ispraznio ono negativno iz sebe kroz ono što mi se sviđa i ostaje mi ono pozitivno.

Jovo

I can paint only when I am by the sea and with these hills making the screen in the background, because it belongs to my scenery in which I'm an actor, and the stage is a painting on which a theatre piece is playing. I can paint elsewhere as well, but I exhaust myself, or I am doing well, or not, but it is not an exhaustion. I can be unsuccessful for one, two, or five days, but I am not exhausted and I have just emptied something negative from myself through what I like, so just positive things remains in such a way.

Jovo

Morski život, 1977.
ulje na platnu
100 x 99,5 cm

Sea Life, 1977
oil on canvas
100 x 99,5 cm

Chaim Soutine

Budva, 1980.
ulje na platnu
60 x 70 cm

Budva, 1980
oil on canvas
60 x 70 cm

I tako bijaše, 1983.
ulje na platnu
100 x 120 cm

Once upon a Time, 1983
oil on canvas
100 x 120 cm

Gnijezdo na Timoru, 1983.
ulje na platnu
70 x 100 cm

Nest on Timor, 1983
oil on canvas
70 x 100 cm

Na svetostefanskoj obali, 2005.

ulje na platnu
25 x 25 cm

On the Shore of Sveti Stefan, 2005

oil on canvas
25 x 25 cm

Jovo Ivanović njeguje boju i snagu primarne – robusne – geste. Tim elementima on gradi svoje kompozicije i puni ih nemicom, silovitošcu, strašcu i žestinom, ali i lirikom i blagošću koja se pritajeno skriva u talozima slike baš kao i prepoznatljiva motivika u naslagama guste i zbijene picturalne mase. Očito, boja je i sredstvo i smisao, ona je činilac ugođaja i doživljaja, ona definira prostor, vrijeme, rasploženje, odnos, a u krajnjoj liniji i pripadanje. Jer dok crvene, modre ili žute šikljaju u kovitlacima, u Ivanovićevu impulsivnosti prepoznajemo temperamentalnog Mediteranca koji zaljubljen u svoj okoliš, lokalni kolorit zavičaja uspijeva prometnuti u svoj umjetnički „kredo”.

Antun Karaman

Predgovor u katalogu Četvrtog dubrovačkog salona savremene jugoslovenske umjetnosti, Dubrovnik, Umjetnička galerija, 18. oktobar – 18. novembar 1982. godine

Jovo Ivanović cultivates the colour and the power of the prime – robust – gesture. With those elements he constructs his compositions and fills them with unrest, vehemence, passion and fervency, but also with lyrics and gentleness that are hidden in the sediments of the painting just as recognizable motifs in the layers of thick and compact pictorial mass. Obviously, the colour is both medium and meaning, it renders atmosphere and experience, it defines the space, time, mood, relation and eventually belonging. Whilst reds, blues or yellows spout out in twirls we recognize in Ivanović's impulsiveness a man of the Mediterranean temper who is in love with his environment, and the man who transforms the colours of his homeland into the artistic credo.

Antun Karaman

Foreword to the catalogue of the Fourth Dubrovnik Salon of Contemporary Yugoslav Art, The Art Gallery, Dubrovnik, 18 October – 18 November 1982

Posebno treba istaći Ivanovićevu neusiljenu adaptativnost kolorističkih osjećanja, osobito prema plavoj boji, sa tematskim podsticajima. Jer, bogato razložena plava, uz potez, najsnažnije je i najvređnije svojstvo ovoga slikara, dovedeno do kulta. On nju duboko i snažno skoro fovistički doživjava. Njome, sa crvenim, žutim ili narandžastim akcentima simboličnog značaja, prevashodno vanrednim osjećajem, stvara na platnu iluziju jedne nove i neobične situacije, koja provokira fantaziju, plijeni i uzbudjuje.

Ivanović, koji je i informisan o kretanjima umjetnosti u svijetu, ne obraća pažnju na realnost, da apstraktne orientacije doživljavaju već duže vremena povremene stagnacije, pa i krize. U tome se vidi njegova neisforsirana, umjetničkim bićem motivisana, radom i tragalačkim duhom prirodno nastala opredijeljenost, koja nesumnjivo sadrži samosvojan i autentičan likovni izraz prepoznatljiv ne samo u savremenoj crnogorskoj likovnoj umjetnosti.

Nikola Vujošević

„Četrdeset godina ULUCG – Mala galerija” „Pobjeda”, 11. oktobar 1986. godine

What needs to be emphasized is Ivanović's natural adaptiveness of the feeling for colours, particularly for blue, with thematic inducements. For, amply dismantled blue, along with his stroke, is the most potent and valuable characteristic of the painter, evolved to the cult. He experiences it deeply and intensely almost in Fauve manner. With his exceptional sensing, with blue and the symbolic significance of accents of red, yellow or orange he creates on canvas the illusion of a new and unusual situation that provokes our fantasy, enchant us and excite us.

Ivanović, who is informed of the art tendencies in the world, does not pay attention to the reality and the fact that the abstract orientations for some time have gone through occasional stagnation, even crises. That is a proof of his unforced and naturally evolved commitment that is motivated by his artistic being, work and inquiring spirit, which undoubtedly contains a particular and authentic expression recognizable not only in the contemporary Montenegrin fine arts.

Nikola Vujošević

“Forty Years of the Association of Fine Artists of Montenegro”, Daily “Pobjeda”, 11 October 1986

Morski buket, 2011.
ulje na platnu
20 x 20 cm

Sea Bunch, 2011
oil on canvas
20 x 20 cm

Isti sam od rođenja, mladosti... isti od onih prvih crteža izloženih 1965. godine u holu „Zeta filma”, pa do ove izložbe sad u Svetom Stefanu, do slike koju danas radim. Uvijek sam pogledom prikupljao i upijao, a to i danas radim. I dalje volim sve prirodno, od žene do livade, od pokreta do talasa, od Drobnog pjeska do planina, osmjeха ...

Jovo

Riblji ulov, 1982.
ulje na platnu
100 x 100 cm

Catch of Fish, 1982
oil on canvas
100 x 100 cm

Since my birth, youth I have been always the same... from the first drawings displayed in 1965 at the vestibule of the Zeta film to this exhibition in Sveti Stefan now, and the painting I am working out today. All the times I have been gathering and absorbing with my eyes and I do it nowadays. I still love natural things, form a woman to a meadow, from a motion to a wave, from Drobni pjesak to the mountains, a smile...

Jovo

PRAELEMENTI I BOJE JOVANA IVANOVIĆA

Postoji, složio bih se – izvjesna pritajena veza između Ivanovićevog slikarstva i gorkih stihova romantika Leopardija, koji je svoj pjesnički lik vidio kao – „pustinjski cvijet”.

Izuzetna likovna svojstva ranih radova Ivanovićevih zapazili su Milo Milunović, Jakac, Jevgenije Jevtušenko i drugi. Onda su uslijedile analize od strane mnogih autora naših i stranih – istoričara umjetnosti, likovnih kritičara, novinara, pisaca. U želji da im se pridružim, pokušao bih da iskažem svoje spisateljske poglede na likovni svijet Jovana Ivanovića – da o tome ispričam svoju priču. Izložba slika Jovana Ivanovića. Idem polako od slike do slike, opijen jarkim bojama, u kojima svjetlost odozdo bukti, kao iz pradavne skrívnice. Izlazim iz Starog grada i krenem doma onom stazom pored mora. Pune mi zjene uzvitlanih prizora sa izložbe i – najednom se sjetim sna od prije desetak godina...

Nepoznata obala. Bose mi noge u pijesku. I gle – iz mora izrasta ostrvo; iz dubine, iz pjene koja potmulo tutnji – raste trovrho ostrvo. Stijene crveno plamsaju. Zemlja i gora i voda i vazduh i litice – sve je prožeto iznutra čudesnim bojama. Ostrvo sa tri vrha, sa jelenjim rogovima u granju, sa ribama koje bi da polete! I sve mi biva tako blizu, gotovo da dodirnem rukama... Drhtim i budim se od strave i ljepote.

Minule su godine, a ja osjetim neodoljivu vezu između slika sa izložbe i negdašnjeg sna. Hitam prema svojem stolu i nestripljivo prelistavam stranice Aristotelove „Metafizike”. Znam da je pisao o tome kako su stari mislioci tragali za nastajanjem našeg svijeta, kako su razgrtali mitske zastore da bi ugledali praiske i paelemente. Bio sam sloboden da podvučem četiri imenice – voda, vazduh, vatra i zemlja.

Eto.

A ja se usuđujem da kažem, strahujući od svojega glasa sa hartije: umjetničke tvorevine mogu licići na prastvarnosti.

Odista može to nagovijestiti ostrvo koje izranja iz mora i mojeg sna i mogu to biti slike sa izložbe Jovana Ivanovića.

Drugi dio priče biva maštarski.

Zamišljam: evo me na sredini amfiteatra, pa mi visak obgrijen bijelim stijenama između mora i brda Spasa. Oko mene lagano kruže one slike sa Jovanove izložbe. Možda se i ja, sa njim, neosjetno okrećem oko sebe i upijam zvučne odjeke boja. I teče moj tih monolog, koji postaje bešumni sagovor sa slikama (poželjam da se riječi ogrnu u najskromnije ruho i da budu samo moje, ali me hartija – po navici – izdajnički potkrada).

Slike, gvaševi, crteži oko mene... Nije li tu sve na akvamarinskoj granici između svijeta podmorja i svijeta nadmora? Ili se u pozorju slika sijeku vjetrovi zakićeni s pjenom talasa i divlji naleti brđanski, koji bivaju modri od mora? Zar oni miješaju boje na paleti ili – umjesto ruke – vihorski kovitlaju namaze jarke na platnima? Ili sve to, u ovom amfiteatru – blizu Budve ili uz Delfe...

Pa mi se učini: slike i boje oko mene nose u sebi sjećanje na pradoba: svijet u grču i kovitu ognjenog nastajanja. U bojama odjekuje Empedoklova misao iz petog vijeka stare ere. Misao priziva četiri paelementa: vodu, vazduh, vatrui zemlju. Stari Helen tako zamišlja stvaranje svijeta, uz borbu i sklad elemenata.

Pa bih da pročitam na slikama Jovanovim i na glavnim njihovim bojama onu misao helensku i prajjudsku. I evo, pogled mi kruži od slike do slike; akvamarin – voda (izgleda mi kao morska), svijetoplava – vazduh, crvena boja – vatra i smeđa – zemlja. Uz to nazirem igru valera u drugim bojama. I sve to kao simfoniju boja – metafora.

Jer, gle, kako je priroda najveći samotvorni maštar – iz haosa, iz celija i elemenata nastaju čudesni svjetovi i životi – onda i sama umjetnost, onda i slika i boje Jovanove čine isto što i maštarska priroda, ali samosvojnim glasom, glasom oblika i boja. I stoga na slikama ovim nema praznine, koju bi boja tek onako pokrila. I sve biva dubinsko sazvučje boja, ona u granama stare masline sumno razigra žile iz korijena i u njima sve boje spektra.

I pomno gledam boje oko sebe; u njima se ne koleba sartrovska dilema – esencija ili egzistencija – jer obje supstance, na slikama, bivaju kao jedno, uhvaćene i sazdane kao likovno otjelovljenje.

I pojdam, stoga i inače; nije moje da vrednujem ove slike Jovanove – one vrednuju sebe. I to im se ne može ni reći ni poreći.

I osjećam da slike pamte: kroz njih umjetnik iskazuje svoj kosmos – brđanski koščat i stjenovit u strukturi, a u isti mah mediteranski prozračan; tu su gusti namazi, koji se ponegdje smiruju kao izdah boje i oblika. Pa slike ne pripadaju ni stvarnosti ni metafizici – vidim ih u izvorištu misli, mašte i vizionarstva.

I shvatam: ove slike nikako ne mogu „pretočiti” u iskaz i riječi, niti ih mogu u sebi doslikati. One ostaju ono što jesu. Ni trovrho ostrvo iz sna ne mogu preoblikovati. Ono ostaje ono što jeste.

I nazirem: u zavatrenim bojama oko mene kao da sagore oblici. Ali, ne ostane pepeo, već sami

oblici bivaju s bojama sjedinjeni – dok ih bude. I zbijava se hromatska pretvorba našeg podneblja i to u furioznim, silovitim akordima, koji plamte od svjetlosti. A to znači: dodirnuti pratajne bića i bivanje, ali ne pitati i ne odgovarati nego prosto – slikati. I činiti to spontano kao što se gleda i diše iskonski, iz dubine grudi. I tako Jovanova slika biva – prozor i prodor.

I pomišljjam mora da se vodila nemilosna borba između umjetnika, čistog platna i stvarnosti. Jer pamtim riječi Džona Raskina: „Sav slikarski talenat u svijetu neće od vas stvoriti slikara, ukoliko nemate dara i za borbu, kao što vas dar za borbu ne može napraviti slikarem, ako nemate i dar za slikanje“.

Ove slike oko mene, odista, same sobom svjedoče o tvoračkoj borbi i talentu slikarevom – jednim mahom osvajaju se predjeli tajnovitog carstva praboga i pralikova. I tako se odigrava čudesna ontomahija, u kojoj slika biva pobjednik, a slikar nije pobijeden. Jer to je nadmetanje sa samim sobom i pravremenom, uz boje onih vječitih elemenata; voda, vazduh, vatra i zemlja. Pa slike kruže oko mene kao zodijački znaci, kao višežnačni simboli.

I gle kroz sve gušći impasto na slikama nazirem skrivene oblike: oko, krilo ptice i neptice, dio ribe i neribe ili okrajak nekog lika i nelika. Bilo kako bilo, to je zanimljiva likovna criptografija, koju ne treba odgonetnuti; ona je, sama po sebi, suptilnija i dublja od svakog pitanja i odgovora. Jer simbolično-literarni znaci sa slika mogu da liče na nešto, kao što, recimo, u obliku možemo uočiti poznat oblik ili mijene koje nekome ostaju skrivene. Oko vidi ono što cijelo naše biće hoće i može da vidi.

Sa likovnog vidikovca Jovanovog čitam tri vida stvarnosti:

- pomorje, ono što jeste nad tlom i talasima;
- podmorje, druga stvarnost, sa znakovima pravljiveta, a to se očima slika – vidi iznad talasa;
- ono što je sazdala mašta umjetnika; ona je, kao u ogledalu snova, od pomenuća dva svijeta sa slike treći svijet – svoj mezokosmos, gdje se likovna istina umnogostručuje i nadrasta realne datosti.

Uostalom, cjelina likovne vizije Jovanove ostvaruje se u svakoj slici, u svakom potezu i boji – jer jedan zrak sadrži bitna svojstva svjetlosti. I gle, kao i da same slike osjećaju – kroz boje i oblike umjetnik sudbinski razgovara sa svjetom i životom oko sebe. Platno nije što i moja hartija, a ipak te dvije bjeline bivaju poprišta za sličnu borbu, za dvoglasje govora o istom – o ljudskom stasu u samjeri sa statom vremena i života.

I biva mi jasno: Jovanove slike, ovako u kolo-

krugu, liče na likovni sliv koji nije niži od svojih vrela – od motiva, inspirativnih poriva i mašte. Naprotiv, svaka slika – sliv izdiže se iznad svojih izvora i pritoka – da bi i sebe nadmašila.

Ako, pak, na slikama oko sebe nazrem konture pejzaža, on je nastao jedino iz vizije umjetnikove. Pa mi se učini: slikati znači zatrijeti nešto da bi se iziskrilo nešto drugo. Dakle, poništiti ono što je stvarno, pa zasanjati likovnu viziju, a onda zbrisati i samu viziju – da bi se oblikovala slika. I to biva kao u krilu prirode: iz mrke čaure – šaroliki leptir.

I čini mi se: ove slike oko mene, kao u antičkom amfiteatru, sjedinjuju mitsku i ljudsku dramu. I kao da ne mare za impresionizam i enformel – to ostaje za njima, ali sa neizbrisivim tragovima. I šta? Na platnima ne vidim sjenke. Izgleda: svaka boja „guta“ svoju sjenku i leti kao čisti zrak. Ostaje samo povremeno poigravanje sa zagasitijim valerima, u kojima se razaznaje reljef motiva. Slike prosto izrastaju iz zavičaja svjetlosti. Ona zrači iznutra i bujuju sunčani tokovi boja, koje su nešto gušće pri „obala-ma“. I tako se igraju svjetlosni tokovi i lako prodiru kroz neznane prostore i vremena – i kao da ne znaju za smirenije ušće.

I evo, zjenice mi se raduju što u krugu slika vide i niz minijatura – ovu suptilnu, tananu igru boja, kao prefinjeno, divotno tkanje. I kao da gledam pa-hulje u boji – svaka lebdi i treperi i svaka se kristališe u svoj osobeni lik. A uz njih, na velikim formatima, razmahuju se krupni potezi i raspaljuje se vatromet oblika i boja, zračna i slikovita harmonija. I sve – u leptirskoj minijaturi i širokom platnu – kao da nastaje jednim, lučnim pokretom kičice: jedan – jedan oblik i jedna višebojna boja. Od variranja toga trojstva sazadaje se cjelina slike i sve biva spontano povezano i osmišljeno iznutra.

Pa mi se učini: evo, Ivanović kroz boje i oblike traga za sržnom supstancicom prirode, bića i bivanja. I to se odigrava nalik burnom i zaognjenom vajjanju našeg reljefa, u pradoba zemnog svijeta. I umjetnik tu biva likovni satvorac, kao da je iz rase demijurga. I tada se – kroz bjelinu platna – prodire u prostore ne-bjeline, iz koje se raspaljuju lukovi i boje rasplinutog spektra. I tako se oslikavaju znakovi iznutra osnaženi – osobeno likovno pismo, prastara edeografija na platnima.

I dok ovako, iz nevid-čaše, ispijam utiske o slikama Jovanovim, postaje mi neuvhvatljiva i fluidna granica između realnog i apstraktнog. I kao da vidiš: kičica dodirne jedan nerv stvarnosti, čak i one izmaštane, pa se zanese s onu stranu realnog. Uo-

stalom, čini mi se da takozvana „apstraktna slika“ pripada našem svijetu realnosti, ali onostrane, samolike i samobitne.

I sada mi se pričini, dok me okružuju ovi divotni prizori: čak i u čistim motivskim prostorima, gdje čovjeka zaista nema, Ivanović spontano nalazi dio sebe i dio opštelijudskog bića – svoj dah u boji, svoj vid i vidik u boji, svoje bolove i radosti i dramu življenja u boji. I slika, sama po sebi, postaje čovjekolika tvorevina i kad ljudskog lika na njoj nema. I sve se to oslikava na hladnom platnu, koje namah počinje da plamti i diše, da se nada ili srdi u bojama, da se veseli i da se moli u bojama, da smjerno kleći ili tihuje – u bojama, u znakovima onih paelemenata.

I pričini mi se, dok stojim među ovim slikama: nastajale su iz nepojamne igre spontanosti, u kojoj se podsvijest i nadsvijest lijepo slažu, a ponekad i sudaraju. Pa umjetnik biva svoj medijum i uzima kist da pomogne bojama – da se iskažu višelike i više-značno. I to Jovan Ivanović čini, rekao bih, „sa strahom i ljubavlju“ – kao daleki Boleslav, prepisivač jevanđelja iz 13. vijeka.

Iz slika koje kruže oko mene iskrasavaju prizori, čas nekako daleki, čas pri zjenicama.

Pa se i slike imenuju i kao da govore: To sam ja! I šta? Slika sebe naziva *Miris mora*, a nemorske

boje, tek sa malo plavetne, ipak potapaju sav vidik u slani miris pućine, koju tek slute oči i kljunovi, zaosijani nevid – vjetrom na istu stranu.

Pa *Ptice i ribe*, između mrko-modre sutmice i gornje svjetline, te ribe u ptici lete ili sanjaju da lete, obuzete crvenim plamsanjem. Pa *Ljubav nemani* – uz namaze onih boja koje podsjećaju na paelemente – rado priziva u pomoć tanane linije da ocrtavaju konture čudesnih bića. Slika se zove *Bijaše korida*, a drama koride tek se na platnu stravično odigrava. Onda nailaze, kao tren smirivanja, one magličaste, nedosanjane *Tri figure*. E evo – zjene moje ni po čemu ne biraju – tiho me zove *Primorsko selo* (slikano, izgleda, prije tri decenije) suton, tamni, posni valeri plave boje; niz kuća gotovo slijepih, pored sumraka, od kojeg i more biva tamno – pripadaju li te kuće moru ili more kućama? Pa se u taj prostor – sa druge slike – zalijeće *Morska ptica*, zapravo riba-ptica, sva nakostriješena, sva od perja – bodlji – peraja, dok po njoj ovladava boja cigle. I tako se dvije slike krešu jedna o drugu slijepi, sumračni mir i zavatre-na ptica-riba, smirenost sutonske oseke i dramatike podmorja i krila. Privid dviju suprotnosti i njihovo slijanje u harmoniju.

I gle, na svakoj slici nazirem trag onog što je prije nije slikano i začetak onog što je prije nije slika-

U ateljeu pred slikom „Morska ptica“ 1998.
In his atelier in front of the painting "Sea Bird", 1998

Ptica i ribe, 1989.
ulje na platnu
60 x 70 cm

Bird and Fish, 1989
oil on canvas
60 x 70 cm

no i začetak onog što će biti iskazano na sljedećem platnu. I oni dublji zahvati u motivu, slikarev rukopis i njegovi arhetipski hromogrami na platnu.

Pa, gdje da tražim sržne motive slika koje me okružuju? Od čega one same polaze u avanture među ramovima?

Molim slike da pomognu – ne vidim jasno, jer ulazim u prejaku svjetlost. I kao da nazirem: iskrasava apstraktna sinteza sa prekrivenim elementima realnosti; I ta sinteza, koju njedri umjetnik, teži da se vrati izvjesnom prazniku, da ga opredmeti i preoblikuje u sliku. Ta unutarnja sinteza kao da je sazdana od mnoštva detalja – iz viđenog, doživljenog, saznatog, naslućenog, izmaštanog, prosanjanog.

I sve to, naravno, ima i svoju misaonu dimenziju, makar i spontano i nehotično zasnovanu. U „Traktatu o slikarstvu“ Leonardo kaže: „Da je slikarstvo filozofija dokazuje se time što se ono bavi kretanjem tijela u njihovoj spremnosti za pokret, a filozofija se isto tako proteže na kretanje“. I odmah nastavlja: „Slikarstvo obuhvata površine, oblike i boje, a filozofija se prostire na njihove prirodne osobine“.

Ako bi se prizor sada, prenio u vidnu dubinu slikarevu, ako bi postao njegova vizija, onda bi se iz nje – možda – mogla izvatriti slika nalik maštarskim djelima Jovna Ivanovića. I upravo tu, u sazvučju predslikarskog zbivanja, cvjetaju one unutrašnje boje – za dvosmjerno viđenje svijeta, za snove u boji, za slikarstvo. I tako se, vjerujem, ostvaruje susret boja koje izviru iz slikara i boja sa paleti; tada jedne i druge boje bivaju kreativno sjedinjene i dobijaju

nov kvalitet, estetski i značenijski. Onda i boje započinju osobenu likovnu priču o nečemu što je bilo i što može ili ne može biti.

Ova mala priča, ova slikovita hipoteza samo je pokušaj da se moje riječi približe nečemu što ostaje tek naslućena nepoznanica u odnosu na rađanje jednog likovnog djela. Ovaj se pokušaj iskazuje bez ikakve teorijske pretenzije – samo kao dio priče ili sagovora sa likovnim opusom Jovana Ivanovića. U njemu vidim izuzetnog stvaraoca i maštara, čije boje i same počinju da maštaju i da trajno oblikuju nove i nove slojeve s onu stranu našega vidljivog svijeta.

I sada, dok su oko mene, Ivanovićeve slike izazivaju me na pomisao: nerečenog i neslikanog ima više nego rečenog i slikanog. Ključ za rečeno često se krije u nerečenom. Ključ za naslikano kadakad se krije u neslikanom. Zapravo, tamo je matrična poriva, htjenja, vizija, emocija, misli – i sve to u kosmičkom kovitljanju i harmoniji i u traženju sebe.

Eto, upravo stoga ponekad gledam pomorje i ronim vidom i nevidom u podmorje, tragajući za onim još neslikanim slikama Jovanovim – one su negdje тамо, sanjajući praelemente u bojama: vodu, vazduh, vatru i zemlju. I ono trovrho ostrvo kao da i sada izranja iz sna i mora, uvodi me iznova u antički amfiteatar, dok oko mene kruže jarke boje Jovanove.

Čedo Vuković
Budva, 19. novembar 1998.

Kompozicija (detalj), 1997.
ulje na platnu
70 x 90 cm

Composition (detail), 1997
oil on canvas
70 x 90 cm

CLASSICAL ELEMENTS AND COLOURS OF JOVAN IVANOVIĆ

There is, I agree – a certain latent association between Ivanović's painting and bitter verses of the Romantic poet Leopardi, who perceived his poetic character like "the flower of the desert".

The exceptional artistic features of Ivanović's early works were recognized by Milo Milunović, Jakac, Jevgenij Jevtušenko and others. They were followed by the analysis of numerous domestic and foreign authors – art historians, art critics, journalists, writers. Wishing to join them, I would try to express my writer's views of the visual world of Jovan Ivanović – to tell my story about it. I am at the Jovan Ivanovic's painting exhibition. I walk slowly from painting to painting, intoxicated by glaring colours, in which light flames from the bottom, like from the immemorial hiding place. I leave the Old Town and take the seaside path back home. My pupils filled up with whirling spectacles from the exhibit and – all of a sudden I remember a ten years old dream of mine.

An unknown coast. I barefoot stand in the sand. And look – an island is growing from the sea; out of the depth, out of the sea spray that booms muffledly – the three-peak island is arising. The rocks are blazing in red. The land and forest and water and air and cliffs – everything is pervaded by miraculous colours. The three-peak island, with reindeer antlers in the bushes, with fish that would like to fly! And everything is so close to me, I can almost touch it... I shake and wake up of fear and beauty.

Years have passed, but I feel compelling connection between the exhibited paintings and the old dream. I rush to the writing-table and browse Aristotle's "Metaphysics". I know that he wrote how the ancient philosophers were searching for the origins of the world, how they pulled open mythological curtains to catch the sight of the first sparks and pre-elements. I underline four nouns – water, air, fire and earth.

That's it.

And I dare say feeling apprehension of my own voice from the paper: the artistic creations might look like primordial reality.

Actually that suggests my dream of the arising island and the exhibited works of Jovan Ivanović.

The rest of the story is fictional.

I imagine: here I am in the midst of an amphitheatre, so my pivot is embraced with white rocks between the sea and Spas hill. Those paintings from Jovan's display are slowly rotating around me. Maybe even I am, along with them, imperceptibly rotating and soaking up the acoustic echoes of the

colours. And my quiet monologue flows, and it becomes noiseless discourse with the paintings (I wish words get on their most modest vest and remain only mine, but the paper – by habit – subversively stole them from me).

Paintings, gouaches, drawings all around me... Isn't everything here on the aquamarine border between the underwater world and above the sea world? Or on the paintings' stage the winds ornamented with sea spray intersect with ferocious mountainous gusts that become dark blue of the sea? Do they blend colours on the palette or – instead of the hand – gustily swirl glaring layers on canvases? Or all of them, here, in this amphitheatre – near Budva or by Delphi...

And it seems to me: the paintings and colours around me carry the memory of the primal time: the world in convulsion and swirl of the igneous creation. Empedocles' thought from the fifth century before Christ echoes in the colours. It evokes the four classical elements: water, air, fire and earth. That is the way the ancient Hellen imagined the creation of the world, in the struggle and harmony of the elements.

So I would like to read in Jovan's paintings and their main colours that Hellenic and pre-human thought. I run my eye over the paintings; aquamarine – water (looks like sea water), light blue – air, red – fire and brown – earth. I also perceive the value playing in other colours. And it is the symphony of colours – the metaphor.

Whereas the nature is the greatest self-creating visionary – out of chaos, cells and elements emerged miraculous worlds and lives – thus the art itself, and the painting and colours of Jovan do the same as the visionary nature, but in the idiosyncratic voice, the voice of shapes and colours. Therefore, in his paintings there is no emptiness unintentionally covered with colour. And everything seems like deep consonance of colours, in the branches of the ancient olive tree it cavorts the roots and within them all the spectral colours.

And I thoroughly watch the colours around me; they do not raise the Sartre's doubt – essence or existence – because both substances, in the paintings, become one, caught and created in the visual materialization.

And I, therefore and normally, comprehend: I am not the one to evaluate Jovanov's paintings – they appraise themselves. It cannot be denied.

And I feel that the paintings remember: the painter expresses his cosmos through them – moun-

tainously bony and rocky in its structure, and at the same time the Mediterranean translucent; there are dense layers that somewhere soothe like the exhale of colour and shape. So the paintings belong neither to actuality nor to metaphysics – I perceive them in the source of notions, imagination and vision.

And I realize: I cannot “put into” utterance and words those paintings, or finish them off. They remain what they are. I cannot reshape even the three-peak island from my dream. It is what it is.

And I perceive: it seems like those firing colours around me burn the forms. Yet, no ash remains, but the shapes are merged with the colours – as long as they exist. And the chromatic conversion of our space occurs in furious, violent accords that blaze out of light. That means: touch the pre mysteries of a human and his being without asking and answering but simply – paint. And that should be done spontaneously, like watching or breathing, from the bottom of the chest. Thereby Jovan’s painting becomes – the window and breakthrough.

And I think it must have been merciless struggle among the painter, pure canvas and reality. Because I remember John Ruskin’s words: “All artistic talent in the world won’t make you a painter, unless you are gifted for struggle, as well as your talent for struggle cannot make you a painter if you do not have a gift for painting.”

Those paintings around me, truly, are the testimony of the struggle of creating and the painter’s gift – with a single stroke the terrains of the mysterious realm of pre-colours and pre-figures are conquered. Thus the miraculous ontogenesis is taking place, where the painting is the winner, but the painter is not defeated. Because it is the competition with himself and pre-time in the colours of the eternal elements: water, air, fire and earth. So the paintings circulate around me as zodiac signs, as ambiguous symbols.

And there through impasto that gets thicker I recognize hidden forms an eye, the wing of a bird and non-bird, a piece of a fish and non-fish or the fragment of a figure and non-figure. However, it is interesting artistic cryptography that should not be encoded; it is by itself more subtle and deeper than any question and answer. Because symbolically - literal signs in the painting could bear resemblance to something, as in a form we can perceive a familiar shape or phases that are hidden for others. The eye sees what our entire being want to see and can see.

From the Jovan’s artistic viewpoint I peruse three modes of reality:

- above the sea, the reality above the earth and the waves;

- under the sea, another reality with the signs of pre-world, which is painted by eyes and seen over the waves;

- the reality designed by the artist’s imagination which, as in the mirror of dreams, has created the third world out of the aforementioned two – its own meso-cosmos, where artistic truth multiplies and overcomes the real factuality.

After all, the completeness of Jovan’s artistic vision is accomplished in each of his paintings, in every stroke and colour – whereas a single beam implies all essential attributes of light. There, as if the paintings have feelings – through colours and shapes the painter has fateful discourse with the world and life around him. The canvas is not the same as my paper yet those two whitenesses become arenas for resembling struggles, for biphasic discourse on the same topic – human stature in the size of developing time and life.

And it has become clear to me: in this twirl Jovan’s paintings look like pictorial basin that is not lower than its springs – motifs, inspiring urges and imagination. On the contrary, each painting-basin rises above its springs and confluences to outdo themselves.

Even if I perceive the outlines of a landscape, it has solely arisen from the artist’s imagination. It appears to me: the act of painting means wiping out something in order to spark something else, therefore, to annihilate something real, then to dream up art vision and finally to erase the vision itself - in order to create a painting. As in the lap of nature: from a dark cocoon – colourful butterfly.

And it seems to me: all those paintings around me, as in the ancient amphitheatre, merge human and mythical drama. And as if they do not care about impressionism and Art Informel – they have left them behind, but with indelible traces. And what? I do not see any shadows. It looks like each colour “swallows” its shadow and flies like clear air. What is left is occasional playing with darker values, in which the relief of motifs is observable. The paintings simply ascend from the homeland of light. It radiates internally and the solar flows of colours thrive, thou more thickly near the “shores”. Therefore the light flows play and penetrate easily through unknown and known spaces and times – as thou they are unaware of more tranquil mouth.

And there, my pupils are thrilled to see the

array of miniatures in the paintings circuit – the subtle, delicate play of colours, like refined, magnificent weaving. As if I am looking at the coloured snowflakes – they float and twinkle and each of them crystallizes in the unique way. Alongside, in the large format paintings the massive strokes flourish and the firework of shapes and colours ignites in airy and visual harmony. And as if all of it - in the butterfly miniature and large format works - comes into existence by a single arched brush stroke – a single form and one multi-coloured colour. The painting in whole is erected on the variations of that trinity and everything is spontaneously connected and designed internally.

So it seems to me: there, through colours and forms Ivanović is in search for the core essence of nature, human being and existence. And it takes place alike rapturous and igneous sculpturing of our relief in the Earth's creation times. And the artist becomes artistic co-creator, as if he was a member of the demiurge species. And then – through the whiteness of canvas he penetrates in the spaces of non – whiteness, inflaming the bows and spectral colours. That way the internally empowered symbols are painted – idiosyncratic set of visual letters, the ancient edeography on the canvases.

And while I am from a non-visible glass drinking up the impressions of Jovan's paintings, the edge between the actual and abstract becomes elusive and fluid to me. And as if I see: the brush touches a nerve of actuality, even of the imagined one, and then it lurches beyond the reality. After all, it seems to me that so called "abstract painting" be-

long to our world of reality, but ulterior, autonomous and autochthonous.

And just now, while surrounded by those magnificent scenes, it appears to me: even in the pure motif areas, with no human creature around, Ivanović spontaneously finds a piece of himself and a piece of universal human being – his breath in the paint, his eyesight and the sight in the paint, his pains and joys and the drama of existence in the paint. And the painting, by itself, turns out to be a humanlike creation even without human figure in it. And all of it is depicted on the cold canvas that all of a sudden starts to blaze and breathe, to hope or to vex in paints, to cheer and to pray, modestly kneel and soothe – in paintings, in the symbols of those pre-elements.

And while standing among those paintings it appears to me: they have been growing out of non-conceptual play of spontaneity where the subconscious and superconscious get along well, but sometimes collide. So the painter becomes his own mediator that picks up the brush to enable paints in expressing themselves multi-figuratively and ambiguously. And that is what Jovan Ivanović does, I dare say, "with fear and love" – like distant Boleslav, a copyist of the Gospel from 13th century.

From the paintings circling around me the scenes emerge, in an instant aloof and in another one just in front of the pupils.

And the paintings name themselves and as if they say: That's me! And now what? The painting denominates itself as "Sea Scent", but the non-sea colours, only with a touch of blue, however soak the

Horizont, 1967.
ulje na papiru
50 x 70 cm

Horizon, 1967
oil on paper
50 x 70 cm

overall perspective in the salty smell of the offing that eyes and beaks just presume, enlighten invisibility – by the wind to the same side.

Then "Birds and Fish", between dark-blue sub-gloom and upper brilliance, those fish in the bird fly or dream of flying, stricken by red blaze. And the love of monsters – with the layers of the colours that resemble the pre-elements – that calls for help subtle lines to outline the contours of stupendous creatures. The painting is entitled "It Used To Be the Bullfight", and the drama of bullfighting on the canvas is horrible. And as a moment of assuagement come the hazy and sketchy "Three Figures". And here, without selection of my pupils, I hear a silent call from "Coastal Village" (it seems to be painted three decades ago) the gloaming, dark, meagre values of blue; an array of almost blind houses, in the twilight that makes the sea dark – do the houses belong to the sea, or the sea belongs to them? And on that space – from the other painting – "Sea Bird" is pouncing, actually fish-bird, all bristled, all out of feathers – spines – fins, with prevailing brick red colour. So the two paintings rub against each other, the twilight quietness and ignited bird-fish, the equanimity of gloaming ebb and the dramatics of underwater and wings. The illusion of two oppositions and their merging into harmony.

And there, in each painting I perceive the mark of the previous painting and the germ of the next depiction: and those deeper interventions in motifs, his painting style and his archetypal hromograms on canvas.

And where am I supposed to look for the core motifs of the paintings around me? What is the starting point of their journey amid the frames?

I beg the paintings for help – I cannot see clearly, because I am getting in the strong light. And as if perceive: an abstract synthesis with disguised elements of reality emerges; and that synthesis, fostered by the artist, tends to get back to a certain celebration, to materialize it and redesign it into the painting. That inner synthesis seems to be made of multitude details – those seen, experienced, learned, foreseen, fancied, and dreamed.

And everything, naturally, has its speculative dimension, even spontaneously and unintentionally originated. In his "Treatise on Painting" Leonardo wrote: "Painting is proved to be philosophy because it treats the motion of bodies and their quickness for actions, likewise philosophy which also extends to motion". And he continued: "Painting includes sur-

faces, figures and colours, while philosophy covers their natural virtues."

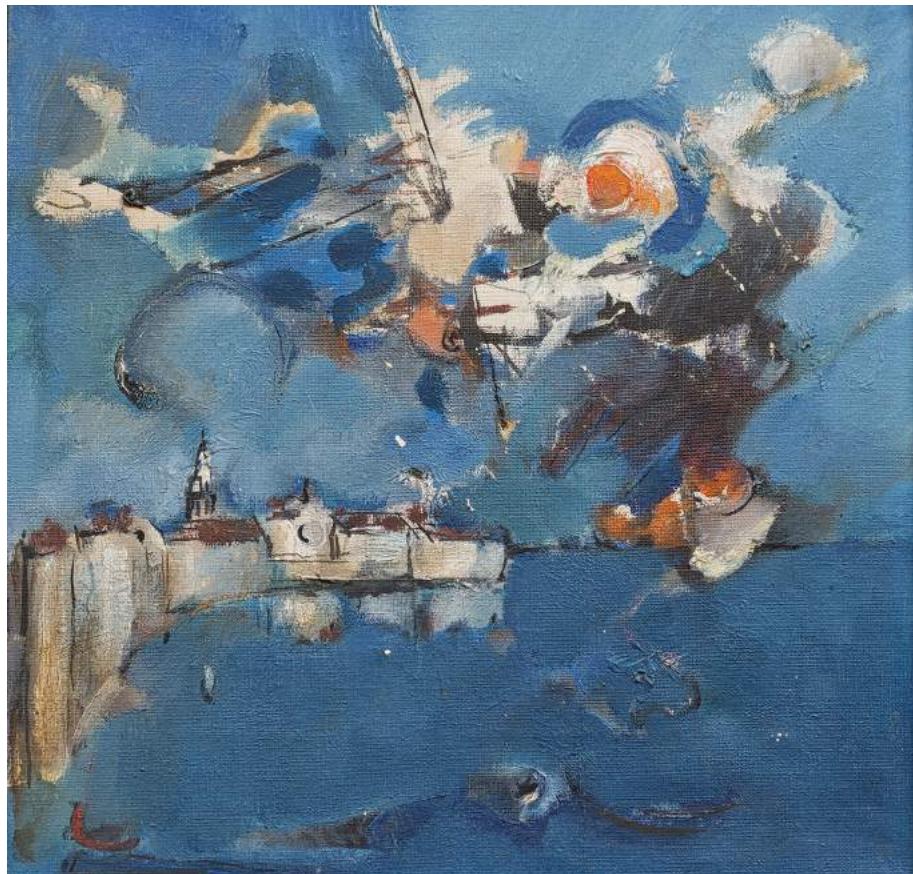
If the scene would be transferred to the visible painter's depth now, if it would become his vision, then a glowing painting may arise alike the artistic works of Jovan Ivanović. And just here, in the consonance of the pre-painting circumstances, those internal colours flourish – for the two-way vision of world, for dreams in colours, for the painting. I believe that the colours coming out of the painter meet with those from the palette; then they both become creatively conjoint getting added values, aesthetical and semantic. So the colours start their particular artistic story on something that used to be and on something that may or may not be.

This short story, a picturesque hypothesis, is just an attempt of my words to get closer to something that remains anticipated obscurity in respect to the procreation of an art work. It is rendered without any theoretical pretensions – just a part of the narrative or conversation with the artistic oeuvre of Jovan Ivanović. I considered him to be an exceptional creator and visionary, whose colours by themselves start to fancy and design permanently new layers beyond our visible world.

And now, while surrounded by the paintings of Ivanović, they make me think: there is far more the unuttered and unpainted than the said and painted. The key to the told often hides in the untold. The key to the painted sometimes hides in the unpainted. Actually, therein is the source of the impetus, volition, vision, emotion, thoughts – and all of that in the cosmic whirling and harmony and finding oneself.

That is why I sometimes look above-the-sea and plunge with my eyesight and sightless eye under the sea looking for the paintings that Jovan has not yet depicted – they are over there dreaming of the classical elements: water, air, fire and earth. And as if that three-peak island even now emerges from the dream and the sea and re-takes me to the ancient amphitheatre while the glaring Jovan's colours circulate round me.

Ćedo Vuković
Budva, 19 November 1998

Budva, 1983.
ulje na platnu
30 x 30 cm

Budva, 1983
oil on canvas
30 x 30 cm

Figure, 1985.
ulje na platnu
98 x 131 cm

Figures, 1985
oil on canvas
98 x 131 cm

Sledeća strana:
Morska ptica, 1979.
ulje na platnu
320 x 160 cm

Next page:
Sea Bird, 1979
oil on canvas
320 x 160 cm

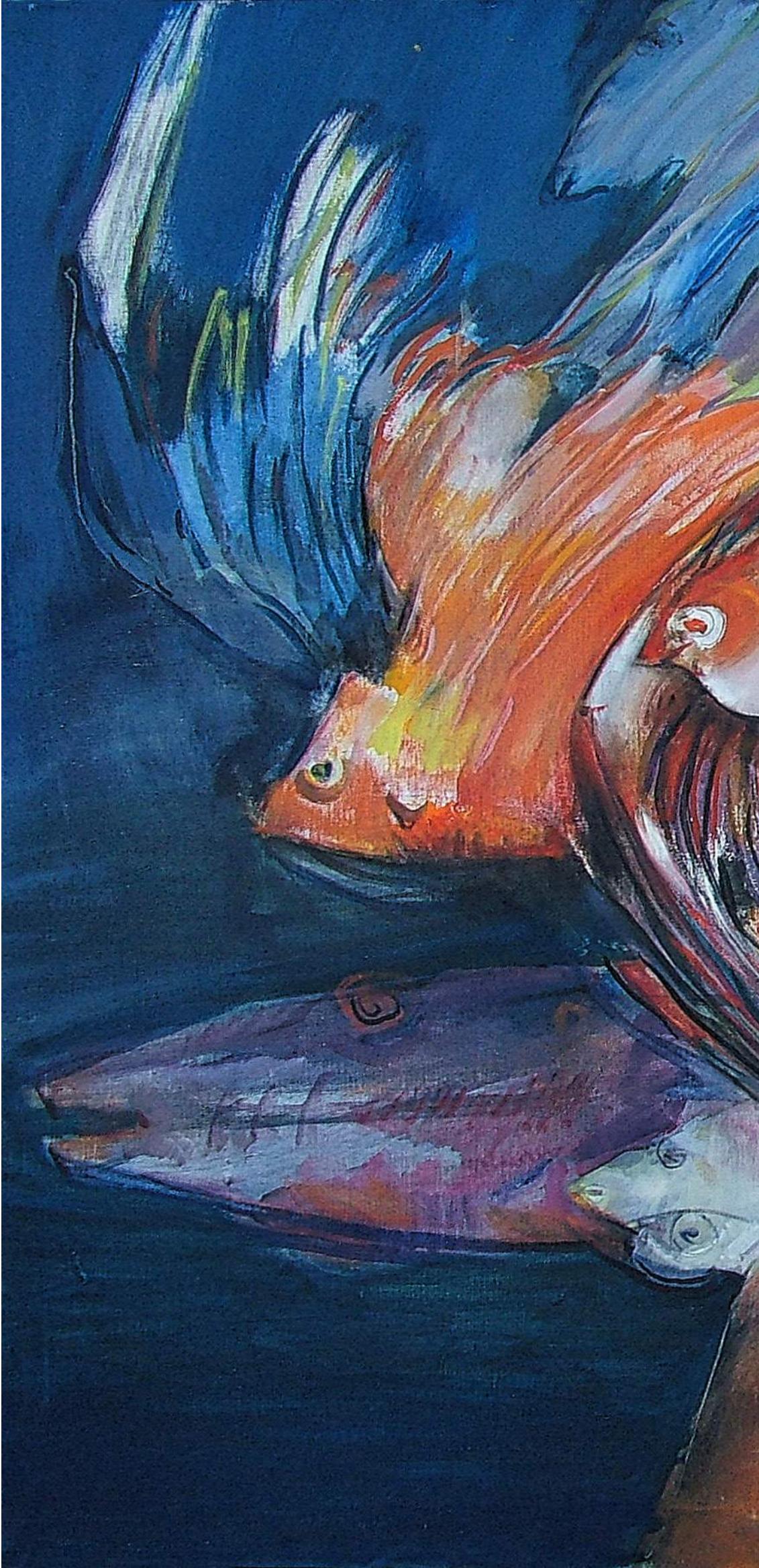
J. Ivanović

Prethodna strana:
Plave ribe, 1987.
ulje na platnu
127 x 200 cm

Previous page:
Blue Fish, 1987
oil on canvas
127 x 200 cm

Mreže, 1986.
ulje na platnu
120 x 140,5 cm

Fishing Nets, 1986
oil on canvas
120 x 140,5 cm

J. Ivanovick

Ljubav nemani, 1991.
ulje na platnu
100 x 110 cm

Love of the Monsters, 1991
oil on canvas
100 x 110 cm

PLAVA OGLEDALA

Opijken morem i oduševljen ekspresionističkim govorom koji je šezdesetih godina dominirao, Ivanović istovremeno pronicljivo i nepovjerljivo prodire u specifičnosti uopštenog motiva, u skrivene izražajne mogućnosti boje. Postepeno stišava koloristička uzbudjenja, te se više osjeća njegov lirizam, osobito u crtežima i gvaševima, postaje vidljivija snaga njegove linije koja se uporno održava pod pritiskom boje. I ova izložba potvrđuje Ivanovića kao izrazitog ekspresionistu, opredijeljenog za apstraktno uopštavanje likovnog uzbudjenja. Ali, postepeno se javlja i vrlo diskretni, šarmantni nagovještaj figuracije koja se stapa sa opštim fonom slike. Topline i osjećajnosti ima na novijim radovima. Ako se i osjeća jasnija linija, boja ipak ostaje dominirajući faktor Ivanovićevog slikarstva. U početku, nanosio je pastozno u jakim tonovima, izvlačeći krajnje efekte, koji asociraju na snagu mora i sukob na užarenim južnim nebom.

Jovo rijetko izlaže crteže, a pokazuje se da ih ima izvanrednih i da prate njegove likovne mijene. *Riba* iz 1965. godine jako podsjeća na Milunovićeve slične radove, ali ima posebnu čvrstinu i upečatljivost. *Igra nemani* je razigrana linija u prostoru dok, nadrealistička traganja dolaze do izražaja u novijem radu *Razmišjanja*.

Ova izložba nazvana *Uvod u retrospektivu* otkriva Ivanovića kao čovjeka koji nikad nije i zadovoljan postignutim, koji najviše slika „za svoju dušu“ i maksimalno savjesno radi izložbe drugih umjetnika i grupacija, dok svoju izložbu šeretski tretira kao „uvod“. Međutim, radi se o jednom od najistaknutijih crnogorskih ekspresionista čiji je osjećaj za boju i njenu afirmaciju u neprekidnom razvoju.

Olga Perović
„Monitor“, 1997.

BLUE MIRRORS

Fascinated by sea and delighted by the expressionistic speech which was dominated in the sixties, Ivanović insightfully and distrustfully penetrates into the specifics of the generalized motif, in the hidden expressive possibilities of colour. He calms colouristic excitement gradually and his lyrism is more felt especially in his drawings and gouaches, the strength of his line becomes apparent and such a line is persistently maintained under pressure of colour. This exhibition affirms Ivanović as a pronounced expressionist, determined to abstractly generalize the visual excitement. But gradually a very discreet, charming hint of figuration occurs which is blended into the general background of the painting. Warmth and sensitivity are present in his recent works. Even if there is a feeling of a more clear line, the colour remains the dominating factor of Ivanović's painting. In the beginning he applied pasty colour in strong tones, producing extreme effects that remind us of the power of the sea and the conflict in the southern glowing sky.

Jovo rarely exhibits his drawings, but the fact is there are exceptional ones and they follow his artistic changes. The drawing "Fish" from 1965 strongly resembles Milunović's similar works, but it has a special strength and impressiveness. "The Game of Monsters" represents a playful line in the space, while his surrealistic quests come to the fore in his recent work "Reflections."

This exhibition entitled "Introduction to the Retrospective" reveals Ivanović as a man who has never been satisfied with the achieved, painting mainly "for his own pleasure" organizing conscientiously the exhibitions of other artists and groups, while his own exhibition mischievously treats as an "introduction". However, he is one of the most prominent Montenegrin expressionists whose sense of colour and its affirmation continuously develops.

Olga Perović
„Monitor“, 1997

Morska neman, 2001.
ulje na platnu
30 x 30 cm

Sea Monster, 2001
oil on canvas
30 x 30 cm

Sveti Stefan, 1992.
ulje na platnu
110 x 132 cm

Sveti Stefan, 1992
oil on canvas
110 x 132 cm

O. T. Kravac

Plava boja je iz prirode, ja ne mogu bez plave boje koja je glavna boja mog okruženja. Ja i ne pokušavam da naslijem snijeg kada se nađem na planini, jer mi nema ovog kolorita, nema moga plavog podneblja. To su sve plave nijanse koje postoje, tu je jedna riba na samoj obali koja je nemoćna, jer je izašla napolje. Tu su dva raka koji vode ljubav. To je život. Elementi prirode. Oblaci, ptice i ribe... Najmilije mi je gledati te promjene koje me inspirišu. Znači, u meni ima nešto što stalno bilježi te promjene, u istom podneblju.

Jovo

Blue is the colour from nature and I cannot live without it and it is the main colour of my surrounding. I do not even try to paint snow, because there is not my colouring in it, the colour of my blue climate. There are all hues of blue and a weak fish on the shore because it is out of its environment. There are two crabs making love. That is life. Elements of nature. Clouds, birds and fish... I am most delighted watching those changes that inspire me. That means that there is something inside me that constantly records those changes in the same climate.

Jovo

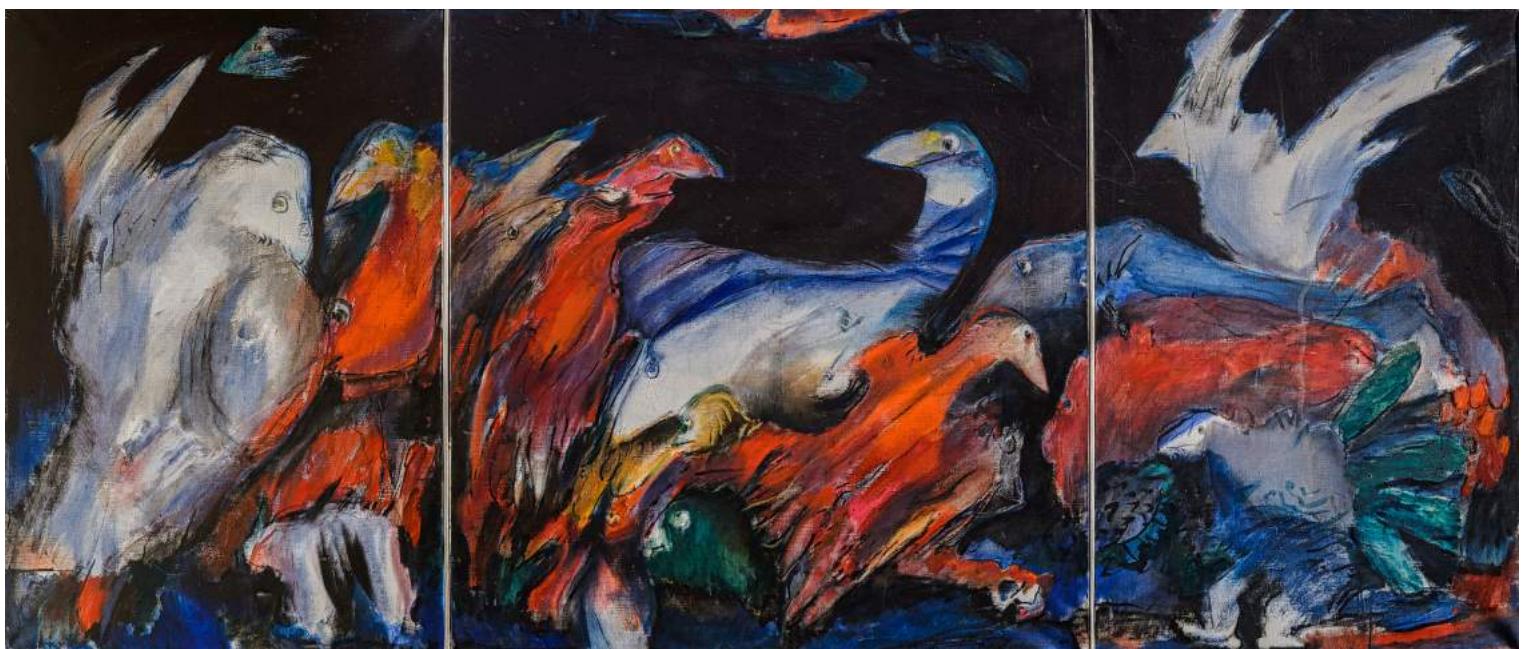
Ptica nad morem, 1987.
ulje na platnu
100 x 116 cm

Bird over the Sea, 1987
oil on canvas
100 x 116 cm

Ptice i aktovi, 1995.
ulje na platnu
100 x 184 cm

Birds and Nudes, 1995
oil on canvas
100 x 184 cm

Ptice i ribe, 1992.
ulje na platnu
100 x 240 cm

Birds and Fish, 1992
oil on canvas
100 x 240 cm

U KOVITLACU BOJA I CRTEŽA

Istakao bih skalu boja kojom se Ivanović koristi, stvarajući jednu određenu atmosferu. Ta atmosfera je mediteranska i budvanska. Spojeve koje on radi pravidno, tematski, možemo nabrojati. Kada ubacuje tijela žene, ribe, ptice, sve skupa je kompozicijski sjajno napravljeno, tonski i lirski ujednačeno. Postoji za Jova izreka da je on mitski slikar. Sve to u kovitlaku boja i crteža ne može da se zaboravi jedna poetska erotikska koja sve to skupa prati. Sve te njegove slike, svi ti likovi imaju izvanrednu muzičku vibraciju i muzičku energiju.

Teško je analizirati trideset i nekoliko godina jednog ovako senzibilnog stvaraoca. To će preuzeti stručni ljudi, a ja moram reći da sam veseo i nadam se da će posjetioci njegove izložbe biti veseli i ozareni jer u Modernoj galeriji je poezija svjetla, sunca, mora, sjajnih oblika i prostora kojih u ovom podneblju ima.

Stevan Luketić, skulptor

Povodom Ivanovićeve izložbe u budvanskoj Modernoj galeriji, 26.oktobar 1997.

IN A WHIRL OF COLOURS AND DRAWINGS

I would point out the range of colours used by Ivanović in order to create a certain atmosphere. This is the atmosphere of Mediterranean and Budva. The compositions he makes apparently can be enumerated by themes. When he incorporate the bodies of a woman, fish, bird - all together has been made great compositionally, uniformed in terms of tones and lyrics. There is a saying that Jovo is a mythical painter. In a whirl of colour and drawings, a poetic eroticism that follows all of this cannot be forgotten. All his paintings, all these characters have an outstanding music vibration and music energy.

It is difficult to analyze thirty years of such a sensitive artist. It will be done by the professionals and I have to say that I am happy and I hope that visitors to his exhibition will be happy and radiant, because in the Modern Gallery there is the poetry of light, sun, sea, great shapes and spaces which do exist in this region.

Stevan Luketić, sculptor

On the occasion of Ivanović's exhibition held at the Modern Gallery of Budva, October 26, 1997

Stevan Luketić otvara Ivanovićevu izložbu u septembru 1997. u budvanskoj Modernoj galeriji
Stevan Luketić opens Ivanovic's exhibition at the Modern Gallery in Budva, September 1997

EKSPRESIJA BOJE

Više od tri decenije prisustva Jovana Ivanovića na crnogorskoj umjetničkoj sceni, skoro da su nužno nosile dio njenih impulsivnih i dinamičkih nemira, pa čak i dio njene sudbine, imajući pritom, pogotovo u vidu, dva dominantna radna sadržaja njegove ličnosti – stvaralaštvo na umjetničkom planu, odnosno, angažovanost slikara po vokaciji i njegovu prilježnost na utemeljenju i uzdizanju ugleda jedne od najznačajnijih galerija u Crnoj Gori. Jednim dijelom svog radnog potencijala stvarao je, dakle, sopstvenu umjetnost, a drugim pak formirao novi kvalitet kulturne klime kroz institucionalizaciju umjetničkog života u njegovom gradu.

Ovakva ličnost, uz činjenicu rijetkog promovisanja sopstvene umjetnosti kroz organizaciju samo-

Riblji buket, 1999.
ulje na platnu
80 x 66 cm

Fish Bouquet, 1999
oil on canvas
80 x 66 cm

stalnih izložbi, nesumnjivo zaslužuje punu pažnju, pogotovo izložbom djela kakva nam se ovaj put nudi, s nesumnjivim konceptualnim značajkama koje upućuju na njen retrospektivni karakter.

Koristeći, dakle, priliku koju nam nudi karakter ove izložbe i sagledavajući, doduše, kroz kratke pauze i djelimične naznake materijalizovana iskustva razvojnog tipa slikara Jovana Ivanovića, počev od 1964. godine, do današnjih dana, otkrivamo skoro zaboravljenu matricu kompleksa osjećajnosti jednog dijela naših umjetnika s početka 60-tih godina ovo-ga stoljeća. Naime, pristupnicu svijetu umjetnosti oni nijesu tražili svješću o sopstvenoj pripadnosti tom malenom krugu ljudi, već su direktno, skoro nagon-ski, ukupnim životom ugrađivali sebe u njeno tkivo i uobličavali ga. U osnovi romantičarska identifika-

cija s paralelnom realnošću ovozemaljskom svijetu, kakvu je nudila umjetnost, sezala je do bezrezervne posvećenosti pozivu, potpunom predavanju govora eruptivnom talentu i skoro djetinjoj razuzdanosti imaginacije. Putu čistog srca nije se mogao suprostaviti nadohvat neba i prizvati malaksalost duha, temperamenta i ambicija.

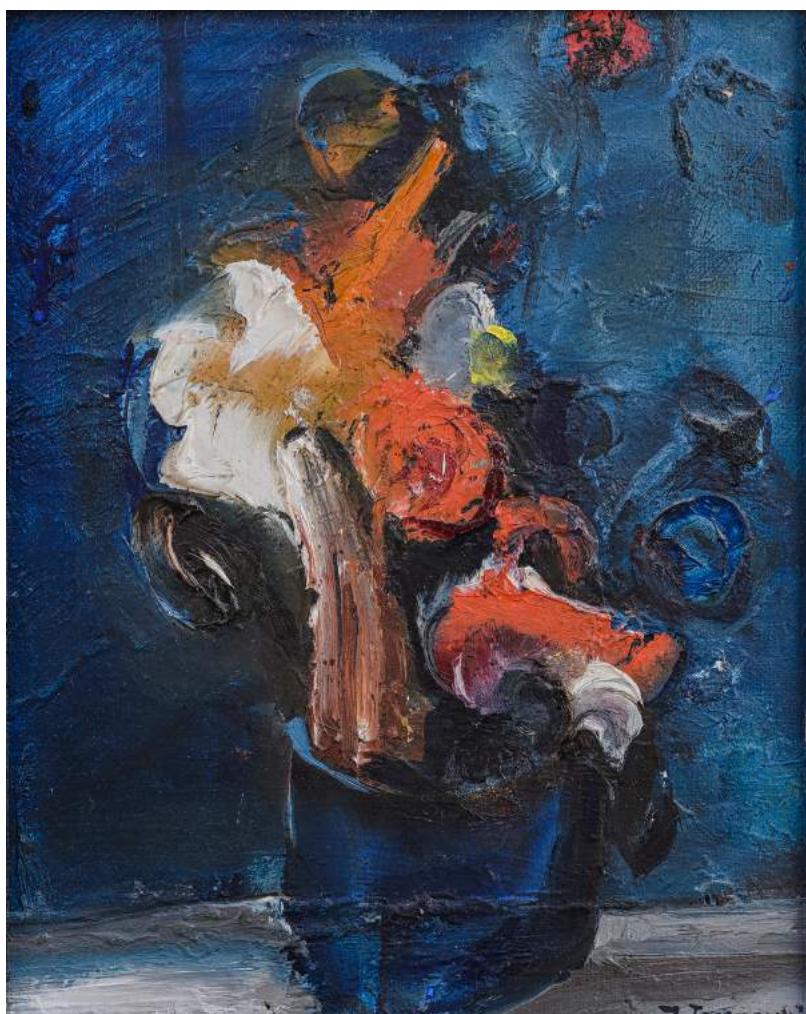
Šezdesete godine, u koje vremenski lociramo početak djelovanja ovog umjetnika, kao da su markirale bitne osobenosti i značajke njegove umjetnosti. Jer, ma koliko nam se njegov opus činio jasno poetski određen sferom ekspresionističkih identifikacija, pažljivijim sagledavanjem, pored njih, uočavamo i vanrednu istraživačku pronicljivost, stvaralački nemir pun nezadovoljstva postignutim, temperamentnu refleksivnost i brzinu bilježenja. Ovakav odnos prema umjetnosti, rezultirao je mnogo širim manevarskim prostorom za djelovanje slikara Ivanovića nego što to na prvi pogled izgleda. Takođe, kompleksnost same ličnosti umjetnika upućuje nas na obazriviju analizu njegovog umjetničkog djela. U Ivanovićevom slikarstvu, već prvih godina, postaje primjetna prvobitna nedoumica u opredjeljenju, koja će vrlo brzo rezultirati bivalentnim respektom svijeta figurativnog izražavanja i kompleksa apstraktнog slikarskog istraživanja. Činjenica o povremenoj dominaciji jednog od njih, ili bolje rečeno: njihovog permanentnog smjenjivanja, vremenom je potvrđivala nemogućnost isključivanja iskustava koja su se svojim obiljem autoru nudila. Ivanović je, očito, u oba slučaja, nalazio posebne vrijednosti, nesumnjivo bli-ske njegovom biću, i među njima nije dozvoljavao jasnu crtlu rascjepa. U izvjesnom smislu, ove smjene su diktirane karakterom ličnosti i kao da su uslovljene povremenim disciplinovanjem ili prepunjavanjem punoj stvaralačkoj slobodi samog umjetnika. Međutim, ne treba zaboraviti još jednu važnu činjenicu, a to je, da su karakteristična variranja u opusu Jova Ivanovića uslovljena i nesumnjivo favorizovanim elementom u njegovom slikarstvu – bojom, dakle ona je od početka nosila smisao njegovog slikarstva. Njome se bukvalno gradila slika, no, istovremeno i nerijetko, deformisao oblik, anulirala forma, a često je i zahtjevno inicirala autonomno mjesto, ili pak, obezbjeđivala noseći funkciju simboličko-metaforičkog naboja i asocijativnog kvaliteta. Boja je, u suštini, uslovjavala i karakterističnu Ivanovićevu krajnju redukciju motiva, kao jednog od sadržaja njegove slike. Nanošena gusto, pogotovo šezdesetih godina, široko, s vidljivim tragom gesta, ona je prirodno upućivala umjetnika ka istraživanjima unutrašnjeg fenomena

slike i opsativnog govora same njene materije. Ako je autor želio identifikaciju slikane predstave s motivom, oslobođenu boju je morao krotiti, što je često postizao upotreboru konture. Ondje, ipak, gdje joj je dopustio punu slobodu, slika je postajala apstraktni, autonomni sistem, podložan sopstvenim zakonitostima i tumačenjima.

Međutim, prepustiti se strogostima racionalno-pozitivističke analize Ivanovićevog djela nosi značajne slabosti, pa i opasnost, jer neobuzdani i znatiželjni temperament ovog slikara, njegov instinkt igrača koji ulaže u svoj život, generisao je dobrom dijelom značajna umjetnička djela iz njegovog ukupnog opusa, koja dodiruje čitavu lepezu fenomena i slikarskih problema: od šire shvaćenog, uobličavanja ekspresivne vokacije umjetničkog djela, fovističkih koncipiranja likovnih elemenata, apstraktinih oslobađanja od govora forme, pa sve do bliskih susreta sa svijetom metaforičkih projekcija i nadrealnih fantazmagorija. Ipak, izvesno je, da je Ivanovićevo

slikarstvo najvećim dijelom ispoljavalo sklonost ka ekspresiji boje. Ona je, uostalom, sublimirala mnogo fovističko-eksprezionistička iskustva, ispoljavala psihoške, simboličke, metafizičke kvalitete i uzdizala se kao najsugestivnije sredstvo Ivanovićevog iskaza. Povremena aktiviranja crtačkog izraza, uočavaju se prije kao naznake šireg likovnog angažmana, nego pokušaji definitivnog suzbijanja hromatskog kvaliteta slike. Boja se, naime, uvijek činila spremnom da ponese slikarevo ushićenje i jaku, ljutu riječ, humanu poruku i podsmijeh, atmosferu žestokog raspoloženja i sjetnu stranicu zavičajnog pisma. U suštini, njome je Ivanović izgradio čitav mikrokosmos, sazdan od niza detalja vezanih za njegov intimni život i kompleks vizuelnih senzacija kontrastnog mediteranskog podneblja, kojeg duboke oči bezmjerno upijaju.

Dragan Radovanović, septembar 1997.

Cvijeće, 1989.
ulje na platnu
25 x 30 cm

Flowers, 1989
oil on canvas
25 x 30 cm

EXPRESSION OF COLOURS

More than three decades has passed since Jovo Ivanovic appeared on Montenegrin fine art scene which almost necessarily brought a part of its impulsive and dynamic riot, and even part of its destiny, having in mind, in particular, two predominant contents of work of his personality-his creative work in the field of fine art, i.e. his engagement as painter by vocation and his devotion to establishment and gaining the reputation of one of the most important galleries in Montenegro. With a part of his work potential he has created his own art, while with another part he formed a new quality of cultural climate through institution of artitic life in his town. Such personality, with rare promotion of its own art through individual exhibitions, certainly deserves full attention, especially by exhibition of his paintings that he offers this time with such conceptual importance indicating its retrospective character.

Consequently, taking use of the opportunity offered by the character of this exhibition and observing, , through short passages and partial markings, materialized experience of development route of the painter Jovo Ivanovic, starting grom 1964, up po now days, we discover almost forgotten matrices of complex sensitivity of a number of our painters from the beginning og 60's of this century. Namely, an access to the world of art they did not seek in awareness of their belonging to that small circle of people, but directly almost instinctively, by investing their entire lives, they built themselves in the artistic tissue giving it their shape. Basically romantic identification with parallel reality of this world, offered by art, reached to unreserved devotion to the orofession, complete pouring od speech into eruptive talent and almost childishly unbridled imagination. Impossibility to reach the sky and call on exhaustion of spirit, temper and ambitions could not oppose the route of pure hart.

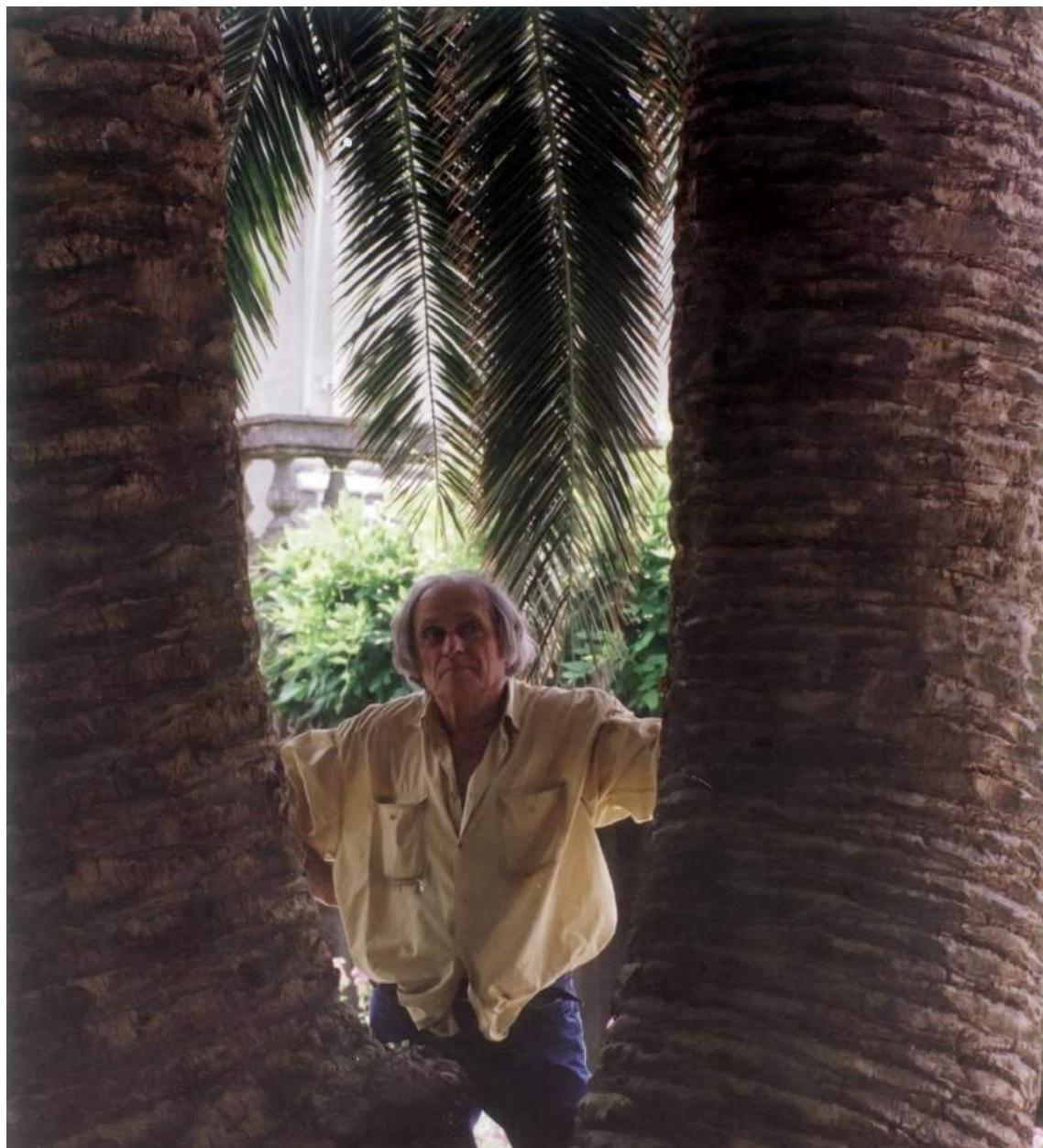
The 60's, which time we take as initial creative period of this painter, look as if they marked essential features and points of his art. However, no matter how much his opus seems to us pure and clearly poetically determined by the sphere of expressionistic identification, creative unrest fully unsatisfied by what he has attained so far, as well as temperament reflexives and velocity of recording. This relationship towards art, resulted in much wider maneuver space for acting of the painter Ivanovic, than it seems on the first sight. Furthermore, complexity of the painter's personality direct us to more careful analysis of his painting. Already in the first years of Ivanovic's

work, original perplexity in determination became noticeable, which will very quickly result in bivalent respect of the world of figurative expression and complex of abstract painting exploration. The fact of periodical domination of one of them, or better to say: their permanent exchange, confirmed by the time, incapability of excluding experiences which abundantly offered themselves to the author. Apparently, in both cases, Ivanovic found special values,certainly close to his being, not allowing clear line of division between them. To the certain degree, these changes have been dictated by the character of the person and they seem to be conditioned by periodical discipline or leaving to complete creative freedom of the painter himself. However, one important fact shouldn't be forgotten, and that is characteristic variations in the opus of Jovo Ivanovic conditioned also by certain favored element in his painting-color. Hence, it has carried form the beginning a sense of his painting. It is the element that literally built the painting, but at the same time and nmot rarely, it has defined shape, annulled the form often demanding initialized autonomous place, or provided carrying function of symbolic metaphoric charge and associative quality. Basicly, the color also conditioned Ivanovic's ultimate deduction of motive, as one of the contents of its painting. By dense depositing of color, especially in 60's widely with noticeable trace of gesture, it naturally directed the painter to exploration of internal phenomenom of picture and obsessive "speech" of its very material. If the author wanted to identify painted scene with movie, he had to tame freede color, that he has often achieved by using contours. While, there, where he allowed it full freedom, the paiting became abstract, autonomous system, subject to its own laws and interpretations. But, keeping to strict rational-positive analysis of the Ivanovi's works, one can bare important weaknesses even dangers, as unbridled and curious temperament of this painter, his instinct of player who invests entire life into his art, generating a great deal of important artitic works from his full opus, which penetrate whole range of phenomenom and problems the painer faces: from widely understood shaping of ex[pressive vocation of artistic work, fovistic conception of fine art elements, abstract liberation from letting form to speak, up to close meetings with the world of metaphoric projections and surrealistic phantasmagorias. Nevertheless, it is certain that the most of Ivanovi's paintings expressed attitude towards color expression. After all, it sublimates many

fovistic-expressionistic experiences, expressing psychological, symbolic, metaphoric qualities and elevating itself as the most suggestive mean of the Ivanović's presentation. Periodical activation of drawing expression are noticeable more as the signs of wider fine art engagement than as tries of definitive suppression of chromatic quality of painting. Namely, the color has always seemed ready to take the painter's delights and strong, sharp word; human message and sneer, an atmosphere of furious tem-

per and sad page of patriotic letter. Substantially, by the color, Ivanovic built whole microcosm made of a number of details related to its intimate life and complex of visual sensations of contrast Mediterranean environment which has been immensely absorbed by his deep eyes.

Dragan Radovanović, September 1997.

Ispod palme na ulazu u porodično imanje, 1999.
Under the palm tree on the family estate, 1999

Ljubav u crvenoj barci, 2003.
ulje na platnu
55 x 47 cm

Love in the Red Boat, 2003
oil on canvas
55 x 47 cm

Ptice i ribe, 2000.
ulje na platnu
100 x 80 cm

Birds and Fish, 2000
oil on canvas
100 x 80 cm

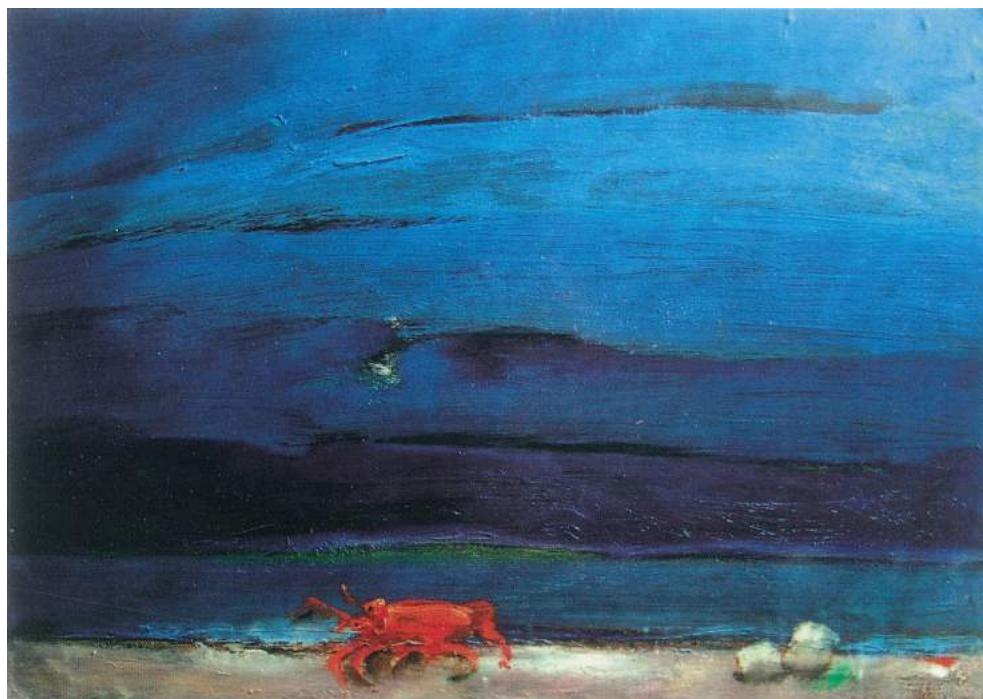
Budva, Arandjelovac, 2003.
ulje na platnu
80 x 65 cm

Budva, Arandjelovac, 2003
oil on canvas
80 x 65 cm

Horizont, 2001.
ulje na platnu
32 x 22 cm

Horizon, 2001
oil on canvas
32 x 22 cm

Jastog, 2003.
ulje na lesoru
54 x 72 cm

Lobster, 2003
oil on fibreboard
54 x 72 cm

Ribar, 2003.
ulje na platnu
39 x 44 cm

Fisherman, 2003
oil on canvas
39 x 44 cm

Budva noću, 2004.
ulje na lesonitu
54 x 72 cm

Budva by Night, 2004
oil on fibreboard
54 x 72 cm

Šta je to što nas vezuje za slikarstvo Jova Ivanovića?

Šta je to, kakva je to skrivena zagonetka koja opsjeda slikara Jova već dugi niz godina, progoni i izaziva njegovu ličnost da se putem crteža i slike, linije i boje pita i polemiše, meditira i voli?

Kakva je to unutrašnja težnja, koja je to imaginacija, jezik i alat koji određuje Jovovo stvaralaštvo? Slijedi čitav niz standardnih odgovora: o neobičnom životu umjetnika, o imaginarnom svijetu, o vidljivom i nerazumljivom, o predaji duše đavolu i sve je to tako a i nije. Jedno je tačno: Jovo se igra. On je slikarstvo našao kao formu igre sa životom, prirodom i ljudima. Igra je meditiranje i maštarenje jer kad njegove nemani, ribe, barke i jarboli krenu da lete nad starim zidinama, kada se grancipule i krabe izvuku među seke, po pijesku, šta drugo radi slikar nego pokreće igru.

Ozbiljno se on ponekad namuči. Njegova linija, često oštra pa i opasna ili tvrda i bespogovorna uspostavlja definitivni red na crtežu, stvara priču, a u istom času nježno i lirično zna da podvuče neke kamicke. Na slici se tako, istovremeno nađu ljubav i ljepota u surovosti prirode. Sve u permanentnom sukobu i harmoniji.

Šta je to neka igra?

Šiler kaže: „Čovjek je potpuno čovjek tamo gdje se igra“. Jovo živi, siguran sam, ovu istinu. On jednostavno iščitava taj dnevni život primorsko-mediterranskog slojevitog i prebogatog života. I kad pruži korak po školijeri i kad stigne koča pa bira samo dvije ribe i kad na pijaci osmatra i bira zeleniš a probori dvije sa već dobro znamen ženama iz okoline, on zna šta znači i umjetnost življenja.

Njegov dnevni puls od mora i neba do zvuka i pjesme u permanentnoj komunikaciji sa čovjekom i posebnim čulima prema prirodi je stalno transponovanje doživljaja i opažaja u boje i linije. Poslije svega proživljenog, kada stane pred platno, kaže maestro: „Ja se tu više ništa ne pitam.“ Da li je to baš tako? Lakše je objasniti da je slika umjetničko djelo, inspiracija i trenutno stanje raspoloženja.

Ne, ja u to ne vjerujem, a posebno ne u slučaju Jova Ivanovića. Njegove crteže i slike uvijek doživljavam kao jasan odraz poimanja svijeta oko sebe, kao filozofiju harmonije i fine prepletenosti čovjeka i prirode, kao nepogrešivu identifikaciju prostora i vremena u kojem slikar živi.

Milo Milunović je šezdesetih godina kazao: „Ovaj mladi umjetnik slijedi put sintetičke interpretacije i uspijeva sa kratkim akcentima jako i iskreno

nanesenim na površinu svojih platana da izrazi svoju čud i svoja pesimistička razmišljanja.“

Danas, dugo poslije Milunovićeve najave, mi smo svjedoci apstraktne likovnosti, sa paletom koja ima snagu klasike. Njegov nepogrešivi kreativni kod integriše suprotnosti u do kraja prečišćenu formu tako da slika dobija harmonični odnos kako kompozicije i njene dramaturgije tako i njene likovnosti.

U svemu tome uvijek pratimo Jovov robusni gest, strast i nemir, silovitost poteza, ponekad blagost i liriku a njegova koloristička paleta orkestira neizbjegne mediteranske mijene plavetnila i žarkog sunca do kolorističke opijenosti.

Moram ukazati na dio Jovove ličnosti koji ne raskidivo korenspondira sa Budvom, onom starom, slojevitom, vjekovima slaganom, u kojoj svaki kamen ima istorijsku dubinu u kojoj tople struje i vjetrovi, blistavo sunce i velike kiše razvijaju specifična čula.

Takva klimatska podloga sa prostorom i ambijentom srednjovjekovne Budve je pravi mizanscen za igru duha, za model srećnog života. Ta prostorna determinanta Jovove ličnosti čini njegovo slikarstvo memorijom grada, memorijom Mediterana.

Ako jednog dana ovi svjetski globalisti sasvim obezliče naše gradove, onda će se slike Jova Ivanovića pokazivati kao čuvari memorije kao što se gledaju filmovi Žaka Kustoa, kao što se lista „Brevijar“ Predraga Matvejevića.

Slobodan – Bobo Mitrović

Riječ na otvaranju izložbe u Budvi 26. jula 2004.

What is it that associates us to the painting of Jovo Ivanović?

What is it, what kind of a hidden enigma obsesses, pursues painter Jovo and provokes him that in a form of drawing and painting, lines and paints asks, argues, meditates and loves?

What kind of intrinsic urge, imagination, language and tools determines Jovo's artistic creation? A range of typical answers are: about the artist's peculiar life, about the imaginary world, about the visible but transcendental, about selling the soul to the devil and they are all true but at the same time untrue. But one thing is true: Jovo plays. For him painting is a way of playing with life, nature and human beings. The game is meditation and daydreaming because when his monsters, fish, boats and masts start to fly above the ramparts and spider crabs and other crabs come out to the sand, it means that the painter starts off the game.

Sometimes he suffers severe agony. His line, often edgy and even dangerous or harder and submissive, establishes definitive order in the drawing, creates a story, and at the same moment subtly and lyrically underlines some stones. Therefore in the painting at the same time there are love and beauty in the severity of nature. Everything is in the constant struggle and harmony.

Is it a kind of a game?

Schiller once said "A man is only fully a human being when he plays". I am quite assured that Jovo lives this truth. He simply reads the life of stratified and lush Mediterranean living. And when he strides along "školijera" and picks up only two fish on the trawler and when he scans and chooses the vegetables on the local market while talking to the ladies from the province, he knows what means the art of living.

Daily impulses he receives, from the sea and sky to the sound and song, in permanent communication with his being and the special sense for nature lead to constant transposition of the experienced and perceived into colours and lines. "When, after everything I have experienced, I stand in front of the canvass" maestro says "I am not in control anymore". Is it so? It is easier to explain that a painting is a work of art, an inspiration and instantaneous emotional state.

No, I do not believe this, especially when it concerns Jovo Ivanović. My account of his drawings and paintings has always been that they are palpable reflection of his comprehension of the world

around him, like the philosophy of harmony and subtle interlacing of human being, and nature and like impeccable identification of the space and time he lives in.

In 1960s Milo Milunović said: "This young artist follows the path of the synthetic interpretation and with his brief accents strongly and frankly applied to the canvas surfaces he manages to express his character and his pessimistic thoughts".

Today, long after the notice of Milunović, we bear witness to his abstract art with a palette that possesses the strength of the classical art. His unerring creative code integrates contrasts into utterly refined form so the painting acquires harmonious respect of its composition and dramaturgy as well as its artistry.

We constantly encounter Jovo's robust gesture, passion and unrest, the vehemence of his stroke, and sometimes softness and lyrics while his palette orchestrates inevitable Mediterranean changes of the blueness and bright sun to the point of colouring intoxication.

I must point out the part of Jovo's personality that imperishable corresponds to Budva, that ancient, for centuries piled up layers, where each stone possesses historical depth and where warm currents and winds, glaring sun and heavy rains educate particular senses.

Such climate in combination with the space and ambience of the medieval Budva is intrinsic mise-en-scene for the play of spirit and the pattern for happy living. That spatial determination of Jovo's personality makes his painting the memory of the town, the memory of the Mediterranean.

If someday the globalists completely depersonalize our towns, then the paintings of Jovo Ivanović would be displayed as the guardians of memory like the films of Jacques Cousteau or the book of Predrag Matvejević *The Mediterranean Breviary*.

Slobodan Bobo Mitrović

On the occasion of the opening of the exhibition in Budva on 26 July, 2004

Obalom, 2008.
ulje na platnu
50 x 60 cm

Along the Coast, 2008
oil on canvas
50 x 60 cm

Vino dođe slikaru kao moć koja zaokruži sve prethodno. Vino kao postanak svijeta, ono koje daje božansku moć, moć koja ga navodi da bolje živi, da bolje stvara, da uživa gledajući svijet. Ko ne zna da popije čašu dobrog vina – ne zna da voli ženu.

Jovo

To a painter wine is an energy that rounds-up everything antecedent. Wine as the origin of the world that gives the divine power, the power that makes you live better, create better and enjoy observing the world. Who cannot drink a glass of good wine – cannot love a woman.

Jovo

Bokeški ulov, 2014.
ulje na platnu
32 x 184 cm

Fish Catch in the Bay of Boka, 2014
oil on canvas
32 x 184 cm

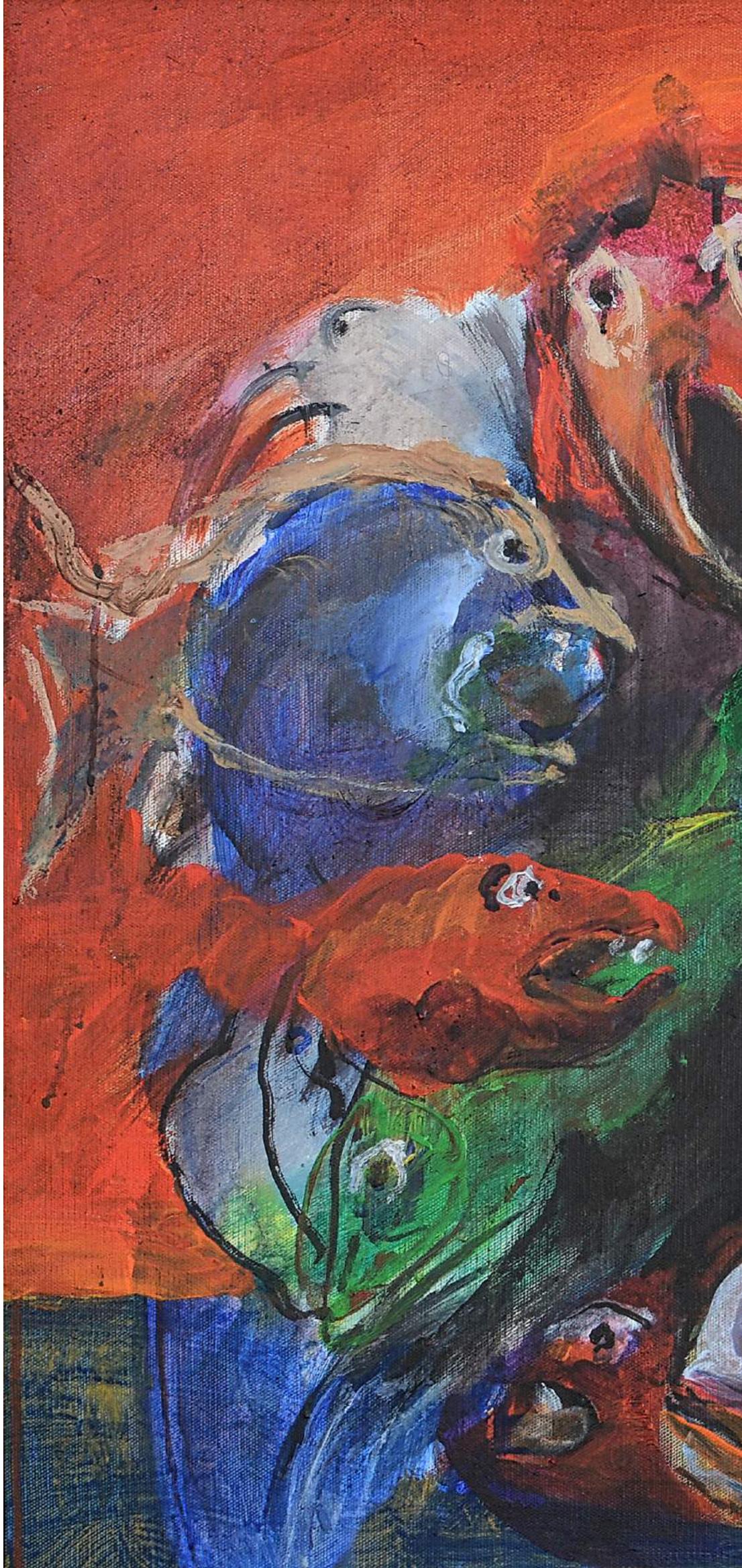
Morska fantazija, 2014.
ulje na platnu
26 x 20 cm

Sea Fantasy, 2014
oil on canvas
26 x 20 cm

Riblji buket, 2017.
ulje na platnu
40 x 38 cm

Fish Bouquet, 2017
oil on canvas
40 x 38 cm

Vapaj, 2017.
ulje na platnu
66 x 81 cm

Cry, 2017
oil on canvas
66 x 81 cm

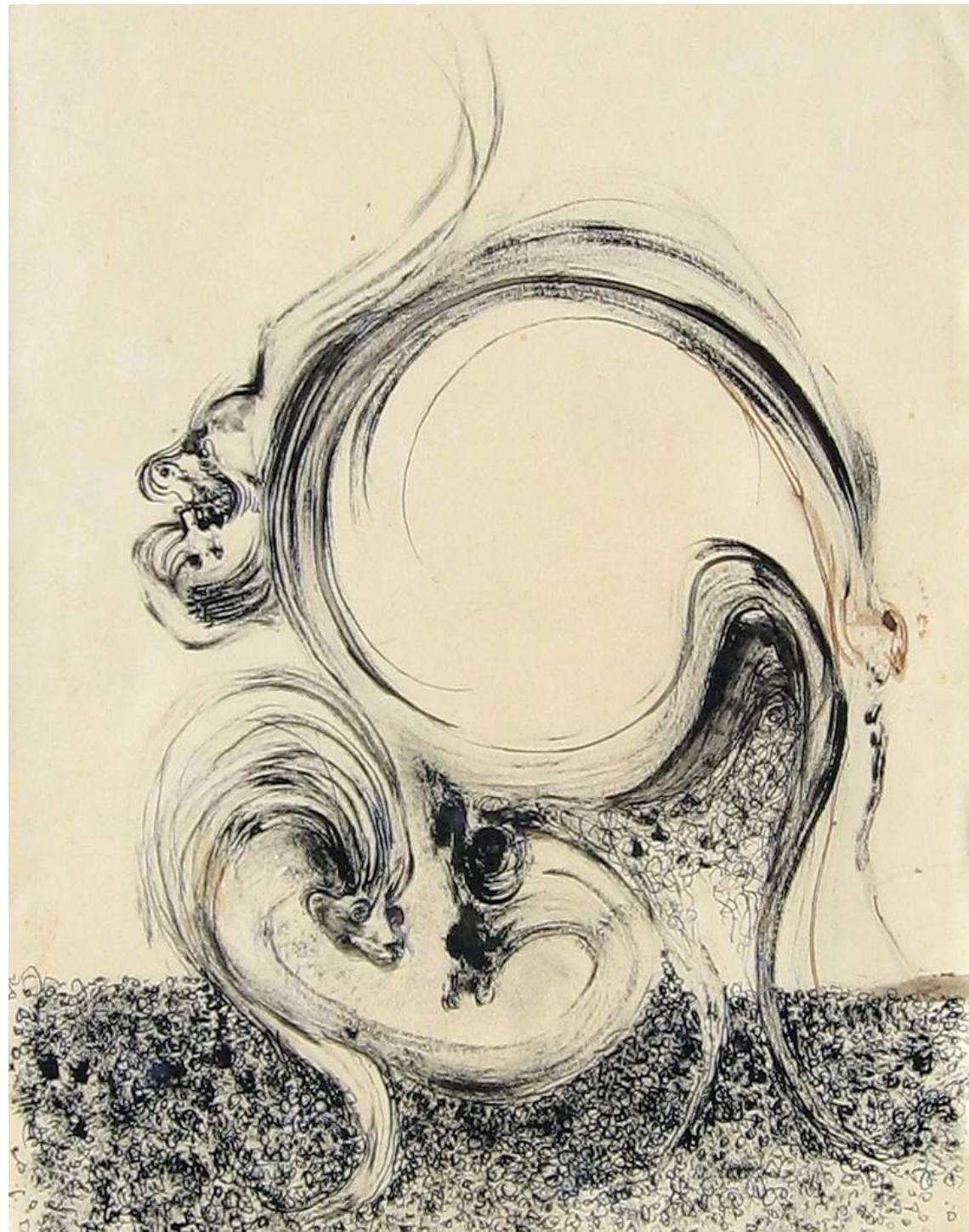
G. ŠIVANOVIC

Kotorski krovovi, 2014.
ulje na platnu
60 x 81 cm

Roofs of Kotor, 2014
oil on canvas
60 x 81 cm

CRTEŽI I SKICE
DRAWINGS AND SKETCHES

Igra nemani, 1975.
tuš na papiru
30 x 21 cm

Game of the Monsters, 1975
india ink on paper
30 x 21 cm

Desno:
Porodica, 1967.
tuš na papiru
53 x 41 cm

Right:
Family, 1967
india ink on paper
53 x 41 cm

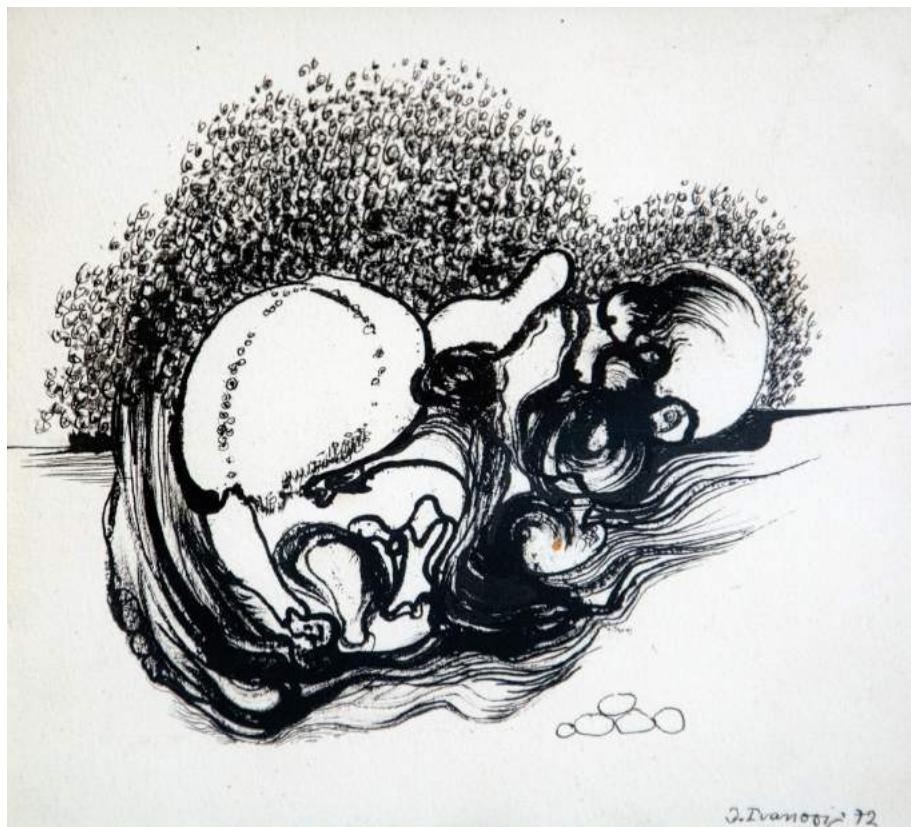
Ples, 1971.
tuš
31 x 21 cm

Dance, 1971
india ink
31 x 21 cm

Pande, 1971.
tuš
22,5 x 24,5 cm

Pandas, 1971
india ink
22,5 x 24,5 cm

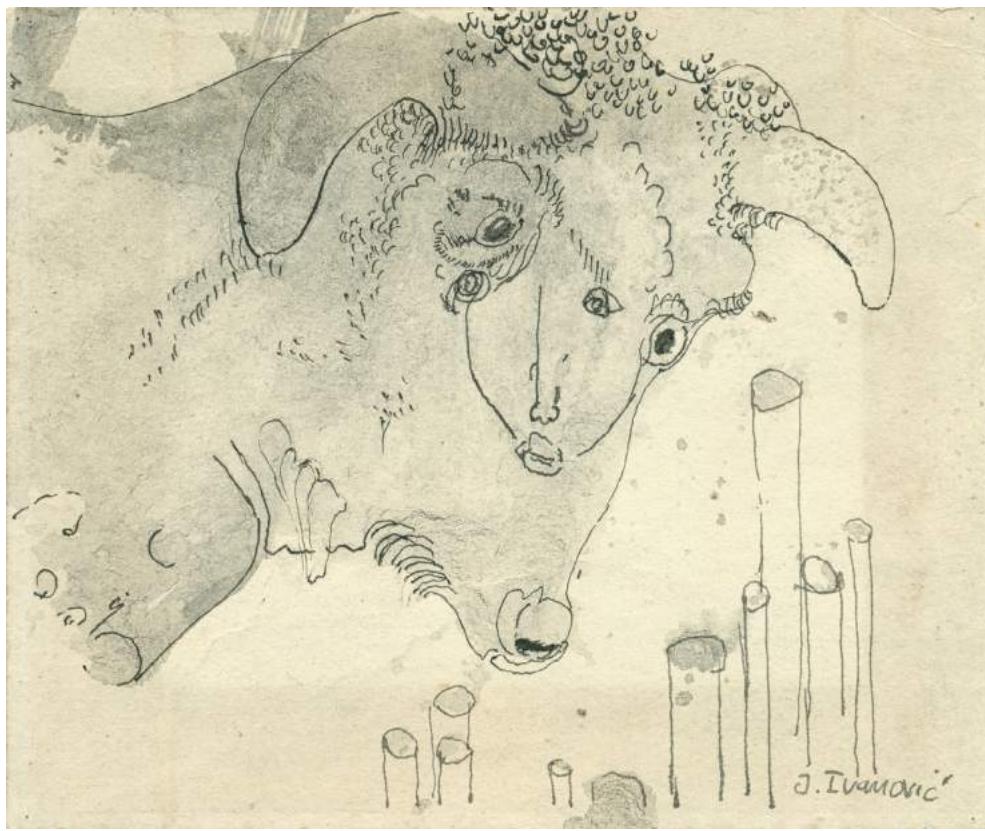
Embrion, 1972.
tuš
20 x 20 cm

Embryo, 1972
india ink
20 x 20 cm

Embrion, 1978.
tuš
18 x 18 cm

Embryo, 1978
ink on paper
18 x 18 cm

Nevinost, 1972.
tuš
11,5 x 9,5 cm

Innocence, 1972
india ink
11,5 x 9,5 cm

Želio bih da upozorim na Ivanovićevu neobičnu sigurnost kada se crtački opredijeli za temu i kada je tako jednostavno i sigurno savlada. Iako kod crteža nema one kolorističke osjetljivosti i opijenosti, on pokretom, potezom ugrađuje neki čudni unutrašnji dinamizam tako da monohromija ne znači i monotoniju. Njegovi crteži imaju snagu i erupciju koju pokazuju na vrlo eruptivnim kolorističkim sadržajima, koje iskazuje snažnom ekspresijom boja.

Milan – Coko Marović

*Iz teksta za katalog izložbe u dvorcu Petrovića
Podgorica, decembar 1997.*

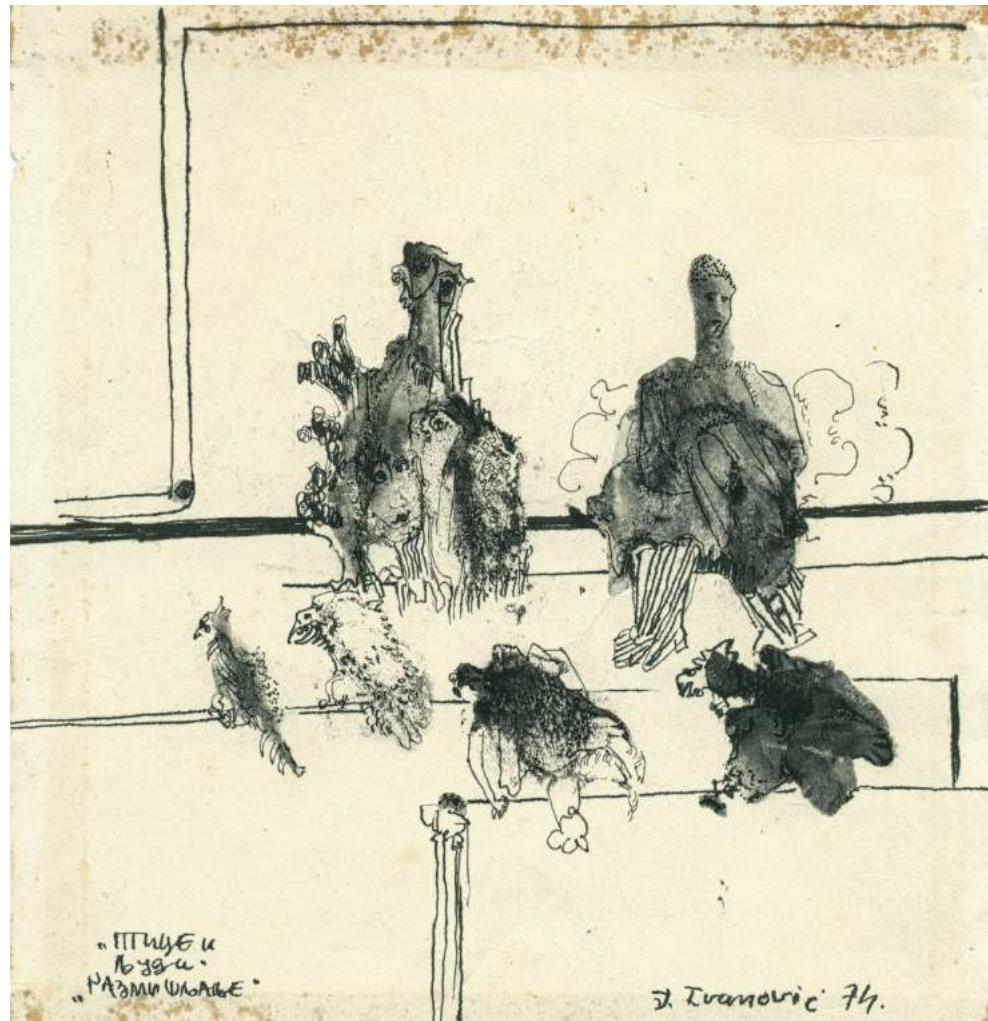
I would like to point out Ivanović's extraordinary assurance when he decides what to draw and when he so simply and assuredly masters it. Although in his drawing there is no colouring sensibility and stupefaction he, with the movement and outline, embeds a peculiar internal dynamism so that monochromatic does not mean monotony. His drawings possess energy and eruption which are seen at his fiery colouring contents worked out with strong colour expression.

Milan – Coko Marović

*From the text for the exhibition at the Palace of the
Petrovićs in Podgorica, December 1997*

Desno:
Grabljivica, 1974.
tuš
31 x 24 cm

Right:
Vulture, 1974
india ink
31 x 24 cm

Ptice i ljudi, 1974.
tuš na papiru
15 x 13 cm

Birds and Humans, 1974
india ink on paper
15 x 13 cm

Crtež je užitak, on mi pomaže da se oslobođim, opustim. Kod crteža sam staložen, kod slikanja sam uznemireniji i tek ako mi rad krene dobro, osjećam se kao da sam uzeo sedativ.

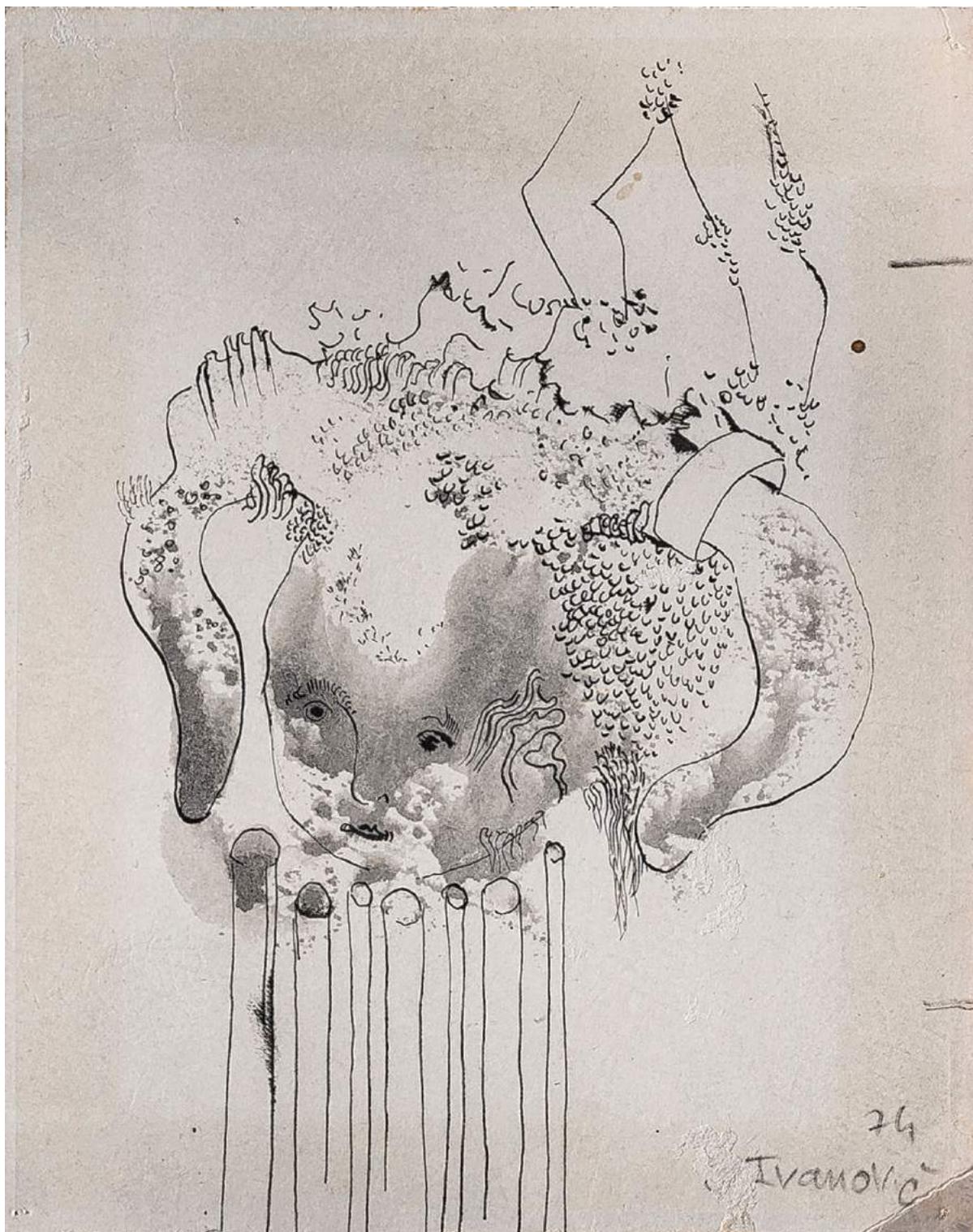
A drawing is a pleasure for me, it helps me purify and relax. While drawing I am calm, but in painting I am more restless and if it goes well, I feel sedated.

Jovo

Jovo

J. Ivanovic '76

Nevinost, 1974.
tuš na papiru
20 x 15 cm

Innocence, 1974
india ink on paper
20 x 15 cm

Stablo nemani, 1975.

tuš na papíru

55 x 46 cm

Tree of the Monster, 1975

india ink on paper

55 x 46 cm

Portret, 1976.
tuš na papiru
25 x 12 cm

Portrait, 1976
india ink on paper
25 x 12 cm

Na vjetru, 1979.
tuš
22 x 14,5 cm

In the Wind, 1979
india ink
22 x 14,5 cm

Tri gracije, 1976.
tuš na papiru
25 x 35 cm

Three Graces, 1976
india ink on paper
25 x 35 cm

Krava, 1976.
tuš na papiru
27 x 36 cm

Cow, 1976
india ink on paper
27 x 36 cm

Žensko razmišljanje, 1977.

tuš

70 x 50 cm

Female Speculation, 1977

india ink

70 x 50 cm

Druženje na obali, 1988.
tuš
55 x 65 cm

Hanging out on the Shore, 1988
india ink
55 x 65 cm

J. Iramović '88

Pod maskom, 1973.
tuš na papiru
40 x 32 cm

Under the Mask, 1973
india ink on paper
40 x 32 cm

Hobotnica, 1988.

tuš

70 x 50 cm

Octopus, 1988

india ink

70 x 50 cm

Druženje na obali II, 2000.
komb. tehnika na papiru
48 x 60 cm

Hanging out on the Shore II, 2000
mixed media on paper
48 x 60 cm

J. Iuonon 2004

Ptice nad figurama, 2010.

tuš

28 x 14 cm

Birds over the Figures, 2010

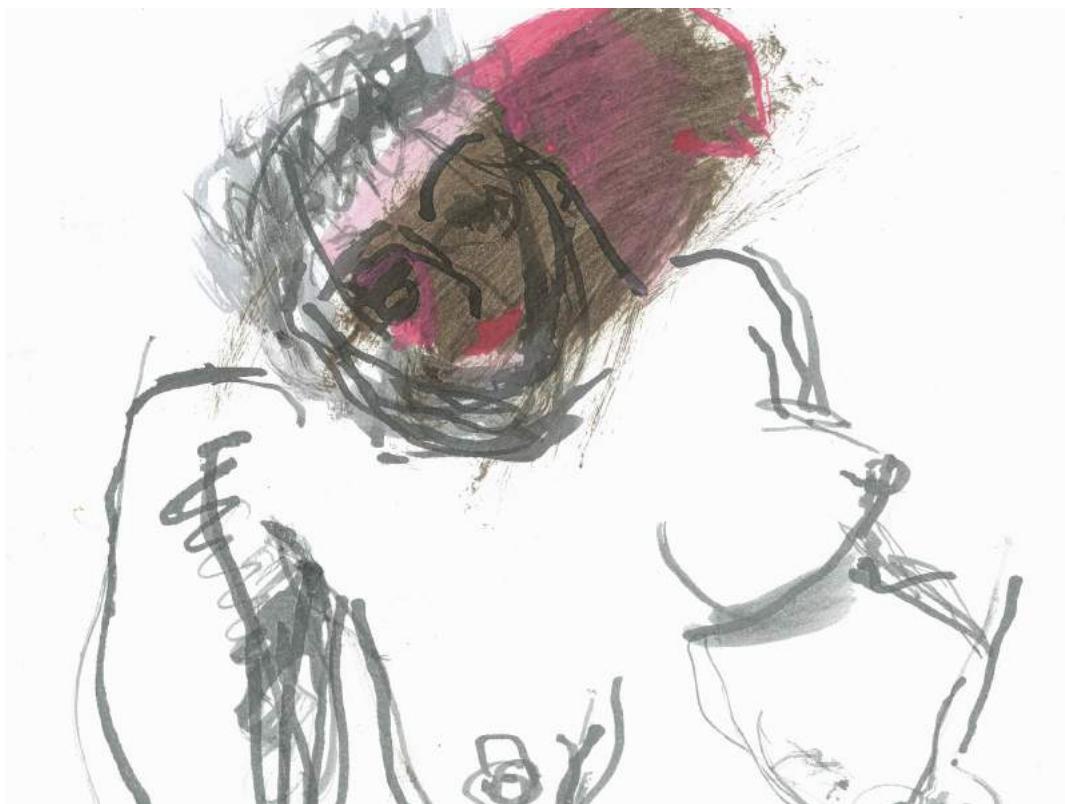
india ink

28 x 14 cm

Slobodna žena, 2001.
tuš
19 x 24 cm

Single Woman, 2001
India ink
19 x 24 cm

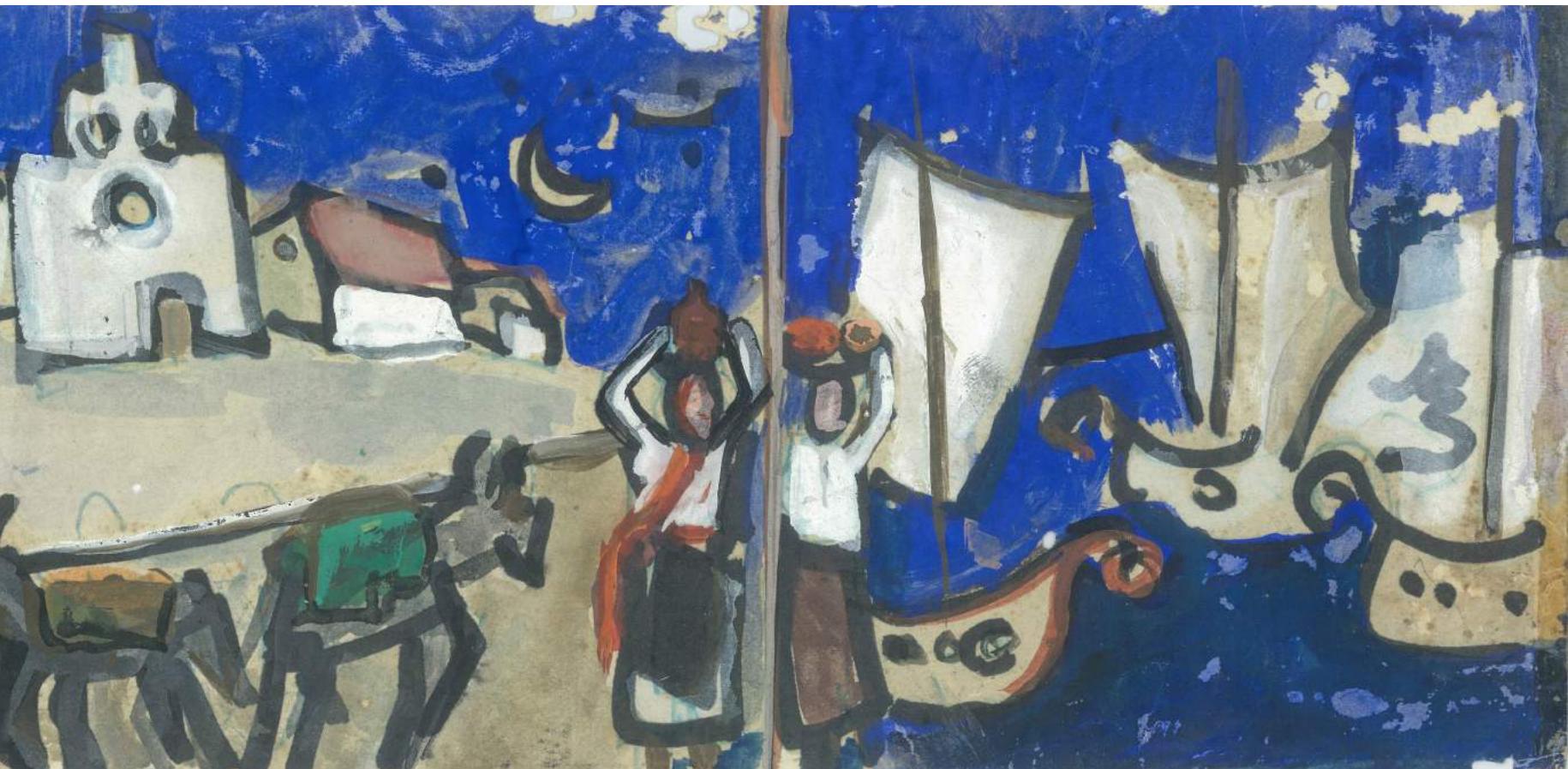
Poprsje pod velom, 2016.
tuš u boji
40 x 32 cm

Veiled Bust, 2016
coloured India ink
40 x 32 cm

Grad na vodi, 1965.
tempera
60 x 25 cm

Town on the Water, 1965
tempera
60 x 25 cm

Ribe, 2013.
tuš
45 x 35 cm

Fish, 2013
india ink
45 x 35 cm

Pred vršom, 2014.

tuš

51 x 51 cm

In Front of Fish Trap, 2014

india ink

51 x 51 cm

Primorka i Crnogorka, 1968.

tempera
skica za mozaik
55 x 33 cm

Coastal Woman and Montenegrin Woman, 1968

tempera
sketch for mosaic
55 x 33 cm

Dječje iz GRECAJ / Zeleni NOVAC

Sve što sam stvorio bio sam lijen da prezentujem. Tu mi je pomogla supruga, koja je pokretač mnogih postavki, izložbi, gostovanja. Ona tačno zna šta je dopuna i nadgradnja učinjenog. Inače smo radni vijek proveli zajedno, što nije bilo uvijek dobro, treba čovjeku ponekad malo odvojenosti. Da, ostao sam isti

Jovo

I have been lazy to expose everything I have created. It was my wife who was the organizer of many settings and expositions. She exactly knows how to complete and upgrade the work. Besides, we spent our working life together, what was not always well, a person sometimes needs to be detached. Yes, I have always been the same...

Jovo

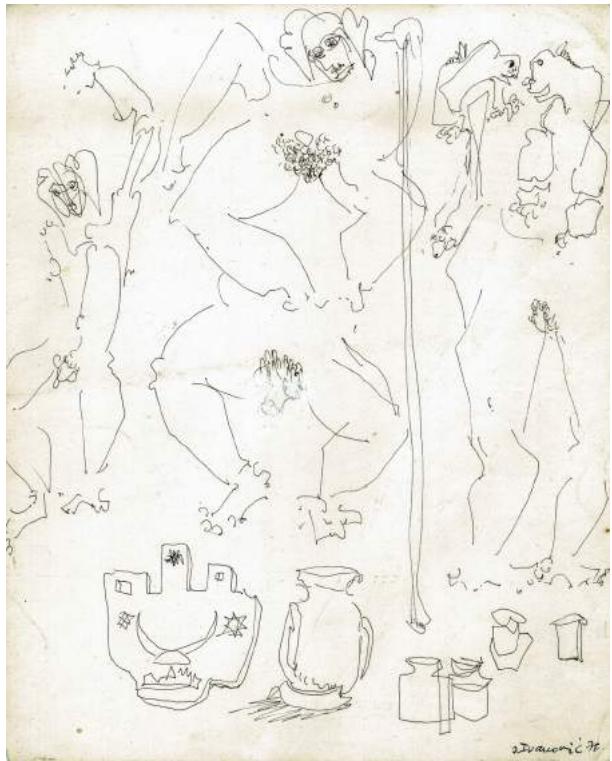
Skica, 1973.
tuš
30 x 18 cm

Sketch, 1973
india ink
30 x 18 cm

Skica, 1995.
olovka
14,5 x 14,5 cm

Sketch, 1995
pencil
14,5 x 14,5 cm

Skica, 2000.

tuš

17,5 x 12 cm

Sketch, 2000

india ink

17,5 x 12 cm

Skica, 2001.

tuš

27,5 x 24 cm

Sketch, 2001

india ink

27,5 x 24 cm

Škola je bila i samim izgledom neobična. U samojo školi je bio internat, tu su bili neki „boksovi” za spavanje. Škola je bila moćna onim sto je mogla da te nauči unutra, imala je neku atmosferu koja je potakla one koji su imali nešto u sebi. Nijesam gladovao ali sam bio željan mnogočega. Moji su mi slali pakete autobusom i to smo mi brzo rasporedivali među nama. Meni nije smetao ni čorbast pasulj koji se najviše jeo, ni crvi u njemu. Da bismo dopunili hranu, išli smo kod nekog doktora da nam prepiše vitacitrol i taj smo recept falsifikovali da bismo džabe uzimali u apoteci ovaj vitamin. To smo mazali na vrući hleb koji smo kupovali u pekari kod Andrića pored koje smo, inače, morali prolaziti. To je bilo sjajno, divno.

Jovo

Even by its appearance the school was unusual/ And the appearance of the School was unusual. It was a boarding school with “compartments” for sleeping. Its potency was its tuition and the stimulating atmosphere for those who possessed that “something”. I was not hungry but I craved for many things. My family sent me packages of food by bus and it was distributed quickly amongst us. I was not troubled with the beans that I ate most of the time, nor with its worms. As a supplement to our food we went to a doctor to give us prescription for “Vitacitrol” which we falsified to take this vitamin for free. Then we used to put it on the warm bread we bought at the bakery in the house of Andrić that we had to pass by. It was splendid, magnificent.

Jovo

Za scenografiju „Vrata raja”, 2003.
tempera
21 x 29 cm

For the scenery “Door to Heaven”, 2003
tempera
21 x 29 cm

Sledeća strana:
Kolaž od skica, 1989.
tempera
43 x 61 cm

Next page:
Sketch collage, 1989
tempera
43 x 61 cm

J. Tavacore '89

Kadmo nad Budvom, 1986.
tuš
23 x 32 cm

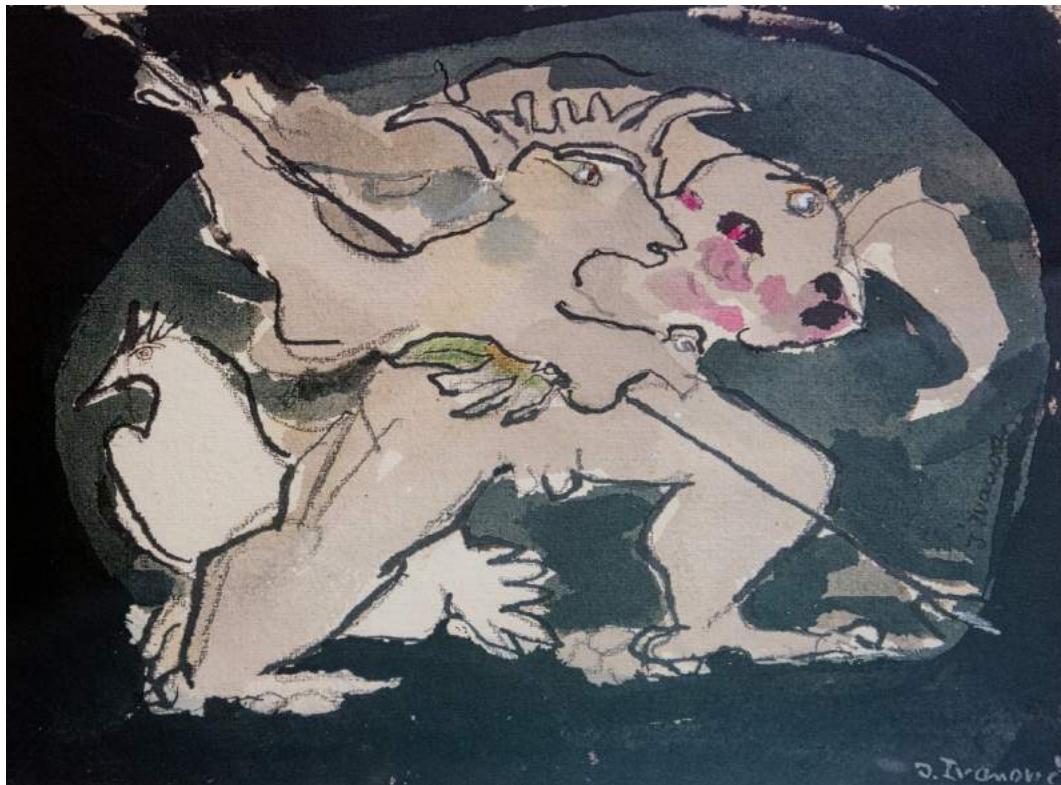
Cadmus over Budva, 1986
india ink
23 x 32 cm

**OMAŽ PIKASU
*TRIBUTE TO PICASSO***

Kadmo, 1985.
akvarel
22,5 x 32,5 cm

Cadmus, 1985
watercolours
22,5 x 32,5 cm

Borba Kadma i zmaja, 1986.
komb. tehnika na papiru
28 x 35 cm

Cadmus Fighting Dragon, 1986
mixed media on paper
28 x 35 cm

Borba, 1989.
tuš na papiru
49 x 68 cm

Battle, 1989
india ink on paper
49 x 68 cm

Probijanje, 1990.
komb. tehnika
29 x 28,5 cm

Breakthrough, 1990
mixed media
29 x 28,5 cm

Kadmo, 1991.
tuč na papiru
193,30 x 38,5 cm

Cadmus, 1991
india ink on paper
193,30 x 38,5 cm

Keramička tabla, 1986.
38 x 30 cm

Ceramic board, 1986
38 x 30 cm

Tanjir
R = 40

Plate
R = 40

Tanjir
R = 40

Plate
R = 40

Tanjir
R = 27

Plate
R = 27

Keramički medaljon
R=44

Ceramic medallion
R=44

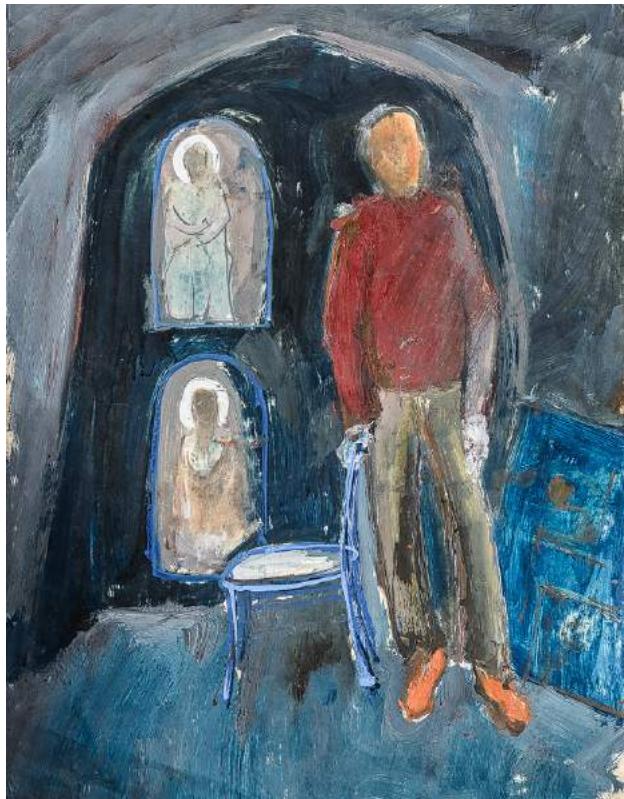
KOMBINOVANE TEHNIKE

MIXED MEDIA

Sto sa glavom, 1965.
tempera
70 x 50 cm

Table with a Head, 1965
tempera
70 x 50 cm

Čovjek sa mislima, 1964.

komb. tehnika

70 x 50 cm

Man with his Thoughts, 1964

mixed media

70 x 50 cm

Jutarnja kafa, 1964.

komb. tehnika

70 x 50 cm

Morning Coffee, 1964

mixed media

70 x 50 cm

Nar, 1966.
tempera
70 x 50 cm

Pomegranate, 1966
tempera
70 x 50 cm

Odmor, 1969.
komb. tehnika na papiru
49 x 64 cm

Relaxation, 1969
mixed media on paper
49 x 64 cm

Portret, 1967.
tempera
30 x 27,5 cm

Portrait, 1967
tempera
30 x 27,5 cm

Na plaži, 1971.
komb. tehnika na papiru
20 x 29 cm

On the Beach, 1971
mixedmedia on paper
20 x 29 cm

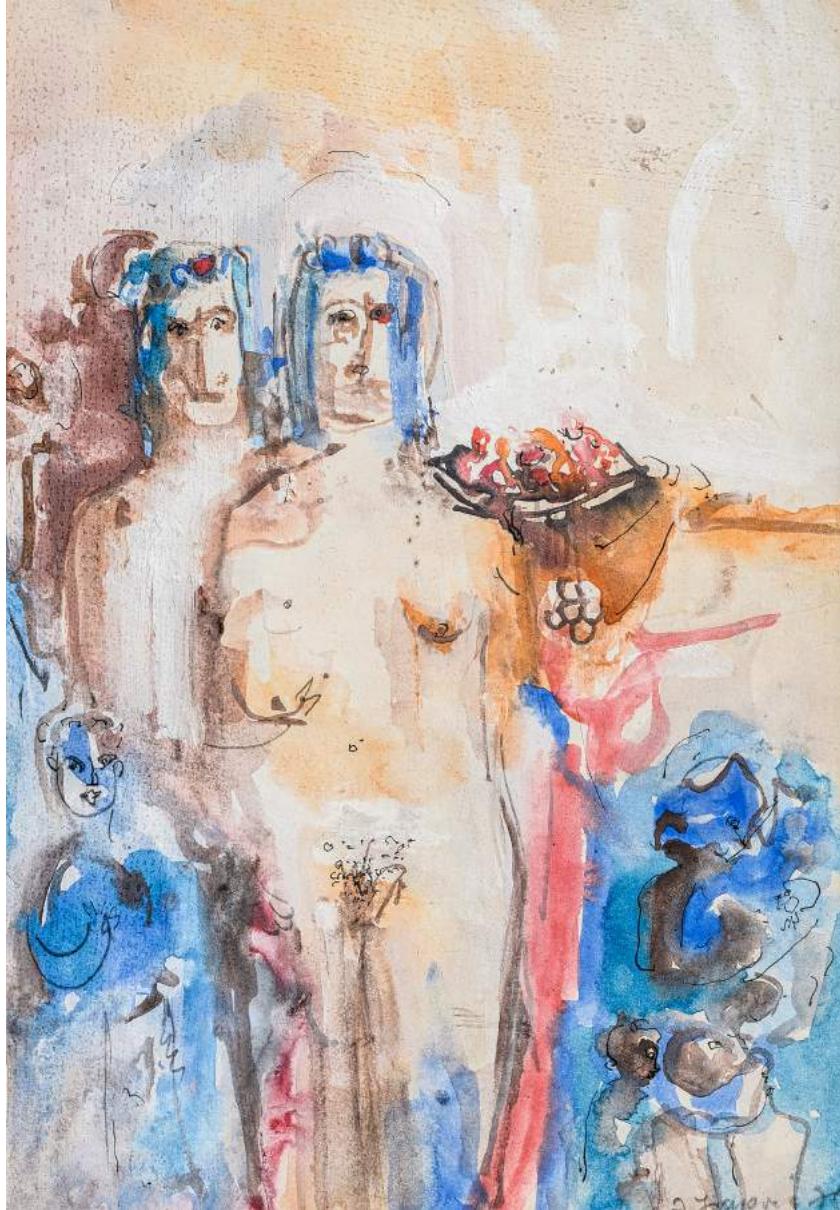
Riba, 1969.
komb. tehnika na papiru
62 x 48 cm

Fish, 1969
mixed media on paper
62 x 48 cm

Odratz u vodi, 1969.
tempera na papiru
50 x 70 cm

Reflection in the Water, 1969
tempera on paper
50 x 70 cm

Porodica, 1970.
akvarel
29 x 20 cm

Family, 1970
watercolours
29 x 20 cm

Lijepoj ženi nije važno koliko ima godina, pa se ja u šetnji nezajažljivo okrenem. To je moja snaga. Ona predstavlja akumulator za rad, za slikanje, ali lijepa žena za mene nije samo tijelo. Lijepa žena mora da zrači i iznutra. U protivnom sama će da pati, često će biti usamljena, teško će pronaći drugu polovinu mitske jabuke.

Jovo

For beautiful woman the age is of no importance and I voluptuously turn around. She gives me vigour. She is a battery for my work, painting, and beautiful woman is not just a body for me. She must radiate even internally. Otherwise she suffers; she is alone and hardly finds the other half of the mythical apple.

Jovo

Na obali, 1972.
komb.tehnika na papiru
30 x 25 cm

On the Coast, 1972
mixed media on paper
30 x 25 cm

Snovi, 1971.
komb. tehnika na papiru
22 x 24 cm

Dreams, 1971
mixed media on paper
22 x 24 cm

Susret ptice i ribe, 1973.
komb. tehnika na papiru
60 x 40 cm

Encounter of Bird and Fish, 1973
mixed media on paper
60 x 40 cm

Na obali, 1973.
komb. tehnika
60 x 40 cm

On the Coast, 1973
mixed media
60 x 40 cm

Ptičurina, 1974.
gvaš
35 x 22 cm

Big Bird, 1974
gouache
35 x 22 cm

J. Ivanović '74

Odmor, 1975.
komb. tehnika
16 x 23,5 cm

Relaxation, 1975
mixed media
16 x 23,5 cm

Bik, 1975.
gvaš
14 x 17 cm

Bull, 1975
gouache
14 x 17 cm

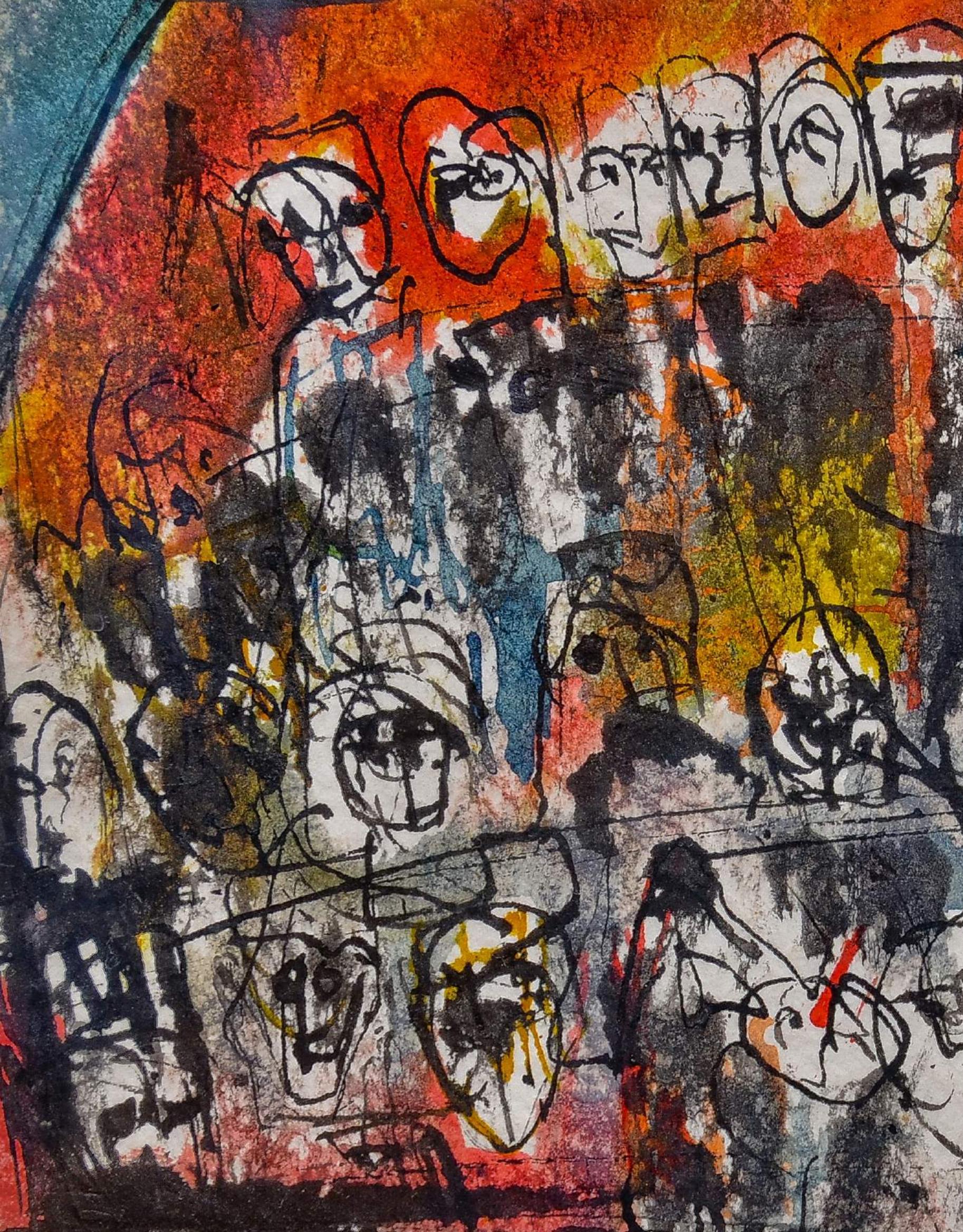

Proboj, 1976.
komb. tehnika
24 x 18 cm

Breakthrough, 1976
mixed media
24 x 18 cm

Sledeća strana:
Hor, 1978.
tuš na papiru
16 x 23 cm

Next page:
Chorus, 1978
india ink on paper
16 x 23 cm

Misilac, 1975.
tuš i tempera
24 x 18 cm

Speculator, 1975
india ink and tempera
24 x 18 cm

Konjanik, 1980.
gvaš
27 x 24 cm

Horseman, 1980
gouache
27 x 24 cm

Galop, 1980.
gvaš
30 x 40 cm

Galop, 1980
gouache
30 x 40 cm

Mrtva priroda, 1975.
pastel
29 x 39 cm

Still Life, 1975
pastel
29 x 39 cm

Žena pod velom, 1980.

gvaš

11 x 10 cm

Woman with the Veil, 1980

gouache

11 x 10 cm

Morska ptica, 1984.
komb. tehnika
69 x 65 cm

Sea Bird, 1984
mixed media
69 x 65 cm

> Tigranovic 84

Razmišljanje, 1982.
komb. tehnika
60 x 50 cm

Reflection, 1982
mixed media
60 x 50 cm

Iluzija, 1988.
komb. tehnika
47,5 x 36,5 cm

Illusion, 1988
mixed media
47,5 x 36,5 cm

Budvanska rapsodija, 1988.
komb. tehnika
49 x 68,5 cm

Budva Rhapsody, 1988
mixed media
49 x 68,5 cm

J. Ivanović 88

Budvanska lepeza, 1990.
komb. tehnika
49 x 68,5 cm

Budva fan, 1990
mixed media
49 x 68,5 cm

Morska ptica, 1992.
gvaš
30 x 38,5 cm

Sea Bird, 1992
gouache
30 x 38,5 cm

Div nad Budvom, 1990.
komb. tehnika
35 x 25 cm

Giant above Budva, 1990
mixed media
35 x 25 cm

Ptice i ribe, 1982.
komb. tehnika na papiru
68 x 95 cm

Bird and Fish, 1982
mixed media on paper
68 x 95 cm

Riblja fantazija nad Budvom, 1993.

gvaš

61 x 72 cm

Fish Fantasy over Budva, 1993

gouache

61 x 72 cm

Ekstaza, 1992.
komb. tehnika na papiru
20 x 18 cm

Ecstasy, 1992
mixed media on paper
20 x 18 cm

Budvanski intermeco, 1998.
komb. tehnika
21 x 25,4 cm

Budva Intermezzo, 1998
mixed media
21 x 25,4 cm

Ptičurina, 1982.
komb. tehnika na papiru
49,5 x 49,5 cm

Big Bird, 1982
mixed media on paper
49,5 x 49,5 cm

Morske figure, 2002.
gouaš
22 x 31 cm

Sea Figures, 2002
gouache
22 x 31 cm

RADOST ŽIVOTA

Postoji određena unutrašnja uzburkanost, posebno uzbuđenje kod nekih umjetnika što ih nagoni da nenametljivo provedu svoj radni vijek. Jedan od takvih je Jovan Ivanović. Razvoj Ivanovićevog slikarstva je počeo šezdesetih godina dvadesetog vijeka, kada su se formirala bitna svojstva ovog Umjetnika. Jedno od njih je apstrakcija, koja, s povremenim izlivima figuracije – predstavlja Ivanovićevo trajno opredjeljenje, naravno, s manjim ili većim mjenama u pravcu lirske ili nadrealne komponente. Kako kaže Kolarić: „On pripada apstraktnom slikarstvu. Ali, samo po izboru najkraćeg puta do slike.“

Na samom početku stvaralaštva, možda najboljeg koloriste u savremenom crnogorskom slikarstvu, nalaze se djela sa crnom, ravnom površinom po kojoj bljeska bijela što formira oblike, koji kao da izranjuju iz mraka – lobanje i kosti životinja, razglobljene, nagrižene i izlomljene – oblike života kojih nema na tim platnima. Neživi svijet kao stalno podsjećanje na prolaznost i provociranje pitanja o prolaznosti... Crno-bijele slike života kojeg više nema, zapravo i nijesu slike, već crteži na platnu. Crno nije boja, već nedostatak svjetlosti, bijela nije boja nego višak svjetlosti, ovdje razlivena, data kratkim potezima po pastuznoj površini. Lazurnost bijele i gustina crne nagone na suprotna osjećanja, na nježnost i tegobnost... otvaraju mogućnost misaonih konstrukcija što vode dublje u prošlost, u daleko vrijeme življjenja oko vatre i crtanja po pećinama. Ostatiti trag u kamenu bio je magijski čin prije ili poslije lova, kao predosjećanje ili sjećanje – svejedno. Bio je to kulminativni trenutak igre, kao osnovnog oblika izražavanja od samih početaka umjetnosti pa do savremenosti.

U slikarstvu igra najviše dolazi do izražaja u gestu kičice, u potezu umjetnikove ruke što na platno prenose njegovo unutrašnje stanje, osjećanja koja su ga dovela dотle da formira neku umjetninu takvom kakva je, a ne nekako drugačije. I to je nova osobina Ivanovićevog slikarstva. Ona će se snažno razviti zajedno sa tonskim i kolorističkim vrijednostima. Zadržavajući istu temu, Ivanović naglo uvodi boju. U snažnim tonovima, prije svega, plave boje, zatim crvene, zelene, okerasto žute... Ivanović se predstavlja kao slikar Mediterana i snažne svjetlosti Crnogorskog primorja. To je svjetlost dubokih i tamnih sjenki. One daju oblicima odnose svijetlotamno, organizuju slike na osnovu klasičnih postulata, modernog senzibiliteta. To je „boja po sebi i za sebe“. Međutim, kao i sve pod šatorom nebeskim, tako je i boja opšta stvar. Posebnost joj daje umjetnik

izborom, tonalitetom, gustinom, rukopisom... Izmenom boje stvaraju i oblik.

I boju u Ivanovićevom slikarstvu valja podijeliti na dva dijela. Na ovu, kada Umjetnik još slika kosti i druge predmete, i onu kada predstavlja apstraktни prostor. Zapravo, prisustvo tog predmeta u Ivanovićevim kolorističkim slikama je prelazna faza koju odlikuju svijetle boje i jedna lirska linija izvučena do granice bolećivosti. Riječ je i o tome da to više nijesu praistorijske kosti prikazane na slikama, nego i savremenosti okupane bojom mora sa gdje kojim ostatkom krvi. Ali, onda kad taj predmet nestane sa slike, ostaje asocijacija što vuče posmatračevu pažnju ka nadrealnosti. Tada pomoću boje Ivanović organizuje sve-formu, pokret, fakturu i strukturu materije. Njom daje atmosferu fantastičkog priobalja i podmorja. Prožeta isprepletenošću stvarnosti i fantazije, Ivanovićeva imaginacija, u asocijativnom momentu pruža mogućnosti doživljaja čarobnog svijeta budnog sna. Kako je Lompar sličnim povodom primijetio, Ivanović je „počeo da se zanima za svijet živih bića i monstruma, za more, obale, bilje...“

Tu se sada javlja pitanje značenja osjećaja. On je polazište od koga se može stići na različite strane, sve u zavisnosti od mogućih asocijacija. U svakom slučaju, osjećaj je osnova za misao kakav god da se rađa pred Ivanovićevim slikama. Od lirske, pa preko fantastičnog, pa čak do mogućeg nadprirodнog veliki je raspon i on u sebi sadrži veliku ogromnu lepezu misli. Ali, svakako se asocijativnost može fabularno odrediti. Tako, prije svega Umjetnikove slike predstavljaju „tajnovito carstvo praboga i pralikova“, gdje se „kroz sve gušći inpasto na slikama naziru skriveni oblici: oko, krilo ptice i neptice, dio ribe i neribe ili okrajak nekog lika i nelika... To je zanimljiva likovna kriptografija, koju ne treba odgonetati: „ona je, sama po sebi, suptilnija i dublja od svakog pitanja i odgovora“, veli Vuković. Ipak, što znaće ti predmeti, za čije razaznavanje je potrebna i posmatračeva mašta za odgonetanje njihovog značenja je, takođe, potrebno posmatračevu znanje. Jer svi ti predmeti koje je Vuković dosanjanao na nekoj Ivanovićevoj slici, mogu imati posebno simboličko značenje u rečenoj kombinaciji, kao i u nekoj drugoj, što bi je, recimo, našao Dragutin Vučanović, koji tvrdi da Ivanovićev „primorski ambijent ... traži potvrđivanje u neposrednosti forme koja sugerira izvjesne simbole“ ili Pušonjić što tim djelima nalazi: „strašne morske bure, stihije, pretvorene u boje i savladane za oko...“

Prema tome, značenje sadržaja ovih slika traži značajno učešće posmatrača i zavisi od njegovih

asocijacijom. Isto tako, Ivanović je dao mogućnost „čitanja“ slike na osnovu slobodnih asocijacija posmatrača, koje se, svakako, ne mora, nužno podudarati sa Umjetnikovim tumačenjem. A o značenju svojih slika Ivanović kaže: „O mom slikarstvu ja ne mislim. Vjerovatno je to negdje unutra, u meni. A apstrakcija je za mene čudo. To je lijepo i nelijepo, dobro i nedobro, jasno i nejasno.“

Upravo u neodređenosti iskaza Ivanović je najbolje izrazio svu slobodu što ju je ponudio posmatraču. Umjetnikovo slikarstvo je izraz namjere da se izazovu, da se iznude kreativne mogućnosti posmatrača do mjere kojom mu se daje udio aktivnog

svjedoka stvaralaštva. I više od toga. Nezavisnost posmatračevog mišljenja je svjesna želja i u njoj je skriveno opravdanje visoke vrijednosti ove umjetnosti. Ivanović hoće da kaže da „samo“ osjeća što slika, a slika nešto svoje, unutrašnje, iz dubine svoga bića – a na osnovu djela posmatraču je ponuđeno da osjeti i, ako je moguće, dode do misli koje su ta osjećanja izazvala. I to je tako.

Ognjen Radulović

„Pobjeda“, 15. decembar 2001. god.

Maska, 2003.
komb. tehnika na papiru
18 x 23 cm

Mask, 2003
mixed media on paper
18 x 23 cm

JOY OF LIFE

There is a particular inner surge, a special thrill that makes some artists spend their working life unobtrusively. One of them is Jovan Ivanović. The progress of Ivanović's painting started in 1960s when the substantial features of this fine artist were formed. One of them is abstraction that with occasional outflows of figuration represents Ivanović's permanent commitment, with smaller or greater changes towards lyrical or surreal elements. As Kolarić said: "He belongs to abstract painting. But only by selecting the shortest way to the painting".

At the very beginning of this possibly best colourist of the Montenegrin fine art there have been artworks in black with flat surface on which sparks white that forms shapes which look like as if getting out of dark – sculls and animal bones, disjoint, gnawed and broken – the shapes of living not present in the paintings. The inanimate world that keeps reminding us on transience and provokes questions about it... Black and white pictures of life that passed by, actually are not paintings but drawings on canvas. Black is not a colour but the absence of light, and white is not a colour but the overabundance of light and here it is spilled, applied in short strokes on impasto effect surface. The diluted white and dense black provoke opposite emotions, tenderness and onerousness... open up the possibility of mental constructions that get us deeper in the past, to the times of living around the fire and cave painting. Leaving a trace in the stone was magical ritual before or after the hunt, like anticipation or memory, all the same. It was the culmination of playing, as a basic way of expression from the origin of art up to day.

In fine arts the play is mostly evident in the brush stroke, in the movement of the artist's hand that transmits to the canvas his inner status, the emotions that brought him to create such artwork, not different one. And it is new feature of Ivanović's painting that would develop deeply along with the colouring values. Sticking to the same subject matter, Ivanović brusquely introduces colour. With the powerful tones, principally, of blue, red, green and ochre yellow... Ivanović is a painter of the Mediterranean and mighty light of the Montenegrin coast. It is light of deep and dark shadows. They bestow the shapes with light-dark relation; they organize depiction based on classical postulates, modern sensibility. It is "colour in itself and for itself". However, like everything under the vault of heaven, colour is the general issue. It is the artist that gives it particularity with his selection, tonality, density, painting style...

The change of colours creates the shape.

It is valid to divide colour in Ivanović's painting into two parts. The one when he still paints bones and objects, and the other when he depicts abstract space. Actually, that object in Ivanović coloured paintings represents the transition phase with bright colours and a kind of lyric pattern to the point of sentimentality. Namely those are not prehistoric bones anymore represented in his depictions but current ones bathed in the colour of the sea with the blood stains. But when the object vanishes from the painting there is an association that drags our attention to surreal. Then Ivanović with colour organizes everything – shape, movement, texture and structure of material. With it he brings the atmosphere of fantastic littoral and underwater world. Ivanović's imagination imbued with reality and fantasy, at the associative moment offers us the possibility of experiencing magical world of the awaken dream. On the similar occasion Lompar noticed that Ivanović "started to have interest in the world of living beings and monsters, sea, shores, plants...".

Now there is a question of the meaning of emotions. It is a point that leads us to different sides depending of possible associations. Anyway, an emotion induced in front of the Ivanović's paintings is a fundament for thought. Wide-ranging from lyrical, fantastic to supernatural it implies innumerable thoughts. But its associativity can be defined narratively. Therefore the artist's depictions represent "mysterious realm of pre-colours and pre-shapes" where "through impasto that gets thicker I recognize hidden forms: an eye, the wing of a bird and non-bird, a piece of a fish and non-fish or the fragment of a figure and non-figure...". However, it is interesting artistic cryptography that should not be encoded; it is by itself more subtle and deeper than any question and answer" as Vuković wrote. However, for discerning the meaning of those shapes a viewer needs imagination and knowledge. Yet all those shapes that Vuković perceived in the paintings of Ivanović can have particular symbolic meaning in the above word combination, but likewise in other one, for example of Dragutin Vujanović who states that Ivanović's "coastal ambiance... calls for validation through the immediacy of form that suggests certain symbols" or Pušonjić who finds in those artworks: fearsome boras, disasters turned into colours subdued for eye...".

Therefore, the symbolism of the depictions' content asks for significant involvement of the viewer

and depends on his associations. Likewise, Ivanović gives the viewer an opportunity of "reading" his paintings in free association which should not necessarily correspond to the painter's interpretation. And about the meaning of his depictions Ivanović says: "I do not think about my artwork. It is probably somewhere inside me. Yet abstraction is a miracle for me. It is beautiful and non-beautiful, good and non-good, clear and non-clear."

Just in ambiguity of his expression Ivanović has found the best way to articulate all the freedom he offered to the viewer. With his painting he intends to provoke and extort viewer's creative abilities to the point where the viewer becomes active eyewit-

ness of the creativity. And more than that. The independence of the viewer's opinion is his deliberate aspiration and it hides the justification of the great value of his art. Ivanović wants to say that he "simply" feels what he depicts, and he paints something that belongs to him, internal, from the depth of his being – and his work offers viewer to feel, and, if it is possible, come to thought that were induced by the feelings. And it goes like that.

Ognjen Radulović

Daily Pobjeda, December 15, 2001

Čudovište sa cvijetom, 2005.
komb. tehnika na papiru
38 x 25 cm

Monster with a Flower, 2005
mixed media on paper
38 x 25 cm

B. Ivanovic'

Lijevo:
Galeb, 2003.
komb. tehnika
40 x 32 cm

Left:
Seagull, 2003
mixed media
40 x 32 cm

Škrpina, 2006.
komb. tehnika
26 x 47 cm

Red Scorpion Fish, 2006
india ink on paper
26 x 47 cm

Trojanski konj, 2007.
tuš na papiru
60 x 50 cm

Trojan Horse, 2007
india ink on paper
60 x 50 cm

Čudan je slikar Jovan – Jovo Ivanović. Učenik velikog majstora Mila Milunovića i poštovalec takođe velikog i veličanstvenog majstora–slikara Petra Lubarde, tiko je i nemetljivo decenijama gradio svoju umjetničku karijeru.

Nije se gurao u prve redove, a već duže vremena je na crnogorskoj likovnoj sceni među prvima. Kritičarima, takođe, nije išao na noge, pa ipak je dobio niz ozbiljnih kritika i od uglednih kritičara kojima oni afirmišu posebnost njegovog slikarskog svijeta. I ja sam dolazila u njegov atelje odgovarajući na onaj nemušti poziv sa njegovih slika.

Dirnuta srodstvom svoga i njegovog svijeta, pokušavala sam da kroz razgovor uspostavim „javni dijalog“ ne bi li i drugi vidjeli, ako ne enigmu njegovog slikarstva, a ono bar njenu slutnju. U darežljivim namazima boja treperi čarolija Jovovog svijeta između mora i neba, prepliće se i ukršta sve ono što je, moguće, jednom bilo prosanjano pa naslikano po moru, ali i po našim životima.

Branka Bogavac

Razgovori i susreti sa umjetnicima, Pariz – Podgorica 2007. godine. Iz knjige „Crna Gora u Parizu“

Jovan-Jovo Ivanović is a strange painter. A disciple of the great master Milo Milunović and also a great admirer of the grand master - painter Petar Lubarda, he has been building his artistic career quietly and unobtrusively for decades.

He did not want to shove to get the place in the front row, but he has been among the first ones on the Montenegrin art scene for a long time. Also, he did not lie at the feet of the art critics, although he got a number of serious art reviews from reputable critics by which they affirm the uniqueness of his painting world. I came to his studio in response to the mute call addressed from his paintings.

Touched by kinship between his and my world, I tried, through our talk, to establish a “public dialogue” in order to provide others to see, if not only the enigma of his painting, then at least its hint. In the generous spreads of colour, a magic of Jovo’s world is flashing between sea and sky, overlapping and intersecting all that is possible, once being dreamt of, and then painted on the sea, and on our lives as well.

Branka Bogavac

The talks and meetings with artists, Paris - Podgorica, 2007. From the book “Montenegro in Paris”

Portret, 2007.
gvaš na papiru
35 x 28 cm

Portrait, 2007
gouache on paper
35 x 28 cm

– Priroda je toliko bogata! Tu treba samo da voliš boje i da voliš da radiš. Ptice naših planina i ribe na mojim slikama se druže. Pogledaj ovog crvenog mačka: u njemu ima i ptica i riba i što ti je god volja. Tu se skupilo društvo, a mačka zna da skuplja, da lupeža.

– Oko se javlja negdje u podsvijesti. Oko mora sve da vidi. Sluh i vid su najveličanstvenije stvari na svijetu, vidjeti i čuti! Majka mi je bila slijepa pa je, možda, tu negdje odgovor, neka nadoknada za njen sljepilo. A drugo bi bilo to što ne želim da figura bude potpuno takva kakva treba da bude i kad nekog zaboli koljeno ja kažem: „Daj, da vidimo to koljeno” – i stavio sam tu oko, neka ga gleda. To je neka publika. Gdje god zabilježi, ja stavim neko oko, tako i na drugim djelovima, na mjestu srca dodam neko malo krilo ili pticu. Gdje god postoji nešto posebno u prirodi, to slikam. Jednom sam na biokopskoj tabli koja je pala pa je kiša pokvasila, video takav lik – glavu, da bih dao ne znam što da sam mogao da je fotografišem.

– Slikar mora da se vidi u svakom potezu. Svaki potez i svaka boja su različiti i to je to bogatstvo. Svako ima neko svoje objašnjenje, svoj postupak, neku vrstu riječi, neki svoj ton. To se mora shvatiti, sve u prirodi, pa i postojanje čovjekovo, sastoji se iz raznolikosti. I tu raznolikost može da spoji u jedno samo umjetnik, samo stvaralac.

– Nema tog stvaraoca, slikara, na kojeg nije neko barem malo uticao. Svi smo mi cipili od nekoga. To je sve sažeto u genima koji sve to spajaju. Milunović me naučio da gledam, znači, puno sam gledao i mnoge slikare, i u nekim sam negdje malo sebe video, mnogo sam tražio, ja uvijek tražim, i danas tražim, uvijek tražim savršenije od onog prethodnog. Drago mi je što si to osjetila, što znaš da gledaš. To bi trebalo tako da bude. Slika, kao što smo rekli liči na slikara, ali svaka treba da je različita, u tome je veličina umjetnika. Đorđe Kadiljević mi je rekao: „Kod tebe na nekim slikama ima nešto šagalovsko, a video sam neko stopalo na novom crtežu koje me je podsjetilo na Mikelanđela”.

– Svi mi podsjećamo na nekoga, bili oni naši modeli ili učitelji, pa nije mala stvar da ja mogu da podsjećam na onog nazad 600 godina, ali i na jednog modernog slikara.

– To znači da on vidi u mojoj slici i sliku, i boju i crtež. Milo mi je što ljudi to osjećaju i vide, jer ja uživam u tome što radim, meni je to život, ali svi dodaci prirode treba da su mi naklonjeni, i jesu mi naklonjeni, jer ja imam sreću i odakle da sve to cipim.

– Do likovnog izraza došao sam samim posmatranjem. Moj senzibilitet prima samo ono što je osjećajno, što meni odgovara. Ta pretjerana osjećajnost mi nekad i škodi, jer mi se događa da mi dođu suze kao nekoj ženi kada nešto strašno vidim na televiziji. To je nevjerovatno koliko se uzbudim, te mnoge stvari ne mogu da gledam. Ne mogu da gledam ružnu stvar pa ma šta to bilo. Sve što je ružno ne da mi mira. Volim sve što je lijepo.

Iz razgovora sa Brankom Bogavac
Kompletan razgovor objavljen u knjizi *Crnogorski slikari u Parizu*, 2007.

Motiv, 2009.
komb. tehnika na papiru
15 x 15 cm

Motif, 2009
mixed media on paper
15 x 15 cm

Nojeva barka, 2007.
gvaš
20 x 20 cm

Noah's Ark, 2007
gouache
20 x 20 cm

– Nature is so wealthy! The only thing is to love colours and to like working. The birds of our mountains and the fish socialize in my paintings. Look at that red tomcat: in it there are birds and fish and whatever you like. The company is gathered here, and a cat is a collector, a thief.

– Eye is present somewhere in the subconscious. It has to see everything. Hearing and seeing are the most magnificent stuff in the world! My mother was blind, and that may be the answer, a kind of compensation for her blindness. On the other hand I do not want a figure to be what it should be, and if someone has knee pain I say: "Let me see that knee" – and I set my eye on it to observe it. It is a kind of audience. Wherever aches I put an eye, and in the place of heart I add a small wing or bird. Wherever there is something special in nature, I depict it. Once on the fallen and rain wetted cinema board I saw such figure – a head, I would give anything that I could take a photo of it.

– A painter must be recognized in each stroke. Every brush stroke and each colour are different and that is the abundance. Everyone has a sort of explanation, his own method, his own words, specific tone. It must be comprehended that everything in nature and human's existence is made of diversity. And only artist can join them in a whole.

– There is no artist, painter that was not influenced by someone even slightly. All of us derived from someone. It is all in gens that join it together. Milunović taught me to watch so I observed numerous painters and in some of them I saw a small piece of me and I searched a lot, and I am still searching for the greater perfection. I am glad you felt it, because you know to observe. That is the way it should be. Painting, as we said, resembles the painter, but each of them should be different and that makes the greatness of the artist. Djordje Kadijević told me: "In some of your paintings there is something of Chagall and in your recent drawing I saw a foot that reminded me of Michelangelo." We all bear resemblance of someone whether they are our role models or teachers and it is a great thing that I resemble the painter that lived 600 years ago as well as the modern one.

– It means that in my depiction he observes painting, colour and drawing. I am glad people feel it and see it, because I enjoy my work, it is my life, but I also need the benevolence of appendices of nature which I have because I am fortunate and I have where from to draw it all.

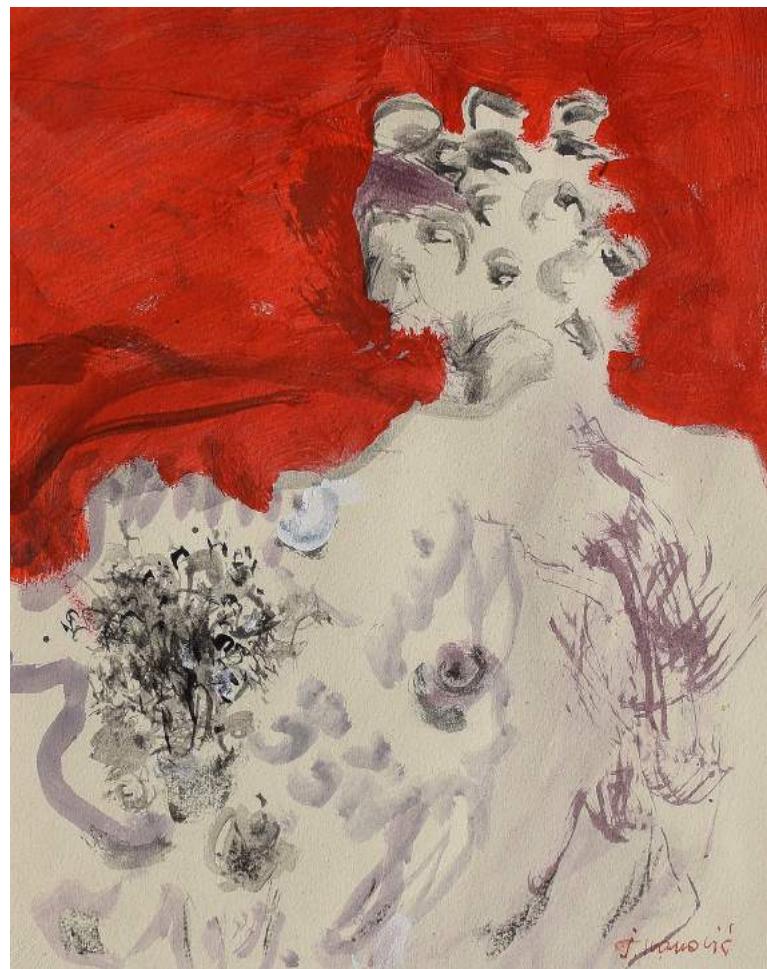
– I found my art expression solely by observing. My sensibility accepts only sentient things, what suits me. That over-sensitiveness sometimes even harms me because I can shed a tear like a woman watching something horrible on TV. It is amazing how I get distressed and I cannot watch lot of stuff. I cannot watch frightful things whatever it is. It bothers me. I love beautiful things.

From the interview with Branka Bogavac
Complete interview is published in the book *The Montenegrin Painters in Paris*, 2007

Odmor sa lutkom, 2011.
komb. tehnika na papiru
28,5 x 32 cm

Repose with a Doll, 2011
mixed media on paper
28,5 x 32 cm

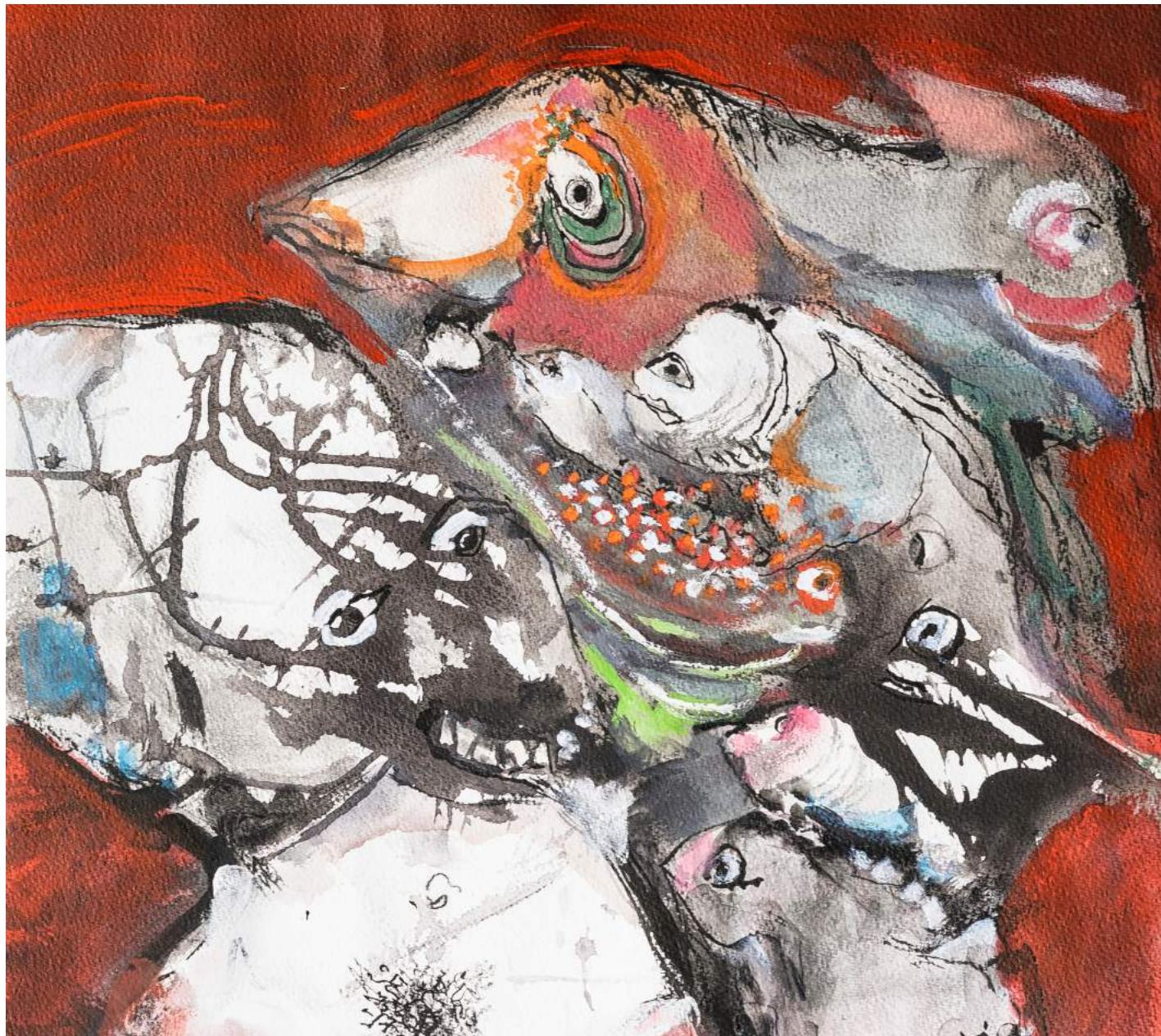
Žena pred crvenim, 2011.
komb. tehnika na papiru
38 x 26 cm

Woman in front of Red, 2011
mixed media on paper
38 x 26 cm

Neman, 2017.
komb. tehnika na papiru
63 x 50 cm

Monster, 2017
mixed media on paper
63 x 50 cm

Ženski ulov, 2011.
komb. tehnika na papiru
41 x 41 cm

Female Catch, 2011
mixed media on paper
41 x 41 cm

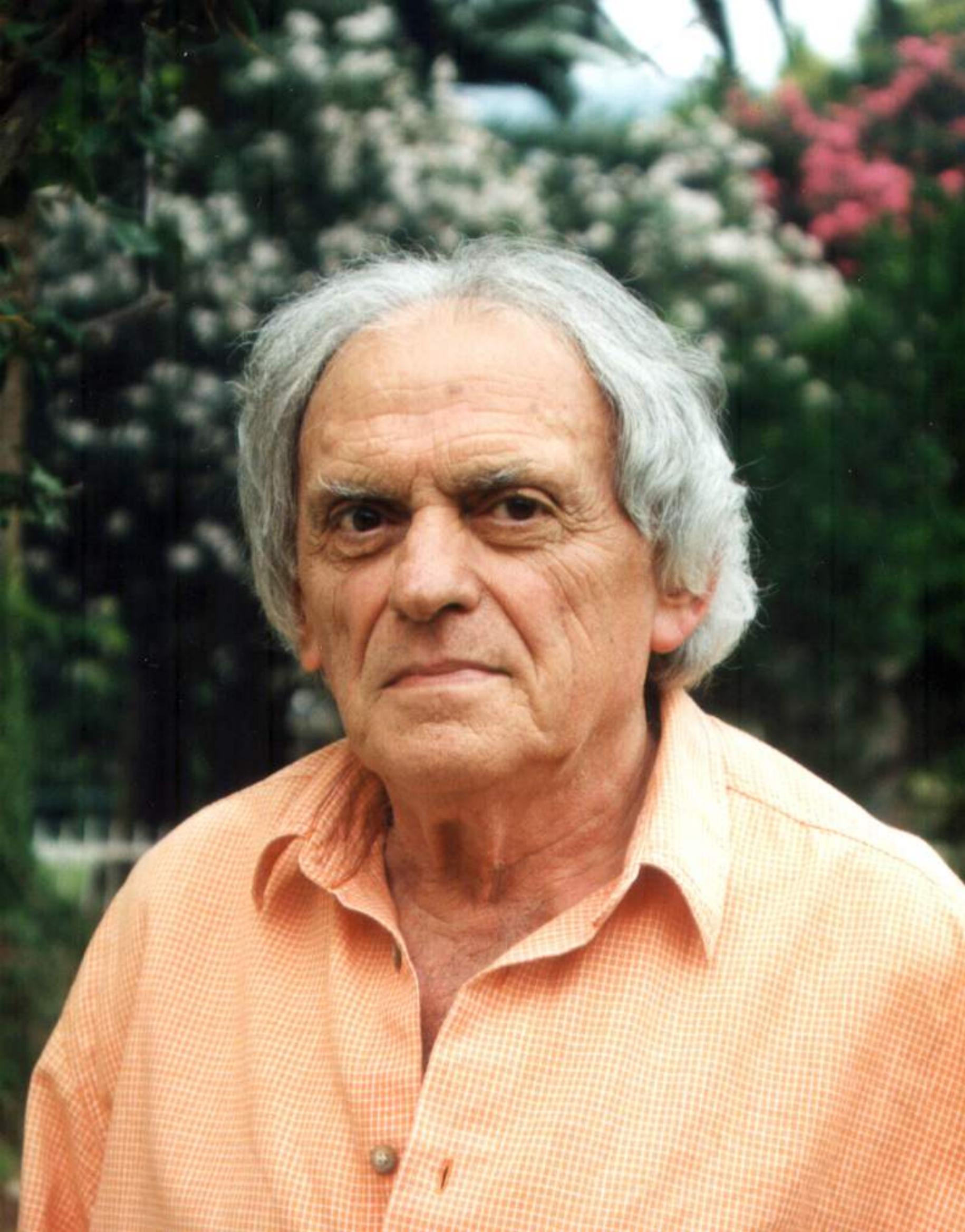
Poslije juga, 2013.
komb. tehnika
57 x 68 cm

After the Sirocco, 2013
mixed media
57 x 68 cm

Sv. Stefan, 2017.
komb. tehnika na papiru
15,5 x 30,5 cm

Sv. Stefan, 2017
mixed media on paper
15,5 x 30,5 cm

JOVAN IVANOVIĆ, LJUBAV, MORE I VINO

Jovo Ivanović neguje ono što je u Crnoj Gori počeo Ilija Šobajić, a nastavili su i razvijali u Beogradu, Parizu, Budvi ili nekim drugim gradovima Milo Milunović i mnogi drugi bravurozni crtači, pripadnici različitih poetskih i estetskih opredeljenja, pre svih Dado Đurić, Uroš Tošković i Cvetko Lainović, potom i pripadnici mlađih generacija. Sledеći primer uglednih prethodnika, ponajviše svog učitelja Milunovića, on crtežu pristupa i kao važnom činiocu slikarstva i kao suštini plastičnog govora, autonomnoj disciplini dovoljnoj sebi i građenoj po sopstvenim zakonima.

Ivanović radi vrlo vešto, spontano, neposredno i iskreno. Sve drži pod kontrolom, ali nema sumnje da se prepusta i izazovu slobodnog gesta, podsvesti i intuiciji. Bez obzira da li koristi tuš ili boje, pero ili četku, crno – bele kontraste ili kolorističke sudare, on svojom crtačkom umetnošću slavi grafizam. Linearni spletovi osnovno su mu izražajno sredstvo. Njima vrlo sugestivno iskazuje misli, emocije i doživljaje sveta. Oni nekada prelaze u ornamente, nekada u valerske gradacije i svojevrsnu pikturnalnost, nekada u zgušnutu elegantnu konturu svedenu na bit ili trag viđenog i uvek proosećanog. Mogu da budu ubedljivo laki i eterični kao kod japanskih umetnika, isto tako uznemireni i furiozni kao kod ekspresionista strog kova i novih detalja. Spajajući žustre, dinamične i dramatične linije sa nervaturom onih senzibilnih, što tvore suptilne arabeske i plohe, Ivanović definije asocijativne forme koje polazište imaju u realnom, ali ishodište u nadrealno, onostranom i fantazmagoričnom. On je sklon metamorfozama, alegorijama, aluzijama i metaforama, takođe preplitanju opipljivog i izmaštanog. Iako pojedini stručnjaci segmente njegovog stvaralaštva svrstavaju u apstrakciju, čak i enformel, on je uvek pripadao figuraciji. Od redukovanih i stilizovanih elemenata prirode, gradio je i gradi izražajne kompozicije kod kojih se tema povlači u drugi plan. Poput starih majstora, on nikada nije

zanemario ikonografski sloj, ali je duboko uronio u problem plastične strukture i tako usmerio likovnost kao srž svojih nastojanja.

Pominje se da Ivanović pripada mediteranskom duhu, ali nesporno je da se približava i nordijskom. Po rođenju, životu, motivima koje obrađuje, najčešće kompozicijama sa ribama i pticama, tek ponekim ženskim aktom, figurom, imaginarnim portretom, mitskim, antičkim junacima, čvornovatim stablima koja kriju upečatljive likove, po onorističkom štimungu obala ili obrisa arhitekture Budve, takođe po želji da sugeriše miris mora, morska sanjarenja, nežnosti ili iluziju, on jeste umetnik Mediterana. Međutim, njegovo more je nemirno i uzburkano od nedokučivih tajni koje krije u svom nedogledu, takođe i od nemira radoznalog, obrazovanog i hiper-senzibilnog autora koji vidi, sagledava, preispituje, pokušava da razume i da nasluti odgovore. Zato on ne nudi ulepšanu predstavu izazovnih primorskih predela i motiva, ispunjenih lirskom atmosferom i jarkim suncem, nego vrlo emotivnu istinu pronicljivog umetnika koji slojevito posmatra svoje okruženje – milenijumima neizmenjeno trajanje mikrokosmosa, uvek sa promenjenim učesnicima. Zainteresovan je za morsko oplođavanje, ljubav nemani, embrion, rađanje na moru, takođe za prošlost i sadašnjost, svestan da je u njima sadržana i budućnost. Iza svega što Ivanović stvara otkrivamo himnu prirodi i ljudima sa egzistencijalnim i ostalim problemima, manama i vrlinama, a iznad svega njega samog kao demijurga prirode umetnosti.

Ljubica Miljković

Tekst predgovora kataloga za izložbu održanu na Kosančićevom vencu u Beogradu u maju 2011.

Đorđe Kadijević otvara izložbu u maju 2011. u Beogradu
Djordje Kadijević opens the exhibition in Belgrade, May 2011

JOVAN IVANOVIĆ, LOVE, SEA AND WINE

Jovo Ivanović fosters what Ilija Šobajić has introduced in Montenegro and that in Belgrade, Paris, Budva or somewhere else followed and developed Milo Milunović and numerous artists splendid in drawing whose poetical and aesthetical commitments diverse, first of all Dado Đurić, Uroš Tošković and Cvetko Lainović and subsequently members of the younger generations. Following the example of his predecessors, most of all of his teacher Milo Milunović, he approaches a drawing both as an indispensable factor of painting and as essence of visual art, a self-sufficient autonomous discipline that is contrived by its own regulations.

Ivanović creates very skilfully, spontaneously, frankly and honestly. He is in control of everything, but he doubtlessly gives way to challenge of unconstrained gesture, subconsciousness and intuition. Whether he uses ink or paints, pen or brush, black – white contrasts or clashes of colours, his art of drawing is praise for graphism. His basic form of expression is line webs. He uses them to expresses suggestively his thoughts, emotions and the way he experience the world. They sometimes advance into ornaments, sometimes into value gradations and a kind of illustration, but sometimes into dense elegant contour reduced to the essence or trace of the seen and always deeply sensed. They might be light and ethereal like those of the Japanese artists, as well agitated and furious like at the old expressionists and new details. Combining those swift, dynamic and dramatic lines with nervation of the delicate ones that form arabesques and surfaces, Ivanović defines associative forms whose starting points are in the world of reality but the end points in the surreal, ulterior and phantasmagorical world. He is inclined to metamorphoses, allegories, allusions and metaphors, and to interweave the tangible and fancied. Although some of the specialists classify his art work into the abstraction, even Art Informel, he has always belonged to the figurative art. Out of reduced and stylized elements of nature he has created and still creates expressive compositions where the theme is in the background. Like the old masters he has never ignored the iconographic level, but he has deeply immersed in the problem of the formative structure and in that way has steered the essence his artistic efforts.

It has been mentioned that Ivanović belongs to the Mediterranean spirit, but it is obvious that he is approaching the Nordic as well. As per his birth, life, motives processed, the most frequent compositions

Publika na otvaranju izložbe
Visitors at the opening ceremony

with fish and birds, only the occasional female nude, figure, imaginary portraits, mythical, ancient heroes, gnarled trees that hide impressive figures, dreamy atmosphere of coasts or outline of Budva's architecture, also, as per his desire to suggest the smell of the sea, the sea of dreams, tenderness, or illusion, he is an artist of the Mediterranean. However, his sea is rough and choppy from the unfathomable mysteries it hides in its broads, also of unrest and curious, educated and hypersensitive author who sees, reviews, re-examines, tries to understand and to predict the answers. Therefore, he does not offer an embellished idea of challenging coastal landscapes and motifs, filled with lyrical atmosphere and bright sun, but very emotional truth of the keen artist who views his environment in a complex manner - the duration of the microcosm unchanged for millennia, always with changing participants. He is interested in marine fertilization, love of monsters, embryo, and birth at sea, also the past and the present, being aware that they incorporate the future. Behind all that Ivanović makes, we discover the hymn to nature and to people with existential and other problems, strengths and weaknesses, and above all the artist himself as a demiurge of nature of art.

Ljubica Miljković

*Foreword to the catalogue for the exhibition held
at the Gallery "Podrum" in Kosančićev venac in
Belgrade, May 2011*

VATRA MEDITERANA

Slikarski razvoj Jova Ivanovića, svih ovih decenija kontinuiranog rada, imao je uvijek svoju ličnu, unutrašnju logiku, koja se, s jedne strane, oslanjala na ljubav prema koloritu i prema njegovoj izražajnosti – na snažnu, zvučnu i profinjeno prosvijetljenu boju, a s druge na strukturu gradnje slike – na njenu naglašenu konstruktivnu čvrstinu, koja je, izbalansiranim kompozicijskim rasterom, uspostavljala sklad i mjeru. Isto tako, njegovo slikarstvo zadržalo je prepoznatljivost slikarskih motiva, kroz koje se, direktno ili indirektno, uvijek provlači duh jadranskog podneblja, bez obzira da li je to pejzaž, veduta, portret, mrtva priroda ili figuracija. Koordinate slikarskog opusa Jova Ivanovića, moguće je sagledati u relacijama kolorističke ekspresije i poetici asocijativne predmetnosti i lirske fantazije.

Svakako, pejzaži, vedute i figuracija su motivi gdje najdirektnije i najneposrednije progovara nje-gova imaginacija i njegov slikarski senzibilitet. Takođe, tu najviše progovara Jovova duboka saživljenost sa Mediteranom i njegovom prirodom: bojama koje isijavaju svjetlost, sa svjetlošću pod kojom blještiti obala, plavetnilo mora, morski svijet, sa zasićenjima atmosfere, čistotom i jednostavnosću oblika i napokon, rodnim gradom Budvom. Gradom, čije vedute slika spontanošću prve impresije, često apstrahujući detalje i sintetizujući viziju, te zgušnjavajući ponekad plasticitet ovog kamenog Starog grada ponekad do znaka.

Ekspresivnost je postignuta žustrinom poteza, sukobljavanjem suprotnosti i bogatstvom struktura. Obavezno prisustvo konturne crne linije, doprinosi organizaciji oblika u ograničenom prostoru – ona je istodobno strogta, čista, jasna i disciplinovana, ali i poetična, profinjena i ekspresivna.

Gledajući retrospektivno, u onoj najranijoj fazi završetka Srednje umjetničke škole u Herceg Novom i fazi pedesetih kada je učio u ateljeu slikara – majstora Mila Milunovića, platna i crteži Jova Ivanovića još su zaogrnuti kolorističkim tamninama, ali već ubrzo na njima se razaznaje put prema spontanosti i gestu, prema slobodi poteza, ali i prema čvrstoj strukturi. Primjetno rasvjetljavanje događa se sedamdesetih i osamdesetih godina, da bi u ciklusu tempera sa motivom Budve, njene okoline i morske flore, dostiglo gotovo minimalističku sažetost kolorističke redukcije. Ivanović se u svojem radu značajno bavio crtežima kroz koje je studiozno mogao elaborirati svoje plastičke misli. To znači, da oblike koji su mu se nudili u prirodi nije želio prikazati kao njihov mimezis. Plastični elementi: linija i oblik, nijesu u službi opisa već simbola, ali ne simbola kao znaka, već kao razložene suštine onoga što oko vidi na prvi pogled. Tako, Ivanović pokušava viđeno zamijeniti stvorenim, postojeće izmaštanim.

Tih osamdesetih godina vrijeme je sintetičnosti i u njegovim uljima – onima konstruktivne promišljenosti, discipline kompozicije, jasnoće i dorečeno-

Trojanski konj (detalj), 2007.
tuš na papiru
60 x 50 cm

Trojan Horse (detail), 2007
india ink on paper
60 x 50 cm

sti. Međutim, istovremeno, uz strukturalnost, na tim platnima vlada i boja, u jednom redukovanim tonalitetu koji povremeno bukne snažnom crvenom ili plavom, ukazujući na snažnu osjećajnost i energetsku napetost. Početkom devedesetih, nastaje svojevrsni ciklus „oslobađanja” – ciklus ulja, tempera, akvarela i gvaševa, u kojima se boja razmahala u slavu mediteranskog doživljaja mora, svjetla, sjenki, mirisa, atmosfere i doživljenih impresija. Tehnika akvarela, koja nadasve odgovara njegovom slikarskom biću, obilježenom spontanošću i izuzetnom lakoćom stvaranja, itekako je prisutna u Jovovom stvaralaštvu. Valjanost ovih akvarela temelji se na dobro odabranoj i izgrađenoj kolorističkoj osnovi. Razvijena hromatska skala, disciplinovano korišćenje kolorita kada je potrebno, a koje ne umanjuje njegovu izražajnost, diskretna i harmonična ritmika bojenih površina, čini ove radove vizuelno prijemčivim i ubjedljivim. Značajnu ulogu u njihovom kompletном doživljaju ima i funkcionalna upotreba svjetlosti, koja ne dolazi iz nekog određenog izvora, već izbija iz samih naslikanih partija. Kako je kod njega čin nastajanja akvarela rezultat direktnе opservacije, način da se brzo zabilježe kolorističke senzacije, akvarel ostaje značajan svjedok njegovog umjetničkog doživljaja.

Naposlijetku, najnoviji ciklus ulja na platnu, nastao od 2000. godine do danas, ciklus je sinteze dosadašnjeg rada. Sinteze, gdje je uz govor snažnih emocija kojima se služi boja, važan i govor raci-

onalnog u konstrukciji slike. Gdje se iščitava proces zgušnjavanja forme, intenziviranja kolorita, u jednom snažnom utisku, proces cjelokupnog pročišćenja, sažimanja poteza i redukovanja naracije, a sa druge strane pojednostavljenja i kolorističke pulsacije čiste, snažne i ekspresivne boje, koja kipti i vri energijom. To su boje juga – tople, pune sunca i hedonizma, koje se utiskuju u memoriju kao misao i kao osjećanje: plamteća crvena, intenzivna žuta, duboka ili nebesko plava, sa gotovo opipljivim mirisnim i zvučnim karakteristikama.

Ivanovićev opus je ne samo veoma bogat brojem djela, nego i vrlo raslojen, raznovrstan.

Njegova originalnost se ne može osporiti. Izrasla kao neka organska tvorevina, sa razvojem čije su faze poznate, koje je javnost mogla da prati na njegovim izložbama. On se sada javlja kao jedan samostalni umjetnički organizam koji ima svoje visoko mjesto u okviru naše savremene umjetnosti.

Podgorica, januar 2017.

Petrica Duletić
istoričarka umjetnosti

Voden svijet, 2015.
komb. tehnika
48 x 70 cm

Water world, 2015
mixed media
48 x 70 cm

FIRE OF THE MEDITERRANEAN

A retrospective exhibition of Jovo Ivanović's paintings is the opportunity to Podgorica's art audience to perceive in one place the fruitful artistic work of the prominent painter and art teacher, longtime director of the Public Institution Museums, Gallery and Library of Budva, tireless public cultural activist who knew how to mobilize artists and art audiences in order to provide the town with artistic content in the absence of which, each urban cultural mosaic consists of fragments.

The project was designed as part of the long-term strategy of the Modern Gallery of organizing representative exhibitions for artists who are not only by their living and profession bound for Montenegro, but they have permanently marked its cultural life and contributed to the creation of a specific identity of the local visual arts scene.

Painting development of Jovo Ivanović during all these decades of continuous work had always his personal, internal logic, which on the one hand has relied on his love to colours and with his expressiveness – on a strong, sound and refined enlightened colour, but on the other hand on the structural construction of the painting - on its pronounced structural rigidity, which with balanced compositional grid has established the harmony and measure. Likewise, his painting has kept the recognizable painting motifs, through which the spirit of the Adriatic region has always been woven, either directly or indirectly; regardless of whether it has been a landscape, veduta, portrait, still life or figuration. The coordinates of the Jovo Ivanović's painting oeuvre can be seen in the relations of coloristic expression and poetics of the associative materiality and lyrical fantasy.

Certainly, landscapes, vedute and figuration are the motives where his imagination and his artistic sensibility speak most directly. Also, there speaks Jovo's most profound familiarity with the Mediterranean and its nature: the colours that radiate light, with the light under which the coast is shining, blue sea, marine life, with saturation of the atmosphere, charm and simplicity of form and finally, his birthplace of Budva. This is the city whose vedute he paints with spontaneity of the first impression often abstracting the details and synthesizing vision, and sometimes thickening the plasticity of the Old Town's stone, occasionally even to sign.

Expressiveness is achieved by the agility of strokes, confrontation of contrasts and rich structure. The obligatory presence of the black contour line contributes to the organization of forms in the limited

space, which line is also strict, clean, clear and disciplined, as well as poetic, refined and expressive.

In retrospect, at that early stage of the artist's completion of the Secondary Art School in Herceg Novi and the phase of the fifties, when he studied in the studio of the painter - master Milo Milunović, the canvases and drawings of Jovo Ivanović have been still wrapped in colorful darkness, but shortly afterwards we can make out the path towards spontaneity and a gesture on them, toward freedom of the stroke, as well as to solid structure. Notable elucidation happened in the seventies and eighties, and in the cycle with a motif of Budva, its environment and marine fauna reached almost minimalist conciseness of the coloristic reduction. Ivanović in his work significantly dealt with drawings through which he meticulously elaborated his thoughts of plasticity. This means that forms which he is offered in the nature he did not want to show as their mimesis. Plastic elements: lines and shapes do not serve for description but for symbols, but not the symbol as a sign, but the broken down essence of what the eye sees at a glance. So Ivanović tries to replace something seen with created, as well as the existing with something invented.

The 80-ies are the time of synthetics in his oils - those of constructive foresight, composition discipline, clarity and completion. However, at the same time, with the structural arrangement, the colour rules in these canvases, in a reduced tonality that periodically erupts in strong red or blue, indicating a strong sensitivity and energy tension. At the beginning of the 90-ies there was a kind of cycle of "release" - cycle of oil, tempera, watercolors and gouaches in which the paint ran rampant in the glory of a Mediterranean experience of the sea, lights, shadows, smells, atmosphere and experienced impressions. The technique of watercolor, which above all corresponds to his painting being, marked by spontaneity and exceptional ease of creation, is very much present in Jovo's artistic work. The value of these aquarelles is based on a well-chosen and built coloristic basis. Developed chromatic scale, disciplined use of colours when necessary, which do not diminish its expressiveness, discrete and harmonious rhythm of the painted surfaces make these works visually receptive and compelling. An important role in their complete experience has functional use of light, which does not come from a particular source, but emerges from the painted units themselves. Since in his painting the creation of the

aquarelle is the result of direct observation, a way to quickly record coloristic sensations, aquarelle remains an important witness to his artistic experience.

Finally, the latest cycle of oil paintings, created from 2000 to the present is the cycle of the synthesis of his previous work. This is the synthesis where the speech with emotion expressed by colour is as important as the rational speech in the construction of the painting. Densification process of the form is present here, as well as the intensification of colours in a deep impression, the entire process of purification, compression of strokes and reducing the narration, on the other hand simplification and coloristic pulsation of clean, strong and expressive colour, which is seething and teeming of energy. These are the colours of the South, warm, full of sun and hedonism, which are imprinted on memory like thought and feeling: flaming red, intense yellow, deep or sky

blue, with almost palpable fragrant and acoustic characteristics.

Ivanović's work is not only very rich in number of his paintings, but also highly stratified, diversified.

His uniqueness cannot be disputed. It emerged as an organic entity, with the development whose stages are known, and which could be followed by the audience at his exhibitions; now appearing as an independent artistic entity highly positioned in the context of our contemporary art.

Podgorica, January 2017.

Petrica Duletić
Art historian

Sa Petricom Duletić i Nelom Savković Vukčević
Na otvaranju izložbe u Modernoj galeriji Podgorice, 2017.

With Petrica Duletić and Nela Savković Vukčević
At the Opening of the Exhibition in Modern Gallery Podgorica, 2017

Slutim da djela Jovana Ivanovića pamte stihove pune sunca, gradova i ljubavi, citate antičkih i renesananskih genija, zapitanosti svih epoha, i povjerene duboke tajne koje su progovorile na obali, pred Kadmom, plavim ribama i pticama nad morem, u osvitu i buri, pod velom, progovorile ohrabrene prepoznavanjem zajedničke vatre Mediterana koja u svima nama titra posebnim sjajem.

Ako nam svojim slikama Ivanović, poput Picasso, kaže: „Ja ne tražim, ja nalazim“ vjerujem da su i ova djela pronašla nas kao dio mistike života koju umjetnost čini vidljivom.

mr Nela Savković Vukčević

Riječi sa otvaranja izložbe u podgoričkoj Modernoj galeriji 27. januara 2017. godine

I anticipate that Jovo Ivanović's artworks remember verses full of sun, towns and love, the quotes of the Renaissance greatest masters, the queries of the epochs and entrusted deep mysteries which were unrevealed on the shore, in front of Cadmus, the blue fish and the birds above the sea, in the dayspring and bora, under the vail, encouraged by the recognition of the common flame of the Mediterranean that flickers with a special splendour in all of us.

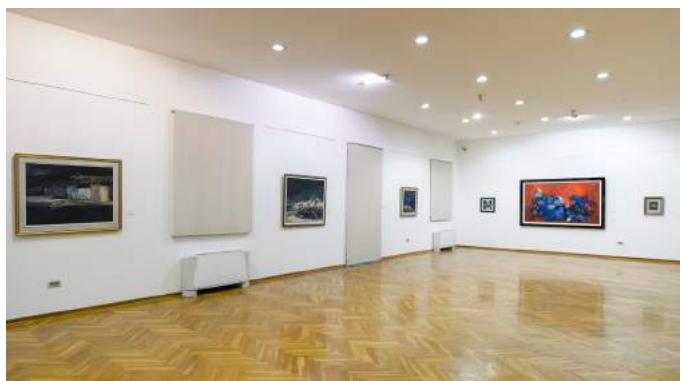
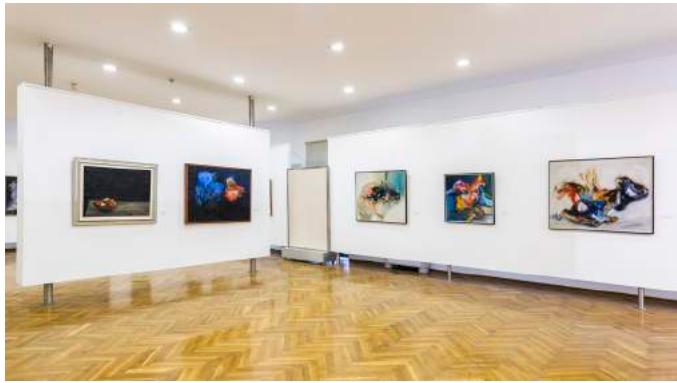
If Ivanović with his paintings says, like Picasso: “I do not search, I find”, I believe that those artworks have found us as a piece of mystique that makes art visible.

Nela Savković Vukčević

On the occasion of the opening of the exhibition in the Modern Gallery in Podgorica, 27 January, 2017

Sa čerkama na otvaranju izložbe u Podgorici 2017. u Modernoj galeriji
With daughters at the exhibition opening at the Modern Gallery in Podgorica, 2017

Stric Petro, sestra Jovanka, majka Mare, brat Marko, otac Ivo, strina Velika, sestra Danica, stričevi Mitar i Ilija
Uncle Petro, sister Jovanka, mother Mare, brother Marko, father Ivo, aunt Velika, sister Danica, uncles Mitar and Ilija

Strina Velika, brat Duško, snaha Nađa, otac Ivo i Jovo.
Zima 1952. god u Budvi.
Aunt Velika, brother Duško, sister-in-law Nadja, father Ivo and Jovo.
Winter 1952, in Budva.

Kod Koloseuma u Rimu
Colosseum, Rome

Slikanje murala na bini hotela „Internacional“
Mural painting at the stage of the Hotel Internacional

Šah velika ljubav
Great love chess

Vjenčanje Jova i Dragane 1979. god.
The wedding of Jovo and Dragana, 1979

Odmor, početak šezdesetih
Relaxation, the beginning of 1960s

Družina Budvana na Mogrenu
Fellows from Budva on the Mogren beach

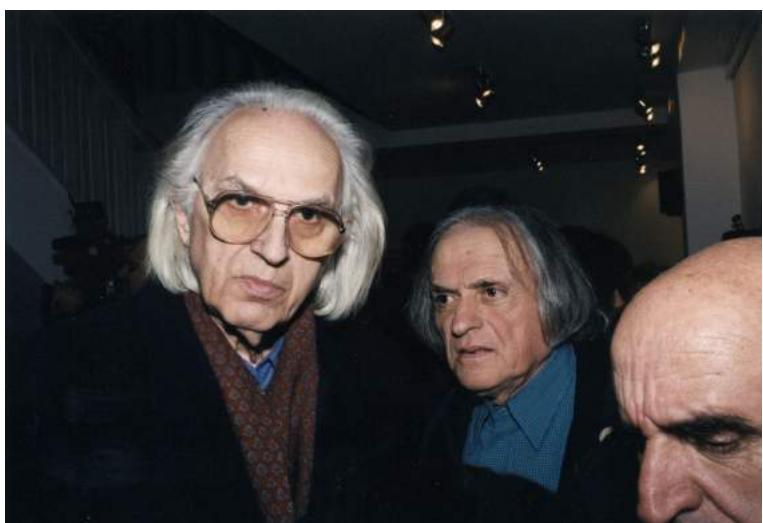
Sa Nikolom (Mimom) Mitrovićem
With Nikola (Mimo) Mitrović

Dolazak princeze Margarete u Budvu
The arrival of Princess Margaret in Budva

Porodično zimovanje na Žabljaku
Family winter holiday in Žabljak

Sa Nikolom Vujoševićem i Cokom Marovićem
With Nikola Vujošević and Coko Marović

Pomračenje Sunca 1999. god. (kuća Ivanovića)
Solar eclipse, 1999 (Family house)

Novogodišnje okupljanje
New Year's gathering

Sa Miloradom Pavićem i Milanom Tucovićem
With Milorad Pavić and Milan Tucović

Jovanino krštenje u Beogradu 2012. god
Jovana's baptism in Belgrade, 2012

Dragan i Đurđa Medenica, Ivo Ivanović, Jovana i Jovo
Dragan and Djurdja Medenica, Ivo Ivanović, Jovana and Jovo

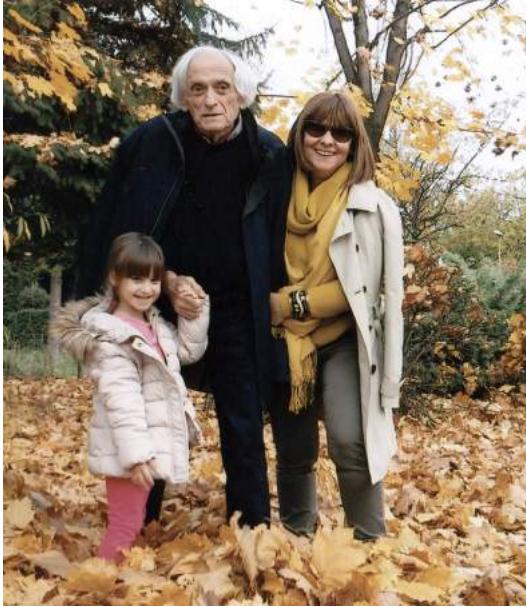
Na otvaranju izložbe 1998. god. u Santa Mariji sa Branom Liješević
With Brana Liješević at the opening ceremony of the display in Santa Maria, 1998

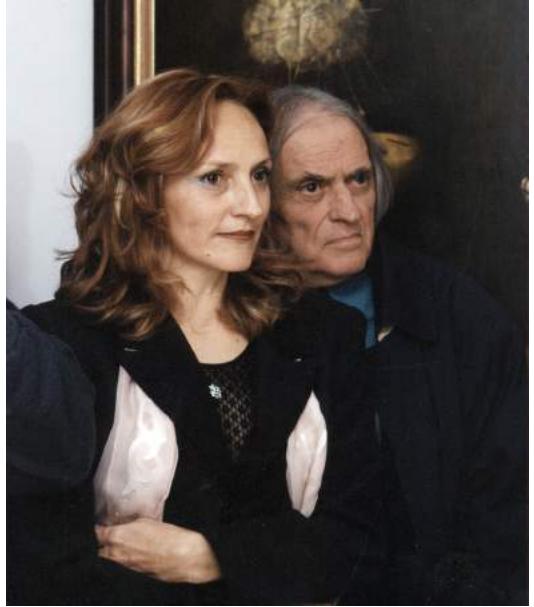
Sa Milićem od Mačve
With Milić od Mačve

Pred izlazak
Before going out

Jesen u Beogradu
Autumn in Belgrade

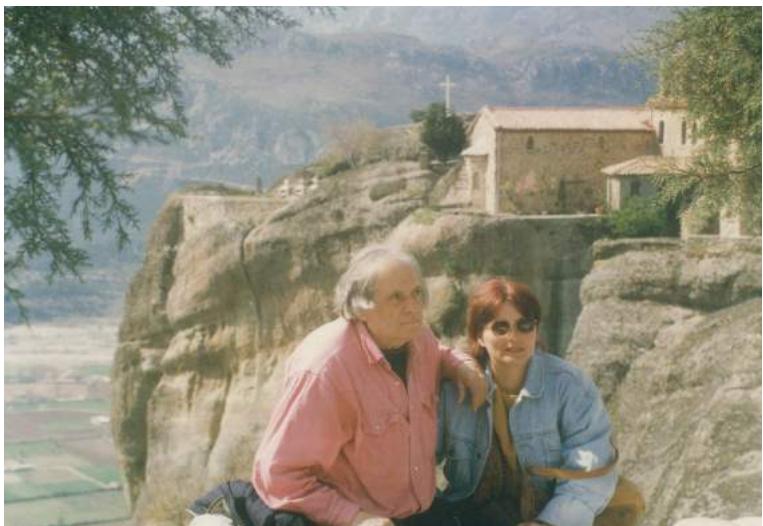
Sa Ljiljanom Milošević, galerija „Pizana“ Podgorica
With Ljiljana Milošević, Pizana Gallery

Sa unukom pred štafelajem
With his granddaughter in front of the easel

Sa sinovcem Miroslavom Ivanovićem
With nephew Miroslav Ivanović

Sjećanje na Meteore 1998. god. Jovo sa Milom Baljević
Remembrance of the Meteora, Jovo with Mila Baljević, 1998

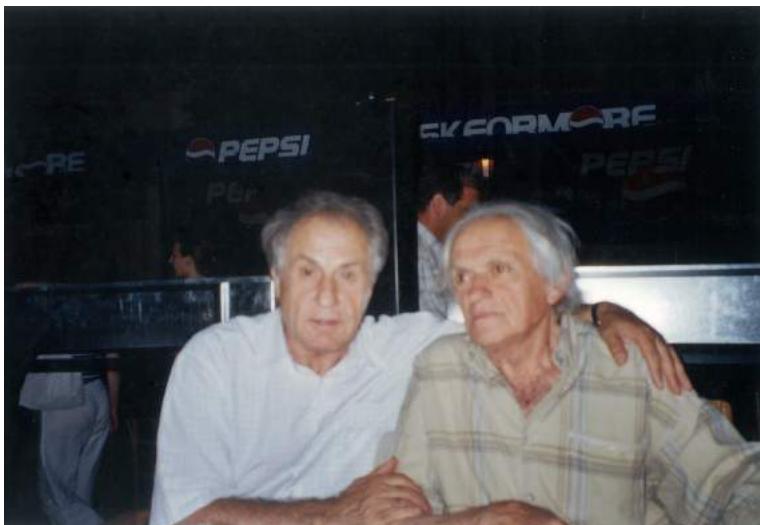
Škrpina za unuku 2016. god
Grooper for granddaughter, 2016

Sa čerkom Ivanom, Marijom i unukom Jovanom 2013. god.
With daughters Ivana and Marija and granddaughter Jovana, 2013

Jovo i Dragana sa Brankom Bogavac
Jovo and Dragana with Branka Bogavac

Sa prijateljem Izom Hadžagićem u Beogradu
With his friend Iza Hadžagić in Belgrade

Sa Banjom Vukčevićem i Josipom Markovićem
With Banjo Vukčević and Josip Marković

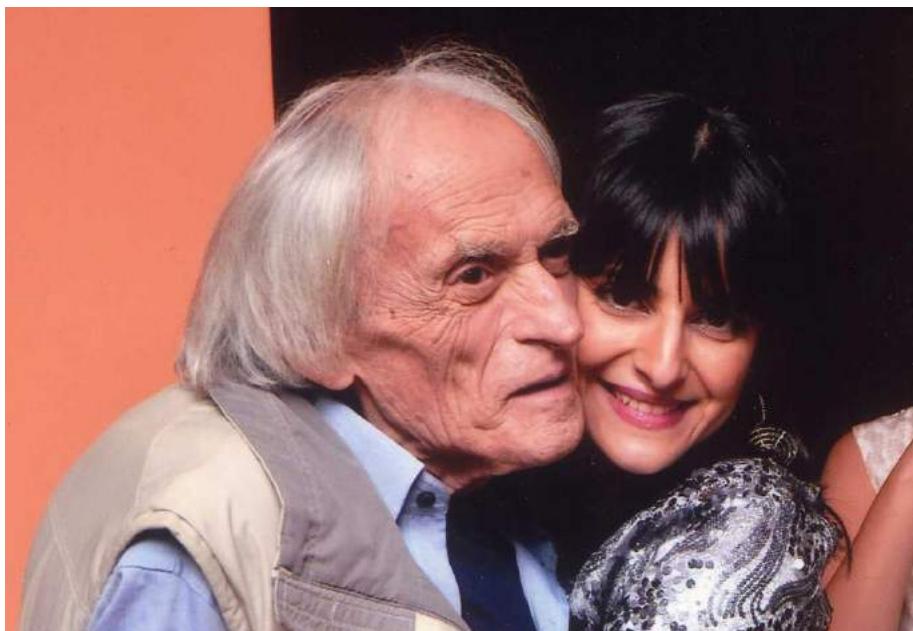
Sa bratanićima Nikolom i Ivanom Ivanovićem 2016. god.
With nephews Nikola and Ivan, 2016

Sa čerkom Ivanom i zetom Dragom
With daughter Ivana and son in law Drago

Sa suprugom Draganom
With wife Dragana

Sa čerkom Marijom
With daughter Marija

Sa čerkom Ivanom
With daughter Ivana

BIOGRAFIJA

Jovan Ivanović je rođen u Budvi, 22. oktobra 1932. godine u trgovačkoj porodici. Kao najmlađe dijete, imao je podršku svoje majke, koja je posebno bila osjetljiva prema njemu, pa je često znao da naglasi da je žestok i liričan, jer mu je majka, bila blaga žena, a otac Ivo dosta strog, kako u njegovom vaspitanju tako i ostale braće. Majka Marija, koju su svi iz milošte zvali „baba Mare”, imala je posebno mjesto u Jovovom životu i uvijek je sa osobenim emocijama o njoj govorio. Koristeći takve momente, kao najmlađi u kući, po završetku osmogodišnjeg školanja, tražio je oblast koja ga interesuje. Kratko vreme pohađao je srednju Tehničku školu u Titogradu, zatim Cetinjsku gimnaziju, koja nije bila njegov pravi izbor, pa odlazi u Herceg Novi u čuvenu Umjetničku školu. Ona se duboko urezala u njegov život i ostala u njegovom biću kao nešto čega se rado sjećao i o čemu je govorio sa velikom sjetom. Prepričavao je mnogobrojne dogodovštine sa drugovima koji su školske i mladalačke dane učinili još zanimljivijim i ljepšim. Prvu samostalnu izložbu u Herceg Novom realizovao je u Galeriji „Josip Bepo Benković” u junu 1972. godine, a mnogo godina kasnije u avgustu 2007. godine u čuvenoj Galeriji „Spinaker” izlaže jedan mali pregled ulja i crteža iz svog stvaralaštva.

Zanimljivo je naglasiti da je Ivanović u hercegnovskoj školi svoje petogodišnje obrazovanje završio na odjelu za vajarstvo kod prof. Drage Đurovića, iako se kasnije nije bavio vajarstvom, ostala je njegova ljubav prema keramici i grnčarstvu uopšte. Početkom šezdesetih, neposredno po dolasku iz Novog upoznao je Mila Milunovića, jer je čuveni maestro tada počeo da dolazi na budvansku riviju i u malenoj kućici, na samoj obali, formirao atelje u kome su često boravili njegovi prijatelji Sreten Stojanović, Marko Čelebonović i mnogi drugi.

Ubrzo u zgradi Osnovne škole u Budvi, tačnije u sali za fizičko vaspitanje (srušena u zemljotresu 1979. godine), Milunović otvara samostalnu izložbu slika i crteža, koja je za Ivanovića bila presudna u ljubavi prema morskom plavetnili i životu na moru. Zbližio se sa velikim profesorom, a Budvu je vezao za sebe cijelog života i bilo gdje da je odlazio, ova

obala je bila mjesto gdje se uvijek sa posebnom emocijom vraćao. Profesor mu radi portret u akvarelu, pa ga zatim cijepa nezadovoljan postignutim, ali ga je Jovo istrgao iz maestrovih ruku i on od tada, a i danas zauzima, posebno mjesto u domu Ivanovića.

Godine 1967. odlazi sa Milunovićem u Split, gdje održava samostalnu izložbu u Galeriji umjetnina, a direktor splitske Galerije istaknuti istoričar umjetnosti Kruno Prijatelj, je na otvaranju, kako je prenijela Slobodna Dalmacija, istakao: „Ivanović je nastavljač tradicije slikara mora i tog podneblja i nasljednik Mila Milunovića i Čelebonovića, u novijim istraživanjima.”

Prvu samostalnu izložbu u rodnom gradu organizuje 1964. godine u holu tadašnjeg „Zeta filma” i iste godine, u novembru mjesecu postaje pedeset šesti član ULUCG. Od tada pa sve do smrti izlagao je skoro na svim tradicionalnim izložbama ULUCG.

Umjetnička škola u Herceg Novom
Art School in Herceg Novi

Poslije prve prezentacije, brzo izaziva pažnju kritike i dobija ponude za samostalna inostrana izlaganja u Italiji, Belgiji, Beču, u eminentnoj galeriji „Campo“ u Antverpenu, poslije koje dobija niz zapuženih kritika i članaka u novinskim listovima. Izlagачka djelatnost onoga vremena je bila odlično propraćena, na radiju Titograd u „Večernjem dnevniku“, od strane glavnog urednika Dragutina Vujanovića, koji je napisao Ivanoviću uvodni tekst za katalog u Beču u decembru 1969. godine.

Zatim odlazi u Beograd u atelje velikog majstora, ali njegov nemirni duh i tvrdoglavost nisu mu dozvolili da se drži akademskih pravila, upornog rada i discipline.

Glava anđela iz diplomskog rada
Head of an angel from graduation work

Poslije dvije godine vraća se u Budvu, u onu istu školu gdje je video Milunovićeve slike, ali ovoga puta kao likovni pedagog, gdje je na osoben način i uz veliku simpatiju učenika osmišljavao nastavu na krajnje nesvakidašnji način. Učeći đake muzici i sportu kroz igru i čuvene kvizove, koje su zapamtile mnoge generacije, nastojao je da ih usmjerava na estetiku i ljepotu života uopšte.

Početkom sedamdesetih, iz škole prelazi u Kulturni centar, u okviru kojeg poslije velikih zalaganja otpočinje sa radom Moderna galerija, na čijem čelu je bio dugi niz godina. Sa velikim entuzijazmom i ljubavlju, zajedno sa tadašnjim direktorom Centra, doktorom Miroslavom Luketićem, pripremao je svečano otvaranje Moderne galerije 22. novembra 1972, na opšte zadovoljstvo javnosti i mještana koji su sa interesovanjem dolazili na izložbe.

Od samog osnivanja, budvanska Galerija se vezivala za ime Jova Ivanovića jer je na osoben način shvatio značaj stvaranja kulturne klime u Crnoj Gori, a osobeni kredo za koji se zalagao je visoka ambicija i zahtjevnost pri izboru u organizovanju izložbi. U intervjuu datog časopisu „Ovdje“, u novembru 1974. godine likovni kritičar iz Francuske, Raul Žan Mulen istakao je sljedeće: „Stekao sam utisak da je za ovo što Budva ima velika zasluga vašeg slikara Jovana Ivanovića, kome ste povjerili da vodi Galeriju. On posjeduje upornost koja ruši sve prepreke, a za stvaraštvo je to neobično važno, posebno kada se stvara nešto tako važno kao što je galerija.“

Ljubav prema Budvi nesebično je dokazao i kroz nastojanje da je poveže sa istinskim i pravim umjetničkim tokovima, a kako je zapisala Olga Perović: „Jovo je u galeriji radio na način onih uglednih crnogorskih stvaralaca koji su shvatili značaj stvaranja evropske kulturne klime u Crnoj Gori, dajući dosta svoje energije na kvalitetno uobličavanje institucije na uštrb svog ličnog umjetničkog rada.“ Od 1991. godine, kada se prvoj maja formira JU „Muzeji, galerija i biblioteka“ Budva, bio je na njenom čelu do septembra 1998, jer poslije funkcije savjetnika odlazi u penziju.

Nakon odlaska u penziju, još se intenzivnije usmjerio na svoje stvaraštvo, a pomalo mu se probudila i želja da izlaže kako ulja tako i crteže i kombinovane tehnike, u svom gradu, a i šire. Realizuje veoma uspješno jednu vrstu retrospektive pod nazivom „Papir kao izazov stvaraštva“ najprije u Budvi 2006. godine, a zatim u Dvorcu Zavičajnog muzeja u Baru 2008. godine, gdje je izložio i mali izbor ulja na platnu.

Bio je aktivni učesnik Cetinjskog salona jugoslovenske umjetnosti „13. novembar“ na Cetinju, koji je poprimio karakter jugoslovenskog salona, gdje je Ivanović 1974. dobio i nagradu. Učesnik je više puta i čačanskog salona „Nadežda Petrović“, kao i hercegovačkog Zimskog salona, koji je uvijek predstavljao veoma prestižnu likovnu manifestaciju.

Imao je osoben emotivni odnos prema mnogim svojim slikama i crtežima, tako da je, namjenjujući ih različitim povodima najbližima, bio siguran da će ostati u njegovoj blizini. Teško se razdvajao od slika ili crteža koji su odnošeni u inostrane zemlje jer je to za njega bio konačan rastanak i prisutna pomicao da neće više imati priliku da ih opet vidi.

Emotivno i psihičko uživanje, slikanje i zadovoljstvo desilo mu se, odmah poslije zemljotresa 1979, kada jedno vrijeme živi i stvara na planini Zla-

tar, gdje upoznaje mnoge drage ljudе koji su mu do kraja ostali veliki prijatelji. Tokom boravka na ovoj planini, u poznatom Stacionaru, gdje je dobio atelje, a povodom Kongresa kardiologa Jugoslavije, priređuje izložbu ulja na platnu, na temu srca i krvotoka, što je za njega predstavljalo poseban izazov.

U ateljeu na Zlataru nastaje i jedna od njegovih najboljih slika pod nazivom „Morska ptica”, koju su neki kritičari nazvali „Kamen, ptica, more” dimenzije 136 x 320 cm, koju je prvi put izložio tek 1998. godine na izložbi u crkvi Santa Marija, a u okviru programa „Grad teatra”.

Društvo iz srednje Umjetničke škole
Friends from a secondary Art School

Poznato je, a to je u mnogim intervjuima i emisijama isticao, da slikarstvo za njega nije bio posao, a atelje nikako, mjesto koje ima radno vrijeme, jer je pripadao onim slikarima koji stvaraju iz duše, bez razmišljanja koliko je naslikao i da li će nešto prodati. Zato je u ateljeu malo koga primao i često je potpuno nezainteresovan znao da ističe da nije raspoložen i da nema šta da proda.

O njegovom radu pisali su mnogi likovni kritičari: Olga Perović, Milan – Coko Marović, Ratka Ćetković, Mladen Lompar, Tatjana Pejović, Ljiljana

Zeković, Miodrag Kolarić, Đorđe Kadijević, Zoran Markuš, Antun Karaman, Mihajlo Bošnjaković, Drađan Radovanović, Petrica Duletić, Miodrag B. Protić, Ognjen Radulović, Nataša Nikčević, Ljubica Miljković, Bogdan Musović, Anastazija Miranović, Lucija Đurašković, Marija Mihalićek.

Ostali su i zabilježeni tekstovi iz pera Čeda Vukovića, Mila Milunovića, Mira Glavurtića, Nikole Vujoševića, Branke Bogavac, Sava Gregovića, Vasa Stanišića, Stanka Papovića.

Snimljene su mnogobrojne emisije i gostovanja kako u jutarnjim programima tako i prilozi u informativnim, zabavnim emisijama, obrazovnom programu na kanalima bivše Jugoslavije, TV Crna Gora i TV Budva.

JRT je u dva navrata napravila razgovor i prilog o njegovom radu i to u čuvenoj emisiji „Petkom u 22” u julu 1984. godine, koju je godinama uređivala Zora Korać. Kasnije, u oktobru 1997. snimljena je još jedna emisija neposredno po otvaranju izložbe u Kotoru, koja je dva puta prikazivana na RTS-u.

Televizija Budva napravila je dvije, više puta emitovane emisije „Mjesto pod suncem” i „Veliki”, kao i gostovanja u jutarnjim, popodnevним emisijama kao što je „Nedeljna promenada”. U emisiji „Polis”, raznim hronikama kulturnih dešavanja, emisiji „Amfiteatar” zabilježene su mnogobrojne izložbe, gostovanja i razgovori.

TV Crne Gore snimala je za obrazovni program emisiju, „Likovna umjetnost Crne Gore – Jovan Ivanović” autorke Mirsade Sredanović, 2006.

Objavljeni su mnogobrojni intervjui u „Pobjedi”, „Vlijestima”, časopisu „Ovdje”, listu „Publika”, „Politika”, „Primorskim novinama”, „Večernjim novostima”, „Borbi”, listu „Svjetlost”, „Praktičnoj ženi”, „Uni”, „Likovnom životu”.

Objavljeni su mnogobrojni prilozi i razgovori na Radio Titogradu, Radio Budvi, Radio Beogradu, I i II program, programu „202”.

Posljednji prilog sačinjen je u februaru 2018. poslije posthumne izložbe u Modernoj galeriji, otvorenoj 22. novembra iste godine, a povodom Dana opštine, u emisiji „Amfiteatar” na RTV Budva.

Pored nagrade Cetinjskog likovnog salona na Cetinju, dobio je nagradu grada Budve 1974, II nagradu za slikarstvo u Italiji (Matera), 1976, kao i Nagradu ULUCG za crtež „Milo Milunović”, Titograd 1989. U martu mjesecu 2017. godine na izložbi ULUCG uručena mu je Plaketa Udruženja za ukupan doprinos u oblikovanju crnogorske likovne scene.

Ivanović je bio čovjek tanan, pun energije,

neobičan, krajnje duhovit i nije ga lako objasniti, a još teže ga je bilo razumjeti i ispratiti. Ali jedno je sigurno, da je njegovu neukrotivu prirodu ipak jedino mogla ukrotiti četkica. Isto tako, vladao je opšti stav kod prijatelja, mještana ali i onih koji su ga malo poznavali da se teško odolijevalo njegovom šarmu i hedonizmu koji je jednostavno bio neizostavan dio njegove ličnosti. Volio je da mu izložbe otvaraju prijatelji i kulturni poslenici. Želio je da to bude neki kolega ili draga osoba koja ga dobro poznaje, ne samo kao stvaraoca, već i kao čovjeka. Godinama je izbjegavao da organizuje retrospektivnu izložbu, jer je pomiclao da je to kraj njegovog rada, sa uverenjem da treba još puno toga da pruži i pokaže. Kada su se stvorili uslovi za nešto tako, volio je da izložbu naslovi „Uvod u retrospektivu”, što je i učinio u budvanskoj Modernoj galeriji u septembru 1997. godine, ali i naredne sezone na izložbi u Podgorici u Dvorcu Petrovića.

Imao je preko trideset samostalnih izložbi u zemlji i inostranstvu, od kojih je posljednja održana u januaru mjesecu 2017. godine, u JU Muzeji i galerije Podgorice. Retrospektiva pod nazivom „Vatra Mediterana” sa obimnim monografskim katalogom, odlična organizacija, izvanredan pano od 7,5 m koji je pokriva jedan dio galerijske fasade, činio ga je is-

punjениm i zadovoljnim kao rijetko do tada. Radovaо se pripremama za ovu izložbu, prostorom galerije, posjetom tokom otvaranja i trajanja izložbe.

Njegova djela nalaze se u mnogim galerijama, zbirkama, muzejima i privatnim kolekcijama kako u Crnoj Gori tako i državama bivše Jugoslavije, prostrima i zbirkama Italije, Francuske, Belgije, Njemačke, Albanije, Švedske, Norveške. Nalaze se u mnogim poslovnim prostorima, bankama, kancelarijama i hotelima u Budvi, kao i u drugim gradovima bivše Jugoslavije.

Cijelog života Ivanović je stvarao u staroj porodičnoj kući u Budvi. Od 1979. godine je u braku sa Dragom rođenom Miković, sa kojom je dobio kćerku Mariju 1980. godine, a 1986. rađa se mlađa kćer Ivana. Dok se otvarala njegova samostalna izložba u Beogradu 18. maja 2011. godine, na svijet je došla i njegova imenjakinja, unuka Jovana koja mu je od tada uljepšavala godine i posljednje životne dane.

Preminuo je 15. avgusta 2017. godine, a sahranjen je u porodičnoj grobnici na Starom budvanskom groblju 17. avgusta iste godine. Na štafelaju je ostalo nezavršeno ulje na platnu „Slutnja”, na kome se jasno vidi i osjeća jedan život koji se završava.

Kao likovni pedagog sa učenicima budvanske Osnovne škole
As an art teacher in the Elementary School in Budva

BIOGRAPHY

Jovan Ivanović was born in Budva on October 22, 1932, in a merchant family. As the youngest child he had his mother's support and she was particularly bonded to him. He used to say that he was impetuous and lyrical because his mother was a mild woman and his father Ivo rather rigorous in upbringing of all his children. Mother Marija, endearingly called "grandma Mare", had a special place in Jovo's life and he had always spoken about her very emotionally. Considering this and the fact he was the youngest child, after the completion of primary education, he was looking for his field of interest. Awhile he attended the secondary technical school in Titograd, then the Gymnasium in Cetinje, that was not the proper choice. Finally he ended up in the respected Art School in Herceg Novi. It exerted strong influence on his life and it remained a very fond remembrance for him of which he spoke with melancholy. He liked to recount adventures with his friends that made his schooling days more interesting and nicer. His first solo exhibition was held in Herceg Novi at the Josip Bepo Benković Gallery in June 1972, and later on, in August 2007, at the renowned Spinnaker Gallery he displayed a small selection of his oils and drawings.

It is interesting that his five years long education at the Art School Jovo completed at the department of sculpture with professor Drago Djurović. Although later he was never engaged in sculpture he remained fond of ceramics and pottery. In the early 1960s, not long after he had come back from Herceg Novi, Jovo met Milo Milunović, at the time when the famous master started coming to the coast of Budva and when he at the little cottage, his atelier, often hosted his friends Sreten Stojanović, Marko Čelebonović and others.

Soon, at the edifice of the Primary School in Budva, actually at its room for physical education (destroyed in 1979 earthquake), Milunović opened his individual exhibition of paintings and drawings, which was the crucial moment for Ivanović's love for blueness of the sea and life at the sea. He got close to the professor, and he tied himself for Budva. Wher-ever he went this shore was a place where he got back particularly emotional. The professor worked out Jovo's portrait, but unsatisfied with the work he tore it up, but Jovo pulled it out of the master's hands and the portrait from that moment on have a particular place in the home of Ivanović.

In 1967 Ivanović and Milunović went to Split where Jovo opened his solo exhibition at the Gallery of Fine Arts. At the opening, an art historian and

director of the Gallery Kruno Prijatelj, according to Slobodna Dalmacija daily, said: "Ivanović continues the tradition of great painters of the sea and its climate and he is a successor of Milo Milunović and Čelebonović, in recent researches".

In his hometown Ivanović had his first individual exhibition in 1964 in the lobby of the former Zeta Film edifice, and few months later, in November, he became the 56th member of the Association of Fine Artists of Montenegro. From that time up to his death he participated to almost all traditional exhibits of the Association.

After his first presentation Ivanović drew the attention of art critics and received invitations for solo exhibiting in Italy, Belgium, Vienna. After his display at the eminent Campo Gallery in Antwerp he received numerous favourable reviews and newspaper articles. At that time on Radio Titograd's evening news his exhibiting activities were covered excellently by a chief editor Dragutin Vujanović, who wrote a text for the catalogue of Ivanović's exhibition in Vienna, in December 1969.

Then Ivanović went to Belgrade to the atelier of the great master, but his restless spirit and stubbornness did not allow him to obey the academic rules, work hard and have discipline.

Two years later he got back to Budva, to the same school where he saw Milunović's paintings, but this time as an art educator, who in his particular way thought pupils that were attached by his approach. Teaching them music, sports, through playing and famous quizzes that many generations still remember, he tried to instruct them in aesthetics and the beauty of life generally.

At the beginning of 1970s he left school and started to work at the Cultural Centre of Budva, in which organizational frame thanks to Ivanović's great effort started to operate the Modern Gallery and who headed it for many years. With great enthusiasm and love, along with the Centre's director Miroslav Luketić, he was engaged in organization of the opening ceremony of the Modern Gallery that was opened on November 22, 1972, to the general satisfaction of the publicity and citizens who visited exhibitions with great interest.

From the very beginning the Modern Gallery was associated to the name of Jovo Ivanović because he apprehended the significance of establishing favourable cultural environment in Montenegro, and in the selection of exhibitions he was ambitious and demanding. The French art critic Raoul-Jean

Moulin for the magazine "Ovdje" in November 1974, accentuated: "I get the impression that what Budva has is a great merit of your painter Jovo Ivanović, who you entrusted with managing of the Gallery. He possesses persistence that breaks down all obstacles what is indispensable important for creating, especially when you setting up something as important as gallery".

Sa izložbe u Belgiji, Antverpen, 1968.
Exhibition in Belgium, Antwerp, 1968

His love for Budva he unselfishly showed by trying to associate it with intrinsic and veritable art processes and as Olga Perović wrote: "Jovo worked at the Gallery like all those prominent Montenegrin creators who understood the importance of establishing European cultural practise in Montenegro, and who put most of their energy in that process to the detriment of their artistic work". From May 1, 1991, when it was founded the public institution Museums, Gallery and Library of Budva, he was at the head of it up to September 1998, and after that he got retired from the position of adviser. With his retirement he was more intensively focused on his artwork and felt the desire to represent his oils, drawings and mixed media works in his hometown and wider. Therefore, firstly in Budva (2006), and two years later at the Local Museum of Bar Ivanović presented a sort of retrospective exhibition "Paper

as Challenge of Artwork" adding few oils on canvas.

He actively participated in the Yugoslav Art Salon "13. novembar" in Cetinje, and he received its award in 1974. Many times he took part in "Nadežda Petrović" Salon in Čačak as well as in the Winter Art Salon in Herceg Novi, a prestigious art happening.

He was particularly attached to many of his paintings and drawings, so that bestowing them to the dearest people around him he was sure that they would be close to him. Parting with his works taken to foreign countries was hard for him because it meant the final separation and he would not be able to see them again.

Just after the earthquake in 1979 he experienced emotional and mental enjoyment, painting and pleasure living and creating on the mountain Zlatar where he met many dear people who became his close friends. During his stay there he got the atelier at the local Hospice, and on the occasion of the Congress of the Yugoslav Cardiologist he presented his oils on canvas on the subject of heart and blood circulation what was particularly challenging for him.

At the atelier he worked out one of his best paintings named "Sea Bird" which was called "Stone, Bird, Sea" by some of the art critics. This painting, whose dimensions are 136 x 320 cm, was exhibited for the first time in 1998 at the display in Santa Marija Church under the programme of Theatre City Budva.

It is known, and he pointed it out in interviews and various programmes many times that painting was not work for him and his atelier the working place with working time, because he belonged to the sort of painters that depict from their soul not thinking on how many works they carry out and whether they would sell anything. Therefore not many people were allowed to step into his atelier and he often used to say he was not in the mood and that he had not got anything to sell.

Many art critics wrote about his artwork: Olga Perović, Milan Coko Marović, Ratka Ćetković, Mladen Lompar, Tatjana Pejović, Ljiljana Zeković, Miodrag Kolarić, Djordje Kadijević, Zoran Markuš, Antun Karaman, Mihajlo Bošnjaković, Dragan Radošević, Petrica Duletić, Miodrag B. Protić, Ognjen Radulović, Nataša Nikčević, Ljubica Miljković, Bogdan Musović, Anastazija Miranović, Lucija Djurašković, Marija Mihaliček.

The notable texts about Jovo were also written by Čedo Vuković, Milo Milunović, Miro Glavurtić, Nikola Vujošević, Branka Bogavac, Savo Gregović, Vaso Stanišić, Stanko Papović.

There are many records of Jovo's participation in TV programs and shows of various characters informative, educational, and entertaining on televisions of the former Yugoslavia, TV Crna Gora and RTV Budva.

The Yugoslav Radio Television twice broadcasted interviews and features about Jovo and his artwork in prominent programme "Friday at 22" (July, 1984) that was for years edited by Zora Korać. Later on, in October 1997 on the occasion of the exhibition in Kotor another show was taped and broadcasted twice on Radio Television of Serbia.

The local broadcaster Television of Budva taped two one-man programmes "Place under the Sun" and "The Greats" with Jovo and broadcasted them many times. On various occasions he participated in morning and afternoon shows. Features about his displays and his interviews were telecasted in the informative programme "Polis" and cultural programme "Amphitheatre".

Radio Television of Montenegro taped an educational programme "Fine Arts of Montenegro – Jovan Ivanović" in 2006 whose author was Mirsada Sredanović.

Many interviews were published in daily newspapers "Pobjeda", "Vijesti", "Publika", "Politika", "Večernje novosti", "Borba", "Svetlost" and magazines such as "Ovdje", "Primorske novine", "Praktična žena", "Una", "Likovni život".

Numerous features and interviews were broadcasted on Radio Titograd, Radio Beograd I and II, Program 202.

The last programme about Jovo was telecasted in February 2018 by RTV Budva after the posthumous exhibition at the Modern Gallery opened on the Municipality Day, November 22, 2018.

Besides the Cetinje Art Salon Award, he received the Municipality of Budva Award in 1974, Second Award for Painting in Italy (Matera) in 1976 and the Association of Fine Artists of Montenegro Award for Drawing "Milo Milunović" in 1989. In March 2017, at the traditional exhibition of the Association he received the plaque of the Association for overall contribution to the Montenegrin fine arts scene.

Ivanović was a subtle, energetic, unusual, utterly spirited man hard to explain and even harder to understand and follow. But the one thing is true his intractable nature only brush could govern. Like-

Dodjela Novembarske nagrade, 1974.
Awarding Ceremony, 1974

wise, it was a general opinion of his friends, fellow citizens and acquaintances that it was hard to resist his charms and hedonism that were compulsory features of his personality. He liked his displays to be opened by his friends and cultural workers. He wanted it to be his dear colleague, or good acquaintance, not only a good author but a good man firstly. For years he refused to make his retrospective display considering it the end of his artwork and believing that there were many good works to come. When the conditions were set for organizing it he called it "Introduction to Retrospective" and presented it at the Modern Gallery in Budva in September 1997, and next year in Podgorica, at the Castle of Petrović.

He had more than thirty one-man exhibitions in country and abroad, and the last one was held at the Museums and Galleries of Podgorica in January 2017. This retrospective exhibition called "Flame of the Mediterranean" followed by voluminous monographic catalogue, great organization, extraordinary billboard of 7.5 m that covered a portion of the Gallery facade made him fulfilled and satisfied, like never before. He was looking forward to the exhibition,

delighted with the Gallery space, the opening ceremony and the numerous visitors during the display.

Ivanović's works can be found in many galleries, museum and private collections in Montenegro, ex YU region as well as in Italy, France, Belgium, Germany, Albania, Sweden, Norway. They are displayed in numerous business premises such as banks, offices, hotels in Budva but also across former Yugoslavia.

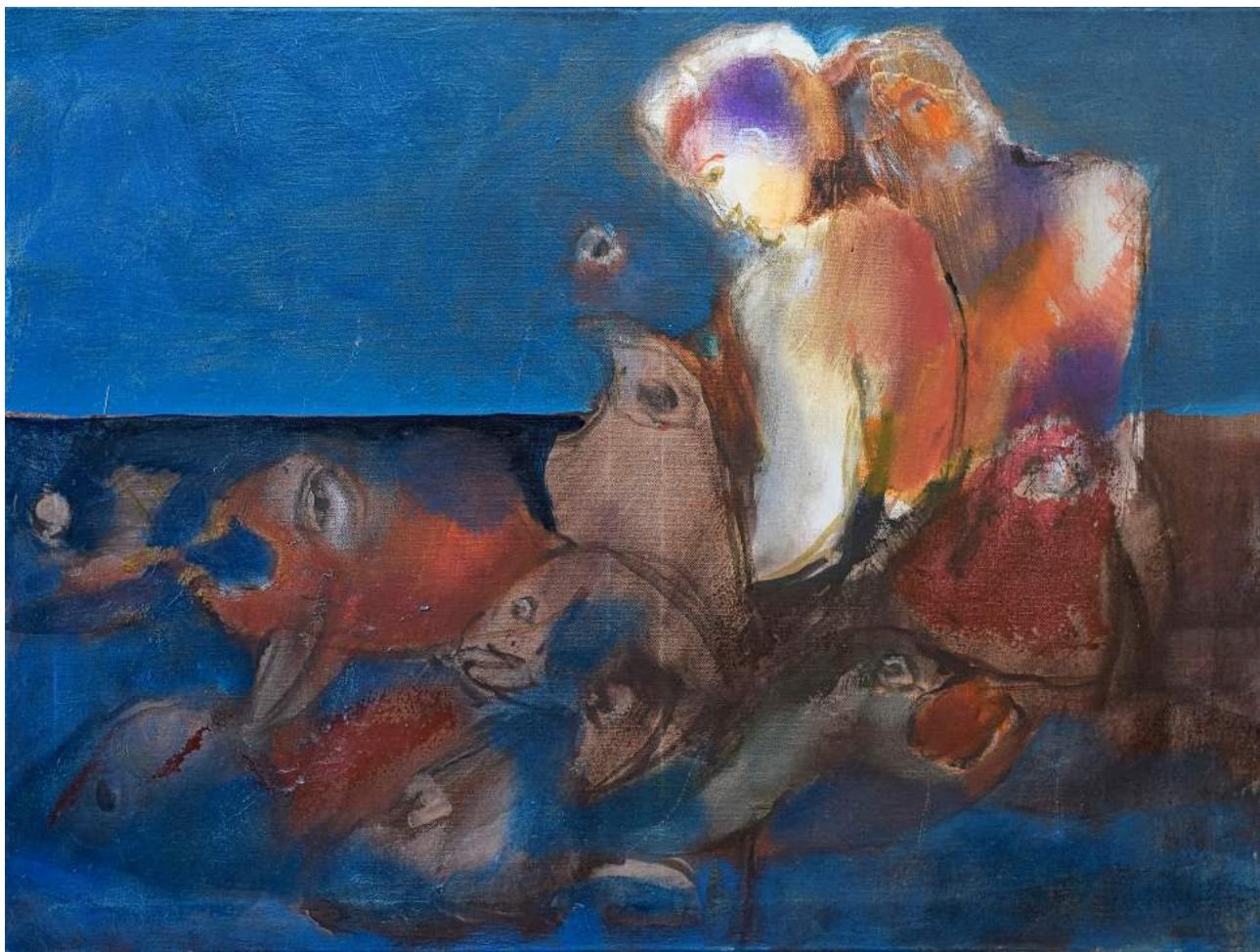
All his life Ivanović worked out in the old family house in Budva. From 1979 he was married to Dragana nee Miković, and in 1980 they got daughter Marija and six years later their younger daughter Ivana was born. During the opening ceremony of his solo exhibition in Belgrade in 2011 his namesake came to this world, a granddaughter Jovana who made his last years and days full of joy and happiness.

Jovo Ivanović died on August 15, 2017, and two days later he was buried in the family tomb at the old graveyard of Budva. At the easel remained the unfinished oil on canvas "Premonition" whereon is clearly seen and felt a life that comes to its end.

Marina, Slobo, Ana Medenica, Jovo, Dragana i Dado Jovanović u martu 2017.
Na dodjeli plakete ULUCG

Marina, Slobo, Ana Medenica, Jovo, Dragana and Dado Jovanović, March, 2017
At the ULUCG plaque award ceremony

Slutnja, 2017.
ulje na platnu
60 x 80 cm

Premonition, 2017
oil on canvas
60 x 80 cm

NAJZNAČAJNIJE SAMOSTALNE IZLOŽBE

1964.

BUDVA, Zgrada „Zeta filma”

1968.

BUDVA, Zgrada „Zeta filma”
TITOGRAD, Umjetnički paviljon
SPLIT, Galerija Umjetnina
ANTVERPEN (Belgija), Galerija „Campo”
RIMINI (Italija), Gradska galerija

1969.

BUDVA, Zgrada „Zeta filma”
BEČ, Galerija „Messe Palast”
KOTOR, Dom kulture,

1970.

SVETI STEFAN, Galerija hotela

1972.

HERCEG NOVI, Galerija „Josip Bepo Benković”

1973.

KOTOR, Dom kulture

1974.

BUDVA, Moderna galerija

1977.

CETINJE, Galerija „Plavi dvorac”
BEOGRAD, „Galerija 73”

1979.

NOVA VAROŠ, Dom kulture

1980.

KRAGUJEVAC, Narodni muzej
ARANĐELOVAC, Galerija hotela „Izvor”

1984.

SVETI STEFAN, Galerija hotela

1997.

BUDVA, Moderna galerija
KOTOR, Centar za kulturu

1998.

BUDVA, Galerija „Santa Marija”
PODGORICA, Dvorac Petrovića na Kruševcu

2003.

SVETI STEFAN, Galerija hotela

2004.

BUDVA, Moderna galerija
BUDVA, Spomen dom „Stefan Mitrov Ljubiša”
UŽICE, Gradska galerija

2006.

BUDVA, Moderna galerija

2007.

HERCEG NOVI, Galerija „Spinaker”

2011.

BEOGRAD, Kosančićev venac, „Galerija Radenković”

2014.

KOTOR, „Galerija Solidarnosti” (palata Pima, Stari grad)

2017.

BUDVA, Moderna galerija
PODGORICA, Moderna galerija

2018.

BUDVA, Posthumna izložba u Modernoj galeriji
22.XI – 15. II. 2018.

Jevrem Brković otvara Ivanovićevu izložbu u „Zeta filmu” 1965.
Jevrem Brković opens Ivanovic's exhibition at "Zeta Film", 1965

Publika na otvaranju izložbe u „Zeta filmu”
Visitors at the opening of the exhibition at "Zeta Film"

Sa izložbe u Riminiju, 1966. godine
Exhibition in Rimini, 1966

Na otvaranju izložbe u galeriji „Spinaker”, avgust 2007.
At the exhibition opening ceremony at "Spinnaker" Gallery, August, 2007

Sa Brankom Bogavac na otvaranju izložbe u Kotoru, 2014.
With Branka Bogavac at the opening of the exhibition in Kotor, 2014

U Zavičajnom muzeju Bara sa Anastazijom Miranović i Vladislavom Kasalicom
In Bar Heritage Museum with Anastazija Miranović and Vladislav Kasalica

INCONTRI

Jovan Ivanovic pittore jugoslavo

Nella sala delle Colonne era presente un discreto pubblico di competenti a congratularsi con l'artista jugoslavo. Nato a Budva trentatre anni fa, Jovan I. Ivanovic trascorse gli anni della sua adolescenza contemplando le rocce della costa montenegrina che si gettano a picco in un mare tinto di blu scuro. Lasciato l'Adriatico per l'accademia d'arte di Belgrado, è tornato alla sua città nativa come insegnante d'arte. Appunto da Budva è venuto a Rimini con questi ventotto quadri, e dopo Rimini (16-31 maggio) lo attendono Anversa e Bruxelles. Jovan Ivanovic è il Leopardi della pittura. Tutti i suoi lavori hanno per sfondo una disperazione ossessiva; il blu profondo, quasi nero, è il colore predominante delle sue tele. È difficile conoscere i segreti interni degli artisti, ma noi siamo riusciti, seppure in parte, a capire il suo stato d'animo. Ivanovic soffre di un complesso che gli fa vedere i lati più negativi della vita. Egli non riesce a liberarsi da questa forma psicologica che ha influito ed influisce nei suoi componimenti pittorici. Quali immagini di terrore hanno impressionato le sue pupille? Da ragazzo, come abbiamo saputo dalla signora che ci fece da interprete, rimaneva lontano dall'allegria chiassosa dei compagni preferendo immergersi nella sua obbligata malinconia. E ai compagni, quindi, preferiva la solitudine leopardiana, attraverso la quale il suo animo s'incupiva di ombre e di morte. Nel suo stentato italiano, Ivanovic ci parla della «nera parca» come di un personaggio familiare: «L'ho dinanzi ai miei occhi ogni giorno e la notte accompagna i miei tormentati sogni». In effetti non può essere che così; le sue tele non hanno colori vivaci, ma intensi di nero con fu-gaci squarci di bianco e rosso. Il pittore, quando si libera dalla disperazione, riesce a mescolare ai colori scuri alcuni sprazzi di morbidezza, poi, ripiomba, nella sua naturale maniera. La maggior parte sono motivi marinareschi: la costa, orizzonte azzurro, la corrida, galli, fiori, mia moglie, il granchio, le coste, bonanza, fontana, cesta sulla riva, mostro marino, roccia in mare, il fanale, lo scirocco, rocce in mare, riviera montenegrina, pesce e arancio, il tema e il mare, santo Stefano, luogo marino deserto, natura morta, orizzonte bianco. Quest'ultimo è il suo capolavoro. Ivanovic è riuscito a fermare sulla tela, adoperando il bianco ed una lievissima sfumatura di azzurro, una spiaggia dai contorni irreali ed evanescenti. Non si può, am-

mirando questo quadro, non provare una profonda sensazione.

Il pittore montenegrino ha per la riviera romagnola una grande ammirazione. L'accoglienza che ha ricevuto gli ha riempito il cuore di commozione. La sua gente assomiglia tan-

to alla nostra, gente schietta e leale che parla un linguaggio che arriva sino al cuore. Jovan Ivanovic ha cercato di fissarlo nelle sue tele, e non vorrebbe mai privarsi dei suoi lavori perché parlano della sua immensa disperazione.

v. z.

Egypt Antwerpen 1-02-1968 Tentoonstellingen gegen Mechelen te Antwerpen

Tot 7 februari stelt RENE ENGELEN in galerij Breckpot, Huidenvettersstraat 55, tentoon. Engelen heeft zijn geliefde Schelde nooit verzaakt. Gedurende ruim veertig jaar is hij één van de belangrijkste Antwerpse schilders. Samen met Dis Van Raemdonck blijft hij veruit de enige exclusieve schilder van de Schelde. Ofschoon hij de golven van vele ismen over zich heen liet vloeien — golven die de «euwige Schelde» toch nooit konden overspoelen — is René Engelen niet de kunstenaar geworden, die zichzelf heeft overleefd. Nog altijd verbijsterd ons zijn trefzekerke pikturelle taal. Op zijn eenenzeventigste jaar is hij een vaardig, evenwichtig en toch soepel schilder gebleven. Hij verkalkte geenszins in zijn metier. De beneden-Schelde kent hij op zijn duimpje. Vanzelf vindt hij in dit vertrouwd decor de grote lijnen en vlakken, de trekken die een sfeer van grootsheid en heimwee oproepen. Duzend-en-één variaties op grijs, lichtblauw, zandkleur en roodbruin stuwen zijn schilderkunst. Maar onweerstaanbaar breken links en rechts de dichterlijke kijk of het franker koloristisch vizion door. Verknocht aan de Schelde heeft René Engelen een bewonderenswaardige artistieke maturiteit bereikt.

In de kleine zaal van Campo, Meir 47-55, hangen schilderijen op van JOVAN IVANOVIC. Verrassend zijn de frappante raakpunten tussen deze Joegoslavische artiest en de Vlaming Frans Minnaert. Een zware sfeer overheert. Het veelvuldig gebruik van blauw, vooral van scherpe blauwen als ultramarijn, werkt zuks in de hand. Figuren vervagen, een bloemtuil wordt tot een paar driftige vlekken herleid, van een landschap blijft alleen

een globale impressie over. Origineel is de bijna pikdonkere entourage die Ivanovic omheen dieren — een stier, een kraai — creëert. Ivanovic is een temperamentvol schilder, van wie we slechts betreuren dat zijn kleur wat slordig aandoet. Tot februari.

Eveneens in galerij Campo is tot 5 februari de tentoonstelling van R. FREYSZ te zien: stillevens, portretten, landschappen naar de beproefde afgelikte trant. Geen enkel van de klassieke rekwisieten ontbreekt op het appèl, de onvermijdelijke dode haas inkluis. Hoe knap ook gedaan, in 1968 wordt het een zielig anakronistisch vertoon! Moest in een bepaald stillevens niet een geel pakje Laurens-sigaretten liggen, men zou zich zowaar in een lang vervlogen tijd wanen. Maar de klap op de anakronistische vuurpijl is wel nr. 31: een portret geschilderd op de manier en in de kleding van de zestiende eeuw.

In Campo's rotonde exposeert tot 5 februari J. PORTENART. Enkele titels, want ze zijn sprekkend: de lente van het innerlijke leven, ontstaan, plantaardige bruiloft, apocalypse van de lente, kosmische ballade, sterren bij dagraad. Alle zijn het poëtische en vegetatieve vormen die in een emanatie van zonnige kleuren doorenwarrelen. Ieder schilderij lijkt op een droomcorso van heerlijke kleuren: van kalkachtig roze naar vinnig rood, een roes van geel, ook zacht goen en blauw.

R. TURKY

Alla Sala delle Colonne

Jovan

I. Ivanovic

Tra i pittori più giovani del Montenegro, si è posto prepotentemente e sempre più in evidenza in questi ultimi tempi il nome di Jovan I. Ivanovic. Questo giovane artista si incurizza verso un'interpretazione sintetica e riesce, con pochi accenti forti e sinceri buttati sulle supertici scure delle sue tele, ad esprimere i suoi umori ed i suoi tormentati pensieri. In occasione della visita a Budva, vedendo alcune sue opere il poeta russo Jevtuscenko, ammirato, esclamò «salutatemi tanto Jovan Ivanovic».

Jovan I. Ivanovic è nato a Budva, una delle località più suggestive della costa montenegrina, il 22 ottobre 1932. Giovanissimo, ha frequentato la Scuola d'Arte Applicata di Casteinuovo, e successivamente ha lavorato per oltre due anni a Belgrado a fianco del Prof. Milo Milunovic, di quell'Accademia d'Arte. Membro dell'Associazione Pittori Jugoslavi, ha partecipato con questa ad un'ampia serie di mostre collettive, in Jugoslavia ed in molte città europee.

Fra le mostre personali, ricordiamo quella di Titograd (1964), Budva (1965), e Spalato, nel gennaio di quest'anno, ufficialmente invitato dalla Galleria Statale della città dalmata. È impegnato ora, per contratto, ad esporre nelle grandi gallerie d'arte «Campo» e «Montjoie», di Anversa e Bruxelles. Richieste di mostre personali gli pervengono, attualmente, da numerose gallerie francesi, tedesche e belghe. Vive e lavora, come insegnante, a Budva.

СНАЖНО КОЛОРИСТИЧКО ОСЈЕЋАЊЕ

Најновије представљање публици сликарства Јове Ивановића донијело нам је као резултат једну врло квалитетну и искриву простудирану изложбу. „Плави дворан“ на Цетињу био је домаћин овој манифестацији, коју су, у ишчест сакетијој форми видјели и љубитељи ликовне уметности са бираним колористичким ефектима. На њима више нема инсистирања на контрасту црвеног и плавог, ту сада почње да живи хармонија. Тражени акценти његовијујујући и блиједоплавог добијају нови ефекат у постепеном изграђивању слике.

Ивановић је врло особан сликар, његове познате плаве слике, са којима смо се често сусрећали на груним изложбама, сконцертишују у репрезентативну цјелину, добијају ваза са звуком и њихово виђење у виду фриза дотада нам открива непознату снагу његовог ауторства.

На изложби су заступљени радови настали пре десетак година, затим новија djela и читава једна неизоставна Ивановићева активност — претежи и гавашеви. Правеши ригорозни одбор експоната аутор нам је омогућио да саљедамо његове мијене и интересоване, која су, при већ појењујућим колективним сушретима, отварала скоро непримијењено.

Платном „Небе птице“ из 1965. године аутор је назначио атмосферу својих преокупација, ту је све

зглубило, оштро, врло тамно, са диксертним искричењем свјетлости. Од „Небних птица“ почње једно перманентно тражење форме, њено рас感人ја, игра, жеља да се кроз фундаменталне симболе рађања, расправљања, варијацијом боје доноси динамика и ерпунтност модерних ликовних феномена.

У том црвено-плавим дјелу имају се јављају као накнадни интервенцији који желе да дефинише, или само наговише, облик зглоба, карлице, уопште органске форме. На овим слицима живо фигурирају и чисте цартије платна које својом блединском истини интензитет централних збијања плавостилла и оранж циперника.

Послије овог периода осјећаје се жела аутора да то своје скоро апстрактно играње бојом усмjerи у неke логичије токове. На новијим сликама више нема нетакнутих парчија, позадина је сва брижљиво исплијана и постала је веза са претежним одредбама садржајем слике.

Са овом задњом изложбом Јово Ивановић нам је доказао да његово стваралаштво улази у плодну фазу

зрелости која се манифестије у ликовној структурним дјелима чија даља еволуција има несумњиву будућност.

Татјана Пејовић

ИСПОВИДЕСТИ ЈОВАН ИВАНОВИЋ, СЛИКАР

НЕШТО САМО СВОЈЕ

Сви ујединији вас
ромало даху ако
тире да ијесу
објетивни на то шта,
како се и ко је њихови
платници оши.

За кое постоји само
платно и уље, папир и
тут. Сви ти покушаји
перформанс,
инсталације су нека
врста жеља да се по
сваку цијelu буде
импринати,

и примијност се
често историјеји са
чланцијем да треба
изазвати шок у
редици посматрача

■ АДА СЕ колективни појетија представијују као по-
вратни џеби, у којима се
имају складиши и снажнији
дни, па се још убрзо нападају
са њима и то из већ
довољно веома високог
и компликованог ривола.
Године 1969. Јован Ивановић

је приступио са погрешком.
Сликар је у свом артистичком
развоју приступио тима
племенима и културама. У свом
често високим стилу, Јован
Ивановић је имао веома
јаку симпатију за људске вред-
ности и то је често показао
у својим радовима.

Сликар је у свом артистич-
ком развоју приступио тима
племенима и културама. У свом
често високим стилу, Јован
Ивановић је имао веома
јаку симпатију за људске вред-
ности и то је често показао
у својим радовима.

Дана 27. јуна 1969. године је
иако је узимајући узети
односно са свим веома
јаким артистичким
догматима, Јован Ивановић
је ступио на сцену.
У седам увече ће бити
започета његова првија
изложба у галерији „АРТ“ у
Сплиту, а ујутру ће бити
имајући се његовији
изложбенији радови

ЈОВАН ИВАНОВИЋ

КО ЖЕЛИ СЛИКУ И ПЛАТИЋЕ ЈЕ

■ Накад ће некад рамен-
чија, када ће, ако је
тиме угодио, кога се
одлучи да се поклони
сликарији, кога изабре
и да ће постати њенији
шаховски војници, који
ће имати смешнију
врсницу, ако ће постати
сељак, који ће се ући
у земљу, који ће вести
свету, ако ће постати
сликар, који ће се ући
у школу, који ће постати
узгњак, ако ће постати
јасник, ако ће постати
шаховски војник, ако ће
постати сликар, који ће
само узгњака, ако ће
постати у шаховску војницу,

и ако ће постати у шаховску
војницу, који ће постати
сликар, који ће постати
јасник, ако ће постати
шаховски војник, ако ће
постати у шаховску војницу,
који ће постати сликар, који ће
само узгњака, ако ће постати
шаховски војник, ако ће
постати у шаховску војницу,
који ће постати сликар, који ће
само узгњака, ако ће постати
шаховски војник, ако ће
постати у шаховску војницу,

IZLOŽBA U GALERIJI "ART" NA SVETOM STEFANU

Djela Jovana Ivanovića

У галерији "Art" на Светом Стевану, већeras су појетком у 21.30 сати свеђано се бити отворена изложба истакнутог crnogorskog сликара, Budvarinju Jovana Ivanovića.

Умјетник је се овог пута представији најновијим уљима и комбинованим техникама инспираним budvanskim i svestostefanskom обалом i мorskim svjetkom. Ovi radovi nastali su tokom proteklih tri godine.

Jovanović je rođen u Budvi, slikarstvo je učio u hercegovačkoj Umjetničkoj školi i ateljeju Mila Milunovića u Beogradu. Likovno se usavršavao u Italiji, Francuskoj, Čehoslovačkoj. Od 1967. godine učestvovalo je na svim izložbama ULUCG-a, a na sajtu zemlji i inostranstvu. Od 1969. izlagao je na gotovo svim salonomima 13. novembra na Cetinju, Imao je niz značajnih izložbi u zemljii i inostranstvu.

Dobitnik je niza nagrada od којih izdvajamo Novembarsku nagradu Budve 1974.; nagradu

Jovan Ivanović : Mačak

Salona 13. novembra na Cetinju, 1974. zatim nagradu na Internacionalnoj izložbi slike, grafika i skulpture u Materi (Italija) 1976.; Nagrade za crtež Milo Milunović ULUCG-a 1989.

Ivanović se poslednji put predstavio likovnoj javnosti i u julu 1998. godine izložbom u okviru

Izložba Jovana Ivanovića biće otvorena do 24. jula.

B.P.

Grad teatra u Budvi u Galeriji crkve Santa Marija.

Izložbu u svestostefanskoj galeriji otvorile istoričar umjetnosti i direktor JU "Muziji, galerija, biblioteka Budva" Lucija Durašković.

Izložba Jovana Ivanovića biće otvorena do 24. jula.

Jovan Ivanović:

Morska nežan

**НОВО О
ПОЗНАТИМА**

**СВЕ О
НЕПОЗНАТИМА**

И ПОСЛЕ ДЕСЕТАК
ИЗЛОЖБИ У НАШОЈ
ЗЕМЉИ, ИТАЛИЈИ И
ФРАНЦУСКОЈ, И ПО-
ХВАЛА КРИТИЧАРА
ЈОВАН ИВАНОВИЋ
ЈЕ НЕЗАДОВОЉАН
СОБОМ

МИЛУНОВИЋЕВО ОТКРИЋЕ У БУДВИ

- „У овом младићу крије се неки ћаво“ — рекао је Мило Милуновић
- Трагање за новим, непрестано хранење са формом изражавања

БУДВА, 20. — До пре неколико година непознат као уметник и међу својим Будванима, сликар Јован Ивановић се, тако рећи, метеорски, пробио из анонимности.

Десетак изложби у нашој земљи, Француској и Италији скренуло је пажњу ликовних критичара на овог темпераментног и нервозног уметника, сазданог, према речима књижевника Јеврема Брковића, „од чудног, имагинарног тренутка, који је подједнако мисаон, ликовно чист и привлачан, да вас мора узбудити“.

Још далеко од свог „зенита“, јер све што је до сада створио представља тек претходницу зрелијих и целовитијих остварења, Ивановић је потврдио очекивања свог учитеља Мила Милуновића.

„Не могу то да објасним“ — рекао је о њему познати мајстор — „али сам уверен да се у овом младићу крије неки... ћаво. Лењ, је, несрећен, најчешће у облацима, помало, чак, настран али, пошто све то буде одболовао, свашта се из њега може испилити. Живи

били, уверићете се да ово не причам напамет“.

Јован Ивановић је маштао о самосталним изложбама. Жалио се ретким пријатељима да сваког дана, кад излази из куће, или улази у кућу, удара главом у доворатак, јер је сувише израстао, да је осуђен на самовање јер га ретко схвата („као да говорим кинески“), да је Будва — дубак који омогућава човеку да се усправи, али му не дозвољава да се размахне у тражењу властитог уметничког израза... Премазивао је платна, цепао их, кидао се од муке, плакао: никад није био задовољан оним што је створио.

Вечито у журби и покрету, Ивановић нема одређено време када ствара. Стиче се утисак да стално отима понешто од природе, од живота или праживота, да незасито граби да не би испустио прави

Унутарњи немир: Јован Ивановић

тренутак. Непрекидно се рвучи са формом, неспокојан као и многи који осећају да имају шта да кажу, он увек теки нечем вишем и савршењем, често не водећи рачуна о стварним могућностима.

● Француски ликовни критичар Жорж Будај, уочио је ту трагику несклада између жеља и могућности и написао да је Ивановић „заслужио да се развија у додиру са великим међународним уметничким токовима.“ Његову слику „Бели хоризонт“ прогласили су у Италији правим ремек-делом, примећујући, сасвим правилно, да „он сваки сликарски мотив продубљује снагом своје имагинације и оживљава га у увек несвакидашњој реалности која је схваћена интимно, искрено и дубоко сензитивно“.

Вукосав Ракочевић

Јужно од апстракције

Поводом изложбе слика Јова Ивановића у Галерији „73“ на Бановом брду

Ових дана је у Галерији „73“ на Бановом брду излагојао црногорски сликар Јово Ивановић. Својим нахођењем, је вероватно и по свом укусу, он припада апстрактној уметности. То је био довољан разлог да се Бановом брду и његовог Галерији упутимо с крајњом опрезношћу. Не би оправдао разлога. Када бисмо покушали да утврдимо која нас врста сликарства или стилског склапања највише забљује је, наш би се избор, нема сумње, задржao на апстракцији. Од како се она појавила, већа је улога била, изгледа, вију томе да нас доводи у не доумију него да допринесе разноврсности нашега искуства.

Боја по себи и за себе

Уверавају нас да је са њом, у смислу пиктуралности, достигнута сама граница могућег. У реду. Међутим, не треба изгубити из вида да је и сам појам пиктуралног апстрактног, па се сада с правом поставља питање како можемо утврдити карактер или вредност једног одређеног стварања у нечemu што је лишено форме. Јер тамо где нема форме, нема, кажу, ни личност.

Остаје нам, дакле, боја сама по себи и сама за себе. Међутим, она је по својим изражajним могућностима, универзална, па је ту веома тешко платни видети на неком платну нешто више од потписа неког уметника. Ипак, неки начин мора да постоји, јер је апстрактна уметност још увек у току трајања. И не само да траје, већ и узима разне облике и називе, од некадашњег супрематизма, односно non-објективизма, па преко конструтивизма до геометријске и биоморфне апстракције, до таписма и енформела. Наравно, то не мора да представља неку предност, јер знамо да најдуже траје стилови који имају највећи уметнике. Једино нам, дакле остаје, да се обратимо боји и да од ње потражимо одговор на питање које нам поставља сама боја.

Да се од боје као материје дошло до боје као сликарске материје, треба имати неко посебно осећање за њу. Једно од оних изузетних става написа свести која од обичних речи праве поезију а од тонске скале музiku. То нам је познато. А знамо, такође, и да је боја један од фено-мена светlosti, и да тамо где има више светlosti има и више боје, па, према томе, и више осећавања на њу. Није, дакле, ни неobično ни слуčajno што су велика колористичка сликарства настала на југу, на обалама топлих мора и бљештаја сунца. Наравно, прескочимо за овај пут примере као што су велики ренесансни или барокни сликари Италије и Шпаније, и онај чувени изузетак, Рембранта, који служи за потврђивање правила, па да се само подсетимо да је Ван Гог постао Ван Гог кад је из сликашке Холандије дошао у Ари, да је Гоген отворио прву границу експресионизма боје на Техитију и да је родо-

начелник модерног сликарства, Пол Сезан, порођену и менталитету Провансалац.

Међутим, Јово Ивановић је такође са југа. Из Будве. Из снога градића неупоредних природних лепота у који се некада давно искароја легендарни Кадмо, оснивач Тебе и Едипов предак, да са својим сином Илијијем здружи плрема и да им да име; из крајеве где је, вековима касније, словенска осетљивост за бују сусрела хеленска смисао за меру и латинску склоност према чврстим формама. То је било више него довољно да покушамо да утврдимо како је тај уметник, кренуши варљивим стазама апстракције, успео да помирит већите противуречности између вероватног и могућег и да своје колористичке изливе одбаци од заvodljive лепоте класичних

структури веома згуснута пла-
тина, са разгранатом функцијом планова и површине и са чврсто збијеном материјом.

Ван граница времена и простора

Рекло би се да је у штављу неки сложени организам, не-престано у деловању, које се, рекло би се, обавља на саваки поновни сукрет са њеним погледом. А из свега тога зрачи боја, блистава, пепоновљива, извучена из спасок светлосног тренутка ствари око нас; боја изван граница и времена и простора, јединствена у своме настојању да прими на себе сущтину саме материје, као да је целокупна та материја начињена само од ње, и плаво море, и још плавље небо, и сребрни песак на жа-

ЈОВО ИВАНОВИЋ: „Пролеће на мору“ (уље)

структуре. И тако смо упознали платна чија су безмјerno сва имена везана за море, или она поетична збивања везана за мотиве и легенде ове плавне стихије. На тим је основама, кратким боја и светlosti, Ивановић изграђивао визију свога света, танане нити своје маште, своје будне снове и наслуђивања ових непоновљивих лепота облика које сама светlost krije у себи. Све је то било изражено на начин на који се изражавају поклоници апстрактног склапања, али са једном битним изузетком: Ивановић је био светстан да се неограничене могућности боје, њена суштина и лепота, могу изразити до краја само у присуству форме. Он је то је учинио и тиме ставио и себе самога и своје сликарство у један изузетан однос према циљевима и средствима апстракције.

Тематски, код њега је све јасно и одређено: он се креће у областима чистих асоцијација, међутим, мисаоно, и по надахнућу, он је окренут према мору, у коме ће, под различним видовима, и са различитим приступом, наћи обиље података за најсложеније конструирајући убоји. „Пролеће на мору“, „Плава школа“, „Морска неман“, „Рађање на обали“, „Месец цвијећа“, то су по-

ју, и смоласто зеленило ма-
слина, и златни одлесни ми-
моза, и мирисно жутило про-
летних жукиња, са снежно бе-
лим и прозирним облачцима изнад Ловћена или преко кри-
сталног огледала Боке. Боја коју сликар преноси са при-
роде на платно кроз цело своје биће, преко устремтних неравни и крвотока, кроз искре
но узbuђeњe и неизештакени
знос, па нам се чини да та
и таква боја још увек струји
 преко платна, да је још вреда
и покретна, и да још ни за
тренутак није прекинула, лин-
тиће ће то икада учинити, пуп-
чану вртицу са својим извори-
ма, са самом природом у пу-
ном јеску свога људијачког, ме-
дитеранског распламсавања
у жутом, плавом, зеленом и
црвеном.

У тој и таквој објеноности, спроведеној до крајњих гра-
ница уопштега, апстракција као да противује само себи, сужавајући своју опшир-
ност на једну одређену лич-
ност, а своју сликарску материју на димензије неколико Ивановићевих платна. У тако схваћеном и тако дожиње-
ном енформелу, наш уметник је стекао право да, као његов старији колега, каже: »Anch' io son' pitore!«

Миодраг КОЛАРИЋ

Ред за изложбу

Будва, 12. април

ИЗЛОЖБА младог црногорског сликара Јова Ивановића, у Будви, побудила је велико интересовање, иако је његовија сутрашњија изложба у Италији и Близини, а изложба је отворио књижевнији Јеврем Ђорковић. Ово је друга Ивановићева самостална изложба у епоку рођеног месеца, где со

својим стварањима представљао са 14 својих радова. Он је до сада учествовао на неке посебне изложбе, али у иностранству, а самостално је излагао још у Џапану, Сингапуру, али и у познатој беличкој галерији „Венеција“, као и у познатој беличкој галерији „Каме“. После ове изложбе, која је била отворена у првом дворишту највеће галерије у Европи, Ивановић је приступио са и за изложбу на постимпресионистичкој студији у Парису, пошто је на конкурсус добио стипендију на француске владе. Извештај: са отворене изложбе у галерији „Лета-Фалла“.

В. СТАНИЧИЋ

Јован Ивановић:

НАШИ СЛИКАРИ У ИНОСТРАНСТВУ

ЈОВАН ИВАНОВИЋ ИЗЛАЖЕ У РИМИНИЈУ

СЛИКАР Јован Ивановић из Будве изложбом својих радова отвара овогодишњу сликарску сезону у центру масовног туризма на јадранској обали Италије — у Риминију. Ивановић своју изложбу, коју сачињавају 18 уља и 12 темпера, отвара 16. маја. Првог јуна своје радове излаже у монденском Јелтовалишту Католико, у близини Риминија.

Изложба Јована Ивановића биће отворена у препредставнијој сали Риминија — у Сали дела Колоне. Предсједник општине Римини упутио је Ивановићу писмо којим га обавјеštава да се прихватио да му отвори изложбу. Ивановића у Риминију рекламирају као младог и талентованог сликара, оригиналног у стварању, и не пропуштају да нагласе да је био ћак Мила Милуновића и да су њихове међусобне везе врло присне.

Од Ивановића смо дознали да се за изложбу у Риминију већ припремио, и да ће се на њој појавити са више нових радова.

Д. Н.

ПРЕГЛЕД ЧАСОПИСА

„СТВАРАЊЕ“ 4

СУСРЕТИ:

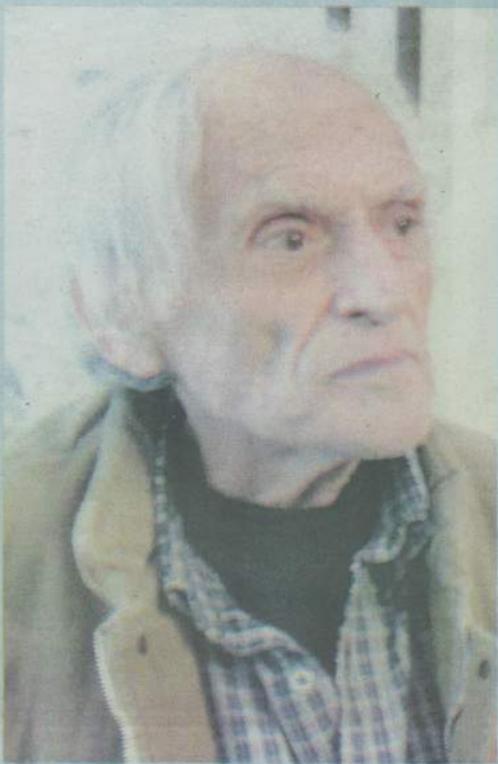
ЈОВАН ЈОВО ИВАНОВИЋ, СЛИКАР

Кад насликам, спавам као јагње

Кад станем пред платно ја не знам шта ћу да сликам, немам визију, али ми одједанпут нешто дође и рука сама слика, па кад мало ућем у слику осјетим да је то оно што сам видио и доживио, што ће рећи, да сам негде напунио батерије. Кад ми посао пође за руком, ја сам срећан цијели дан. То сам ја

Jovan Ivanović, slikar, nemirni duh za njega male i velike Budve

Razgovarao
Vaso Stanisic

BUDVA – Jovan Ivanović, slikar, vječiti mladići, duge kose, nekad crne, sada bijele, nemirnog duha i još uviček hitrog, pomalo nepredvidljivog hoda, zanimljivi sagovornik koji govori kao da crta ili razmazuje četkom po platnu... nalik na nekog originala.

Završio čuvenu Umjetničku školu u Herceg Novom, „brusio“ se u ateljeu Mila Milunovića u Beogradu, studijski boravio u Italiji, Francuskoj i Češkoj, izložbama u zemlji i inostranstvu prosto nema broja, bio nastavnik likovnog, radio u „Lovćen filmu“, a najduže u Modernoj galeriji čiji je utezljitelj i dugogodišnji rukovodilac. Nagrade su pristizale, i ona „Lubarda, Stijović, Milunović“.

I sve vrijeme u Budvi, već osam decenija, slikar u - malom gradu.

- Budva je i malo i veliko mjesto, ovo sam rekao i prije 30 i 40 godina. Malo mjesto jer tadaši mogao da znaš, ako si htio, što je neko ručao, a veliko zato što je bilo netaknuto, netaknuta obala, mirisalo ti je sve na zdravo... E, a sad je obratno, ne treba da kažem zašto, ali i dalje Budvaje, ipak, i mala i velika.

Inspiracija

Budva je (bila) njegova slikarska inspiracija.

- Inspiracija ondašnje Budve je bila na svakom koraku. Da-

nas imamo samo mali dio toga, a to su oblaci, nebo i boja mora koja vječno ostaje ista. Onda sam tražio inspiraciju pored mora, uviček sam volio da gledam u pličake, divne pličake... Ribica je bila toliko da si mogao rukom da ih uhvatиш, ako si spretan. Ispod trave vidim kameničić, kod kameničića neka žica, nešto što je ostalo, zardalo, ali to je meni danak nekakve linije, nešto me je pokrečalo... nešto što ja vidim. Nažalost,

Jedna od slika koje su ostale na zidu

oblaci su jedino ostali, a to plitko podmorje sve je sterilizovano... i tu nema šta više da tražim inspiraciju. Bilo je uživanje poči i pjeskom, blizu mora gdje god staneš, na kameničić, znao si da li je taj kameničić klizav, zašto je ta trava takva.

Promjene

Svuda se mnogo toga promjenilo, ali smeta mu što smo mi bili - prebrzi.

- Takav je svijet, nije to samo kod nas, jedino, što je žalosno, što smo mi to preforsirali, da brzo pođemo naprijed, i da brzo zagadimo sredinu. To je našavšek greška. Usvjetu to ide normalno, nova otkrića, nova zagodenja, nova hrana, sve novo, truje se polako svijet, to je očito. Ali mi smo pohitali, mi Budvani. Crna Gora isto, jer to se ne događa samo u Budvi.

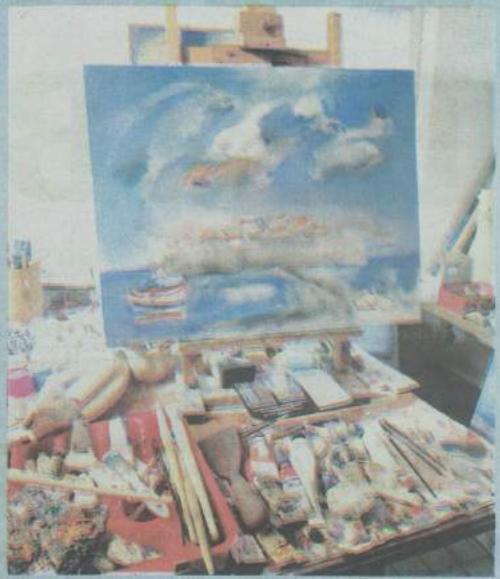
Putovalo je, mnogo video, ali uviček se vraćao Budvi i - prirodi.

- Svakoj put u neku zemlju, bolje reći posjeta nekom muzeju, nekoj galeriji, ostavlja jedno osvježenje. I sve što je više tih puteva, sve više osvježavaš svoju moć slikarja. Čovjek koji ne zna da gleda, koji neće da vidi, on slika i dalje, on ima moć, ali negdje nastaje neka mala praznina. Ta praznina se najbolje dopunjava prirodom, po to bi potočić, neki mali izvor... ma gdje bilo, pet kilometara odavde ili pet hiljada kilometra. To je sve

ZAROBILO GA PLAVETNILO

Voli da zapjeva

Najnovije na stafelaju

Sa unukom Jovanom

isto. Pariz, Rim, sve je to divno, i to se mora vidjeti, poslijepo toga sve ćeš bolje osjetiti. Vidisi što neko drugi ne vidi, a ti osjetiš da je lijepo, da je ljepeza priroda, jezeru na Žabljaku, planina Zlatar, koze... Ja uživam na pijaci, petkom kad idem na pijacu kao da idem na izložbu. Ali, ne na pijaci kultivisanoj, jer kad vidim neku papriku, baburu od po kila, mene uhvati ježnja, počinjem da mrzim papriku, sve što vidim „napumpano“.

Motiv žene

Inspiracija mu je, pomalo prikrivena, i žena.

- U svakoj slici, uglavnom, gdje idem na neku figuraciju,

Porodica otvorila paletu

- Život utiče na sve, a onda negdje nastane ti praznina koju hoćeš da dopuniš, a te su dopune žena, djeca. Kad imaš svoju porodicu, koga da gledaš i da te u kući gleda, paleta postaje otvoreni, ima nešto što te pokreće. Porodica ga spasava i od „napadnih ljubitelja“ njegovog slikarstva.

- U posljednje vrijeme posebno. Čim je neka slika ostavila... da volim da je gledam, odmah ja pozadi napisam kćerkama, ženi, prvo nijma. Samo da ne bi pošla negdje dalje, jer imate tako napadnih ljubitelja mojeg slikarstva, naidu vrlo rijetko, ne pitaju pošto, malo me uznemire. Ne morale vi to govoriti, kažem, vi ako hoćete, snimite, uživajte, ali ta slika ostaje ovđe gdje je.

možda se ne primijeti odmah, ali uviček se negdje osjeti žena. To je uživanje kad ima djelič ženskog tijela negdje prisutan, to je to lijepo.

Kaže da je slikar u duši, da voli sve što je u životu lijepo.

- Volim sve što je lijepo počevši od prirode, pa kad uđes u kuću, za sto, kad te čeka nešto lijepo do pojedeš. A najljepše što postoji na svijetu, pored prirode, to

Kravatu - jednom u životu

Po mnogo čemu je atipičan.

- Drugačiji sam rođen, vjerovatno. Teško je to objasniti da li sam ja atipičan, malo mjesto, malo ljudi, nekako odskačeš po nečemu, nije bilo mnogo pojava u svijetu kulture, sporta... i dan-danas dragi mje je kad podem u Podgoricu, ili Beograd, i onaj koji te pamti 30-40 godina unazad, kaže Jovo ti si isti, malo si više uhvatio u bjelinu, ali vidim tvoje pokrete, manire, ti ideš lijevo desno, tebi se ne zna... Ne volim da idem avionom, ne idem vozom, posljednji put sam se ukrcao u voz prije 15 godina u Baru i izlazio odmah u Sutorištu.

Najviše je uštedio na odjelima i kravatama.

- Odjelo s kravatom obukao sam kad sam se vjenčao. Natjerali su me, jer odjelo, to je za mene mnogo strašno. Kad mi se uđava vala kćer obukao sam odjelo, ali bez kravate, sa šalom.

je žena. Žena je žena, žena je pokretač kod čovjeka koji zna da osjeti lijepo, kojega je priroda obdarila da osjeti lijepo. I čovjek koji misli o ljepome, koji je preokupiran da traži lijepo u svojim mislima, taj je veliki čovjek. Sugradani bolje znaju što je rekao, nego nacrtao ili naslikao, što mu ne smeta.

- Pa, ja s kim se sretнем, s kim sjedjem, volim da pričam, ali da pričam samo što ja osjetim, najčešće o prirodi. Ja ne mogu se obuzdam kad nešto viđam, pročitam, osjetim, da to ne prenesem onome ko je trenutno sa mnom. Vjerovatno se to ljudima svida, da pričaju sa mnom, da nešto čuju. Kaže Jovo ti uviđek nama to objasniš drugačije nego drugi, nešto ti kažeš što mi nismo čuli... takav sam od kad sebe znam.

Ne znaš bi radio da nije slikar, bježi od odgovora. stablu, vidi ovdje je puklo... sve vidiš, okom slikara. Ultramarin, morsko plava boja, obilježila je njegovo stvaralaštvo. Je li to i neka zahtjevnost moru, odavanje počasti tim dubinama, u kojima ostaju neke tajne, pokušaj da se ta dubina ukruti na stafelaju...

- Pitanje koje nema odgovor... Sve to je sažeto u jedno a to je - ja uživam u plavetnilu, bilo to plavetnilo talasa, površine, horizonta... Ja ne znam kad to slikam na što mislim. Kad počnem sliku ja ne znam šta ču da slikam, da li je to pronalaženje, podsjećanje, vraćanje onih pličaka, da li je to... meni ne može da prode dan da ne viđam more, da ne viđam oblake kad su bijeli, pa kad prave neke figure gore... Plavetnilo, plavetnilo... tu, izgleda, počinje i završava sva ka priča o (ne)običnom slikaru.

Prijatelj priroda

- Isto bi bilo, kakav sam rođen takav sam i sada. Pomaže mi nešto, muzika... a vječitapomoći je priroda, tu nema da te neko izda. Tamo je meni sve u inspiracija, neka fleka na nekom

- To mi daje snagu, uviček je davalo. Plavetnilo je to i ja kroz to... sigurno, vjerovatno... ja sam tu, ja živim tu, rođen sam tu - rođen sam i ugledao sam plavetnilo.

СУСРЕТИ СА САВРЕМЕНИЦИМА: ЈОВАН ИВАНОВИЋ, СЛИКАР

Само у Будви сам свој

Тања Павићевић

Кад се изнервирим, кад ми није све по тајан, одем у сву атеље, и почнем да сликам. Тада се опустим. Мало сликам, и осјећам се сјајно. Међутим, кад сам потпуно одморан и смирен, ништа ми не иде од руке. Иначе, тешко сликам, јер ми треба доста времена да почнем. У том тренкуним, мислим да сам полу-състван. Испред платна никад не дођем сјеско ка циљем. Знам само да ћу да сликам. И ту се је нашта много... пријеци су Јован Ивановића, једног од дојевана црногорске модерне. Уметник, који је дубоко заљедан у себе и свој сјесак, већ тридесет и пет година слика сопствене доживљавају мора, јер сва послатства природе која користи на својим раскошним колоритским сликама, налази управу ту, преко пута и кроз окна свога дома у Будви.

• Завршили сте чувени Уметничку школу у Херцег Новом, а потом отишли да учите сликарство у атељеу, славног Миле Миљуновића. Нијесте се одмах определили за академију?

- Краупо сам на академију, али ми је велики Мајстор рекао: "Не треба теби академија, ти ћеш код мене." А он је био чудна личност, шкрт у причама, шкрт и као човјек, али би се све то неутралисало оног тренутка када би он неког захватао. Онда би починао да прича. Једном приликом, док смо заједно путовали до Сплита, онто је био познати риболовац, испричao ми је пет различитих прича о зубатцу кога је уловio. Понета је у томе, што је он испричao различите приче о јединје те истој риби. За њега марам да кажем и то да, иако је био чудан, био је велики, и кад би он неког захватаo, онда би та персона била заштита спремна.

• Ваши рани радovi су увртни мјери различивој карактеристикама, биле су тамне, а атмосфера слика је била најчешће писацничка...

- Тада сам сликаo тамне слике. Оне су крајем шездесетих биле изложене у Риминију. Све су биле тамне. Само једна међу њима је била bijela. На љој је био naцrtan horizont. Preko bijele подлоге, po средини, једна linija је bila povucena iz тубе. Dodata sam и плаве boje - veličinice šibnice. Ta bijela слика, koja se zvala "bijeli horizont", rađena je na lesonitom. Glediću na je, осјећам da sam neko čudno uzbuđenje. Na neki начин, bio sam zaljubljen u њu. Ona me je uzimavala, Tada je u talijanskim likovnim kritičarima, Gvataretini, написao da je ta bijela слиka moje remek - djelo. Ona je kupljena, i danas mogu reći da sam je olakso prodao.

• Излагали сте u Italiji, i Вашa izložba je imala veliki publikitet u medijima. Dobili ste i dobre kritike.

- To mi je mnogo znalo, tih prije што су mi bliske bivša и запажања Italijana. Naravno da su mi imponovali dobre kritike, јер tako могу da se pravim vlažan, ali ne pred drugima, већ пред самим собом. Ustalatom, upravo u Italiji sam upotpuno sliku mediteranskog slike i spoznaju veličinu stvaralaštva i arhitekture i ljudskih djela. Sхватио sam da je taj mediteranski slikarici svijet jedinstven, sličan onu sunca, moru, kriji i vina. To su uistinska obilježja ovog jedinstvenog geografsko - historijskog ambiјenta.

које, ако једном осјетите, не можете nikada više da izbađate iz svoje svijesti. Bez svijeta mora, počiňete da osjećate stanoviti nemir.

• Свој медитерански дух, исказali ste неким svojim, нарочитим језиком, мешавином elemenata aistrakcije i figuracije.

Да ли ste определили za određenu tehniku?

- Ne koristim se određenom tehnikom, već slikam i четкницама и руком i прстима, pogotovo kad je uže u štitu. Onog trenutka, kada mi naiđe ideja, ja počinjem da slikam. Ali, nikačko da se stigne do kraja. Na svakoj slici, mogu da napravim neku izmenju. U principu, jesam zadovoljan, ali bih dodaо još nešto, makar bilo riјеч o rezulatu. Zato i ne mogu da se odredim prema svojoj slici, jer poznavam sebe, znam da me to zadovolještevo drži samo trentupak. Ono može prestati, a kažečine je tako, već da pola sata.

• Кућa u kojoj живите, pravljena је sa nekom finom, јудском mjerom. Ona je preputna dijelova predmeta i slike. Na njima je naslikana јединка prirode, bez prisustva ljudi. Заједno ne slikevate ljudе?

- Početkom sedamdesetih, направio sam jedan portret i poslao ga u Tuzlu, na izložbu jugoslovenskog portretista. To je bio jedini portret koji sam napravio. A on je bio ukraden. I nikač da nije nađen. I to je možda negdje uticalo na moj razd, malo mi pomoglo da se odredim, iako je bio meni u prirodi ugroženo da ne crtam portrete. Чovјек jeste dvinjive, aли ја u prirodi nalazim mnogo toga što mi je interesantno - primitivno, prainskonskog. A u tom drugim predmetima sam rasut, drugi čovјек, a sam ovdje sam svoj. Liјepo je pobijeg, ali sam најsigurniji i u radu i u životu bavih sebi u Budvi. Чovјек je bije који nalazi sebe у помоћ nečega. Ja sebe nalazim uz pomoh prirode i ambijent u svoga kraja. U животu ovog predjevra otviravam њeloptu puđuskog trajaњa.

је to iскreno, to је најveličanstvenija слиka na svijetu. A čim je jedna išla u grad, i građani su napredili, to је za мене objekt. Није višestojena. Волим sve ono gde mogu naći malo naivnog, malo izvornog - primitivnog, prainskonskog. A u tom "primitivnom", може da se krije i božanstvena gрациозност.

НЕШТО ИЗНАД МЕНЕ: Јован Ивановић

Слике из сјећања

• Велика копристичка сликарства настајала су на југу, на обаламаtoplja mora и blještavog sunca. Rođeni ste u Budvi, i читав живот провели u свом gradu. У колико је мјери овај стари grad одредio Vas као umjetnika?

Будva je za mene doveljana. Ja slikam смо што видим, a што други углавном ne vide. Kada imam porer mora, гледам pliško, dok dubine ne volim, јер се тамо niшta ne vide. Uzbuđujem se mi moroku atmosferom, plišicama који kriju otplate, камењe, morsku prljavštinu, ali i obale, nebо и oblaci na њemu. Све то je један liјepi nevered, zbrka који nije teško slikati, naравno, ako znate da ga usinete. Motivni su svuda, они su namjesto razasuti po prirodi. Tim svojim memorisanim slikama dodaješ boje, koje naiđem u svome vještini.

• Када zavodite некi grad, zasikurno ste ga zavodili, jer сте u њemu prozvali dio sebe. Kada obizavim један grad, најviše volim

da vidim његove piјade. A kada dođem na piјazu, pogotovu budvansku, i vidim жеñe koje prodaju, ovi naimeđe do naftajstiri, ja uživam gledajući ih, a one mi uvaljuju светa i svacucha. Дома donesem pet puta više nego što je trebalo da kušim. Не могу da odbijem. Сvaku put kada odem u Beograd, ako nisam posao na Kaleniju, pijajući, nisam viđao ni ovaj grad. Све друго su donute.

• Луди се vezuju, ali i identificuju sa građavim. Није вишestovažen. Није višestojena. Највише se razvodi u srednjem veku. Две друге su u srednjem veku. Уједno je liječnik, али је све што se поjavljuje. Сигurno има где да се ukotvi. Супrotan случај је u likovnoj umjetnosti, јер су људи почeli превišne da izmišljaju, da se po svaku sićenu trude da буду originalni, da i misle, da što bolje zađi u nekom komadu na beton, da им је to bilo prezenterijat. A u музици se tripe i bubevi

сами. Не можете их слушati dva sata, ali pet minuta можете, i da pri tom uživate.

• Колико uživate u чitanju knjiga?

- Никад nisam много чito. Иma људи који kažu da to niste jači, da je jači. Али, нико од њих не може рећи da me je viđio u nekoj biblioteci. Оне knjige које jesam прочitaо, чitaо sam i po nekoliko puta. Сви umjetnici u svijetu су djeца, neiskvareni i чista. Тако да људи који ostaju u tom nekoj dimenziji i чistoće, u stvari ostaju u sfери naivnog. Mislim da je најопасниja жељa upravo to - posjedlosti odrastu. Најdraža knjiga mi je "Dokinjalja" Toma Сoјera и Халкебери Фина". У тоj knjizi sam uživao, upravo zbor živnosti и искrenosti tih dječaka. Možda sam se tu i pronosaо... Волим i

РАД ЈОВАНА ИВАНОВИЋА

Други umjetnici mogu да prave statične figure i da one nešto значе. Ja ne mogu, јer желим veličinu boje, kolore. И ју је осјећам. А она se налази само u природи. Када bi mi kojim slučajem neka lijepta dama i nařučila portret, ja bih ga napravio. A da li bi je ona učinila i majka propoznala, nisam mogu da garantujem.

• Чини се da су Вам иницијативни извори inspiracija, осим mora, neba, same prirode i жене?

- Волим žene, i one jesu moja inspiracija. Њih smještajem u prirodnu. Na mojim slikama, uživajući nađeni učinak u jedan detalj žene, a to su grupe. Напросто uživajući kada vidim lijeputu ženu, lijeputu građevu. Некa je ona i sa sebi, али, kada se lijeputu uredi, i kada se наsmije, ili još bolje, kada ne зна da će смije, aли da

шпансku poeziju јer је kratka (braћa Mahado, Lorca...). A kada читам novine, onda pogledam само naslov i nadnaslov. Понекад прочitam nešto o sportu, или i neke интересантне информације из svijeta. Уживam u свемu што је kратко. A најviše uživam u kраткој ljepote, koja je једина u stanju da dugu opetaje.

• Кајко uđe u umjetnicu predstavljaju један посебan svijet, i da su јони od malih ногу predodređeni za druge. У многоме neobičniji razvojni put. Да ли је ово bio slučaj i kod Vas?

- Имаo сам четiri ili pet godina na kada sam se prvi put napisao. Надим, моји су пекли rakinu. Ja сам se sakrio, i posmatrato tu prvu tekuciину, koja je мје тада neobično pričivalicila. Рuke sam turao u rakuju, a затim lisaо прste. Можда je тaj случај negdje i uticao na moj dalji razvoj. А možda je то bio samo jasen pokazatelj moje drugačnosti. Кајко da су svu umjetnosti po malu чудни. Нека neobičnost suncanje je ujrođena, и неки људи су predodređeni da budu посебni. Веќико je pitavao шта је се kasnije dešti i kako ne се посебnosti uzmjeravati. За мене kažu и da nikad nisam volio da vezujem cinile. Кад sam bao morao da ih nevezem, prvo su me moralni opomenuti nekoliko puta. И данас je tako.

Уметник се стално дружи са ћаволом

• Како би сте okarakterisali живот уметnika?

- Никад не сједim мирно. Код мене су све stolice slomljene, јер не могу да sjedim na стајi. Али, ne могу da sjedem i na stolici. И сједим i na krevetu i na kreveti. Нико не tiđe u srednjem veku, aли, ne mogu da sjedem i na stolici. Da li i danas јednako vozite muziku?

- Сve umjetnosti su divne. Muzika posebno. Никад sam malo i slijala. Неobično volim italijansku muziku, i to napolitansku. Најљepša stvar za мене је liječnik muzika. Али, svaka muzika je liječnik, јer svih што se поjavljuju je sigurno има где да се ukotvi. Супrotan случај је у likovnoj umjetnosti, јер су људи почeli previsne da izmišljaju, da se по svaku sićenu trude da буду originalni, da i misle, da što bolje zađi u nekom komadu na beton, da им је to bilo prezenterijat. А у музици se tripe i bubevi

сами. Не можете их слушati dva sata, ali pet minuta можете, i da pri tom uživate.

- Када sam имao osamnaest godina, vođili su me u Beograd kod psihijatra, tada poznatog doktora Xuga Klajna, јer им је било чудно што sam sve volio da obilazim sa desne strane. И данас, ja zamisljam da je ujedno tatche, па kada pojem u Stari grad, moram sa desne strane da uđem. Је to ne radiм свјесно, размиšљајући, већ је у pitaju ауто-матска radnja. Međutim, то me по мало i sputata, јер ne могу uživati tvoj rizigati da izvedem onako kako bixx želite. Напросто, многum svojim поступцима ne upravljam ja, već postoji nešto iznad мене, нешто veliko, што me умногоме uživara.

IZBOR IZ KOLEKTIVNIH IZLOŽBI

1964.

TITOGRAD, Umjetnički paviljon, Tradicionalna izložba ULUCG, III

1965.

BUDVA, fiskulturna sala Osnovne škole, ULUCG
HERCEG NOVI, Mala sala hotela „Boka”, ULUCG
TITOGRAD, Umjetnički paviljon, 37. tradicionalna izložba ULUCG

1966.

BEOGRAD, NIKŠIĆ, TITOGRAD, Tradicionalna izložba ULUCG
BEOGRAD, Izložba „Narodno oslobođilačka borba u delima likovnih umetnika”, Galerija Doma JNA, 26. XI – 16. XII

1967.

BEOGRAD, Treći trijenale likovnih umetnosti, Beogradski sajam 6. VII – 15. IX
TUZLA, Izložba jugoslovenskog portreta 2. X – 15. XI
LJUBLJANA, Izložba crnogorskih umjetnika

1968.

KLUŽ, RUMUNIJA Izložba savremenog slikarstva i grafike u Jugoslaviji, 8. V
HERCEG NOVI, Likovni salon

1969.

CETINJE, V likovni salon, Plavi dvorac 12 – 20. XI

1970.

BEOGRAD, Muzej savremene umjetnosti, „Savremena crnogorska likovna umjetnost 1945 – 1970”, XI

1972.

RIM, „Savremena crnogorska likovna umjetnost 1945 – 1970”, II
BARI, „Savremena crnogorska likovna umjetnost 1945 – 1970”, III
TITOGRAD, Tradicionalna izložba ULUCG, Umjetnički paviljon 10 – 20. IV
BUDVA, „Savremeni ekspressionisti”, Moderna galerija XI, XII

1973.

PARIZ, „Savremena crnogorska umjetnost”
ZAGREB, „Savremena crnogorska umjetnost”, VI
Haselt, Šarlro, Turne (Belgija) „Savremena crnogor-

ska umjetnost”, II – V

TITOGRAD, Tradicionalna izložba ULUCG, Umjetnički paviljon XI, XII

CETINJE, „Umjetnici Jugoslavije Njegoš”, Biljarda CETINJE, VII likovni salon „13 novembar”, Plavi dvorac, 12 – 22. XI

1974.

PRIJEPOLJE, Izložba prve likovne kolonije Mileševa, Muzej Polimlja, X

ZADAR, VIII plavi salon, Moderna galerija Narodnog muzeja Zadar, VII, VIII, IX

1975.

CETINJE, IX likovni salon „13. novembar”, Plavi dvorac 12 – 22. XI

TITOGRAD, Tradicionalna izložba Udruženja likovnih umjetnika Crne Gore, Umjetnički paviljon, XI, XII

1976.

PRIŠTINA, „Savremena crnogorska likovna umjetnost”, V

SKOPLJE, „Savremena crnogorska likovna umjetnost”, Muzej savremene umjetnosti, VI

TIVAT, „Savremena crnogorska likovna umjetnost”, „Igre juga” 13 – 20. VII

HERCEG NOVI, „Savremena crnogorska likovna umjetnost”, „Igre juga” 21 – 29. VII

BUDVA, „Savremena crnogorska likovna umjetnost”, „Igre juga” 1 – 12. VIII

NIKŠIĆ, „Savremena crnogorska likovna umjetnost”, „Igre juga” 12 – 20. VIII

BAR, „Savremena crnogorska likovna umjetnost”, „Igre juga” 20 – 30. VIII

1977.

HERCEG NOVI, Izložba X hercegnovskog likovnog salona, galerija „Josip Bepo Benković”, II

CETINJE, XI izložba likovnog salona „13 novembar”, Plavi dvorac

ČAČAK, X memorijal „Nadežda Petrović”, 13. IX – 30. X

1978.

TITOGRAD, Tradicioanalna izložba ULUCG, Umjetnički paviljon, III

ČAČAK, 10. memorijal „Nadežda Petrović”, Galerija „Nadežda Petrović”, IX – X

1980.

CETINJE, 14. izložba likovnog salona „13. novembar”, Vladin dom, XI

- 1979.**
KLUŽ, Rumunija, „Vidovi savremenog slikarstva i grafike u Jugoslaviji”, Umjetnički muzej „Cluj Napoca”, 24. X – 2. VI
- 1981.**
ZAGREB, ULUCG, Galerija „Karas” 19. X – 5. XI
CETINJE, 15. jubilarna izložba likovnog salona „13. novembar”, Umjetnički muzej SRCG, Vladin dom, XI
TITOGRAD, Tradicionalna izložba likovnih umjetnika Crne Gore, Umjetnički paviljon 28. XI – 12. XII
- 1982.**
HERCEG NOVI, Hercegnovski likovni salon, II
DUBROVNIK, IV dubrovački salon, Umjetnička galerija 18. XI – 18. XII
- 1983.**
HERCEG NOVI, XVI likovni salon, II
- 1984.**
CETINJE, 18. izložba likovnog salona „13. novembar”, Vladin dom i Umjetnički muzej SRCG 12 – 27. XII
- 1985.**
TITOGRAD, 80. tradicionalna izložba ULUCG, Umjetnički paviljon, Moderna galerija 28. XI – 15. XII
- 1986.**
BUDVA, „Izložba likovnih umjetnika Budve”, Moderna galerija II
SARAJEVO, „Savremeni ekspressionisti”, Univerzitet „Đuro Đaković”, 6 – 20. III
TITOGRAD, 40. tradicionalna izložba ULUCG, 28. XI – 28. XII
ČAČAK, XIV memorijal „Nadežda Petrović”, 26. X – 29. XI
- 1987.**
BEOGRAD, „Antička Budva”, „Likovni umjetnici Budve”, „Savremeni ekspressionisti”, Muzej primenjene umetnosti od 21 – 30. IV
- 1988.**
HERCEG NOVI, XXI likovni salon, II
TITOGRAD, Tradicionalna izložba ULUCG, Umjetnički paviljon 28. XI – 28. XII
- 1990.**
TITOGRAD, Izložba ULUCG, Umjetnički paviljon, III
- CETINJE, Izložba XXIV salona „13. novembar”, Plavi dvorac, 12 – 29.XI
BUDVA, „Presjek crnogorskog slikarstva”, Moderna galerija, XII
- 1991.**
BUDVA, Izložba „Budvanski dom”, Moderna galerija, 21.II – 22. III
- 1992.**
BUDVA, „XX godina Moderne galerije”, 22. XI – 22. XII
- 1995.**
HERCEG NOVI, Hercegnovska likovna škola, „Snovi i tragika”, galerija „Josip Bepo Benković”, II
- 1996.**
NOVI SAD, „Savremeni ekspressionisti”, SPC Vojvodina, 18 – 25. III
- 1997.**
PETROVAC, Izložba „Zavičajni slikari”, Galerija „Marko K. Gregović”, XI
- 1999.**
NIKŠIĆ, „Savremeni ekspressionisti”, Moderna galerija Budva, Galerija „Nikola I”, Dvorac kralja Nikole, II
LJUBLJANA, Izložba „Montenegro art 2000”, II
SARAJEVO, Izložba „Montenegro art 2000”, III
ČAČAK, „Savremeni ekspressionisti”, Umjetnička galerija „Nadežda Petrović”, V i VI
- 2001.**
BAR, „Vrhovi savremene crnogorske umjetnosti”, VI
- 2002.**
BUDVA, „Tri decenije postojanja Moderne galerije”, XI – XII
- 2003.**
PODGORICA, 58. tradicionalna izložba ULUCG, Umjetnički paviljon, III
BUDVA, „Budvanska likovna scena”, Galerija ateljea „Sv. Arhidakon Stefan”, VI
BEOGRAD, Izložba V saziva likovne kolonije Orašac – Aranđelovac, Galerija Progres IX – X
- 2004.**
PODGORICA, „Vrhovi savremene crnogorske um-

jetnosti”, Dvorac Petrovića, VI
BUDVA, Izložba iz kolekcije Nedeljković, Galerija „Santa Marija”, VII

2005.
PODGORICA,
60. izložba ULUCG, Umjetnički paviljon, III
PARIZ, 60. izložba ULUCG, Umjetnički paviljon, III

2007.
BAR, Izložba „Umjetnička škola, Herceg Novi – Cetinje, 1946–1966”, VI

2008.
BUDVA, VI budvanski likovni susreti, Atelje „Sv. Arhiđakon Stefan”, VI
BUDVA, „Iz zbirke Opštine Budva”, Spomen dom „Stefan Mitrov Ijubiša”

2009.
BUDVA, „Izložba crnogorskih umjetnika”, Galerija „Ellenart”, V

2011.
PETROVAC, „Omaž Miloradu – Bati Mihailoviću”, Galerija „Marko K. Gregović”, IX

2012.
BUDVA, „Četiri decenije postojanja Moderne galerije”, XI – XII
CETINJE, „Izložba crteža iz fonda Narodnog muzeja Crne Gore”, Galerija „Dado”, XI – XII

2018.
BUDVA, „Mediteran u djelima crnogorskih slikara”, Galerija „Santa Marija”, 24. VII – 15. VIII

Sa Slobodanom – Bobom Mitrovićem na otvaranju izložbe keramike fabrike Montex
With Slobodan – Bobo Mitrović at the opening of the ceramics exhibition from Montex factory

Otvaranje izložbe povodom obilježavanja 30 godina od osnivanja Moderne galerije, Budva, 2002.
Exhibition opening concerning celebration of the 30 years of the foundation of the Modern Gallery, Budva, 2002

ZBOGOM PRIJATELJU!

Mila mi javlja da je danas umro Jovo Ivanović – naš zajednički prijatelj i drug. Ne znam da li ću moći poći da se oprostim od njega, ali ne mogu da ne napišem barem dio onih uspomena iz našeg dugogodišnjeg zajedničkog rada i druženja. Jovo je bio i ostaće legenda Budve, stvaralač koji zavičaj nije napuštao, ali čija djela daleko prevazilaze lokalne okvire i svrstavaju se u vrijednosti jugoslovenske i evropske impresionističke škole. Jovovo stvaralaštvo ima poseban rukopis svojstven njegovom crtežu, Jovovoj – neponovljivoj plavoj i crvenoj paleti boja i kao što je Vuk Mandušić žalio za svojim džeferdrom kojeg je mogao prepoznati među stotinu drugih, tako i mi možemo svaku Jovovu sliku prepoznati da je njegova, pa i da nije potpisana.

Jova se sjećam iz dječačkih dana, iako sam stariji od njega, na Pizani bi pored ograde od parka stavio štafelaj i slikao barke i motive Budve. Sedamdesetih godina prošlog vijeka zajedno smo radili u Kulturnom centru. Bilo je to vrijeme stvaranja institucija kulture u našem gradu, vrijeme kada je Budva postajala centar kulturnih dešavanja u Crnoj Gori i Jugoslaviji. Likovna djelatnost je u to vrijeme bila na vrhuncu razvoja i afirmacije Moderne galerije. Slobodno možemo reći da u to vrijeme nije bilo poznatijeg slikara sa prostora Jugoslavije, koji nije bio naš gost. Na organizovanim izložbama u Modernoj galeriji smjenjivala su se imena slavnih umjetnika iz svih republika, a istovremeno su tu dolazila najpoznatija imena evropske moderne.

Čuvena je, u tom vremenu formirana zbirka evropskih ekspresionista. Otvorena je Galerija „San-

ta Marija”, organizovan Trg slikara i mnoge druge manifestacije koje su plod neposrednog Jovovog angažovanja, njegovog umijeća, zalaganja i znanja. Nezaboravni su to dani našeg druženja sa kolektivom Kulturnog centra, saradnja i druženje sa institucijama kulture primorskih opština i Crne Gore. Taj neprocjenjivi doprinos koji je Jovo dao razvoju kulture, posebno likovnom stvaralaštvu, odraz je njegovih ličnih kvaliteta kao čovjeka sa ljudskim osobinama koje su ga krasile. Prosto i jednostavno rečeno Jovo je bio dobar čovjek u punom značenju te riječi: blagoradan po prirodi, druželjubiv, čovjekoljubiv, dobar domaćin, suprug, otac, drug i prijatelj.

Družeći se sa Budvanima, on ih nije dijelio ni po položaju, ni po vjeri, ni po narodnosti, partijskoj pripadnosti, jednostavno za njega su to bili ljudi sa kojima je znao sjesti, pitи, zapjevati pjesme iz njegovog omiljenog italijanskog repertoara. A da ne govorimo o njegovom umijeću pripreme jela, o Jovovoj kužini nadaleko poznatoj po ribljim specijalitetima. Mnogo puta u društvu smo zajedno pjevali, veselili se, a znali se i udvarati ljepšem polu. Ali sve je to bilo sa puno šarma, duhovitosti i dobre zabave.

Pitureska kuća na Trgu republike, nekadašnji Ivanovića milin, koju je Jovo pretvorio u svoj dom, svoj atelje, mjesto okupljanja slikara i njegovih prijatelja koje je uvijek domaćinski dočekivao, sada je ostala bez domaćina. Supruzi, kćerkama i unučetu saučešće, a mi njegovi prijatelji drugovi pamtićemo Jova bez zaborava.

dr Miroslav Luketić

Budvanska Madona, 2009.
komb. tehniku
40 x 20 cm

Madonna of Budva, 2009.
mixed media
40 x 20 cm

FAREWELL, MY FRIEND!

Mila has given me a ring that today Jovo Ivanović passed away – our mutual friend and mate. I am not sure if I would manage to pay my last respects, but I could not help writing down a portion of the memories of our age-long joint work and company of many years. Jovo was and will always be the legend of Budva, a creator who never left his hometown but whose artworks are far beyond local borders classified in the virtue of the Yugoslav and European school of Impressionism art. His creations possess a particular visual language characteristic for his drawing, and Jovo's unique palette of blue and red. And like Vuk Mandušić mourns for his favourite gun – džeferdar – he could recognize among hundreds of guns, we can identify each and every Jovo's painting even if it was not signed.

Even though I am older than Jovo I remember him from his childhood when he used to set his easel on Pizana next to the park's fence and paint boats and motifs of Budva. During 1970s we worked together at the Cultural Centre. It was the time of establishing the cultural institutions in the town and positioning of Budva as the centre of cultural events in Montenegro and Yugoslavia. At the time fine arts activities were at its peak with establishment and affirmation of the Modern Gallery. It can be said that at the time almost all famous painters of Yugoslavia were our guests. The works of renowned artists from all Yugoslav republics but also the works of famous European modernists were displayed at the Modern Gallery. A well-known collection of the European expressionist was formed in this period. Thanks to

Jovo's commitment, competency, intercession and proficiency we opened the Gallery at Santa Marija Church, established the Square of Painters and organized other events. Those were memorable days of socializing with the workmates in the Cultural Centre, cooperation and interaction with the cultural institutions from the coastal towns and Montenegro. That priceless Jovo's contribution to development of culture, particularly fine arts is the reflection of his superb personal qualities and characteristics. Simply put he was a good man in the full meaning of it: a good-tempered, amiable, sociable man, a good host of the house, husband, father, friend and familiar. Hanging out with his fellow citizens he never divided them by their social rank, nationality, religion, political conviction; they all were simply human beings for him with whom he liked to sit, drink and sing his favourite Italian songs. Not to speak of his skilful cookery, of Jovo's cuisine famous for his fish specialities. Many times we used to sing together, have pleasant time and even court beautiful women. But it was all full of charm, wit and fun.

The picturesque house on the Square of the Republic in Budva, former Ivanović's mills that Jovo turned into his home, atelier and the meeting place of artists and his friends he welcomed hostly, today has remained without its host.

The deepest condolences to his wife, daughters and grandchild, and we, his friends and mates, will always remember Jovo.

dr Miroslav Luketić

Figure beskraja, 2016.
komb. tehnika
32 x 48 cm

Figures of the Infinity, 2016
mixed media
60 x 50 cm

IN MEMORIAM

Od prekuće Jugoslovenska likovna umjetnost, siromašnija je za jednog posebnog likovnog stvaraoca. Tiho i nečujno, napustio nas je Jovan Ivanović.

U ovom času, kada su tuga i žalost snažniji od razuma, u času kada zastaje um pred činom smrti i nestanka, šta reći, a da ima smisla i da može da utjeши?

Ipak, i u ovom času Jovo nam daje odgovor. Cijeli njegov život je taj odgovor. To je njegova umjetnost koja mu je odredila pripadanje onima koji činom umjetničkog stvaralaštva pobjeđuju sudbinu: oplemenjuju, humanizuju, nadahnjuju svakodnevni život i na taj način pobjeđuju smrt i prolaznost.

U svijetu umjetničkog stvaralaštva svi mi nalazimo svoje duhovno utočište, bez obzira jesmo li umjetnici ili ljubitelji umjetnosti. Na čas, evo, smrt slikara otkriva šta znači život slikara u životima drugih ljudi.

Danas nije lako objasniti da iz poslijeratne osiromašene Budve, neko ode da uči umjetnost, da uči slikarstvo. Istraživači, istoričari umjetnosti, imajući lijep zadatak da iz miljea tada brojne porodice po-knjog Iva Ivanovića nađu motive jedne građanske porodice, da od svih inžinjerskih i doktorskih struka ode neko iz porodice u tada sasvim nepoznate škole umjetnosti. Intrigira danas, duh današnje Budve, koja je mogla motivisati mladog čovjeka na takva duhovna opredjeljenja.

Jovova burna mladost u sada već istorijskoj Umjetničkoj školi u Herceg Novom, rasadniku crnogorskih slikara i vajara rezultirala je da Jovovo umjetničko izrastanje počinje sa inače novim slikarskim reformama. To su šezdesete godine prošlog vijeka u Jugoslaviji, jedinstvenom kulturnom prostoru, koje najavljiju lirske apstrakcije, enformel „nove tendencije“ koje će za dugo preokrenuti idejnu i estetsku suštinu dotašnjeg slikarstva (poetski i soc, realizam)

U toj fazi Jovovo slikarstvo nalazi inspiraciju u izvjesnom mediteranskom pesimizmu punog razrušenog kućišta, zidina i bedema, sa životom koji je nestajao iz njih. Vjekovima slagan kamen nosi svoju istorijsku dubinu kao mizanscen za nestali život. Taj blagi pesimizam je istovremeno i duh jednog vremena iz kojeg nastaje poslijeratna obnova. Ali nije samo to određivalo Jovovu slikarsku inspiraciju. Dvije su krajnosti u životu Mediterana i kreću se od plavetnila neba i mora i užarenog sunca i blistavog sjaja do tmurnih oblaka i sivog neba, kada ojuži, kada miriše umideca, kada se mnogi primorci najljepše osjećaju u stanju blage letargije. U tim procesima Jovo vrlo brzo pronalazi svoj likovni kredo, svoju umjetnost lirskog ekspresionizma. Čist crtež, jakog gesta, sa

mikro detaljima, strast i nemir, sukob blagosti i siline, bogat i snažan kolorit, a sve u često dramatičnoj ekspresiji, čini Jovove slike jednim raskošnim prizorom.

O umjetnosti i slikarskim poetikama može se do beskonačnosti govoriti i tumačiti. Jovo je često govorio: „Ja vam samo slušam što pričate, ja toga svega nijesam svjestan. Kada stanem pred platno, ja se tu više ništa ne pitam.“

Tajna koju je Jovo nosio je, što je on umjetnost živio, on je nije racionalno stvarao. On o njoj nije promišljaо niti je analizirao, niti spekulisao sa duhovnim i intelektualnim, meditativnim iskustvima spoznaje umjetničkog djela. Njegovo slikarstvo je proizilazilo iz njegovog odnosa sa životom, skladom sa prirodom i ljudima oko sebe. Osjećaje svakog građanina, od prodavačice na pjaci i ribara na koći kada predveče donosi ribu da sa Jovom tako obične razgovore vodi, rezultiralo je u popularnosti slikara u gradu, a i sami građani koji ne zalaze u galerije su kroz Jovovu spontanu jednostavnost i neposrednost otkrivali da im je slikarstvo bliska umjetnost. Taj kvalitet priznatog i prihvaćenog umjetnika u gradu među građanima, posjeduju samo rijetki umjetnici.

Ogromna je plejada zoografa, ikonopisaca i slikara koji su boravili i prolazili kroz vjekovnu Budvu u posljednjih 300 godina. Jovan Ivanović je jedini i prvi slikar koji je rođen, život proveo i evo sahranjuje se u Budvi. Budva mu je dominantna inspiracija, a on je o njoj ostavio takve slikarske cikluse koji Budvu smještaju u značajne subjekte slikarskih motiva, nezaobilazne dragulje na kulturnoj mapi Mediterana. Svojim slikarstvom Jovo je svoje ime utisnuo u bogate stranice istorije Budve. Njegova slikarska djela memoriju čitavo jedno vrijeme, jedan prostor koji je naš prostor, naše bitisanje. Budva je imala sreću da joj se desio Jovan Ivanović. Dobila je priču o sebi koju će zauvijek moći prepričavati i pokazivati budućim generacijama.

Poštovani maestro,

U svim našim kućama, u puno javnih prostora vise tvoje slike Budve i mora, čudesne slike, To, dragi Jovo, nijesu slike, to su naše budvanske ikone, ikone zaštitnice koje nam čuvaju naše emocije, našu ljubav za Budvu, naša sjećanja. Tvoje slike su naše porodične relikvije, one će od sada biti bogato porodično nasljeđe.

To nam je darovala tvoja umjetnost.

Slobodan – Bobo Mitrović
17. avgust 2017. Budva

IN MEMORIAM

Quietly and silently Jovan Ivanović passed away.

At this moment, when grief and pain prevail over the sense, when our mind halts facing the death and disappearance, is there anything profound and consoling to be said?

However, even now Jovan gives us the answer. His whole life is the answer. It is his art that assigned him to those who overcome the destiny by their art creations: they enrich, humanize, inspire everyday life and thereby conquer death and transiency.

Whether artists or lovers of art we all find our spiritual refuge in the world of artistic creativity. And for an instant, the death of a painter reveals meaning of his life in the lives of others.

Nowadays it is not easy to explain how someone from the post war impoverished Budva went to study art, to learn painting. Researchers and art historians will have a pleasant task that in the context of a middle class family, at the time numerous family of late Ivo Ivanović, find out a motivation for sending its member not to any engineering and medical schools, but to the art schools absolutely unfamiliar to them. The subject of our curiosity today is the spirit of Budva at the time that could motivate the young man to such spiritual determination.

Jovan's turbulent youth at the historic Art School in Herceg Novi, a hotbed of the Montenegrin painters and sculptors, resulted that his artistic growth started with the reforms in painting. Those were 1960's in Yugoslavia, a unique cultural area, that announced lyrical abstraction, Art Informel, "new tendencies" that would bring changes in the concept and aesthetics to the former painting (poetical and socialist realism).

At this stage Jovan's painting found inspiration in a certain Mediterranean pessimism full of old devastated houses, walls and ramparts where life was oozing away. That stones stacked for centuries bear historical depth like the mise-en-scene of vanished life. At the same time that mild pessimism was a spirit that generated the post war reconstruction. But not only had that determined Jovan's artistic inspiration. In the Mediterranean life there are two opposites that range from the blueness of the sky and sea, the incandescent sun and dazzling brilliance to the gloomy clouds and grey sky when the sirocco comes and the humidity scents, and when the coastal inhabitants in the state of mild lethargy feel nice. In those occurrences Jovan very early found his artistic credo, his art of lyrical expression. The clear drawing, intense gesture with tiny details,

passion and restlessness, the conflict of tenderness and vehemence, rich and potent colouring, and very often in dramatic expression, make Jovo's paintings a delightful sight.

Art and artistic poetics can be interpreted and talked about infinitely. Jovo often used to say: "I am not aware of what you are talking about. When I find myself in front of the canvas I am not the master of myself anymore".

Jovo's secret was that he lived art, he did not create rationally. He did not deliberate about it nor analyse it, he did not speculate on the spiritual and intellectual, meditative experiences of the knowledge of the artistic work. His painting came out of his relation to life, the harmony with nature and people around him. Thanks to Jovo's ability to have ordinary conversations with his fellow citizens, from a market woman to a trawl fisherman, he was very popular in the town, and even those that were not visitors of the galleries revealed the close relation to painting through Jovo's spontaneous simplicity and openness. The quality of recognition and acceptance by the fellow citizens, only a few artists possess.

In the last three hundred years a great number of renowned church painters, iconographers, painters stayed and passed through centuries-old Budva. Jovan Ivanović is the only and the first painter who was born, spent his life and died in Budva. It was his predominant inspiration to which he left such painting series that allocate Budva among prominent painting motifs, unavoidable pearls on the Mediterranean cultural map. By his painting Jovo inscribed his name on the pages of rich history of Budva. His art works recall one time of a place that belongs to us, our being. Budva is fortunate that Jovo Ivanović happened to it. It got a story about itself to narrate forever and to show it to the future generations.

Dear maestro,

Your miraculous paintings of Budva and the sea are hanging in our houses and numerous public places. Those, dear Jova, are not just paintings, those are our icons of Budva, the protective icons that preserve our emotions, our love for Budva, our remembrance. Those paintings of yours are our reliques, and from now on they are going to be our rich family heritage.

Your art bestowed them on us.

Slobodan – Bobo Mitrović
Budva, 17 August, 2017

IZBOR IZ BIBLIOGRAFIJE

ENCIKLOPEDIJE, MONOGRAFIJE, LEKSIKONI, KNJIGE

„Umjetnici Jugoslavije Njegošu”, galerija u Biljardi, Muzej Crne Gore, Cetinje, 1974, str. 39, 123
Likovna enciklopedija Jugoslavije, Jugoslovenski leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 1984, knjiga II, str. 657
Perović Olga, Marović Milan, Mladen Lompar, Monografija ULUCG 1946–1986. Umjetnički muzej SRCG, Vladin dom Cetinje 16. VII – 16. VIII 1986, str. 8, 31, 105, 209.
Miroslav dr Luketić, Velibor Zolak: „Ko je ko u Crnoj Gori”, Zolak i Zolak, Podgorica 1993, str. 124
Monografija umjetničke kolonije – Mileševa – Prije-polje, „Dvadeset godina” rada, str. 80, 110, 1994.
Ratka Ćetković, Likovni život: kritike, prikazi i članci, Centar savremene umjetnosti Crne Gore, Podgorica, 1996.
„Ko je ko u kulturi Crne Gore”, autori: Budislav Kralj, Novak Vukčević, KPZ Podgorica, 1997.
Olga Perović; „Ogledi i kritike”, Centar savremene umjetnosti Crne Gore Podgorica, 1997.
Nikola Vujošević, „Sa likovnih obzorja”, Narodna biblioteka „Radoslav Ljumović”, Podgorica, 1998.
Nikola Vujošević, „Krunisanje kamena/ poetika Nikole Vujoševića”, 1999.
Dr Miroslav Luketić, Velibor Zolak, „Ko je ko u Crnoj Gori”, „Zolak i Zolak Arhe”, Budva, 1999. (dopunjeno treće izdanje)
Milan M. Marović, „Prostor/Vrijeme/Trajanje”, crnogorska likovna kritika, Centar savremene umjetnosti Crne Gore, Podgorica, 2000.
Ljiljana Zeković, Nataša Nikčević, Dragan Radovanović, „Leksikon crnogorskih umjetnika, 1946–2001”, Podgorica, 2001.
Dragana Ivanović, Moderna galerija Budva, „III decenije postojanja”, 2002.
Ognjen Radulović, „Vrhovi savremene crnogorske umjetnosti”, Centar savremene umjetnosti Crne Gore, Podgorica, 2005.
Ognjen Radulović, „Vrhovi savremene crnogorske umjetnosti”, (dvadeset umjetnina) Kulturni centar Srbije i Crne Gore, Pariz, 2005.
Branka Bogavac, „Crna Gora u Parizu – razgovori i susreti sa umjetnicima”, „Pobjeda”, Podgorica, 2007.
Ljiljana Zeković, „Individualne likovne poetike”, Centar savremene umjetnosti Crne Gore, Podgorica, 2008.
Monografija Budve („Grad kralja Kadma”), Ljiljana

Zeković, „Budvansko savremeno slikarstvo”, 2009.
Mladen Lompar, Dragoljub Zamurović: „Crnogorski slikari”, „Atlas Group”, CID, Podgorica, 2010.
Aleksandar Čilikov, „Monografija kolekcije Jovano-vić”, 2014.

PRIKAZI, PREDGOVORI, KATALOZI...

Dragutin Vujanović, „Lijepi, snažni akordi” (o izložbi slika Jovana Ivanovića u Umjetničkom paviljonus), Radio Titograd, Dnevnik, 25.III 1964.
Olga Perović, „Izložba Jovana Ivanovića”, list „Pobjeda” 29. III 1964.
Dragan Novaković, „Izložba u Italiji i Belgiji”, list „Pobjeda” 10. III 1966.
Milo Milunović, predgovor kataloga za izložbu u Rimini, Italija, 19. IV 1966.
D.N. „Slike iz Budve u Italiji”, list „Pobjeda”, 13. V 1966.
D.N. „Naši slikari u inostranstvu”, „Jovan Ivanović izlaže u Riminiju”, list „Pobjeda”, V 1966.
Čedo Vuković, tekst kataloga za izložbu u Riminiju, V 1966.
V.Z. „Pittore Jugoslavo Jovan Ivanović”, list „Lavvenire di Italia”, 29.V 1966.
Katalog, izložba Bebe Marković, Milića od Mačve i Jova Ivanovića. Galerija „Sveti Stefan” 20.VIII 1966.
M.I. „Izložba na svetostefanskoj plaži”, „Politika” 1966.
Đorđe Radišić i Ivan Sabolić, Katalog izložbe „Narodno oslobođilačka borba u delima likovnih umetnika”, galerija Doma JNA, Beograd 26. XI – 16. XII 1966.
„ULUCG izlaže u Ljubljani”, „Pobjeda”, 12. I 1967, br. 2581, str. 9
D.Novaković, „Jovan Ivanović izlaganje u Antverpenu”, list „Politika”, 14. VI 1967.
Aleksa Čelebonović, predgovor kataloga „Jugoslovenski trijenale likovnih umjetnosti”, str. 93, 407, 1967. godina
Anonim, Zatvorena izložba crnogorskih slikara Filipa Jankovića, Nikole Gvozdenovića i Jovana Ivanovića u Svetom Stefanu, Titogradska tribina, 23.VII 1967, str. 6
Lazar Trifunović, Asocijativno slikarstvo, lirska apstrakcija, enformel, katalog, „Treći trijenale likovnih umjetnosti”, str. 93–407. Beograd 6. VII–15. IX 1967, Beogradski sajam, hala III
Katalog izložbe jugoslovenskog portreta, Tuzla 2. X – 15. XI 1967.

- Olga Perović, Savremena crnogorska likovna umjetnost, katalog, predgovor maj – jun , Kluž (Rumunija)1968.
- M.J. „Izložba u Splitu”, „Pobjeda” , I 1968.
- „Jovan Ivanović izlaže u Splitu, u Galeriji umjetnina”, „Slobodna Dalmacija”, I 1968.
- „Slikar Jovan Ivanović izlagao u Antverpenu”, „Pobjeda”, 11. II 1968.
- Boško Pušonjić, „Savremeno slikarstvo Crne Gore u Rumuniji i Poljskoj, aktivnost crnogorskih likovnih umjetnika”, „Politika”, Beograd, 4. V 1968.
- M. T. (Tripković), „Značajni susret, Izložba crnogorskih likovnih umjetnika u rumunskom gradu Klužu”, Titogradskra tribina, 8. V 1968.
- P. Z. „Posjetioci iznenađeni raznovrsnošću savremenog crnogorskog slikarstva”, izložba u Rumuniji, „Pobjeda” , 26. V 1968.
- Boško Pušonjić, „Priča o zemlji iz mašte”, list „Politika” 15. I 1968.
- Anonim, „Talenat se ipak dokazuje radom”, list „Pobjeda” 28.VII 1968.
- T. Rasulić, Jovan Ivanović, „Slikar lepote Budve”, list „4. jul”, VIII 1968.
- M. T. „Jovan Ivanović izlaže u Briselu i Antverpenu”, „Pobjeda”, 1968.
- Miro Glavurtić, „Svijet u plavom / povodom izložbe Jovana Ivanovića” – list „Pobjeda” , 18.VIII 1968.
- Žorž Budaj, Jugoslavija, 68. Internacionalni susret „Les Letters Francaises”, Pariz, 11. IX 1968.
- N. R. „Francuske pohvale slikarima u Veloj Luci”, list „Politika” 20. X 1968.
- Glasnik cetinjskih muzeja, prikaz isječaka, 1968.
- O. P. „Crnogorski slikari i vajari: Jovan Ivanović”, „Pobjeda”, 9. III 1969, br. 2804, str. 9
- V. S. „Izložba slikara Jovana Ivanovića, Od slika za B. B.”, „Večernje novosti”, 20. V 1969.
- V. Stanišić, „Red za izložbu (povodom izložbe Jova Ivanovića)”, list „Večernje novosti”, 12. IX 1969.
- Katalog, V likovni salon, 13. XI 1969, Cetinje, 12–20. novembar, Plavi dvorac
- Dragutin Vujanović, Predgovor kataloga za samostalnu izložbu Jovana Ivanovića, Beč, 29. XI – 10. XII 1969.
- Dragan Novaković, „Slikar Jovan Ivanović izlagao u Beču”, list „Pobjeda” 28. XII 1969, broj 2887, str. 9.
- Miodrag Protić, Milan Marović, Olga Perović, katalog „Savremena crnogorska likovna umjetnost 1945–1970”, Umjetnička galerija Crne Gore, Cetinje, 1970.
- Katalog Savremena crnogorska umjetnost 1945–1970, Galerija „Palazzo delle Esposizione”, Rim, 3. II 1972.
- Aleksandar Prijić, Katalog stalne postavke Moderne galerije, Titograd, 1970.
- Siniša Vuković, Crna Gora, „Nin” br. 1042, Beograd, 27. XI 1970.
- M. P. „Dodijeljene novembarske nagrade”, „Primorske novine”, 10. XI 1974.
- D. N. „Slikar Jovan Ivanović izlaže u Titogradu”, „Pobjeda”, 23. IV 1972.
- S. P. „Primorske novine”, „Gutuzo posjetio Budvu, Budva će uskoro dobiti muzej” 1972.
- Katalog izložbe u Umjetničkom paviljonu – Titograd, 10–20. IV 1972.
- Izložba Jovana Ivanovića, „Razigrana paleta”, „Bilten”, br. 8, 1. V 1972.
- Anonim, „Razigrana paleta”, list „Les Letters Francaises”, 27. IX 1972.
- Prijić Aleksandar, Katalog izložbe, Moderna galerija Titograd, Izložbena dvorana „Jerivan”, 1972.
- Žanin Varno, Muzej moderne umjetnosti u Budvi, list „Figaro”, 10. X 1972.
- Vukosav Rakočević, „Milunovićevo otkriće u Budvi”, list „Ekspres politika” 21. X 1972.
- S. B. „Moderna galerija u Budvi”, časopis „Ovdje”, X 1972.
- P. P. „Svjetski ekspresionisti u Budvi, Ovom izložbom otvara se Moderna galerija”, „Pobjeda”, 23. X 1972.
- Katalog, „Savremena crnogorska likovna umjetnost 1945–1970”
- Izložbena dvorana „Haselt” (Belgija) 1. II 1973.
- Izložbena dvorana „Šarlo” (Belgija) 2. III 1973.
- Izložbena galerija, Turne (Belgija) 3. IV 1973.
- Galerija „Cite Internacionnal des arts”, Pariz, V 1973.
- Umjetnički paviljon Zagreb, VI 1973.
- Miro Glavurtić, „Fantasti svijeta u Budvi”, list „Borba”, 26.VI 1973.
- Ratka Ćetković, Tradicionalna izložba ULUCG, „Ovdje”, Titograd, januar 1973.
- Katalog, VII Likovni salon „13. novembar”, predgovor Tatjana Pejović, Plavi dvorac, 12–22. XI 1973.
- Katalog, Tradicionalna izložba ULUCG 1973, Umjetnički paviljon 28. XI – 18. XII 1973.
- Anton Zadrima, Sedma izložba Likovnog salona „13. novembar”, „Pobjeda” Titograd, 6. XII 1973, preštampano u „Crnogorski slikari i vajari”, Književna opština Cetinje, Cetinje 1986.
- LJ. Matović, „Na inspirativnom vrelu, svečano otvorena likovna kolonija u manastiru Mileševi”, list „Polimlje”, VI 1974.
- Ratka Ćetković, Jubilarna izložba ULUCG, Titograd

- , I 1974.
- Žorž Budaj, Miodrag B. Protić, Katalog „Savremeni ekspresionisti”, Moderna galerija Budva – Jugoslavija, V 1974.
- Raoul-Jean Moulin, „Budva, novi centar internacionalne umjetnosti”, „L' Humanite”, 10. IX 1974.
- D. N. „Očaran budvanskom galerijom”, „Primorske novine”, 25. IX 1974. str. 6
- Dr Vanda Ekl, Katalog VIII Plavog salona – Moderna galerija Narodnog muzeja Zadar, VII, VIII, IX 1974.
- Brošura, „Trideset godina u slobodi” (Jovan Ivanović odluka i obrazloženje Novembarske nagrade grada Budve 1974. godine), XI 1974.
- Tatjana Pejović, Osmi likovni salon „13. novembar”, „Pobjeda”, nedjelja, 24. XI 1974.
- Glasnik cetinjskih muzeja, Tomovi 7–10, str. 216
- M. P. „Dodijeljene novembarske nagrade”, „Primorske novine”, 10. XII 1974.
- Mladen Lompar, „Odskok u kvalitet”, časopis „Ovdje” str. 20, XII 1974.
- D. N. „Susreti i viđenja, Budva me je osvojila”, „Primorske novine” 25. X 1975.
- Ljubomir Kapisoda, Katalog 9. Likovni salon „13. novembar”, Plavi dvorac Cetinje, 12 – 22. XI 1975.
- Katalog Tradicionalne izložbe Udruženja likovnih umjetnika Crne Gore, Umjetnički paviljon, Titograd, 28. XI 1975.
- Pavle Mijović, „Pregled umjetnosti Crne Gore, Monografija Crna Gora”, izdavač: Književne novine, Beograd, 1976.
- Dr Pavle Vasić, „Savremena crnogorska umjetnost”, „Umjetnički život”, knjiga II, Beograd, 1976.
- Likovni salon „13. novembar” Cetinje, predgovor, Anton Zadrima, Plavi dvorac 12 – 22. XI 1976.
- Katalog X hercegnovskog Likovnog salona Milan Marović. Katalog izložbe Jovana Ivanovića, Plavi dvorac, Cetinje, IV 1977.
- M. T. „J. Ivanović u Plavom dvoru”, „Pobjeda”, 19. IV 1977.
- D. N. „Susret sa stvaraocem, slike i crteži o moru” (povodom izložbe Jovana Ivanovića u Plavom dvoru na Cetinju), list „Pobjeda”, 20. IV 1977.
- Z. B. „Otvorena izložba Jovana Ivanovića u Podgorici”, list „Pobjeda”, IV 1977.
- „Atmosfera nedelje”, „U znaku izložbi”, „Pobjeda”, 28.V 1977.
- D. Brajović, „Apstrakcija” (povodom izložbe Jova Ivanovića u Podgorici), list „Pobjeda”, V 1977.
- Mladen Lompar, „Snažna opijenost bojom”, list „Pobjeda” 7. V 1977.
- Stanko Papović, „Slikar čistih i snažnih tonova”, list „Primorske novine”, 10. V 1977.
- S. G. „Izložba Jovana Ivanovića”, „Večernje novosti”, V 1977.
- Dragutin Vujanović, tekst povodom izložbe u Modernoj galeriji u Titogradu emitovan na programu Radija Titograd u „Večernjem dnevniku” 29. V 1977.
- S. P. „Jovan Ivanović u Modernoj galeriji” (povodom izložbe u Titogradu u Modernoj galeriji 23.maja), „Primorske novine” 10. VI 1977.
- B. Brajović, „Prema figuraciji, Slike i crteži Jovana Ivanovića”, Moderna galerija 23. V – 10. VI 1977, Titogradska tribina
- T. M. „Izlaže Jovan Ivanović”, „Pobjeda”, 23. V 1977.
- Ratka Ćetković, „Slike i crteži Jovana Ivanovića”, list „Ovdje” 1977.
- D. Novaković, „Budvansko kulturno ljeto”, „Pobjeda”, nedjelja, 17. VII 1977.
- Tatjana Pejović, „Snažno kolorističko osjećanje”, list „Ovdje”, str. 21, VII 1977.
- Nikola Vujošević, „Temperametno, neobično, uzbuđljivo”, (Izložba Jova Ivanovića), list „Pobjeda”, 1977.
- S. P. „Izvanredno uspjela izložba”, „Primorske novine”, 10. VIII 1977.
- Dr Miodrag Kolarić, katalog X Memorijala „Nadežde Petrović”, Čačak, 30. IX – 30. X 1977.
- Katalog, 11. izložba likovnog salona „13. novembar” (izložba je posvećena Titovim jubilejima, Plavi dvorac, 12–22. XI 1977.
- „Pobjeda”, Izložba slika Jovana Ivanovića u Galeriji „73”, u Beogradu, 22. novembar 1977.
- „Književna reč”, „O modernoj kritici (reprodukcije crteža Jova Ivanovića)”, 25. XI 1977.
- „Politika”, „Kultura, ilustracije u ovom broju grafike Jovana Ivanovića”, 24. XI 1977. godina
- Anonim, „Nad srebrnim peskom žala”, List „Ekspres politika”, XI 1977.
- Dr Miodrag Kolarić, predgovor kataloga izložbe u Beogradu, 20. XI – XII 1977.
- Dr Miodrag Kolarić, „Južno od apstrakcije” (povodom izložbe Jova Ivanovića u Beogradu), list „Borbica”, 25. XII 1977.
- S. G. „Susreti, izložbe u nizu”, „Novosti”, srijeda, 18. I 1978.
- Branko Nedović, „Uspjeh u Beogradu”, list „Primorske novine”, 25. I 1978.
- Katalog, Tradicionalna izložba ULUCG, Umjetnički paviljon, Titograd, 27. III – III 1978.
10. memorijal „Nadežde Petrović”, dr Miodrag Ko-

Mon cher Jovo
voici la version
integrale de
mon épître,
qui fut confiée
peu à peu trop
(ou... mais)
l'éventuel renvoi.

A toi
mon amitié

Rétou[]

BUDVA NOUVEAU CENTRE D'ART INTERNATIONAL

L'HUMANITÉ - 10.1.74

BUDVA, au centre du littoral monténégrin, à l'extrême sud de la côte adriatique, est l'une des stations balnéaires les plus réputées de Yougoslavie en raison de son ensOLEillement et de la beauté du son cadre naturel. Entourée de montagnes pierreuses où poussent l'olivier et le pin, au milieu des cyprès et des eucalyptus, la nouvelle ville de Budva laisse proliférer tout un jardin de lauriers-roses et de bougainvillées à l'entour des plages que dessine la mer et des remparts qui dérobent au soleil sa vieille cité médiévale, enfermée dans le réseau serré de ses ruelles fraîches.

Fière de son antique fondation, qui remonte au VIe siècle avant notre ère et qu'attestent de nombreux vestiges illyriens, grecs et romains, Budva, comme les autres régions du Monténégro, devrait résister à travers les siècles à maintes invasions et occupations, vénitienne, turque, austro-hongroise ou française. Aujourd'hui, grâce au concours d'animateurs compétents et à la compréhension des pouvoirs locaux, Budva ne veut pas s'en tenir seulement à l'heure et à la restauration de son passé mais entend devenir un lieu de rencontre de l'activité artistique internationale comme il en existe d'autres villes de Yougoslavie.

Une parabole visuelle

Dans l'ancienne église Santa-Maria, la pierre blanche sert de cimaises à une suite de collages de Petar Milosavljević qui, dans l'espace lumineux et dépouillé de cette architecture romane, reproduisent l'aventure d'autres pierres, d'autres civilisations et nous invitent à d'étranges lectures. Au moyen de photographies de monuments sumériens, babyloniens et assyriens, cet artiste serbe de 66 ans évoque, au premier regard, la destruction d'une métropole, selon le cycle de Zopyros librement inspiré d'un récit d'Hérodot.

Jovan Ivanović : « Ce que la mer a laissé » (peinture - 1973).

Toutefois, Milosavljević ne vise pas quelque reconstitution archaïsante. Il use du drame de Babylone comme d'une parabole visuelle qui contiendrait déjà nos drames présents ou à venir. De telle sorte que les photos de l'ancienne Mésopotamie sont découpées et agencées à seule fin de mieux encadrer et neutraliser les photos fragmentaires de nos villes modernes, vues aériennes non identifiables au-delà des signes de notre technologie.

Théâtre en perdition

Le déchiffrement de ces images de papier exécutées entre 1964 et 1968, leurs multiples lectures, nous introduisent aux peintures plus récentes de Milosavljević, que présente la Galerie Moderne aménagée dans un bâtiment de la vieille ville. Dans celles-ci, l'effigie architecturale et composite de l'homme céde la place à tout un peuple nu, remuant, envoûtant, soudainement les ruines des palais d'une cité antique qui viennent battre les vagues. La plage devient alors un théâtre en perdition, un

simplifications formelles pour composer entre ciel et terre un nouveau blason de ce monde.

Mentionnons encore deux autres Serbes, Pavlović et son hymne noir, Ivacković, qui vit à Paris et qui s'obstine dans un geste violent, dont la trace éclatée pépète la décision.

Mais la collection de la Galerie Moderne de Budva comprend aussi deux Slovènes : l'âpre figuration de Bernik et les rythmes colorés de Jemec, deux Croates : la virtuosité de Muric et la souplesse géométrique allusive de Prica, le Bosnien Zaimović aux motifs folcloriques et le Macédonien Cemerski façonnant en pleine pâte une cohorte de personnages.

Quant au Monténégro, il est représenté par Petar Lubarda, disparu il y a quelques mois à l'âge de 67 ans, et par deux peintres de Budva, Filipović-Pilo et Jovan Ivanović. Une grande partie de l'œuvre de Lubarda est consacrée à l'exaltation du paysage de Njegos, poète et prince-évêque du Monténégro qui, au siècle dernier, se fit le chantre de la

Si toutes les passions de l'homme sont présentes dans le travail du peintre, la couleur les contient dans la fluctuation de ses ~~meilleurs~~ ondoyants. Rythmes maritimes qui épousent l'arabesque déployée de la femme, la germination des plantes, le flamboiement des astres.

— retrans

Un centre culturel actif

Les activités de la Galerie Moderne et de son annexe l'église Santa-Maria dépendent du Centre culturel de Budva, qui est un organisme autogéré disposant d'un budget important en raison du développement touristique de la région et que subventionne partiellement la municipalité. Sous la direction dynamique de Miroslav Luketic, le Centre culturel s'adresse aussi bien à la population locale qu'à la population internationale qui, l'été, envahit les hôtels et les terrains de camping. C'est lui qui assure la programmation des concerts de l'église Santa-Maria, comme celle des orchestres et des chanteurs dans les établissements de Budva et ses environs. Par ailleurs, il veille à la conservation et à la restauration des sites et des monuments historiques, des monastères, des statues, reliefs et plaques commémorant les combats des partisans durant la dernière guerre. De plus, il a favorisé la formation d'un groupe folklorique, Canios, composé de jeunes amateurs extrêmement doués, où danseurs, chanteurs et musiciens perpétuent la culture traditionnelle du pays de la « montagne noire », la Crnogora.

Enfin le Centre culturel s'emploie à l'ouverture prochaine de trois musées : un musée d'ethnographie régionale, un musée d'archéologie à partir des fouilles locales, dont une partie des collections antiques est provisoirement exposée à la Galerie Moderne, un musée de la révolution — qui s'impose sur cette terre où fut fondée de 1920 à 1921, à Petrovac, la première « commune rouge » de la côte adriatique.

Raoul-Jean MOULIN.

Sillonnés de
profonds, les
longs sillons
marquent
les flots
et révèlent
arbres et
mer au con-

Ainsi deux mondes s'agglomèrent, se détachent, s'engluent et l'un l'autre et leur cataclyme joue pour structure de figuration les différences de l'homme, je fais même l'hieroglyphe monumentalité de la statuaire de Sumér, celle du Gudea de Lagash, aux mains énigmatiquement serrées.

Mais ce qui pourrait paraître

Dans une matière épurée
d'humidité, Lubarda a peint
au soleil sur l'herbe rare
liens séchés. La magnific

Iarić, predgovor kataloga izložbe u Čačku, IX – X 1978.

Tripković Miodrag, „Dani jugoslovenske kulture u Rumuniji, Dva slikara predstavljaju likovnu umjetnost Crne Gore”, list „Pobjeda”, 23. V 1979.

B. P. „Zlatar ukazao gostoprimestvo slikaru”, „Politika”, 18. VI 1979.

D. Gagričić, „U zavodu za rehabilitaciju, slikar Jovan Ivanović poklonio sliku”, „Novosti”, četvrtak 12.VII 1979.

D. Garičić, „Lek na slici” (povodom izložbe Jovana Ivanovića iz ciklusa „Srce i krvotok”), na Zlataru, list „Ekspres politika”, 15. IX 1979.

Katalog izložbe, Dom kulture, Nova Varoš, X 1979.

Đorđe Kadijević, Predgovor kataloga za izložbu u Narodnom muzeju u Kragujevcu, V 1980.

D. N. „U Kragujevcu otvorena izložba slika Jovana Ivanovića”, „Pobjeda” 28. V 1980.

M. Kandić, „Temperamentni Mediteranac” (povodom izložbe Jova Ivanovića u Kragujevcu), list „Svetlost”, str. 9, 5. VI 1980.

R. Đ. „Izložba Ivanovića iz Budve”, Aranđelovac (u okviru manifestacije „Mermer i zvuci”), list „Politika”, 16. VI 1980.

Katalog, 14. izložba Likovnog salona „13. novembar”, Vladin dom, Cetinje, 12. XI 1980.

Boško Pušonjić, „Izložbe, smotra, priznanja”, list „Politika” 5. XII 1980.

Katalog 14. hercegnovskog likovnog salona, 1981.

Ratka Ćetković, Katalog izložbe ULUCG, Galerija „Karas”, Zagreb, 19. X–05. XI 1981.

Zadrima Anton, Katalog izložbe XV jubilarne izložbe likovnog salona 13. XI, Umjetnički muzej, SRCG, Vladin dom, Cetinje 12 – 22. XI 1981.

Katalog, tradicionalna izložba likovnih umjetnika Crne Gore, Umjetnički paviljon u Titogradu, 28. XI – 12. XII 1981.

Tatjana Pejović, „Ujednačen kvalitet”, list „Pobjeda”, 12. XII 1981.

Ratka Ćetković, „U znaku dosadašnjih opredeljenja”, povodom Tradicionalne izložbe ULUCG u Umjetničkom paviljonu u Titogradu, list „Pobjeda” 12. XII 1981.

Katalog XV hercegnovskog likovnog salona, II 1982.

Milan M. Marović, Uz petnaestu izložbu likovnog salona „13. novembar” na Cetinju, časopis „Ovdje”, str. 21, I 1982.

Katalog, XVI izložba Likovnog salona, Cetinje, Vladin dom, Umjetnički muzej, SRCG, 12–27. XI 1982.

Karaman Antun, „Pozvani umjetnici iz Crne Gore”,

katalog IV Dubrovačkog salona, Umjetnička galerija, Dubrovnik, 18. XI – 18. XII 1982.

Jovanka Vujačić, „Stvaraoci o djelu, slikarstvo podneblja Jova Ivanovića”, list „Pobjeda”, 19.VII 1983.

Katalog XVI hercegnovskog likovnog salona, II 1983.

S. P. „Gost redakcije Jovan Ivanović, U Modernoj galeriji velikani likovne umjetnosti”, „Primorske novine”, 10. VIII 1984.

Savo Gregović, „Izložba za pamćenje”, list „Novosti”, 19.VIII 1984.

S. P. „Slike Jovana Ivanovića”, „Politika”, 14. VIII 1984.

Stanko Papović, „Slike i crteži Jova Ivanovića”, „Primorske novine”, 25.VIII 1984.

Mirjana Jovanović, „Izložba umjetnika iz Budve”, „Primorske novine”, 25. X 1984.

Željka Vujošević, „Raznovrsnost izraza”, list „Pobjeda”, 8. XII 1984.

Katalog 18. izložbe likovnog salona „13. novembar”, Cetinje, Vladin dom i Umjetnički muzej, SRCG, 12 – 27. XII 1984.

Katalog 80. tradicionalne izložbe ULUCG, Titograd, Umjetnički paviljon, Moderna galerija, 28. XI – 15. XII 1985.

Lucija Jelušić, „Dvije generacije zajedno”, list „Pobjeda”, 15. IV 1986.

Katalog, „Savremeni ekspresionisti”, Galerija Radničkog univerziteta „Đuro Đaković”, Sarajevo, 6 –20. III 1986.

Mladen Lompar, „Likovni umjetnici Budve”, Katalog izložbe, Moderna galerija Budva, Cetinje, II 1986.

Lucija Jelušić, Moderna galerija, „Budvanski slikari”, „Primorske novine”, 15. IV 1986.

Nikola Vujošević, Jovan Ivanović, „40 godina ULUCG”, mala galerija, list „Pobjeda”, 11. X 1986.

Mihajlo Bošnjaković, „Alternative ekspressionizma” – katalog XIV memorijala „Nadežda Petrović”, Čačak, str. 7,11, 26. X – 29. XI 1986.

Bogdan Musović, katalog 40. tradicionalne izložbe ULUCG od 28. XI – 28. XII 1986. godine

Vukotić Nataša, Mladen Lompar, Žorž Budaj, Miodrag Protić, Katalog „Budvanska rivijera – Beogradu, Antička Budva, Likovni umjetnici Budve, Savremeni ekspressionisti Budve”, Muzej primenjene umetnosti, Beograd 21 – 30. IV 1987.

Bogdan Musović, Hercegnovski zimski salon, Galerija „Josip Bepo Benković”, Herceg Novi, II 1988. (Dvadeset prvi)

Katalog ULUCG, Tradicionalna izložba, 28. XI – 28. XII 1988.

- Stanko Papović, „Nagrada „Milo Milunović” Jovanu Ivanoviću”, list „Primorske novine”, 23. XII 1989.
- Čedo Vuković, „Poezija likovne solidarnosti”, katalog, izložba ULUCG, Umjetnički paviljon, Titograd 1 – 6. III 1990.
- Milan – Beli Popović, tekst sa otvaranja Ivanovićeve izložbe u galeriji na Svetom Stefanu, VIII 1990.
- D. N. „Danas u galeriji na Svetom Stefanu izlaže Jovan Ivanović” „Pobjeda”, 7. VIII 1990.
- S. Papović, „Povodom izložbe Jovana Ivanovića na Svetom Stefanu, Mješavina apstrakcije i figuracije”, „Primorske novine”, IX 1990.
- Katalog, Izložba XXIV salona „13.novembar”, Plavi dvorac, Cetinje, 12 – 29. XI 1990.
- Dragana Ivanović, Moderna galerija, „Presjek crnogorskog slikarstva”, „Primorske novine”, 25. XII 1990.
- Saša Burić, „Ovdje stanuje mir”, list „Una”, Sarajevo, 4. II 1991.
- Bogdan Musović, „Otvaranje prostora”, katalog XXIV hercegновског zimskog likovnog salona, Galerija „Josip Bepo Benković”, Herceg Novi, II 1991.
- Dragana Ivanović, Katalog izložbe „Budvanski dom”, Moderna galerija Budva, 21. II – 22. III 1991.
- Jovo Ivanović, katalog „Savremena umjetnost u crnogorskim muzejima i galerijama”, VII 1992.
- Đorđe Kadiljević, Katalog „XX godina Moderne galerije”, Moderna galerija, Budva, 22. XI – 22.XII 1992.
- Katalog, Izložba Udruženja likovnih umjetnika Crne Gore, Umjetnički paviljon ULUCG, Podgorica
- Dragana Ivanović, „Ekspresionisti iz fonda Moderne galerije”, jul 2004. u okviru „Grada teatra”
- Dragan Cvijović, „Susreti: Jovan Ivanović, direktor Moderne galerije u Budvi, Galerija postaje muzej”, „Pobjeda”, utorak, 10. I 1995.
- Dragana Ivanović, „Vatromet na platnima”, „Pobjeda”, subota, 18. februar 1995.
- „Likovna umjetnost u crnogorskoj bibliografiji”, Biблиografski vjesnik XXIV,CNB „Đurđe Crnojević” br. 2 – 3, Cetinje, 1995.
- Ljiljana Zeković, Hercegnovska likovna škola „Snovi i tragika”, list „Pobjeda”, 3. II 1996, str. 9.
- Dragana Ivanović, Katalog za izložbu „Savremeni ekspressionisti”, Galerija „SPC Vojvodina” – Novi Sad, 18 – 25. III 1996.
- Dragana Ivanović, „Likovna umjetnost u Budvi i okolini”, Monografija Budve, X 1996.
- Ratka Ćetković, „Likovni život, Kritike, prikazi, članci 1970 – 1985”, Centar savremene umjetnosti Crne Gore, Podgorica, 1996.
- D. Cvijović, „Moderna galerija u Budvi, vrednovanje umjetnosti”, „Pobjeda”, utorak, 19. XI 1996.
- Bogdan V. Musović, „Pedeset godina Udruženja likovnih umjetnika Crne Gore”, „Pobjeda” XII 1996.
- S. Papović, „Bogato likovno ljeto”, „Pobjeda”, 24. maj 1997.
- Dragan Cvijović, „Retrospektiva Jova Ivanovića”, list „Pobjeda” 19. IX 1997.
- Dragan Radovanović, predgovor za katalog izložbe „Uvod u retrospektivu Jovana Ivanovića” u budvanskoj Modernoj galeriji, IX 1997.
- S. Papović, „Slikar mora” (Izložba Jovana Ivanovića u Budvi) list „Politika” 22. IX 1997.
- J. Vučićević, „Mediteranski impuls”, „Vijesti” 24. IX 1997.
- D. Cvijović, „Slikanje oblaka” (razgovor Jovo Ivanović), list „Pobjeda” 26. IX 1997.
- D. Cvijović, Retrospektiva Jova Ivanovića, 26. septembar 1997.
- Dragan Radovanović, „Ekspresija boja”, list „Pobjeda”, 4. oktobar 1997.
- I. Bizetić, „Strastveni kult plavog”, list „Naša borba” 4–5. oktobar 1997.
- Đorđe Kadiljević, „Nevidljivi red”, (povodom izložbe Jova Ivanovića u Budvi) list „Nin”, 9. oktobar 1997.
- Olga Perović, „Plava ogledala (slike, crteži i gvaševi Jovana Ivanovića u Modernoj galeriji u Budvi)”, list „Monitor”, 16. oktobar 1997.
- Ljiljana Zeković, „Drhtavi i čulni mikrokosmos” (povodom izložbe Ivanovića u Modernoj galeriji u Budvi), list „Primorske novine”, 26. oktobar 1997.
- B. Popović, „Rekli su o izložbi Jovana Ivanovića”, list „Primorske novine”, 26. oktobar 1997.
- D. Cvijović, „Crteži Jovana Ivanovića” (povodom izložbe Jovana Ivanovića u Kotoru), list „Pobjeda”, 31. oktobar 1997.
- Ljiljana Zeković, predgovor za katalog izložbe u Kotoru, oktobar 1997.
- Ljiljana Zeković, Jovan Ivanović, „Drhtavi i čulni mikrokosmos”, „Likovni život” br. 69, 1997.
- Marija Mihaliček, tekst sa otvaranja izložbe u Kotoru u Kulturnom centru, 31. X 1997.
- L. Č. „Izložba Jova Ivanovića u Kotoru”, 1. XI 1997.
- Ljiljana Zeković, „Začarani svijet” (povodom izložbe Jovana Ivanovića u Kotoru), list „Pobjeda”, 1. XI 1997.
- Marina Čelebić, Uvodni tekst za izložbu u Dvorcu Petrovića, 16. XI 1997.
- Milan – Coko Marović, „Slikar Jovo Ivanović”, tekst za katalog izložbe u Dvorcu Petrovića u Podgorici, Cetinje, 17. novembar 1997.

Dragana Ivanović, katalog izložbe „Zavičajni slikari“ – Galerija „Marko K. Gregović“, novembar 1997.

S. Papović, „Četvrt veka Moderne galerije u Budvi – Počelo je sa ekspressionistima“, „Politika“, 25. XI 1997.

N. N. „Izložba Jovana Ivanovića u Dvorcu Petrovića na Kruševcu, Strast za slikanjem“, „Pobjeda“, 2. XII 1997.

N. N. „Sinoć u Podgorici retrospektiva Jova Ivanovića“, „Pobjeda“, 3. XII 1997.

Katalog izložbe, „Jovan Ivanović, Uvod u retrospektivu 1964 – 1997“, Centar savremene umjetnosti, Podgorica, XII 1997 – I 1998.

N. N. „Ritam i boja, Uvod u retrospektivu 1964 – 1997, Jovo Ivanović u Dvorcu Petrovića“, „Pobjeda“, subota, 6. XII 1997.

Ljiljana Zeković, Jovan Ivanović, Izložba u Dvorcu Petrovića, Podgorica – „Likovni život“ br.73/ 74, 1998.

Đordje Pribilović, Dragana Ivanović, Katalog izložbe, „Zbirka Budvanske rivijere“, Moderna galerija Budva, IV – V 1998.

S. Papović, „Slike na moru, Leto u Santa Mariji“, „Politika“, 26. VI 1998.

D. C. „Slike Jovana Ivanovića“, „Pobjeda“, srijeda, 1.VII 1998.

V. K. „Bitka boje i forme“, „Borba“, 3. jul, 1998.

P. K. V. Izložba Jova Ivanovića na otvaranju likovnog programa „Grada teatra“, „Drama življenja“, „Vijesti“, srijeda, 1.jul 1998.

Dragan Cvijović, Počeo „Grad teatar“, „Pobjeda“, 2. jul 1998.

Vladimir Košutić, Likovni program XII festivala „Grad Teatar“, „Blic“, četvrtak, 2.jul 1998.

S. Gregović, Počeo dvanaesti jugoslovenski festival „Grad teatar“, „Novosti“, petak, 3. jul 1998.

„Pjesnik o slikaru, Slikar iz sna“, Čedo Vuković, „Pobjeda“, subota, 4. jul 1998.

Bilten XII festivala „Grad teatar“ Budva, br.01, Izložba Jovan Ivanović, slike (tekst Čedo Vuković Budva , V 1998).

Katalog za izložbu u crkvi Santa Marija, predgovor Čedo Vuković, 1 – 10.VII 1998.

Čedo Vuković, „Neukrotivi kist Jovana Ivanovića“, „Primorske novine“, 31.VII 1998.

Ljiljana Zeković, „Preobražena stvarnost, izložba Jovana Ivanovića u galeriji Santa Marija“, „Primorske novine“, 31. VII 1998.

Petrica Duletić, „Slika nastaje prema osjećanju“, razgovor povodom izložbe Jovana Ivanovića u crkvi Santa Marija, „Primorske novine“, 31. jul 1998.

Ana Kostović, Anketa Primorskih novina (Jovo Ivanović), 28.decembar 1998.

Katalog za izložbu expresionista iz budvanske Moderne galerije u Galeriji „Nikola I“, Dvorac kralja Nikole, Nikšić, 1999.

Olga Perović, Trajna tendencija, Savremeni ekspressionisti iz zbirke Moderne galerije „Nikola I“ u Nikšiću, „Monitor“, petak, 30. jul 1999.

Petrica Duletić, katalog izložbe „Montenegro – art“ 2000, Ljubljana i Sarajevo, Moderna galerija Budva, 1999.

„Dani Crne Gore u Sloveniji i Sarajevu, Novo polje saradnje“, „Pobjeda“, Podgorica, 23. februar 1999.

D. Cvijović, Petrica Duletić, „Presjek jednog doba, Dani Crne Gore u Sloveniji i Sarajevu“, „Pobjeda“, Podgorica, 2. mart 1999.

N. P. „Otvorena izložba Montenegro – art u Sarajevu“, „Pobjeda“, 2. mart 1999.

N. P. „Montenegrini u Sarajevu“, „Pobjeda“, 15.mart 1999.

Olga Perović, „Podsjećanje na domete“, povodom izložbe „Montenegro – art 2000“, „Monitor“, Podgorica, 30. april 1999, br. 445

Katalog izložbe „Savremeni ekspressionisti u Galeriji Nikola I Centra za kulturu“, Nikšić, juli 1999.

D. Novčić, „Ekspressionizam trajna tendencija umjetnosti“, „Vijesti“, ponedjeljak, 26. jul 1999.

Milan – Coko Marović, „Prostor, vrijeme, trajanje“, Crnogorska likovna kritika, 2000. Jovo Ivanović, str. 96 i 97

Stanko Papović, „Santa Marija, Izazov umjetnika – Jovan Ivanović“, str. 63, 2000.

Dragana Ivanović, „Savremeni ekspressionisti, iz fonda Moderne galerije Budva“, maj – jun 2000, Umetnička galerija „Nadežda Petrović“, Čačak

Ljiljana Zeković, Nataša Nikčević, Dragan Radulović, Aleksandar Čilikov,

Maja Dedić, Leksikon crnogorskih umjetnika 1946 – 2001, ULUCG Podgorica, str. 103

Kalendar Opštine Budva za 2001, Jovo Ivanović – reprodukcija slike „Cvijeće“

Dragana Ivanović, „Težnja ka lijepom“, izložba iz privatnih budvanskih kolekcija, Moderna galerija Budva, katalog, novembar 2001.

Dragana Ivanović, Iz budvanskih privatnih kolekcija, „Pobjeda“, Podgorica, 24. novembar 2001, str. 33

R. P. „Postavka dostoјna ljetopisa: Od Fila do Ratka Odalovića, povodom izložbe Vrhovi savremene crnogorske umjetnosti, otvoren likovni program Barskog ljetnjeg festivala“, „Vijesti“, 14. jul 2001.

Katalog 57. izložbe ULCG – Umjetnički paviljon Po-

dgorica, mart 2002.

Ognjen Radulović, katalog za izložbu „Vrhovi savremene crnogorske umjetnosti, Dvadeset umjetnika XX vijeka”, „Barski ljetopis”, jul 2001, str. 40

Tanja Pavićević, „Susreti sa savremenicima, Jovan Ivanović, Samo u Budvi sam svoj”, „Pobjeda”, 6. jul 2002.

Ognjen Radulović, „Vrhovi savremene crnogorske umjetnosti”, „Pobjeda”, subota, 14. jul 2001.

Ognjen Radulović, Jovo Ivanović, „Radost i drama življenja”, „Pobjeda”, subota, 15. decembar 2001.

Dragana Ivanović, Publikacija „Tri decenije postojanja 1972 – 2002”, predgovor, Moderna galerija Budva, novembar 2002.

S. G. „Otvorena retrospektivna izložba”, „Pobjeda”, srijeda, 20. novembar 2002.

R. M. „Tri decenije postojanja”, „Pobjeda”, srijeda, 20. novembar 2002.

I. N. L. „Retrospektiva radova poznatih umjetnika”, srijeda, 20. novembar 2002.

Dragana Ivanović, „Galerija likova, Tri decenije budvanske Moderne galerije”, „Pobjeda”, 16. novembar 2002, str. 35.

S. Papović, „Moderna galerija u Budvi”, „Politika”, četvrtak, 21. novembar 2002.

Dragana Ivanović, „Moderna galerija u godini jubileja, Težnja ka lijepom”, „Primorske novine”, 22. novembar 2002.

S. Glendža, „Galerija hram umjetnosti”, „Pobjeda”, srijeda, 20. novembar 2002.

S. Gregović, „Skica za portret, Jovan Ivanović, slikar – Plava sa okusom soli”, „Primorske novine”, 28. decembar 2002.

Dragana Ivanović, „Trideset godina Moderne galerije, Zapažena na likovnoj mapi”, „Primorske novine”, 28. decembar 2002.

S. P. „Jovan Ivanović, Osnivač Moderne galerije u Budvi, Uvek visok nivo,

Cela bivša Jugoslavija u Modernoj galeriji”, „Politika”, 10.mart 2003.

58. tradicionalna izložba ULUCG, mart 2003.

Olga Perović, „Jubilej Moderne galerije u Budvi, 30 plodnih ljeta”, „Ljetopis galerije Most”, april 2003.

Lucija Đurašković, predgovor kataloga „Jovan Ivanović”, Galerija „Sveti Stefan”, jul 2003.

B. P. „Djela Jovana Ivanovića”, „Publika”, srijeda, 16.jul 2003.

D. C. „Izložba Jovana Ivanovića u galeriji Art”, „Pobjeda”, srijeda, 16. jul 2003.

K. V. „Morske inspiracije, otvaranje izložbe Jovana Ivanovića”, „Vijesti”, srijeda, 16. jul 2003.

КУЛТУРНИ ЖИВОТ

МОДЕРНА ГАЛЕРИЈА БУДВЕ

Ликовни центар који задивљује

Прошло је десет година откако је Раул-Жан Мулен, секретар тадашњег Вијенала у Венецији објавио у „Иманитеу”, листу КП Француске, велики чланак под насловом „Будва – нови центар интернационалне уметности”. Мулен је био задивљен на Јубилника Јовановића, Јовој Ивановић и Баји Михаиловић изложбу одважности да у једном малом туристичком граду започну смело један подухват који је заиста постао европски ликовни центар, још смелије

већ и способности да привуче велики број познатих имена широм света: Ренато Гутузо, Бенг Линдстрем, Табуни, Жиле, Жислен, Арнаиз, Бредли, Пејз, Муртић, Прица, Карл Ото Гец и други.

„Ускоро, надам се, у Будву ће стићи дела Алешинског, Апела и Дусеа. Али, у мени је још већа радост, што ће, поред оних величана модерне, овде излагати наша два велика сликарса, први пут у Црној Гори: Бата Михаиловић и Ђађо „Бурин“ — каже нам Јово Ивановић, дугодишњи уметнички руководилац Модерне галерије у Будви. „Југословени су грађани света, право је да и наше изложбене просторе свrstamo међу европске и светске. За протеклих дванаест година будванска Галерија је заиста била смотра мајстора палете са разних страна света, зато је у мени нездражива амбиција да у Будви, у дотледно време, можда већ идуће године, приредимо стални бијенале ликовних уметности. Наравно, амбиција мора бити примерена нашим приликама и могућностима, зато ће разумевање будвanskih друштвених и политичких организација, као и СИЗ-а за науку, културу и образовање — здати су све одреде младићи, образовани и способни људи — бити прејудно. У то разумевање њихово нијање не сумњам. Они су кадри да такав подухват заједнички изведемо“ — рекао нам је на крају разговора Јово Ивановић.

М. С. Максимовић

Из нових и старијих албума
ПИНАСО И БУДВА

Француски историчар Рајмон Варније хтео је да Јовану Ивановићу, уметничком руководиоцу Модерне галерије у Будви, помогну да изложи и једно дело Пабла Пикаса. Управо кад су преговори приведени крају и Пикасо прихватио понуду, славни Шпанац је умро. Варније је после тога, као неку врсту сентименталне утехе, послao Ивановићу фотографију коју му је Пикасо послao. Велики сликар стояи испред једног свог дела у вазduju јасноћu. То је досад необјављена фотографија Пабла Пикаса.

М. С. М.

предвиђајући да ће као такав да опстане и да Будву свrstata међу ликовне центре света.

Француски ликовни критичар Жорж Будај у „Ле лепр франсе“ писао је да је опчињен Будвом и њеним сликаром Јовој Ивановићем који га је изненадио не само својим сликарством, дивећи се његовом „сликарском темпераменту“.

M. P., „Likovni centar koji zadivljuje“, „Politika“ 1976.

M.P., „Impressive Art Centre“, daily „Politika“, 1976

- „Ulica na platnu Jovana Ivanovića”, povodom izložbe na Svetom Stefanu, „Dan”, četvrtak, 17. jul 2003.
- D. C. „Izložba Jovana Ivanovića”, „Pobjeda”, četvrtak, 17. jul 2003.
- L. Đurašković, „Osobene vizije Mediterana”, „Pobjeda”, subota, 19. jul 2003.
- Olga Perović, „Mediteranski ekspresionizam, slike Jovana Ivanovića u galeriji na Svetom Stefanu”, „Monitor”, petak, 1. avgust 2003.
- Branka Popović, „Pred ljestvicom žene sve se lomi, razgovor Jovan Ivanović, slikar”, „Publika”, utorak, 29. jul 2003.
- Savo Gregović, „Biseri iz podsvijesti, povodom četiri decenije rada, slikar Ivanović otvorio izložbu na Svetom Stefanu”, „Večernje novosti”, ponedjeljak, 21. jul 2003.
- Slobodan Slovinčić, „Izložba Jovana Ivanovića, Art galerija Sveti Stefan”, Likovni život br. 103–104, maj–septembar 2003. str. 44
- Izložba petog saziva likovne kolonije Orašac, Aranđelovac, subota, 13. septembar 2003.
- Katalog izložbe „Budvanska likovna scena”, 2003, Galerija Ateljea „Arhiđakon Stefan”, Budva
- Dragana Ivanović, Katalog izložbe „Iz fonda Moderne galerije u Budvi”, Gradska galerija, Užice, septembar 2003.
- Ljiljana Zeković, „Savremena crnogorska likovna umjetnost, Jovan Ivanović
- Letači sna na nebu Mediterana”, „Pobjeda”, subota, 13. septembar 2003.
- Miroslav Luketić, Velibor Zolak, „Ko je ko u Crnoj Gori”, Budva, „AMC Communications” d.o.o, 2004.
- B. P. „Mini retrospektiva starijih radova, Slikar Jovan Ivanović uskoro izlaže u Užicu”, „Publika”, petak, 6. februar 2004.
- R. P. „Gradska galerija u Užicu, Izlaže Jovan Ivanović”, „Dan”, utorak, 10. februar
- S. Tijanić, „U Gradskoj galeriji u Užicu otvorena izložba slika Jovana Ivanovića, jednog od najboljih crnogorskih stvaralaca, Slike koje isjavaju lirske plemenitošću”, „Dan”, 13. februar 2004.
- N. N. „Večeras u Gradskoj galeriji u Užicu slike Jovana Ivanovića”, „Pobjeda”, utorak, 10. februar 2004.
- Slobodan Ristović, „Dramatika bure”, Povodom izložbe Jovana Ivanovića u Gradskoj galeriji u Užicu, „Vesti” – Užice, 28. februar 2004.
- Ognjen Radulović, „Vrhovi savremene crnogorske savremene umjetnosti”, katalog izložbe str. 78, 79, 80, Dvorac Petrovića, Podgorica, jul 2004.
- Ljiljana Zeković, „Slike Jovana Ivanovića u Užicu, Letači sna”, „Pobjeda”, subota, 14. februar 2004.
- M. Pajić. „I Aranđelovac ima dušu, IV saziv likovne kolonije”, Orašac, list „Danas”, 9. jun 2004
- Dragana Ivanović, Katalog izložbe „Iz kolekcije Nedeljković” – Aranđelovac, galerija „Santa Marija”, Budva (u okviru „Grad teatra”), jul 2004.
- M. DŽ. „Crteži i gvaševi Jovana Ivanovića”, „Dan”, utorak, 27. jul 2004.
- V. L. „Gvaševi i crteži Jovana Ivanovića, Izložba poznatog crnogorskog slikara u spomen domu u Budvi”, „Vijesti”, utorak, 27. jul 2004.
- R. M. „Izložba slika Jovana Ivanovića”, „Pobjeda”, utorak, 27. jul 2004.
- S. Papović, „Hronika Grada teatra, Uhapšena izložba”, „Politika”, utorak, jul 2004.
- S. P. „Crteži i gvaševi Jova Ivanovića”, Spomen dom „Stefan Mitrov Ljubiša”, Budva, „Politika”, četvrtak, 29. jul 2004.
- R. Pavićević, „Slikar koji pokreće igru, Izložba u Spomen domu Stefan Mitrov Ljubiša”, „Dan”, četvrtak, 29. jul 2004.
- Ognjen Radulović, Katalog „Vrhovi savremene crnogorske umjetnosti”, Dvorac Petrovića, jul 2004, Podgorica
- „Vijesti”, „Art”, subota, 27. novembar 2004. (reprodukcijska crtež)
- Dragan Radovanović, katalog 60. izložbe ULUCG, Umjetnički paviljon, mart 2005.
- Ognjen Radulović, Katalog „Vrhovi savremene crnogorske umjetnosti (dvadeset umjetnina)”, Kulturni centar Srbije i Crne Gore, mart, Pariz, 2005.
- Lucija Đurašković, Izložba „Budvanski likovni susreti o Trojinčindanu”, Atelje „Sv. Arhiđakon Stefan”, 2005.
- Dragana Ivanović, katalog izložbe „Budva – izazov i tradicija”, Moderna galerija, 2005.
- Ljubica Ranković, katalog izložbe Likovne kolonije Orašac u beogradskoj galeriji „Progres”, 6–12. juna 2005.
- Nataša Nikčević, katalog 61. tradicionalne izložbe ULUCG, Umjetnički paviljon i Moderna galerija, mart – april 2006.
- Katalog, „Treći budvanski likovni susret, Izložba o Trojinčidangu”, 2006. Atelje „Sv. Arhiđakon Stefan”, Budva, 2006.
- Nikola Vujošević, „Vijek crnogorske Moderne umjetnosti”, „Crnogorski likovni list”, 1. jul 2006.
- S. Gregović, „U Modernoj u Budvi nova izložba Ivanovića na papiru”, „Večernje novosti”, 10. avgust 2006.
- R. K. „Začaran svijet lirske poetike, U budvanskoj

- Modernoj galeriji djela Jovana Ivanovića”, „Dan”, 10. avgust 2006.
- S. P. „Politika”, „Izlaže Jovan Ivanović”, 10. avgust 2006.
- R. Petrić, „Snažan pečat na likovnoj mapi”, „Vijesti”, 28. septembar 2006.
- R. M. Izložba „Papir kao izazov stvaralaštva”, „Pobjeda”, 8. avgust 2006.
- S. G. „Svemir iz područja nesvjesnog, otvorena izložba slika Jovana Ivanovića”, 9. avgust 2006.
- Katalog za izložbu „Iz likovne biografije Jovana Ivanovića – papir kao izazov stvaralaštva”, Moderna galerija, Budva, avgust 2006.
- J. N. „U budvanskoj Modernoj galeriji djela Jovana Ivanovića, Papir kao izazov stvaralaštva”, „Dan” 25. avgust 2006.
- J. LJ. M. „Otvorena izložba Jovana Ivanovića u Zavičajnom muzeju u Baru”, „Pobjeda”, subota, 23. septembar 2006.
- D. S. „Boravak kod Milunovića prekretnica izložba Jovana Ivanovića u Dvorcu Kralja Nikole u Baru”, „Dan”, ponedjeljak, 25. septembar 2006.
- J. LJ. M. „Papir kao izazov stvaralaštva uz izložbu slika Jovana Ivanovića u Zavičajnom muzeju u Baru”, „Pobjeda”, ponedjeljak, 25. septembar 2006.
- Branka Bogavac, „Jovan Ivanović, slikar – Kad naslikam, spavam kao jagnje”, „Pobjeda”, 23. septembar 2006.
- R. Petrić, „Snažan pečat na likovnoj mapi, dvije izložbe u Baru privlače brojne ljubitelje umjetnosti”, „Vijesti”, četvrtak, 28. septembar 2006.
- Katalog „Budvanski likovni susret o Trojičindanu”, Atelje „Sv.Arhiđakon Stefan”, 2007.
- Mladen Lompar – „Zapis o slikarstvu Jovana Ivanovića, Vrijednosti lične poetske fantastike”, „Vijesti”, subota, 21. jul 2007.
- Anastazija Miranović, katalog izložbe „Umjetnička škola Cetinje – Herceg Novi 1946–1966” (Izložba je posvećena obilježavanju stogodišnjice rođenja Petra Lubarde), Bar, jul 2007.
- Katalog, „Art expo”, 1. sajam umjetnina, Jadranski sajam Budva, 20–26. jul 2007.
- S. K. „Mediteranski doživljaj, Jovo Ivanović izlaže u galeriji Spinaker”, Vijesti , petak, 10.avgust 2007.
- Z. Š. „Ivanović na Toploj”, dnevne novine „Dan”, petak, 10. avgust 2007.
- M. B. „Remek djela prirode, Izložba slika Jova Ivanovića u Spinakeru”, „Pobjeda”, petak, 10. avgust 2007.
- M. Bojanić, „Kolorit Mediterana, Sinoć u hercegновskoj galeriji Spinaker otvorena izložba Jovana Iva-novića”, „Pobjeda”, 12. avgust 2007.
- S. K. „Izložba slika Jova Ivanovića otvorena u galeriji Spinaker, Traganje za izgubljenim”, „Vijesti”, 12. avgust 2007.
- V. V. „Crteži uz igru svjetla, Jovo Ivanović izlaže u galeriji Spinaker u Herceg Novom”, „Večernje Novosti”, utorak, 14. avgust 2007.
- Katalog izložbe u hercegnovskoj galeriji Spinaker, avgust 2007.
- Bogdan Musović, „Simbolizovani prizori – izložba slika Jova Ivanovića u Spinakeru u Herceg Novom”, „Pobjeda”, subota, 18. avgust 2007.
- D. Ivanović, Katalog „Tragovima našeg postojanja”, jubilej 35 godina Moderne galerije u Budvi, novembar 2007.
- Ž. Ivanović, „Ljubav i borba s plavom, Umjetnik Jovan Ivanović cijeli radni vijek proveo u rodnom gradu”, „Republika”, četvrtak, 22. novembar 2007.
- Ognjen Radulović, „Radost i drama življenja”, „Pobjeda”, subota, 15. decembar 2007.
- Dragana Ivanović, „Tri i po decenije budvanske Moderne galerije, Vrhovi savremene umjetnosti”, „Pobjeda”, subota, 29. decembar 2007.
- Dragana Ivanović, Katalog izložbe „Budvanski zapis”, Moderna galerija, april 2008.
- Branka Bogavac, knjiga „Crna Gora u Parizu” (razgovori i susreti sa umjetnicima), Jovan Ivanović str. 164–177, Pariz, Podgorica.
- Milena Lubarda Marojević, Katalog „VI Budvanski likovni susreti, akvareli i gvaševi”, Atelje „Sv.Arhiđakon Stefan”, Budva 2008.
- Mirela Čormaković, Katalog izložbe „Iz zbirke opštine Budva”, Spomen dom „Stefan Mitrov Ljubiša”, 2008.
- Mladen Lompar, „Od izvanjaca do novih tendencija”, Matica crnogorska, zima 2009.
- Ljiljana Zeković, Kolektivna izložba crnogorskih umjetnika, 7. maj 2009. Galerija „Elenart”, Budva Monografija, „Budva – grad kralja Kadma”, Ljiljana Zeković – „Budvansko savremeno slikarstvo, Jovan Ivanović”, str. 266, 267, 274, 2009.
- Mirela Čormaković, Katalog izložbe Udruženja likovnih umjetnika Budve, Moderna galerija, novembar 2009.
- Katalog izložbe „Budvanski likovni susret, Avanture akvarela”, Atelje „Sv. Arhiđakon Stefan”, 2010.
- Ljubica Miljković, Katalog izložbe „Jovan Ivanović – Ljubav, more, vino”, Beograd, Kosančićev venac, Galerija „U podrumu”, maj 2011.
- Katalog izložbe „15. saziv međunarodne likovne kolonije Buljarica 2011. & Omaž Miloradu Bati Miha-

jiloviću”, Galerija „Marko K. Gregović”, septembar 2011.

Katalog 67. tradicionalne izložbe ULUCG mart–april 2012. str. 50

Katalog „Kolekcija umjetničkih djela Moderne galerije u Budvi”, Mirela Čormaković, 2012.

D. Z. „Svečano otvaranje izložbe u Budvi, Četiri decenije postojanja”, „Vijesti”, srijeda, 21. novembar 2012.

„Izložba galerijskog fundusa”, „Dan”, četvrtak, 22. novembar 2012.

V. L. „Konstanta grada”, „Vijesti”, utorak, 27. novembar 2012, str. 22

Katalog izložbe crteža iz fonda Narodnog muzeja Crne Gore, Galerija „Dado”, Cetinje, novembar 2012.

Katalog izložbe slika „Praskvica – duša Paštrovića”, 2013. godina

Vaso Stanišić, „Jovan Ivanović – Zarobilo ga plavetnilo”, „Pobjeda”, nedjelja, 23. februar 2014.

Lazar Seferović, „Likovno nebo iznad Herceg Novog”, 5. april 2016, str. 116, 125, 258 – 262, 300, 331.

A. Đ. „Mala retrospektiva Jovana Ivanovića u Kotoru”, „Pobjeda”, 25. jul 2014.

S. Mandić, „Likovni romani između mora i neba”, „Pobjeda”, 26. jul 2014.

Katalog izložbe „Jovan Ivanović – Mala retrospektiva”, Galerija solidarnosti, Kotor, palata Pima, jul 2014.

Marija Mihaliček, predgovor kataloga izložbe u Kotoru, jul 2014. godine

Branka Bogavac, tekst na otvaranju Ivanovićeve izložbe u Kotoru, jul 2014.

M. D. P. „Maštar ljestve kamena i mora, Retrospektiva Jovana Ivanovića otvorena u kotorskoj Galeriji solidarnosti”, „Dan” nedjelja, 27. jul 2014.

Dragana Ivanović, „Jovan Ivanović, Vizije Mediterana i radost življenja”, II „Paštrovski Almanah” 156–160. str, 2016. godina

Časopis „Fuul. Budva, The art of Budva” str. 84, 85, 2016.

A. Đ. „Petrica Duletić o programu rada Moderne galerije za 2017, Različite poetike izuzetne energije”, „Pobjeda”, 17. januar 2017.

„Vatra Mediterana, Izložba Jovana Ivanovića u Modernoj galeriji u Podgorici”, „Vijesti”, 25. januar 2017.

Ž. J. „Izložba u Muzejima i galerijama Podgorice, Retrospektiva Jovana Ivanovića”, „Dan”, 25. januar 2017.

A. Đ. „Vatra Mediterana Jovana Jova Ivanovića

u Modernoj galeriji”, „Pobjeda”, petak, 27. januar 2017.

Petrica Duletić, tekst za monografski katalog izložbe u podgoričkoj Modernoj galeriji 27. januar 2017.

Ž. J. „Vatra Mediterana na obali Ribnice, Retrospektiva Jovana Ivanovića u podgoričkoj Modernoj galeriji”, „Dan”, 28. januar 2017.

A. Đ. „Mediteran utkan u slike”, „Pobjeda” 29. januar 2017.

Ž. J. „Tražim ljestvu tamo gdje se samo nazire”, „Dan” 29. januar 2017.

A. Đorojević, „U Podgorici otvorena 72. izložba članova Udruženja likovnih umjetnika Crne Gore”, „Pobjeda”, 26. mart 2017.

S. Ć. „Otvorena 72. tradicionalna izložba ULUCG, Slava pluralizmu ideja i slobode”, „Dan” 26. mart 2017. Ivanoviću dodijeljena Plaketa Udruženja za sveukupni doprinos crnogorskoj likovnoj umjetnosti.

Petrica Duletić, „Emocije u bojama juga, pogledi Vatre Mediterana u stvaralaštvo Jovana Ivanovića”, „Pobjeda”, 29. mart 2017.

Ljiljana Zeković, katalog „Umjetnička kolekcija Hotelske gupe Budvanska rivijera” str. 24–28, 2017.

R. K. „Preminuo slikar Jovan Ivanović”, „Pobjeda”, srijeda, 16. avgust 2017.

A. Ć. „Odlazak poznatog slikara, Preminuo Jovo Ivanović „Dan”, srijeda, 16. avgust 2017.

S. I. „Osobena likovna vizija raskošnog Mediterana, slike i crteži Jova Ivanovića u Modernoj galeriji”, „Dnevne novine”, utorak, 21. novembar 2017.

Izložba slika Jovana – Jova Ivanovića, „Vijesti”, utorak, 21. novembar 2017.

Katalog izložbe Jovana – Jova Ivanovića (Lucija Đurašković, Slobodan Mitrović, Dragana Ivanović), 22. novembar 2017, Moderna galerija, Budva.

A. Ć. „Sveprisutno djelo, Izložba slika i crteža Jovana – Jova Ivanovića otvorena u budvanskoj Modernoj galeriji”, „Dan”, subota, 25. novembar 2017.

V. L. „Vizionar iz srca stare Budve, Izložba radova Jovana – Jova Ivanovića u Budvi”, „Vijesti”, nedjelja, 26. novembar 2017.

„Dan”, tekst „Obala sa Ivanovićevim crtežom”, srijeda, 31. januar 2018.

Lucija Đurašković, „Pikasovski virtuozna linija, O slikarstvu Jovana Ivanovića”, „Dan”, (Ćirilica, dodatak o kulturi), srijeda, 21. februar 2018.

Miroslav Luketić, „Pismo prijatelju”, „Paštrovski Almanah III”, 2018.

Aleksandar Čilikov, tekst za katalog izložbe „Mediteran u djelima crnogorskih slikara”, izložba u galeriji „Santa Marija”, jul 2018.

CIP - Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-86-433-0077-0 (Muzeji i galerije Budve)
ISBN 978-9940-736-06-4 (Narodna biblioteka Budve)
COBISS.CG-ID 36861200

J. Ivanovic

ISBN 978-86-433-0077-0

9 788643 300770 >